

Vészi Endre

Jóisten farmerban

TARTALOM

**FÉLHOMÁLYOS ZÓNA
STATISZTIKA
EMBER A TETŐN
PASSZÍV ÁLLOMÁNY
A PIROS OROSZLÁN
AZ IKERTÁRS
ÁGYAK A HORIZONTON
LÉLEK ÉS POFON
KORA ESTI LÁTOGATÓ
A KONZERVMESTER VASÁRNAPJA
BUKÓSISAK
A TÚSZ ZAVARBAEJTŐ HALÁLA
KIRAKATRENDEZÉS
FÖLDSZINT ÉS EMELET
NYULACSKÁIM
HÁRMAN
A SÁRGA TELEFON
A HIBERNÁLT ÜGY
A LEPECSÉTELTE LAKÁS
A SUFNI
JÓISTEN FARMERBAN**

FÉLHOMÁLYOS ZÓNA

Nagyvárosi ballada

HANGOK

KARCSI

JOLI

ÖREG TAXIS

AZ UTAS

UTASOK, SOFŐRÖK

ÉJSZAKAI EMBEREK, MENTŐK

A LAKODALOM VENDÉGEI

(*Ősz, esti utcazaj.*)

ÖREG TAXIS: Hülyeség volt ide leállni, erre a lepra helyre, este fél kilenckor tisztára kihalt, forgalom - semmi.

KARCSI: Engem kivittek Kőbányára, és ez volt itt a legközelebb. De amióta kezdtem, percet se hagytak pihenni.

ÖREG TAXIS: Nagy, barna homály. Unom már az éccakát. Minek? Azt hiszik, az ember milliomos lesz. Amikor még fiatalabb voltam, akkor igen... másképp láttam az embereket... a kis nőket... (*Rekedten nevet.*)

KARCSI: Három éve vagyok itt a vállalatnál... és én is furt éjszaka. Nem mondom - berendezkedtünk. Mosógép, porszívó, tegnap vittük haza a tévét. Nem vagyok anyagi, de amíg bírom - és azonkívül... nekem még érdekes. Minden, minden - olyan, mint egy nagy mozi. Jönnek az emberek, megmutatják az arcukat, olykor a szívüket is. Beszélnek itt a fülemben. Nekem meg érdekes. És mindenki azt akarja, hogy értsem meg, hogy értsem meg az örömét, bánatát! Az első szóra. A múltkoriban is... Jön egy pasas... Megyünk csehóba, viteti magát. Hajnalig. A végén, persze, nem fizet. Még a Keleti restijébe is elvitette magát. Aztán azt mondja: fizetésképtelen. Nekem is akkor jutott eszembe, hogy kinn van a képe a garázsban. Ezt nem szabad szállítani.

ÖREG TAXIS: Nem ismerted fel egyből? (*Rekedten nevet.*) Már én is megjártam vele. Nem ember az, ámokfutó. Hogy egy nő miatt... És a csontom is hasogat... ez az én meteorológiám... meglásd, eső lesz... még az éccaka...

KARCSI: Eső... nem érdekes!

ÖREG TAXIS: Fiatal vagy.

NŐI HANG: Szabad ez a kocsi?

ÖREG TAXIS: Igenis, kezcsókolom. Tessék csak. Szervusz, koma. (*Feldörren a motorzaj.*)

KARCSI: Viszlát. (*Szünet, majd a taxitelefon dudája.*) Hallom. Igen. Itt a JA 09-47-es. Borharapó. (*Ismétli.*) Ismétlem: Borharapó. Máris indulok. (*Feldörrenő motorzaj. Vendéglői láрма. Hangoló zenekar, pincérek megrendelést vesznek fel.*)

KARCSI: Portás bácsi, rendelve vagyok.

PORTÁS: Rendelt kiskocsi... az a szőke fiatalember a sarokban, az a világos szemű...

KARCSI: Kösz, portás bácsi.

HANG: Még egy rundót.

HANGOK: Rundót! Rundót!

PINCÉRNŐ: Nincs több ital!

VENDÉG: Szabad a kocsija, kolléga?

KARCSI: Rendelt vagyok.

VENDÉG: Külön is leesne valami...

KARCSI: Mondom, hogy rendelve vagyok!

AZ UTAS (*lágú, behízelt orgánus*): No, megérkezett? Fizetek, kérem. Volt egy söröm, egy virslim és egy duplám.

PINCÉRNŐ: Tizenhat hatvan.

AZ UTAS: A többi marad.

PINCÉRNŐ: Megköszöntem.

AZ UTAS: Akkor mehetünk.

(A zene belevág egy számba.)

KARCSI: Hová parancsolja?

(Beindít.)

AZ UTAS: Hová? Egyelőre a Hajós utcába. Átutazóban vagyok. Egy-két barátomat megkeresem. Aztán még szállást is kell találni...

KARCSI: Akkor most a Hajós utcába. *(Szünet.)* Alaposan rákezdett...

AZ UTAS: Micsoda?

KARCSI: Úgy gondolom - az eső.

AZ UTAS: Persze, az eső.

KARCSI: Olyan lesz az aszfalt, mint a lakk. Nem mondom, szalad a kis Moszkvics, de nem fekszik eléggé az útra, és így aztán...

AZ UTAS: Igen.

KARCSI: És a járókelők, kérem... ez a figyelmetlenség... Itt, kérem szépen, hozhatják a kreszeket sorozatban.

AZ UTAS: Igen.

KARCSI: Az ember igyekszik teljes felelősséggel... a keserves mindenét, hát nem tudsz vigyázni? - most mondom, és tetszik látni... a családomhoz is szeretnék hazajutni, ha csak lehetséges, nem igaz?

AZ UTAS: Gyerek?

KARCSI: Hároméves. Kisfiú.

AZ UTAS: Fiú...

KARCSI: És tetszene látni... kérem szépen... a feleségemet. No, arra büszke vagyok. Mint egy diáklány. Igaz, hogy csak huszonhárom éves. Kérem, annak olyan szív alakú az arca... és a szeme... mazsolaszínű... mint az arany! És a bőrét tetszene látni! Hibátlan! Még nem gyűrte össze az élet... Megint bedobta a lámpa a pirosat! Aluljárók kellene mindenhová. Megfulladunk így a közlekedéssel.

AZ UTAS: Szóval... nagy a szerelem.

KARCSI: Négy éve vagyunk együtt, négy éve... ne előzz, te marha!... négy éve, uram... nem mondom, néha adódik egy s más... szóváltás, miegyéb... az asszony egy kicsit féltékeny... hol mászkálok egész nap ezzel a leprával... hol mászkálnék, kérem? Megyek, kajtatom a pénzt, az utast, le is nyelek egy s más... na, nem italt, gorombaságot... mert éjszaka mások az emberek. Nemcsak a részegség... az éjszaka egymagában is... más világ... a nappali ember meg se érti, nem is tudna eligazodni benne... és az emberek is megváltoznak. Nem csoda, hogy az asszony se érti... hogy is fejezzem ki magam... Van a nappali élet, és megint van éjszakai élet... Nem tagadom, én is ilyen kétféle vagyok. De hát hogy tudom ezt neki megmagyarázni? Pedig már sokszor megpróbáltam.

JOLI (*gyengéd ébresztéssel*): Karcsi... (*Nincs válasz.*) Öt perc múlva dél... Karcsi... ébresztő... Mindjárt ebédelünk. (*Nincs válasz.*) Ébredj! Odakint süt a nap. (*A férfi nyöszörög.*) Délben szép napsütés, este északnyugati szél, felhőzettel, éjszakára eső... így mondta a rádió. Könnyű nekik. De te, szegénykém... nem elég egymagában az éjszaka? Még eső is! (*Karcsi nyöszörgése.*) Képzeld, Kiskarcsi megint bepisilt. Ez a vén kamasz!

KARCSI (*teljes hétköznapi hangon*): Mert rosszul szoktatjátok. Te meg az anyád...

(*A konyhából behallatszik a rádió harangszava, majd a szpíker hangja: híreket mond.*)

JOLI: Mi ez a vacak itt a párnádon?

KARCSI: Vacak! Milyen vacak!

JOLI: Ez a röhögő gumibaba.

KARCSI: Francia. Egy francia úr adta Sacinak. Ezt vigye haza Kiskarcsinak, így mondta Saci. Tudod, az a hosszú szőke a Pipacsból... éjszaka én vittem haza.

JOLI: Bűdös ez a francia baba!

KARCSI: Saci ananászkölnit használ, és attól... Tudod, az a tejbőrű, hosszú lábú, aki csak külföldiekkel megy és valutáért... tudod, már meséltem róla...

JOLI: Nem bírom ezt a szagot, az ananászkölniteket! Még ide is behozod.

KARCSI: Mit? Micsodát?

JOLI: A tisztelt társaságodat! Az utasaidat! A rongyokat! A piásokat! Taxisofőr mellett élni! Otthagytad a jó, nyugodt üzemet. Félbemaradt a technikum.

KARCSI: Nem hagynád abba? Ha nem tudnád, grófnő, ez a kenyerem. A kenyérünk. Három éve csinálom. Megbeszéltük? Akartad te is? Azt hiszed, nekem tejfel ez a fordított élet? Hordani az igát, odatartani a képemet, hogy bárki belecsaphat. Neked bűdös az ananászkölni! Nekem Saci - az utas. Jó utas; húszasnál alább nincs borraivaló! (*Kibékítően.*) És ez a francia baba. Ha megnyomod a popsiján, azt mondja: mon cher - mon cher!

BABA HANGJA: Mon cher...

KARCSI: Francia állampolgár... szép, lisztes a képe, és a szeme aranyszínű, mint a tiéd. És beszélni tud. Hallgasd csak...

BABA HANGJA: Mon cher - mon cher...

JOLI (*megadja magát*): Bűdös...

KARCSI: Különben ez a Saci pedáns nő, ad magára, naponta kétszer fürdik, és most énekelni tanul, dizőz lesz belőle. Vékony, hosszú lábú, és olyan löcsösen, egyenesen jár.

JOLI: Fogd be a szád! (*Szünet.*) Abba lehetne hagyni... Karcsi, de igazán.

KARCSI (*tudja, de megkérdezi*): Mit, grófnő, mit, ebben a bűdös életben mit hagyjak abba?

JOLI: Ezt a nyomorult éjszakázást!

KARCSI (*gunyorosan*): Abbahagyni, grófnő? Abbahagyni?

JOLI: Az orvos is megmondta, rossz a szemed, kérheted az állandó nappali beosztást.

KARCSI: Kérheted! És ezt most te intézed nekem? Tudod, hogy mért teszem, hogy mért vállalom...

BABA HANGJA: Mon cher...

JOLI: Hagyd azt a babát! Mikor értél haza? Már egészen világos volt. Azt hiszed, aludtam? Le se hunyom a szemem. Tele vagyok rémülettel és mindenféle képzelgéssel. Te meg reggel jössz haza!

KARCSI: Kitől féltesz? Az emberektől? Semmi bajom az emberekkel. Én csak a defektől fádom, meg a rossz úttól, meg a motorhibától. Az emberektől nem félek! Besétált a házba a mosógép meg a televízió. Most kinézted magadnak a frizsidert...

JOLI: Idd meg a kávédat, Karcsi, kihűl.

KARCSI: Olyankor nem szólsz egy szót se. Olyankor nincs rohadt éjszaka.

JOLI: Szóval én hajszollak, én! Az én kapzsiságom miatt! *(Elsírja magát.)*

(Egyenletes motorzaj.)

AZ UTAS: Ezek se voltak odahaza. Persze ha az ember úgy jön... váratlanul...

KARCSI: És most? Hová?

AZ UTAS: Az Üllői útra... *(Füttymotívum.)* Majd mondom a házat.

(Hosszú füttymotívum.)

KARCSI: Fölléphetne, uram, füttyművésznek.

AZ UTAS: Vidéki gyerek vagyok. A madaraktól tanultam. *(Füttymotívum.)* És mindig éjszaka?

KARCSI: Mindig.

AZ UTAS: Azért nem fizet rá - erre az éjszakai bulira.

KARCSI: Nem jut sokkal több, mint nappal. És az embernek romlik a szeme. Meg aztán belefárad. Kétfelé kell élni.

AZ UTAS: Egy kis tüzet, legyen szíves.

KARCSI: Tessék, az öngyújtóm.

AZ UTAS: Köszönöm.

KARCSI: Sokat szív?

AZ UTAS: Mikor hogy. Most ideges vagyok. Elszúrtam az egész estémet.

KARCSI: Igen, az ember szeretne megmarkolni valamit, aztán kicsúszik az ujjai közül. Ez már így van.

AZ UTAS: Nehéz a szolgálat, mi?

KARCSI: Nehéz. A hidegvér, az a lényeges, meg az emberismeret. Meg nem kell mohónak lenni.

AZ UTAS: És mégis... mennyi jön össze egy éjszaka?

KARCSI: Mikor hogy... A mai este például... Kezds óta kézről kézre adnak... Nem nagy összeg, na! Kibírható...

AZ UTAS: Itt megállunk. A Körút után balra a második ház.

(Fékezés.)

KARCSI: Végeztünk?

AZ UTAS: Remélem, hogy igen. Itt a Corvin környékén, azt hiszem, hogy kapok kocsit. Vagy megvárna?

KARCSI: Megvárhatom, uram.

(Egyre erősödő taxióra-ketyegés. Az egész jelenet háttérében halk taxióra-ketyegés.)

KARCSI: Kapzsiság! Én nem mondtam, grófnő, hogy kapzsiság. De azért ez is kell... meg az is... meg a gyerek is fejlődik, meg a mamának is vannak mindig ötletei... meg a lakás is mindig újat kíván.

JOLI: Most úgy állítod be, mintha csak miattam törnéd magad! Hát nem én könyörgök, hogy hagyj? Hogy élhessünk úgy, mint mások.

KARCSI: De csak azért mondd, mert azt hiszed, hogy egész éjszaka ringyókkal cicázok!

JOLI: Mert szeretném, hogy minden visszakerüljön a helyére. Hogy ne fordítva éljünk. És igenis... féltetek... mindenképpen féltetek. *(A sírás határán.)* Félek, hogy elzúlesz.

KARCSI: Elzúllök! Ez a te gondod!

JOLI: És féltetek. Néha úgy érzem, hogy magadra maradsz... abban a nagy sötétségben... és hogy bárki beszállhat a kocsidba!

KARCSI *(idegesen)*: Tudod, mi az elvem. Nem félni. És nem is félek. Az emberek ilyenek vagy olyanok, de félni nem kell tőlük. Csak ismerni kell őket.

JOLI: Tudod, amikor kilépsz a kapun, és átmegy a villamoshoz, én ott állok az ablaknál, és nézek utánad... aztán eltűnsz, de én gondolatban veled megyek. *(Erőltetett vidámsággal.)* Még azt is hallom, amikor átveszed a kocsit, és mondd a váltódnak: „Na, kolléga, szuperál ez a lepra?... nem kell még kivontatni a roncsmetéőbe?” Így szoktad, ugye? Aztán a volánra hajolsz, nézed az utcát, előtted a lámpák, pirosak meg zöldek... és a jóképű nőket is meg-nézegeted, megvicceled őket, kicsit rájuk ijesztasz... igaz?... egy kicsit ránk is gondolsz, a gyerekekre... érzed magadban az otthoni meleget... aztán mindig beljebb kerülsz a forgatagba, kavarog minden... az a sok fény, az a sok neon...

KARCSI: Hát ha éppen erről beszélsz... azt nagyon szeretem. Hogy ott minden más... az éjszakában... hogy semmit se lehet előre kiszámítani.

JOLI: Ezt szereted. És amiről nem beszélsz. Most már mindennap érzem a rumot rajtad.

KARCSI *(dühödten)*: A keserves mindenit! Már megint kezdod? Ezért törjem a nyakam? Dobjam oda az idegeimet? Hát igen, ha tudni akarod, romlik a szemem, kék, zöld karikák ugrálnak előtte, de mégis csinálom. De elég volt ebből. Visszamegyek szépen az üzembe, keresek feleannyit, csinálom tovább az esti technikumot, és... ülök a szoknyád mellett. Majd meglátjuk! Legfeljebb lejjebb srófoljuk az igényeket...

JOLI: Most haragszol, nem aludtad ki magad. Azt hiszed, ellened vagyok. Pedig én is ugyanazt akarom... A nyugalmat... És hogy neked könnyebb legyen. Van mindenünk. És hidd el... olyan gyönyörűen elterveztem ezt a napot... már úgy készültem rá... hozom a kávé... a finom illat szétszalad a szobában...

KARCSI: De nem! Neked az ananászkölni meg a francia baba! - az csavarja az orrocskádát.

JOLI: Hallgass végig. Valami nagyon-nagyon fontosat akarok mondani, Karcsi...

MAMA *(benyit)*: Jolikám... Jó reggelt, Karcsi... *(Karcsi viszonozza.)* Felébredtél? Csak azt akarom megkérdezni - teríthetek?

JOLI: Igen, mama, hogyne!

MAMA: Jó... hát akkor... akkor most kifőzöm a tésztát. *(Ki.)*

KARCSI: Még alig nyeltem le a kávé, meg sem maradhat az íze a számban, és már ebédelni. Aztán a rövid délután, és kezdődik minden előlről. Azt hiszed, ez a világ teteje nekem!

JOLI: Végig se hallgatsz...

KARCSI: És mit mondanál?

JOLI: Már nem is mondom.

KARCSI: Truccolj, makacskodj! Majd megmondod holnap.

JOLI *(érzékenyen, melegen)*: Karcsi... én nem tudom holnapig tartogatni... én annyira megteltem örömmel... én nem tudlak elengedni úgy, hogy ne tudd, ne vidd magaddal abba a hosszú éjszakába... *(Szemérmesen, egyszerűen.)* én megint úgy vagyok.

KARCSI: Megint úgy vagy? *(Váratlan izgalommal.)* Hát mért nem ezzel kezdted! Jolikám! Jolikám!

(A taxidra felerősödő ketyegése.)

KARCSI: És most hová, uram?

AZ UTAS: Ezek nem tudnak szállást adni. Az isten verje meg, rokonok vannak náluk! Mehetek a nővéremhez. Pestimrére... *(Füttymotívum.)* Két nap szabadom volt, katona vagyok, de táviratilag visszahívtak, mert összetartás van... a kubai dolog miatt.

KARCSI: Ilyen hosszú fuvart nem vállalhatok, mert baj van a kocsimmal... a jobb hátsó ajtóml lesüllyedt, azonkívül...

AZ UTAS: Nem visz - nem visz... majd keresek kocsit. Mennyit mutat az óra?

KARCSI: Ötvenhét forint.

AZ UTAS: Tessék, itt egy százas.

KARCSI: Nekem is csak százasom van... meg alig valami aprópénz.

AZ UTAS: Akkor megiszunk egy kávé, és váltok. Rendben?

KARCSI: Hát kérem, egy kávéra még lehet, de nekem még éjfél előtt a Pipacsnál kell lennem.

AZ UTAS: Értem, nőügy...

KARCSI: Mondom, kérem, hogy nős vagyok, és gyereke van...

AZ UTAS: Attól még!... Na, menjünk!

(Hosszú, kitartó füttymotívum. - Eszpresszószaj. A szöveg alatt dzsesszongora.)

PINCÉR: Parancsol?

AZ UTAS: Két kávé. De sietünk. Vagy iszik valami mást?

KARCSI: Alkoholt nem lehet.

AZ UTAS: Édeset se? Jó. Két kávé.

PINCÉR: Igenis. *(El.)*

AZ UTAS: Azért nem mindig ilyen szelíd bárány maga... A kamut csak ismeri?

KARCSI: Hát hogyan ismerném. A pali fizet a sofőrnek unicumot vagy ilyesmit, a pincér hozza a híg feketét, három-négy féldecivel, aztán leesik tőle egy húszas. De hát most magával kezdjek?

PINCÉR: Parancsoljanak. A kávé.

AZ UTAS: Mindjárt fizetek is.

PINCÉR: Elnézést kérek, de egy fia apróm sincs.

AZ UTAS: Fizesse ki, legyen szíves, a százas ügyis magánál marad.

PINCÉR: Kerek tíz.

AZ UTAS: Tegyen még kettőt hozzá.

PINCÉR: Köszönettel vagyok... (El.)

AZ UTAS: Ez a kávé is olyan, mint a kamu. Vizezett. Ha egyszer már összejön a rossz... Higgye meg... szeretném szétverni a világot... olyan pipás vagyok... az embernek semmi se jön be. Két éve hogy bevonultam, fél éve házas vagyok... egyszer csak jön a hír, hogy az asszony valami úriemberrel tölti az estéit. Hát én ki a laktanyából, papír nélkül, rájuk nyitom az ajtót. Laposra vertem a férfi pofáját. Ez a természetem. Megmondom magának őszintén... a galambokat a tenyeremből etetem, de ha valaki megbánt - én szörnyű brutális tudok lenni. Még most is mosolyog a szívem, ha arra gondolok, hogy szétmasszíroztam az orrát. (Nevetnek.) Még a fogda is jólesett, még a sötétzárka is. Tudja, mi van ennek a mélyén? Valahogy mindig úgy mondtam ki az igazamat, hogy megdühítettem az embereket. Így aztán nem állt mellém senki. Magamnak kellett mindent kiharcolni. Nekem sok haverom van az üzemben is, ahol dolgoztam, a századnál is, de ha jobban megnézem... csak haverjaim vannak, barátom nincs. Hatvankilencet mutat az óra? Itt a százas, a többi marad.

KARCSI: A vasúti hídig még elvihetem magát. Talán ott fölkapaszkodhat valamire... mert taxit kifelé bajosan kap.

AZ UTAS: És miért?

KARCSI (*viccel akarja elűtni*): Túl sok a homály arrafelé. A sofőr is jobb szereti a világosságot.

AZ UTAS: Hát köszönöm, az is jó lesz, a hídig... a nővérem gyereket vár, és nem szeretném késő éjszaka felzörgetni...

KARCSI: Gyereket vár? A feleségem is. Hát ne mondja senki, hogy Váci Karcsiban nem szív dobog. Most már, hogy így összeismerkedtünk - tudja mit? -, elviszem magát! (*A motor egyenletes dübnyögése.*) ...Ez is most arra gondol... nem gondol semmire... örül, hogy elviszem! Holnap majd elmeséli a barátainak... az a sofőr tegnap éjjel alaposan begyulladt, de aztán meggondolta magát... pedig hát nem gyulladtam be... csak éppen... mi a jó abban, hogy kiviszek egy embert az isten háta mögé, az idő elmegy... pénz pedig semmi. De nem minden a pénz. Van becsület is. Ha már így járt, elrontotta a szabadnapját... két óra alatt föltekerem azt az utat... a motor primán dolgozik, hogy is mondjam, jó a lélegzetvétele... a házak széleseben elszívódnak mögöttünk... mintha lehámlának rólunk... a Kőbányai út most olyan, mint egy nagy, zöld sörösvég, üres és zöld... mint a világűr... Joli most még meghallgatja az éjfél híreket... arra gondol, hol lehetek én most? Hol tekergek?... A kis hasa hűvös és sima. Megint úgy van. Nyárra bekopog a vendég, beköltözik. Lakás, ellátás, és később nőnek az igényei... Az utas nyugodtan füttyörészik. Olyan világos a szeme, mintha belülről világítanak ki. Mikor beléptem a kocsmába, ő már ott állt az asztal mellett és várt... Ilyenkor, mikor szétszaladnak a

percek, minden sürgetőbb lesz. Most már nemsokára a hídhöz érünk, a vasúti hídhöz... olyan, mint egy nagy retesz... alatta posztol a rendőr... Marhaság! Az ember nem fél, de kiadták, határozottan kiadták, utasításba... lesül a képemről a bőr, ha arra gondolok, ez most itt ül mögöttem gyanútlanul... nahát, ez rendes gyerek, gondolja magában, van szíve... én meg lassítok, és odaszólok a rendőrnek: „Ugyan már, mennyi az idő?” És erre a rendőr megállítja a kocsit, és elkéri az utastól a flepnit. Igazoltatja. Mert ez a megállapodás... igen, már itt a híd... hosszú tehervonat döcög rajta, telirakja a világot zörgéssel.

(Tehervonat zaja, vonatsípolás. A zaj beleúszik ebbe a jelenetbe.)

AZ UTAS: Most majd leengedi az ablakot, és megkérdezi szépen a rendőrtől, hogy hány óra? Minek ez a játék? Tessék, itt a személyazonosságim, nézze meg.

(A motor üteme felgyorsul.)

KARCSI *(röstelkedve)*: Ugyan...

AZ UTAS: Csak nézze meg nyugodtan.

KARCSI: Minek? Nem szoktam senkit gyanúsítani.

AZ UTAS: Látja, most elhagytuk a rendőrt is.

KARCSI: Nyugodtan.

AZ UTAS: Esküdni mertem volna, hogy igazoltat. Épp az egyik bajtársam járt így a múltkoriban, az egyik katonatársam. Nem sértődtem volna meg.

KARCSI: Nem vagyok begyulladás. És van szemem is, meg megérezésem. Mi a pontos cím?

AZ UTAS: Pestimre. Ady utca.

KARCSI: Ez az, amit nem ismerek. Ebben a dög sötétben.

AZ UTAS: Majd mondom az irányt.

KARCSI: Másképp nem is lehet. Még jó, hogy elállt az eső. Ha nem zavarja, lehajtom az ablakot.

AZ UTAS: Mindegy.

KARCSI: Káposztaszag. A bulgárok földjei. Egész éven át káposztaszag. És ami belerohad ilyenkor a földbe. Minden. Szeretem ezt a szagot. *(Az utas füttymotívuma.)* Most merre - jobbra vagy balra?

AZ UTAS: Egyenesen.

KARCSI: Gyálnak...

AZ UTAS: Gyálnak...

KARCSI: Szeretnék beleharapni ebbe a szagba, engem úgy izgat. Gyerekkoromban Pestújhelyen laktunk, és néha földet ettem. Zabáltam a földet. Szegény anyám hogy restellte! Nem kétséges, kellett a szervezetemnek. Biztosan mészhiányom volt. *(Hosszú füttymotívum.)* Az ember járhatja a száját, hogy teljen az idő. Nem zavarom?

AZ UTAS: Engem nem.

KARCSI: Délben, amikor felébredtem, kicsit összezőrdültünk az asszonnyal. A féltékenység. Nem mondom, hogy még nem léptem félre más nővel... az ember fiatal... meg aztán nálunk az alkalom... és nehéz kihagyni. Ahhoz túl nagy erő kell. De szeretni csak őt szeretem. És ilyenkor, ha érzem, hogy untatom az utast a beszédemmel - hallgatok, és mindig csak őrá

gondolok... a bőrére meg a szagára, ami kiárad a hajából. Az egészséges fajta, tetszik tudni, annak van olyan jó illata.

(Emlékmotívum.)

JOLI HANGJA: Karcsi... én nem tudom holnapig tartogatni... én annyira megteltem örömmel... én nem tudlak elengedni úgy, hogy ne tudd... hogy ne vidd magaddal a hosszú útra...

(Vonatdübörgés, fütty.)

KARCSI: És most merre, uram?

AZ UTAS: Jobbra.

KARCSI: Földút. Dobálja a kocsit. Nem gödrös? Nem szeretnék tengelytörést.

AZ UTAS: Nem lesz semmi baj.

KARCSI: Csak kérdezem. *(Szünet.)* És így telt el a nap? A szabadnap? Sehol semmi? Tudom én, hogy van az, én is voltam katona...

AZ UTAS: Moziban voltam.

KARCSI: Mikor jutok én moziba? Az asszonynak teljesen igaza van. Ez a fonákjára fordított élet. *(Szünet.)* És mit tetszett látni?

AZ UTAS: Fekete Orfeusz.

KARCSI: Azt véletlenül mi is láttuk. A négerek. Meg a halál, aki üldözi a szerelmeseket. Rettenő szomorú. Még az a jó, hogy énekelnek és táncolnak benne. Tulajdonképpen mit akart az a halál? Miért öltözött olyan maskarába?

AZ UTAS: A nőt akarta.

KARCSI: De azzal csak elrémitette.

AZ UTAS: Néha az is érdekes.

KARCSI: És most, uram?

AZ UTAS: Még tovább, egy darabig.

KARCSI: Ezen a földúton... lassan már lemegyünk a térképről. *(Szünet.)* Azok a fények ott... az már a gyáli vasútállomás. A terep teljesen kikészíti a kocsit.

AZ UTAS: Mindjárt makadámra érünk.

KARCSI: A feleségem álmodott róla. Arról a halálruhasról. Azt mondja az anyósom, felsikoltott álmában, és engem hívott. Én meg mit se sejtve - furikáztam. És most erre?

(Ettől kezdve felgyorsul az ütem, stilizálódik.)

AZ UTAS: Jobbra!

KARCSI: És most?

AZ UTAS: Most egy kicsit balra!

KARCSI: Balra?

AZ UTAS: Balra.

KARCSI: Itt nincs sorompó. Ha jönne a vonat, elkaphatna.

AZ UTAS: Balra!

KARCSI: Megvallotta az asszony, hogy megint úgy van. Gyereket vár. Ez nyári gyerek lesz. Szerencsés. Gyümölcsszezonban születik.

AZ UTAS: Balra!

KARCSI: A makadám nincs sehol! *(Szünet.)* Ez az út hová vezet, uram?

AZ UTAS *(félelmetesen, keményen)*: Ide!

(A motor szabálytalanul felbődul. Zene csap fel, amibe élesen hasít bele a szabálytalanul szóló autóduda.)

KARCSI: A hátamban a kés... a kés... mi az, hogy kés?... mintha kettévágták volna a napot, pedig most éjszaka van. Árnyékot érzek magam fölött, pedig most éjszaka van... cigaretta-szagot és kölniszagot... meg akart ölni... Látod, Joli, attól féltettél, hogy elzüllok, és most a hátamban a kés... meg akart ölni... azt akarta, hogy ne menjek többé haza... Háromszáz forint miatt meg akart ölni... Mit szólsz ehhez, Joli? *(Közeledő emberi lárma.)* Segítség! Siessenek!

HANG: Csupa vér.

KARCSI: Kés van bennem.

HANG: Csupa vér. Elvérik. A keze a dudán. Mintha görcsben lenne.

(Duda elhallgat.)

HANG: Mentőket! Takarják be kabáttal! Csupa vér!

(Zene, amiből fölerősödik a mentőautó szirénája.)

KARCSI: Látod, Joli, te azt hitted...

HANG: Megemelni!

KARCSI: És milyen világos, barátságos szeme volt.

HANG: Nyomókötetést.

SOFŐR: Indulhatunk?

(Begyúló motor zaja. Távolról a szaggatott dudahang.)

KARCSI: Kolléga... siessünk... siessünk... élni akarok... élni akarok... még találkozni akarok vele... milyen világos, barátságos szeme volt... élni akarok...

(A füttymotívum szimfonikus dübörgése, majd bura alatti csend.)

HANG: A röntgenbe.

(Visszhangos mondatok, amelyek egymásba mosódnak.)

HANG: A gyorsműtöt előkészíteni.

KARCSI: ...érted, Jolikám? Marhaság, azt mondta, hogy eltávozása van, és elhittem...

HANG: Egy koktélt adjon neki, nővérke.

KARCSI: Ez a koktél jó... ettől elúszik a fájdalom meg a félelem... fátylak ereszkednek le egymás után... könnyű, világoszöld fátylak... mint a szitakötők szárnyai... és mögöttük ott lépked Joli, mint egy diáklány, egyenes derékka, és a kezére fűzve Kiskarcsi... *(Újra támadt rettegéssel.)* Nem viszem Imrére! Mi az, hogy Ady utca? Csak a hídig viszem! Rendőr elvtárs, kérem, ugyan mennyi az idő? Világos szeme van, mintha belülről világítana. Vérik a nap, Jolikám, csurog a vére. A hold is bevérzödött tőle, minden csupa vér, vér!

HANG: A főhadnagy elvtárs szeretné kihallgatni. Tud már válaszolni?

KARCSI: Válaszolni akarok... muszáj válaszolni... Fogják el! Most már mindenki gyilkos?

NYUGODT HANG: Nem. Nem mindenki gyilkos.

KARCSI: Ezek hazudnak, Jolikám, most már mindenki gyilkos.

JOLI: Nem, Karcsi, nem.

KARCSI: Nem bízom az emberekben. Hogy lehet így élni?

(Csöndes kamarazene.)

SACI: Én vagyok, Saci... az egész Pipacs... meg az egész Jereván sokszor pusztítatja.

KOLLÉGA: A vállalat nevében átadom ezt a kis... nagyon derekasan viselkedett.

GARÁZSMESTER: A garázsbeliek ölelnek... és ha visszajössz, olyan kocsit készítünk elő, de olyan kocsit!

RIPORTER: ... még egy utolsó kérdés... talán közelebb adom a mikrofont... mit érez most?

KARCSI: Félek!

(A füttymotívum dübörgő taktusai.)

(Déli harangszó a rádióból. A párbeszéd alatt elmosódva híreket hallani.)

JOLI: Kisütött a nap. Most szépen felöltözöl, és megyünk sétálni.

KARCSI: Te érted ezt? Örökké csak aludni. Mintha menekülnék. A gyöngesség, vagy mi az ördög! Pedig hát mennyi ideje? Mindig elfelejtem.

JOLI: Ne beszéljünk róla.

KARCSI: Tavaly volt, október végén. És most már egykettőre március.

JOLI: El kell felejtetni, Karcsi.

KARCSI: De ez a rózsaszínű folt a mellemen, ez a fényes, tükörsima folt - ez nem engedi. És a bordáim között a szúrás... már nem is szúrás... Nem tudok bízni az emberekben.

JOLI: Gyönyörű hideg napsütés... Csupa prizma. Olyan tiszta minden, a hegyek is, mintha itt volnának az utca túlsó felén.

KARCSI: Szeretnék egyedül elindulni... Reggeltől estig, estétől reggelig az utcákon... belenézni az emberek arcába... Megkeresni azt a világosszeműt.

JOLI: Igen, a nyugtalanság, értem, az benned maradt.

KARCSI: Mintha nap sütné a fejében. Az álmomban is csak őt látom. Pedig már nincs is arca. Csak a szőke haja és a világos szeme... Ez a furcsa napsütés.

JOLI: Az orvosok is megmondták, egy darabig így lesz, aztán majd elmúlik. És egyszerre csak eltűnik az álmodból is. Az idegeidből.

KARCSI: Nem tudták megtalálni... személyleírás, minden, és hiába... Lemosta a kezéről a vért. Nem volt katona. Nem volt szabadnapos. Engem akart megölni. Háromszáz forint miatt. Talán itt lakik valahol, nem is messze. Lehet, hogy a gyereket tanítja beszélni. Lehet, hogy melós vagy normás, vagy motorszerelő. És az az ember, aki azt mondta: „Most balra” - és aki azt mondta: „most jobbra” - aki a hátamban felejtette a kését, az az ember nincs sehol. Meg kell találni.

JOLI: A rendőrség dolga, nem a tied. Úgysem mégy vissza a taxihoz.

KARCSI: A megézés az olyan, mint a radar. Egyszerre csak jelezni kezd.

JOLI: Júniusra, Karcsi, itt lesz a kisbaba.

KARCSI: Igen, a megézés. Egyszer csak megint szembekerülünk egymással.

JOLI: Nem mégy vissza, érted?

KARCSI: Egyszer csak riadózni kezd a radar. Hátha nem is szöke volt, és nem is világos a szeme? Amikor tegnap sétálni mentünk, három emberről is azt hittem, hogy ő. Mindenki nem lehet gyilkos! Őt kell megtalálnom. A gyilkost. A többiek miatt. A nyugalmam miatt.

JOLI: Igen, mert még most se tudod otthagyni a volánt. Mert fontosabb a kaland meg a szórakozás meg a szabad jövés-menés... Hát eljött az ananászkölnis. A kórházba is eljött. Volt képe hozzá. És ez a nyomorult francia baba. Kidobom a szemébe!

BABA HANGJA: Mon cher...

KARCSI: Igen. Meg kell hogy találjam... hogy el tudjam felejteni.

BERETVÁS: Nézd, itt a forgalmi osztályon megbeszéltük a dolgot... hát először is... nagyon örültünk, hogy munkába álltál. Azt mindenki elismeri, hogy nagyon bátran viselkedtél... és a duda... az jó dolog, hogy bekapcsoltad a dudát... Annak köszönheted az életedet.

KARCSI: Nem hiszem, hogy nagyon bátran viselkedtem... hogy egyáltalán viselkedtem volna... arra idő se volt... Az ember kezében van, hogy a fék után nyúljon, vagy megkeresse a duda gombját... a többi szerencse dolga.

BERETVÁS: Csak szerénykedj. Mi úgy gondoljuk, hogy indokolt lesz téged állandó nappali műszakra tenni.

KARCSI: Köszönöm, de én...

BERETVÁS: Ezek után rád fér.

KARCSI: Nem félek az éjszakától. És vállalom továbbra is.

BERETVÁS: Nincs ebben túlzott anyagiasság?

KARCSI: De igen. Van. Nemsokára megszületik a második gyerekünk.

BERETVÁS: És az idegeid?

KARCSI: Én azt mondanám nektek, maradjon minden a régiben.

IDŐS FÉRFI: És most, kérem, a Határ útra megyünk, Kispestre.

KARCSI: Sajnálom, de én nem viszem el. Éjfélkor nem megyek Kispestre.

IDŐS FÉRFI: Hogyhogy nem visz el? Orvos vagyok, most jövök a betegemtől.

KARCSI: Nem érti? Hogy magyarázzam? Nem viszem, és kész.

KARCSI: Megmondaná, hogy mennyi az idő, elvtárs?

RENDŐR: Állítsa le a kocsit. Kérem a személyazonossági igazolványt.

FIATALEMBER: Micsoda hülye trükk! Tessék, itt az igazolvány. De borravalót nem kap, egy bűdös vasat se kap!

(A Borharapóból kiszűrődik a lárma.)

KARCSI: Megismer engem, portás bácsi?

PORTÁS: Maga az a... tudom is én! Egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz. Az egyik taxis olyan, mint a másik.

KARCSI: *(kérlelve)*: Portás bácsi... gondolkozzon egy kicsit... Tudja... én jöttem a rendelt kiskocsival... még nincs egy éve se... és másnap olvashatta az újságban... erről csak rám ismer?

PORTÁS: Ja, maga az...

KARCSI: Szőke fiatalember volt az illető... világos szemű... nem szokott ide járni?

PORTÁS: Nem nézem én meg külön az embereket. Nálam a vendég - vendég. Jó estét, jó éjszakát, kezüket csókolom... és a tenyerem... amennyit belenyomnak... Most mit akar tőlem? Nem keveredek semmibe...

KARCSI: Alszol, kisszívem?

JOLI *(felriadva)*: Mi baj? Most jöttél haza? Hány óra?

KARCSI: Reggeledik. Várj csak... leülök ide melléd, az ágyra...

JOLI: Egész éjszaka rosszul voltam.

KARCSI: Én meg, vadbarom, fölrángatlak!

JOLI: Semmi baj. Hideg a kezed.

KARCSI: Te, Joli, én ebbe bedilizek. Mindenkiben őt látom. Már befutott egy csomó panasz ellenem.

JOLI: Abba kell hagyni, Karcsi. Nem megy vele semmire. Sose találod meg. És tönkreteszed magad.

KARCSI: Az a pasas fütyörészett valamit. Mindig egy és ugyanazt a két taktust. És nem jut eszembe a dallama. Igazad van. Ebből nem lesz semmi jó. Bemegyek a forgalmi osztályra, és... otthagynom a taxit. Csak attól félek, hogy most már nem leszek nyugodt... soha ebben a bűdös életben... örökké azt a nyomorult két taktust... és nem jut az eszembe!

(Az utas füttymotívuma. Utcai zaj.)

I. SOFŐR: Azért nem olyan jaj-de-nagy esküvő... tizenkét taxi...

KARCSI: Három órára, ugye?

SOFŐR: Ahogy mondod. Tizenöt órára.

ÖREG SOFŐR: Precíz Jankó. Hát megint összefutottunk. Váci Karcsi? Gondoltam rád sokat! Mi azon az estén találkoztunk utoljára...

KARCSI: Amikor az a pasas el akart intézni engem.

ÖREG SOFŐR: Mondtam is az asszonynak... láttam a halál angyalát! *(Motívum az esketési szertartásból. Az anyakönyvvizető visszhangos szavai, eredeti felvételtől.)* No, ezek is összeházasodtak. És most már te is bezupáltál a nappalosok közé?

KARCSI: Csak helyettesíték. De elsején végleg leteszem a lantot. Visszamegyek az üzembe.

I. SOFŐR: Amikor magát megkéselték, le akartunk állni. Föl kell húzni egy-két ilyen csirkefogót, és akkor rend lesz.

ÖREG SOFŐR: De a te embered nem került meg, ugye?

KARCSI: Tegnapelőtt éjszaka is... be akart szállni egy utas... nekiestem, ráncigáltam a kabátját. Nézett rám, mint a hülyére.

ÖREG SOFŐR: Keresheted a gombostűt. *(Motívum az esketési szertartásból. Az anyakönyvvezető kérdésére a férfi és a nő igenlő szavai következnek. A magnóról játszott nászinduló kihömpölyög az utcára.)* Mindenki a kocsijához... Karcsi, te viszed az ifjú párt.

I. SOFŐR: Micsoda prima alakja van a nőnek, mint egy torony.

(A nászinduló utolsó taktusai szólnak irreális hangerővel.)

KARCSI: Tessék, parancsoljon, kérem... és ha megengedik... sok szerencsét kívánok.

IFJÚ FÉRJ: Köszönjük szépen.

(A beinduló motor dőreje és a nászinduló motívuma hallatszik.)

IFJÚ FÉRJ: Ott volt az egész vállalat.

IFJÚ FELESÉG: Ott.

KARCSI: Rudas László út tizenhat-bé. Stimmel a cím?

IFJÚ FÉRJ: Igen *(Szünet.)* A főnök túlságosan a ruhádba hajolt, amikor gratulált.

IFJÚ FELESÉG: Ugyan... Micsoda ötlet... *(Hosszú csend.)*

IFJÚ FÉRJ: Te reszketsz, Magdi...

IFJÚ FELESÉG: Félek.

IFJÚ FÉRJ: Butaság.

(Csönd, majd az utas ismert füttymotívusa.)

IFJÚ FELESÉG: Ne füttyülj.

KARCSI *(felfokozottan)*: Kérem szépen, ez a fütty! *(Elharapja a továbbit.)*

IFJÚ FÉRJ: Itt vagyunk. *(Fékezés.)* Add a kezéd, szívecském. Így.

(A sorba beálló kocsik zaja.)

HANG: A taxiszámlát majd kiegyenlítem.

KARCSI *(furcsán)*: A legközelebbi viszontlátásra.

IFJÚ FÉRJ: Minden jót.

IFJÚ FELESÉG *(akaratlanul)*: A legközelebbi viszontlátásra.

(Utcalárma, a násznép eltűnő zaja.)

ÖREG SOFŐR: Szép pár. Mint két óriás. És mind a kettő szőke.

KARCSI: Hallgasd csak ezt... *(Elfüttyüli a motívumot.)* ...most már nem felejttem el.

ÖREG SOFŐR: Na és mit hallgassak rajta?

KARCSI: Nem érted? *(Még egyszer elfüttyüli.)*

ÖREG SOFŐR: Az nagyon jó lesz, ha itthagysz a taxit.

KARCSI: Még mindig nem érted?

ÖREG SOFŐR: Rosszul vagy, pajti? Majd bevitetjük a kocsidat...

KARCSI: Semmi bajom. Az égvilágon semmi.

(Füttymotívum szimfonikus dübörgésbe erősödik. A lakodalmass lakás kavargó lármája. Három szoba zivaja ömlik egymásba.)

VIDÁM NŐ: Magdi reszketett, mint a nyárfalevél.

MÉLY FÉRFIHANG: Azért a szüzességéért nem garantálnék... *(Belülről cigányzene.)*
Odabent már nagy a hangulat. *(Vendégek zivaja.)*

1. VENDÉG: A szendvicsben házikolbász...

2. VENDÉG: Pistire és Magdira! Isten-isten!

3. VENDÉG: Beutalót kaptak Lillafüredre...

4. VENDÉG: Ne szedd le azt a képet, Ferike!

5. VENDÉG: Csuda! Az ember kilép az anyakönyvvezetőtől... süt a nap...

6. VENDÉG: Jókai-sorozat... Mikszáth-sorozat... jó könyveik vannak!

7. VENDÉG: A sparherdban találtam. Fokhagymás karaj!

PRÍMÁS: Figyelem, az ifjú férj száma következik.

(Erősödő, majd távolodó zene. S egyszerre csak, mintha kiszivattyúztak volna minden hangot, irreális, bura alatti csend.)

KARCSI: Jó napot kívánok. Váci Károly taxisofőr vagyok.

MÉLY FÉRFIHANG: Én meg Nepomuki Boldizsár. Isten éltesse!

(Vad nevetés, lármá, dübörgő zene, majd újra a bura alatti csend.)

KARCSI: Én, kérem, keresek valakit.

VIDÁM NŐ: De előbb iszik egy kortyot velünk!

MÉLY FÉRFIHANG: Addig egy lépést se tovább!

VIDÁM NŐ: Én vagyok a sorompó!

(Közeli, majd távolodó zene.)

MÉLY FÉRFIHANG: És kit keres, sofőr bácsi?

GYEREKHANG: Mama, a szekrényben egy csomó bugyi!

KARCSI: Az ifjú férjet keresem.

1. VENDÉG: Az ifjú férjet?

2. VENDÉG: Nem a fiatalasszonyt?

3. VENDÉG: És ilyen halálkomoly pofával?

4. VENDÉG: Sáros maradt a fuvarral?

5. VENDÉG: És nem a fiatalasszonyt?

6. VENDÉG: Mert én azt keresném.

7. VENDÉG: Virágarca van!

MÉLY FÉRFIHANG: Napraforgó melle!

(Nagy nevetés.)

VIDÁM NŐ: Ezt a szendvicset kapja be.

MÉLY FÉRFIHANG: Addig egy lépést se tovább.

VIDÁM NŐ: Én vagyok a sorompó.

(Bura alatti csend.)

KARCSI: Eddig ő volt a halál, most én leszek.

(Álijedt női sikongás.)

MÉLY FÉRFIHANG: Mennyit mutat az óra?

KARCSI: Tíz perc múlva éjfél.

MÉLY FÉRFIHANG: A taxiórát kérdeztem!

KARCSI: Mindig és mindenütt tíz perc múlva éjfél. *(Szaggatott dudahang, utána bura alatti csend.)* Szabad belépni?

AZ UTAS: Kicsoda maga?

KARCSI *(elfütyüli a motívumot)*: Ennek vagyok a folytatása.

AZ UTAS: Kicsoda maga?

KARCSI: Ennek vagyok a folytatása. Nem emlékszel a bulgárkertekre? Szeretem a káposztaszagot, beleharapnék a levegőbe. Nem emlékszel?

(Felidézett emlék.)

KARCSI: Itt nincs sorompó. Ha jönne a vonat, elkaphatna.

AZ UTAS: Balra!

KARCSI: És az a nehéz, hogy nem lát az ember.

AZ UTAS: Balra!

KARCSI: Megvallotta az asszony, hogy megint úgy van. Gyereket vár. Ez nyári gyerek lesz. Szerencsés. Gyümölcsszezonban születik.

AZ UTAS: Balra!

KARCSI: És az a makadám sincs sehol. *(Szünet.)* Ez az út hová vezet, uram?

AZ UTAS *(félelmetesen, keményen)*: Ide!

(Szaggatott dudahang.)

KARCSI: Ne beszéljünk mellé. Semmi értelme. Tudunk egymásról mindent.

IFJÚ FELESÉG *(felsikolt)*: Pisti!

KARCSI: Visszahoztam a késedet.

IFJÚ FELESÉG: Pisti!

KARCSI: Van még egy nálad? Így is jó. Adok is, kapok is.

IFJÚ FELESÉG: Segítség!

KARCSI (*dulakodás közben, eltorzultan*): Most jobbra? Most balra?

(*A füttymotívum szimfonikus dübörgése.*)

JOLI: Csupa vér az arcod, édes. Csupa vér a melled.

KARCSI: De az a sima, rózsaszínű folt - az nincs! Ha nem szedik ki a kezemből... Most már nem félek... Érted ezt? Könnyű lettem. Amióta szembenéztem vele, amióta az arcába csaptam. Nevetni tudnék. Már nem fedetlen a hátam.

(*Zárózene.*)

(1963)

STATISZTIKA

HANGOK

DR. AVEDIX PÁL, SEGÉDORVOS
LÍVIA, MŰTÖSNŐ
AZ ÖREGEMBER
PROFESSZOR
FŐNŐVÉR
NŐVÉR
PORTÁS
FANYAR BETEG
TÁRGYILAGOS HANG
FIATAL ORVOS
BETEGEK

DR. AVEDIX: Kérem, főnővér, a Cé kórteremben napok óta nem működik a lefolyó. A látogatók eldugaszolták a szőlőszemekkel. A mosdó környéke csupa víz.

FŐNŐVÉR: Majd szólok a szerelőknek, doktor úr.

(Szünet, vízcseppek zaja.)

DR. AVEDIX: Már kértem, főnővér, hogy javíttassa meg a lefolyót. Tizenöt beteg szenved emiatt.

FŐNŐVÉR: Én sem tehetek mást, mint hogy szólok.

(Szünet, vízcseppek zaja.)

DR. AVEDIX: A helyzet még mindig ugyanaz. Kiömlik a szennyes víz a köre, az egész kórteremben széthordják.

FŐNŐVÉR: Csak nem gondolja, doktor úr, hogy ez énrajtam múlik?

DR. AVEDIX: Én nem gondolok semmire, de tizenöt ember szenved emiatt. Én csak erre figyelmeztetem.

FŐNŐVÉR *(kirobbanva)*: Nem lehet az emberrel mindig így beszélni!

DR. AVEDIX *(csöndes csodálkozással)*: Hogyan?

TÁRGYILAGOS HANG: Ha megengedik, most körülmegyünk itt a traumatológián, vagyis a baleseti sebészeten, és felteszek egyetlen kérdést, egyetlen személyre vonatkozóan. Erre ugyanis elkerülhetetlen szükségünk van a továbbiak miatt. A kérdés a következő: mi a véleménye dr. Avedix Pál segédorvosról, akit az előbb, ha felületesen is, de megismertünk, mi a véleménye róla úgy is, mint kollégáról, úgy is, mint emberről, egy közösség tagjáról? Nos, főnővér?

FŐNŐVÉR: Sajnos, ki kell adnom az esti gyógyszereket, azonkívül éppen őt kell megkeresnem, hogy a napi statisztikai lapot aláírja... elnézést kérek...

TÁRGYILAGOS HANG: Nos, főnővér?

FŐNŐVÉR *(kiszakad belőle)*: Kibíratatlan!

TÁRGYILAGOS HANG: Miért, főnővér?

FŐNŐVÉR: Mert más. Nem tudom megfogalmazni, de más. Bocsásson meg, de ki kell adnom az esti gyógyszereket. És a statisztikai űrlap! Elnézést kérek.

(Kis szünet. Kopogtatás az ajtón.)

TÁRGYILAGOS HANG: Nem zavarok, professzor úr?

PROFESSZOR: Tessék.

TÁRGYILAGOS HANG: Korrektúra?

PROFESSZOR: Igen, a tankönyvem javított kiadása. És az ember csak két műtét között jut az ilyesmihez. Parancsoljon.

TÁRGYILAGOS HANG: Csupán egy kérdés... Az ön egyik segédorvosa, dr. Avedix Pál...

PROFESSZOR: Avedix! Ix, a konok! Az osztályon így nevezik. Mit is mondhatnék róla? Talán a konoksága... No igen, ez már közhely... De ezért aztán egyesek végképp nem szeretik. Hogy úgy mondjam, nem kimondottan népszerű. A természete valahogy elszigeteli a többiek-

től. A reflexei másképp működnek. Az időritmusa is más. Amúgy jó manuális képességei vannak, gyors műtéteknél lehet számítani a kezére. Határozott, erős keze van. No igen.

(Rövid szünet.)

FIATAL ORVOS: Kollégák vagyunk, talán egykorúak is... bár, az igazat szólva, nem is tudom, ő hány éves. Egyetlen jó tulajdonsága, hogy szeret röplabdázni, mondhatom, lelke a csapatának. Különösen a balkezes kezdő ütései!... ahogy tenyérrel belevág a labdába, s attól valahogy falsot kap az ütés. Az igazán kitűnő. Érdekes, már lassan két éve, hogy együtt dolgozunk, de nem tudom, hány éves!... még nem is gondoltam rá.

BETEG: A beteg mit néz? Hogy törődnek-e vele. Szóval megadja, ami kell. És nem siet. Sohasem siet. Leül az ember mellé az ágyra, kérdezget. Viccelni, bolondozni, ahogy a doktor urak szokták... azt nem. Sohasem viccel. Tetszene csak látni a professzor urat... a napi viziten... Az olyan vicces szájú, hogy az egész kórterem felébred. Még a nagybeteg is elröhögi magát.

(A professzor hangja, visszhangos teremben.)

PROFESSZOR *(egyetlen sietésben)*: No, hogy vagyunk? Jól, ugye, hogy jobban? Látom az arca színéről. Az orra állásáról. Magával nagyon elégedett vagyok... nagyon fegyelmezett... és maga, Berger bácsi? Tisztára szimuláns. Isten az atyám. Ki kell dobni az ilyet, egy-kettő! És Kapoli szaktárs? Hogy működnek a rekeszizmok? És maga, Bicó elvtárs? Nekem nehogy kiszökjön a lányokhoz! Aztán gyakorolhat önkritikát!... Napról napra... szemlátomást... egészen elsőrendű... és az étvágy?... az a kis fájdalom... ugyan, ugyan... férfiak vagyunk, vagy micsoda?... Csak föl a fejjel... tudja, mit mondott Arisztid a gyóntatójának? *(Hang távolodik, és a szöveg tetszés szerint újra kezdődik a váratlan megszakításig.)*

PORTÁS: Én csak mint portás nézem a dolgot... itt ülök, mint valami határon... kint villamosok, autóbuszok, emberek, a lárma... idebent, a hátam mögött, kis utak, pavilonok, csend. Két világ... Hogy doktor Avedix? Az a zömök, piros arcú? Annyi szent, hogy nemigen mozdul a kórház területéről. Itt is lakik, egy kis lyukban, a takarítónők szobája volt azelőtt. Annyi biztos, hogy az ő ablaka mindig világos. Kimondottan és tipikusan éjjeli bagoly. Örök inspekciós. Itt örli az életét. Nincs jobb dolga neki?

(Itt zenei választóvonal következik.)

TÁRGYILAGOS HANG: Egyik decemberi délutánon új beteget hoztak a mentők, egy eszméletlen öregembert. A villamos alól szedték ki, a csúszós kövezetről. Történetesen a segédorvos vette át. A szerencsétlen öreg még késő este sem tért magához, még akkor sem, amikor több infúzió után elhatározták a combműtétet. Az öregember combnyaktörést szenvedett, szívállapota gyors beavatkozást követelt. A műtétet maga az osztályvezető professzor végezte el, rendkívül határozottan, a szükséges időt alaposan lecsökkentve. Az öregember csak másnap délelőtt tért magához, elég folyékonyan beszélt, miközben megdőbbsent saját felpolcolt lábán, a gipszbunkón. De sem a nevére, sem a lakhelyére nem tudott visszaemlékezni. Amnézia. Ezt azért kell külön megjegyezni, mert igazolványt, személyazonossági papírt nem találtak nála, és így, minden nyom híján, egyelőre névtelen maradt.

FŐNÖVÉR: Neve? Most ide mit írjak? Neve nincs. Életkora? Nincs. Lakása? Az sincs. Úgy kaptuk. Hogyan utaljak ki neki gyógyszert? Hogy írjam ki a vizsgálatokat? És még csodálják, ha az ember ideges! Mifajta maga, öreg? Nem felel?

DR. AVEDIX: Csak türelem, bácsikám. Ez a feledékenység átmeneti. Megmondta az ideggyógyász is. Tegnap este arra kértem, jegyezze meg a kórterem betűjelét. Hol fekszik, melyik kórteremben?

ÖREGEMBER: Hát bizony... pedig tudtam!... hajnalban még tudtam...

DR. AVEDIX: Milyen nap van ma?

ÖREGEMBER: Hát bizony... milyen nap... nem mindegy? vagy... ezt is tudni kell?

DR. AVEDIX: És én ki vagyok?

ÖREGEMBER: A doktor úr.

DR. AVEDIX: Igen. Én a kórházi kezelőorvosa vagyok.

ÖREGEMBER: Csak annyit tudok, hogy egész világos volt, aztán egészen sötét. Nehéz vasakat ütöttek egymáshoz, és a földnek olajszaga volt. Aztán egész sötét.

*

(Professzor hangja visszaidézve.)

PROFESSZOR: ...Hogy úgy mondjam, nem kimondottan népszerű. A természete valahogy elszigeteli a többiektől. A reflexei másképp működnek. Az időritmusa is más.

*

DR. AVEDIX: Mi jut eszébe az olajról?

ÖREGEMBER: A víz. A vízen olaj úszik. Lilás meg kékes olaj. Mint a szivárvány.

DR. AVEDIX: És mi jut eszébe a vízről?

ÖREGEMBER: Nagy híd. Nagy vastraverzek. És mindig dübörög.

DR. AVEDIX: Vonat megy rajta?

ÖREGEMBER: Nem tudom. Én mentem rajta, gyalog. Számoltam a karfán a vasakat. Csupa vasléc, egymás után, mint egy fekete kerítés.

DR. AVEDIX: Hazafelé ment azon a hídon? Vagy munkába? Vagy a barátaival?

ÖREGEMBER: Hát én azt nem tudom.

DR. AVEDIX: Ott lakik a víz mellett? Az ablakából látni a hidat?

ÖREGEMBER: Azt sem tudom.

DR. AVEDIX: Ha erősen gondol valakire, ki jut az eszébe? Ha arra gondol, hogy szeret valakit, ki jut az eszébe? Ha arra gondol: utálom, megverném, rossz volt hozzám - ki jut az eszébe?

ÖREGEMBER: Hát bizony... nem jut eszembe semmi.

DR. AVEDIX: Ha azt mondom: villamos?

ÖREGEMBER: Világosság és sötétség. A földnek olajszaga volt.

DR. AVEDIX: Ha azt mondom: terített asztal, bableves, kanál?

ÖREGEMBER: Hát bizony... nem szeretem a bablevest.

DR. AVEDIX: Csak nyugodtan, bácsikám, csak türelem. Ma vagy holnap, de eszébe kell hogy jusson valami. És akkor elindulunk azon az úton. És egyszerre minden világos lesz...

(Beteg hangja visszaidézve.)

BETEG: Viccelni, bolondozni, ahogy a doktor urak szoktak, azt nem. Sohasem viccel. Tetszene csak látni a professzor urat... A napi viziten... Az olyan vicces szájú, hogy az egész kórterem felébred. Még a nagybeteg is elröhögi magát.

*

DR. AVEDIX: Ha azt mondom: papa?

ÖREGEMBER: Lehetséges. Az már biztos, hogy mondták... de mondom, hirtelen sötét lett, vasakat ütöttek össze, a földnek olajsza volt.

DR. AVEDIX: Ha azt mondom: nagypapa?

ÖREGEMBER: Lehet, hogy az vagyok, lehetséges... de hirtelen sötét lett, vasakat ütöttek össze, a földnek olajsza volt...

DR. AVEDIX: Szóval vannak gyerekei, unokái!

ÖREGEMBER: Nem tudom. Én ilyesmiről nem tudok.

DR. AVEDIX: Én ki vagyok?

ÖREGEMBER: Azt tetszett mondani, hogy ez a Cé kórterem. Eszembe jutott. Cé! Cé! Cé!

DR. AVEDIX: Igen, öregem, ez a Cé kórterem, nagyon jó.

ÖREGEMBER: Eszembe jutott!

DR. AVEDIX: Nagyon jó. Cé kórterem. És én ki vagyok?

ÖREGEMBER: A doktor úr. A hang fölöttem. A kéz az arcomon.

DR. AVEDIX: Talán eszébe jutna, hogy mivel foglalkozott. A munkája. Az ember idegrendszerében megmaradnak a mozdulatok. Az ember kezében megmaradnak.

ÖREGEMBER: A kézben?

DR. AVEDIX: Igen. Ahogy fölemeli a kalapácsot vagy megforgat egy fogantyút, vagy vonalakat rajzol, köröket - napról napra, évről évre... egy egész életen át. Nem maradt ez a kezében? A mozdulat. Mozgassa. Talán előjön valami, önmagától.

ÖREGEMBER: Tessék, doktor úr... *(Hosszú szünet.)* A kezem nem emlékszik semmire.

*

RÁDIÓBEMONDÓ: A baleseti kórház közleménye: szerdán délután a mentők beszállítottak egy hatvan év körüli férfit, aki a jeges úttesten a villamos alá került. A súlyosan sérült öregember átmenetileg elvesztette emlékezőtehetségét. A kórház igazgatósága kéri, hogy hozzátartozói, ismerősei jelentkezzenek. Személyleírása: 165 centiméter magas, haja erősen szürkül, különös ismertetőjele... *(Hang elúszik.)*

PORTÁS: A rádió bementa, az újságba is betették az amnéziás öregembert - és semmi. Én csak mint portás nézem a dolgokat, de azt mondom, megérzésből, ezután is csak így lesz: semmi. Mert itt ülök én ebben a kuckóban, ez a határvonal, odakint villamosok, autóbuszok, emberek, mögöttem a betegek és az orvosok. Itt átfolyik minden. Az egész élet. Van úgy, hogy már csak pihenésből is becsukom a szemem! De akkor is látom az embereket, az ijedt arcukat meg a közömbös arcukat. Az arcukat meg az álarcukat, mindent. Én itt ülök a határon - és látok. És azért mondom, ennek az öregembernek az isten se nyújtja oda a kisujját. Ezt az öregembert kitették a nagyvízre.

*

BETEG: Mi, betegek, csak úgy hívjuk: Anonymus bácsi.

MÁSIK BETEG: Nem sok vizet zavar, fekszik magában, csak akkor nyitja ki a szemét, ha az ágya szélére ül a doktor.

NŐVÉR: Még mindig sok a baj vele. Nem tudjuk könyvelni.

FŐNŐVÉR: Ezt itt felejtették nekünk, mint egy csomagot a ruhatárban.

PORTÁS: Én azért mondom - ezt az öregembert kitették a nagyvízre.

*

RÁDIÓBEMONDÓ: A súlyosan sérült öregember átmenetileg elvesztette emlékezőtehetségét. A kórház igazgatósága kéri... *(Hang elúszik.)*

PORTÁS *(messziről)*: ...kitették a nagyvízre.

*

ÖREGEMBER: Én azóta is mindig csak töröm a fejem - ahogy mondani tetszett -, és nem jut az eszembe semmi. Talán majd értem jön valaki. A nővérke mondta, hogy betettek az újságba. Jön valaki, és lassan helyrerakódik minden, igaz, doktor úr?

DR. AVEDIX: Természetesen.

ÖREGEMBER: Nem tudom én, a nagy ütés okozta, ahogy a villamos a földre dobott.

DR. AVEDIX: Erre most már emlékszik?

ÖREGEMBER: A nővérke mondta ezt is.

DR. AVEDIX: A röntgen jól mutat. A szögek jól fogják a csontot.

ÖREGEMBER: Ó, a professzor úr is nagyon megdicsért.

(A professzor szavai visszhangosan.)

PROFESSZOR: ...két-három hét, és elmehet akár tánctanárnak is, öregúr!

*

DR. AVEDIX: Miért fekszik ez az öregember még mindig pótágyon, főnővér? Tudomásom szerint közben kétszer is megüresedett ágy.

FŐNŐVÉR: Mert vannak nehezebb betegeink is. Azonkívül az öreg olyan igénytelen, észre sem veszi. Ezért.

*

ÖREGEMBER: Tetszik tudni, tegnap, amikor elmentek a látogatók, egyszerre nagy csend lett, az emberek is kifáradtak a beszélgetésben... És akkor eszembe jutott valami, azt tetszett mondani, hogy mindent jegyezzek meg, mert fontos...

DR. AVEDIX: Nagyon okosan.

ÖREGEMBER: Megkértem a szomszédomat. Rábíztam, tessék csak meghallgatni.

FANYAR BETEG: A gyermekkoráról beszélt.

DR. AVEDIX: Mit mondott?

FANYAR BETEG: Hogy csónakban ült, és a vízen olaj úszott.

ÖREGEMBER: És a kémények! És a füst! És a macskák!

FANYAR BETEG: Beszélt összevissza.

ÖREGEMBER: Vasárnap mindig csónakáztunk. Az apám nyakkendőjén tű volt. Rubinköves tű. És a mama várt az ebéddel.

FANYAR BETEG: Ezt nem is mondta.

ÖREGEMBER: És piros bort ittunk az ebédhez. Sütött a nap.

FANYAR BETEG: Összevissza beszélt mindenfélét, éppen, mint most.

ÖREGEMBER: Mondom, hogy nagy csend volt, és eszembe jutott az apám, az anyám meg a nyakkendőtü. Rubinköves.

DR. AVEDIX: És hol laktak akkor?

ÖREGEMBER: A víz remegett, és olaj úszott rajta. Lila és kék karikák. A bátyám szívta a cigarettáját, és harmonikázott.

DR. AVEDIX: A bátyja?

ÖREGEMBER: Elesett a háborúban. Az első háborúban. Küldték az értesítést. *(Hosszú szünet.)* Talán majd mégiscsak eljön értem valaki.

*

DR. AVEDIX: Az öregember teste csupa seb. A fölfekvéstől. Miért nem vigyáztak erre?!

FŐNÖVÉR: Ha nincs rá szükség, forog a nyelve, fecseg megállás nélkül. Most miért nem szólt?

DR. AVEDIX: És ha mégis szólt?

FŐNÖVÉR: Akkor hazudik. Mert nem mondott semmit. Vén fecsegő.

DR. AVEDIX: A maguk kötelessége, hogy az ilyen tehetetlen, mozdulatlan embert rendbe tegyék.

FŐNÖVÉR: Vannak fontosabb betegek is!

DR. AVEDIX: Fontosabbak?

FŐNÖVÉR: Súlyosabbak.

(Kopogás.)

PROFESSZOR: Lehet.

DR. AVEDIX: Bocsánatot kérek...

PROFESSZOR: Beljebb, beljebb, öregem! Ha megengedi, én közben ledobom ezt a véres köpenyt. Mesterségünk címere... Üljön le. Rágyújt? Az ott Fecske, amaz meg közönséges Kossuth.

DR. AVEDIX: Köszönöm. Nem dohányzom.

PROFESSZOR: Mióta?

DR. AVEDIX: Sohasem dohányoztam.

PROFESSZOR: Közel két éve, hogy nálam dolgozik... érdekes, hogy maga a negatívumokat is ilyen diszkréten csinálja. Például azt, hogy nem dohányzik. Mivel szolgálhatok?

DR. AVEDIX: Az osztályon sok a fölfekvés.

PROFESSZOR: Sok?

DR. AVEDIX: Sok.

PROFESSZOR: Mihez viszonyítva? Az országos átlaghoz?

DR. AVEDIX: Ahhoz a lehetőséghez viszonyítva, hogy csökkenthetnénk.

PROFESSZOR: Egyetlen ilyen jelentést sem kaptam. Tudomásom szerint nálunk nagyon jól ellátják a betegeket. És így vagy az ön értesülései hiányosak, vagy az enyéme.

DR. AVEDIX: Egyik-másik ápolónő külön osztályozza a betegeket. Szubjektív fontossági sorrendet állapítanak meg. Az amnéziás öregember például erősen leromlott, mert nem teszik tisztába.

PROFESSZOR: Az amnéziás öregember erősen javult, és nemsokára megkezdik a tornáztatását.

DR. AVEDIX: Csupa seb a teste. És amikor a főnővért kérdőre vontam, cinikusan válaszolt.

PROFESSZOR: A főnővér kitűnő teremtes. És az ápolónővérek szelleme nálunk kitűnő. Ezt nem engedem kétségbe vonni. A mi ápolónővéreink nem lesik a baksist, sőt el sem fogadnak borravalót. Erre büszke vagyok. Nem egy és nem két nővért kellett eltávolítanunk, amíg ez a gárda így kialakult. Ezt tessék tudomásul venni. Nálunk nincs korrupció. Nos?

DR. AVEDIX: Inkább tartanak a tenyerüket, és ne engednék a betegeket kisebesedni!

PROFESSZOR: Ez demagógia, kollégám. Ezt visszautasítom. *(Szünet.)* Maradjon csak, kérem, üljön vissza.

DR. AVEDIX: Inspekciós vagyok.

PROFESSZOR: Mondtam, hogy maradjon. Nézze csak, fiam... rágyújt? Ja, igen, igen... nem dohányos. Én már régóta szeretnék kérdezni valamit... talán nem veszi sértésnek, ha kimondom: a modora, a magatartása elég sok félreértésre ad alkalmat. Lehet, hogy rossz pszichológus vagyok, de nem hallgathatom el, maga elég népszerűtlen, fiam, a kollégái között. És a módszere. A hozzáállása. Higgye el... valami különleges művészettel szembeállítja magát az embereket. Én nyugodt természet vagyok, de még engem is felborzol... engem is... Nézze, együtt dolgozunk, együtt drukkolunk a műtőben, és meg kell mondjam, bízom a kezében. De most mégis megkérdezem: kivel áll maga szemben és miért?

TÁRGYILAGOS HANG: „Mivel áll maga szemben?” - ezt kellett volna kérdeznie a professzornak, ám ő nem értette emberét, csak annyit tapasztalt, hogy a segédorvos a maga konok fatuskó lényével behatolt egy elrendezett világba, és egyszerűen legázolt rég kialakult elveket.

*

ÖREGEMBER: A professzor úr megint nagyon megdicsért. Azt mondta rólam, hogy fegyelmeztetett vagyok. Tessék megmondani, doktor úr, mióta vagyok én itt? *(Szünet.)* Tegnap este is eszembe jutott valami, megkértem a szomszédomat, figyelmeztessen, hogy ne felejtsem el, és tetszik látni, reggel már kiment a kórházból. *(Szünet.)* Az jutott az eszembe, mikor vőlegény voltam. Álltunk az anyakönyvvezető előtt, süttött a nap. Ha visszaemlékszem valamire, mindig süt a nap. És a kezemet is próbálom, van-e benne mozdulat, de nincs. Mi is lehetett a szakmám? Hol lehetett a lakásom? Az óra erősen ketyegett, különösen éjszaka, mikor mindenki aludt. Hogy lehet az, doktor úr, hogy még mindig nem jött értem senki?

*

LÍVIA: Jó estét. Nem zavarom, Pali? Hoztam magának egy korty kávé.

DR. AVEDIX: Nagyon jó gondolat.

LÍVIA: A műtőben teljes a csend, a főnöknél kis társaság. Gondoltam, viszek magának kávé. Elég gyakran eszembe jut, de...

DR. AVEDIX: De nem mer bekopogni, fél, hogy goromba leszek...

LÍVIA: Hogy megbántódik.

DR. AVEDIX: Ilyen nyugtalanító ember volnék?

LÍVIA: Munka közben nincs magánál megnyugtatóbb.

DR. AVEDIX: Lehet bennem bízni, ugye?

LÍVIA: Mint a teljes sterilításban.

DR. AVEDIX: Ami nincs. Jól bejött a csőbe.

LÍVIA: Téved. A maga biztonsága teljesen emberi. A legemberibb. Tessék kortyolgatni a kávé, mert a drága illó olajok elszállnak.

DR. AVEDIX: Hogy ma este bekopogott ezzel a kávéval, azt hiszem, az teljesen indokolt. Mert a maga kávéja kedves és gyengéd vigasz. Az elmaradt kinevezés miatt. Nem lettem alorvos, kapok egy csésze kávé.

LÍVIA: Maga ilyen ironikus?

DR. AVEDIX: És nem dohányzom. Ezt is illik tudni. De a kávé finom. Nemcsak a humánus miatt, úgy önmagában. A kávéról ezentúl mindig maga jut az eszembe.

LÍVIA: És most elmehetek?

DR. AVEDIX: Ha nem akarja, hogy kiröhögjék, mert nemcsak a kávéját, hanem az idejét is rám pazarolja. Ha, ne adj' isten, be kell mosakodni, jön a sürgős eset, úgyis találkozunk.

LÍVIA: Ki vagyok dobva?

DR. AVEDIX: Nem. Csak felsoroltam a lehetőségeket. Most pedig azt teszt, amit akar, csak egyet ne tegyen, hogy vigasztal. Engem ugyanis jobban izgat - valahogy így mondta a főnök -, amivel szemben állok.

LÍVIA: Mivel áll szemben?

DR. AVEDIX: A nagy és komplett hazugsággal. Csak éppen nincs teste, nem lehet megfogni, nem lehet odavágni.

LÍVIA: Milyen keserű! Miben csalódott olyan nagyon, vagy kiben?

DR. AVEDIX: Huszonhét éves vagyok, és még csak ne is csalódtam volna? Mindennap csalódom.

LÍVIA: Hogy van az öregember?

DR. AVEDIX: Nem tudom. Jobban.

LÍVIA: És nem jelentkezik érte senki... ahogy a portás mondja: kitették a nagyvízre.

DR. AVEDIX: Cinkosok. Egymásra hunyorítanak, és befogják a szájukat. Egy ember eltűnik.

LÍVIA: Engedje meg, hogy megcsókoljam az arcát.

(A következő jelenet a képzeletben játszódik, merőben más dimenzióban, mint az előzőek: van benne valami szomorú humor.)

(Tornazene.)

DR. AVEDIX: Jó napot, bácsikám. Tornászunk?

ÖREGEMBER *(hetykén)*: Tornászunk, doktor úr! Frissen, fiatalosan. A professzor úr megmondta, egykettőre még tánctanár is lehetnék.

DR. AVEDIX: Most elindulunk, és megkeressük a hozzátartozóit.

ÖREGEMBER: Ezt komolyan tetszik mondani? Egy-kettő, egy-kettő!

DR. AVEDIX: A legkomolyabban.

ÖREGEMBER: És kimehetek így az utcára? Nincs nálam semmi irat.

DR. AVEDIX: Majd én igazolom, ha kell...

ÖREGEMBER: Nevem nincs. Egy-kettő, egy-kettő, guggolás!

DR. AVEDIX: Olyan nevet találunk ki, amelyet csak akarunk. Válogatunk a legszebb nevek között.

ÖREGEMBER: Különös ismertetőjelem nincs. Egy-kettő, egy-kettő!

DR. AVEDIX: Nekem az az elvem, hogy az ember nem tűnhet el nyomtalanul. És a főnövér is azt mondja, a gyógyszer el kell számolni. A kötszert el kell számolni. Indulhatunk?

ÖREGEMBER: A nadrágom két helyen is végigszakadt. Az ingem is csupa rongy. Ahogy a villamos odavágott. Egy-kettő, egy-kettő! Talán nem is vagyok.

DR. AVEDIX: A statisztikában létezik. Menjünk.

ÖREGEMBER: Lehet, hogy a Duna mellett laktam?

DR. AVEDIX: Elmegyünk a Dunához.

ÖREGEMBER: Lehet, hogy volt saját ágyam? Kórtábla nélkül?

DR. AVEDIX: Megtaláljuk.

ÖREGEMBER: Saját óraketyegésem az ágy fölött? Látja, doktor úr, ez a kezemben maradt, minden este fölhúztam az órát. Korán keltem.

DR. AVEDIX: Gyerünk, gyerünk! A levegőre! A napra!

ÖREGEMBER: Most nincs nap. Nap csak akkor van, ha emlékezem.

(A tornazene elhallgatott, süket csönd. Suttogó beszélgetés.)

DR. AVEDIX: Ha végiggondolom, Livia, a magam amnéziáját, nekem is rá kellene találnom a rokonaimra. Nincs senkim. Nem emlékszem senkire, és engem is elfelejtettek.

LÍVIA: És én?

DR. AVEDIX: Kedves, naiv kérdés. Talán úton vagyok feléd.

LÍVIA: Már itt vagy nálam. Megfeleztük az utat.

DR. AVEDIX: Félek, hogy megszélidítesz.

LÍVIA: Olyan jó szemben állni?

DR. AVEDIX: Nem jó, de kell.

LÍVIA: Mert sértődött vagy. Igen, szeretnék megszéldíteni. Szeretném kikapcsolni a szívedből a fölösleges feszültséget. Szeretlek.

DR. AVEDIX: Miért? Lassan kopaszodom, az arcom nevetségesen húsos és piros, mint az alma. És a legfőbb kedvesség, ami telik belőlem, hogy hallgatók. Akkor meg magamat pusztítom. Hát csak így lehetek jó hozzád? Ha elfogadom a konvenciókat? Ez a legtöbb, amit adhatok, hogy kirekesztem magamat. És ha elmegyek innen? Attól félek, hogy átköltöttem a békétlenséget máshová. Nekik lenne igazuk?

LÍVIA: Ki akarlak békíteni az emberekkel. Ki akarlak békíteni magaddal. Szeretni akarlak.

*

ÖREGEMBER: Azt mondta a professzor úr, hogy nagyon elégedett velem, mert fegyelmezett vagyok.

*

(Dzsesszzene messziről.)

DR. AVEDIX: Hálás vagyok neked, Livia, ez az este szebb, mint amit elképzelni tudok. És te vagy szép, elsősorban te. A bőröd... hogy is mondjam csak... világít... és ez a zöld ruha rajtad... ez a furcsa szín.

LÍVIA: Mohazöld.

DR. AVEDIX: Mohazöld. És egyszerre úgy tudok örülni neked, annak, hogy táncolunk, beszélgetünk, összekoccantjuk a poharunkat... mintha éveken át összeszórtam volna ezt az örömet.

LÍVIA: Nem tudsz áttételek nélkül udvarolni?

DR. AVEDIX: Ez magamnak is meglepetés, ez az öröm.

LÍVIA: Mert nincs benned bizalom...

DR. AVEDIX: Bizalom? Az van bennem, nem is kevés. Talán az önbizalom... ha így kezdenéd. Várj csak. Most jön az, amire kíváncsi voltál. A csalódásom története! Huszonnégy éves koromban, amint megkaptam a diplomámat, otthagytam a feleségem. Diákszeretem volt, az egyetemi évekre időzítve.

LÍVIA: És ettől ez a gyógyíthatatlan keserűség?

DR. AVEDIX: Nem ettől. Ez csak a túlérzékenységet okozta.

LÍVIA: A túlérzékenységet. Hogy mindent a fonákjáról nézel.

DR. AVEDIX: A fonákjáról?

LÍVIA: Árasztod a gyanakvást. Én jót akarok, szeretném, ha megszabadulnál a fölösleges tehertől... ha végleg meggyógyulnál.

DR. AVEDIX: Úgy. Meggyógyulni. És fölösleges teher.

LÍVIA: Feloldódni, megkönnyebbülni! Tehetséges vagy, szorgalmas. Szeretném, ha előbbre jutnál.

DR. AVEDIX: Hová előbbre?

LÍVIA: A saját helyedre.

DR. AVEDIX: Milyen praktikus a női szerelem. Úgy képzelitek: boldogság - egyenlő emelkedő megbecsüléssel Mindent egyszerre, egy időben. Szeretni, és megszabadulni az elégedetlenségtől. Szeretni, vagyis behunytt szemmel dűnnyögni boldogan. Szerelem, azaz teljes társadalmi érdektelenség! Kanalazni a mézet, és elkerülni a mások gondjait. Így gondoljátok ezt ti!

LÍVIA: Többes számban? Most már én is hozzájuk tartozom? Az ellenségeidhez?

DR. AVEDIX: Szelídítesz, a szerelmeddel szelídítesz. Vagyis meg akarsz fosztani az erkölcsi függetlenségemtől.

LÍVIA: Mi az, hogy erkölcsi függetlenség?

DR. AVEDIX: Lehetőség arra, hogy ne áldozzam föl a gondolataimat, hogy észrevegyem a szabályos mögött az elrendezett disznóságokat, a jól fogalmazott jelentések mögött az elnémított valóságot. Szegény kis Livia, én nehéz eset vagyok.

LÍVIA: Nem nehéz eset - reménytelen eset...

*

(Erős kopogtatás.)

FŐNŐVÉR: Nem akarok itt magára törni, de éppen a maga öregembere miatt jöttem.

DR. AVEDIX: Mi történt vele?

FŐNŐVÉR: Én ugyan azt gondolom, hogy van magánélet is, a világon... és elvégre nem maga az inspekciós... hiába, magát akarja látni, ragaszkodik a becses személyéhez, fölveri a kórházat!

DR. AVEDIX: Hát mi történt vele?

FŐNŐVÉR: Már tegnap kezdődött... maga, ugye, szabad napos volt, pedig mindjárt magát emlegette...

DR. AVEDIX: Mondaná meg végre, hogy mi történt?

FŐNŐVÉR: Komplikáció. A füle begyulladt, a láza is elég magas. Az arca merő tűz. Holnap majd átviszik a szakrendelésre.

DR. AVEDIX: Két napig kell várni erre?

FŐNŐVÉR: Én nem tudom, doktor úr, maga úgy tesz, mintha nem ismerné a körülményeket. Először is tegnap szombat volt, ma pedig vasárnap van.

DR. AVEDIX: Hívhattak volna szakorvost.

FŐNŐVÉR: Látja, doktor úr, megmondom nyíltan, ezért nem szeretik magát. Mert fölényes, mert kívülről beszél. Hívhattak volna szakorvost... *(Támadóan.)* Magához is benyithattam volna, de tudtam, hogy Livia van magánál. Én nem akartam indiszkrét lenni!

DR. AVEDIX: Ez nem tartozik ide!

*

PORTÁS: ...Egyetlen szóval nem mondom, hogy nincs oka, mondjuk a professzor úrnak... nálunk tényleg jó a halálozási statisztika, és ezt ő alaposan kihangsúlyozta a rádióban is, a rádió-előadásában meg a gyűlésen, nincs ebben semmi felvágás, semmi az égvilágon! Mert minél kevesebbszer fordul a fekete kocs, az tiszta sor, hogy annál jobban folyik itt nálunk a munka... Kifogni az öreg csontkollekciót, becsapni az orra előtt a hátsó kaput... portásnak ez

éppen olyan jó, mint a professzor úrnak vagy akár a legegyszerűbb takarítónőnek. És nincs igaza Avedix doktornak, hogy a gyűlésen megint csak kihangsúlyozta, formális, formális, formális, és hogy a kimutatás, az semmi, az még lehet halott betű is! És hogy mit ér az ilyen százalék meg az olyan százalék!... Nem is tudom, miért nem nevezik ki már alorvosnak a szerencsétlent, amikor itt örli az életét, fiatalember léteére nincs neki más, csak a munka, a munka, így aztán persze hogy nem lát semmi szépet, semmi jót, semmi igazságot! Keserű lesz és vad.

*

ÖREGEMBER: ...ez az állandó forráság pedig inkább jólesik, mint rosszul, doktor úr, bár egyszer a plafon ereszkedik le, máskor a fal jön közelebb... mintha hintán ülne az ember.

DR. AVEDIX: Megkapja a gyógyszereket. Gondolunk magára. Itt vagyunk. A maga dolga pedig a türelem.

ÖREGEMBER: Hát igen, a professzor úr megint alaposan megdicsért! Azt mondta, hogy a javulás szemmel látható, rendesen haladok, és nem kell félni semmitől. Hát én nem is félek. A doktor urat is csak azért sürgettem olyan nagyon, mert eszembe jutott a foglalkozásom. Amit kérdezni tetszett. Vagy most már mindegy?

DR. AVEDIX (*reménytelenül*): Dehogyan mindegy, csak mondja.

ÖREGEMBER: Bakelitos voltam. Lábprésen dolgoztam, hát azért nem maradt a kezemben mozdulat. Az a gipszbunkó ott mire emlékezett volna? Vannak ilyen mulatságos dolgok az életben.

*

FŐNŐVÉR: Tessék, kérem, ez itt az új betegek listája... itt vannak a vizsgálati eredmények... ezek pedig holnap távoznak, a professzor úr írta ki őket...

DR. AVEDIX: Jó, rendben van. A két új betegről föl kell venni a kórelőzményt. Micsoda? Az öregembert kiírták? Ezt nem beszélték meg velem!

(*Hang visszaidézve.*)

PROFESSZOR: Mondtam magának, Anonymus bácsi, egyszer csak rendbe jön minden, már megbeszéltük, hogy elmehet akár tánctanárnak is.

ÖREGEMBER: Hálásan köszönöm, professzor úr.

PROFESSZOR: Mi aztán igazán megtettük a magunkét, megszögeltük az öreg mankót.

ÖREGEMBER: Öreg mankó! Jaj, de mulatságos! Jobban is lennék én, professzor úr, csak hát még gyenge vagyok, meg mindig érzem a forráságot...

PROFESSZOR: Holnap korán reggel majd szépen felöltözteti a nővérke, meg is borotválják...

ÖREGEMBER: Csak az a kár, hogy a nadrágom kettészakadt. Amikor a földhöz vágott a villamos...

PROFESSZOR: Majd megvarrják, öregem. A hangsúly azon van, hogy holnap szép kényelmesen átviszik egy másik kórházba. Az már a lábadozás lesz... ott szépen talpra állítják magát...

*

DR. AVEDIX: Szóval ezt a professzor úr rendelte el?

FŐNŐVÉR: Igenis, ő. Szükség van az ágyra.

DR. AVEDIX: De hát az öregember a halálán van!

(Portás hangja visszaidézve.)

PORTÁS: ...kifogni az öreg csontkollekción... becsapni az orra előtt a hátsó kaput... portásnak ez éppen olyan jó, mint a professzor úrnak vagy akár az egyszerű takarítónőnek... és nincs igaza Avedix doktornak...

PROFESSZOR: Elnézést kérek, kollégám, de most nincs időm semmire, mennem kell, de igazán. Már két telefonnal is visszarángattak a küszöbről.

DR. AVEDIX: Én csak néhány percre zavarom.

PROFESSZOR: Tizenötödik órája vagyok talpon! Nagyon jól tudja! Egyik műtétből a másikba. És most este tíz óra van. Nem lehet ezt megérteni? Azonkívül a feleségemnek születésnapja van, talán elnézi ezt nekem, de már nyolckor otthon kellett volna lennem.

DR. AVEDIX: Egyetlen intézkedésről van szó, néhány perc...

PROFESSZOR: Majd reggel. Talán megérti, ha nincs is magánéletem, de másodperceim nekem is lehetnek.

DR. AVEDIX: Sajnos ezt nem lehet elhalasztani...

PROFESSZOR: Mi az, hogy nem lehet elhalasztani? Összedől a világ?

DR. AVEDIX: Erről az amnéziás öregemberről van szó.

PROFESSZOR: Hagyjon nekem békét az amnéziás öregemberrel! A rögeszméivel! Jellemző, kérem, erre a felfokozott stílusra, hogy „nem lehet elhalasztani”... Majd reggel.

DR. AVEDIX: Professzor úr nagyon jól tudja, hogy reggel már késő. Ragaszkodom hozzá, hogy meghallgasson.

PROFESSZOR: Micsoda hang ez? Micsoda agresszivitás? Teljesen megfélelkezik a helyzetéről.

DR. AVEDIX: Reggel elviszik innét az öreget. Miért olyan sürgős ez?

PROFESSZOR: Elviszik oda, ahová való. Az elfekvőbe.

DR. AVEDIX: Nem éri meg a holnap estét.

PROFESSZOR: Isten nem vagyok. A feltámasztás csodája nincs a birtokomban. Orvos vagyok, megtettem mindent, amit megtehettem. Hónapok óta tartjuk itt, maga ezt jól tudja. Mit akar még?

DR. AVEDIX: Kicibálják az ágyból, meghurcolják, és néhány óra múltán meghal. Csak azért mondom, az elemi humánus miatt.

PROFESSZOR: Az elemi humánus miatt? A maga demagógiája lenne humánus? Milyen jogon mer engem kitanítani?

DR. AVEDIX: Ez nem kitanítás, ez csak egyszerű figyelmeztetés.

PROFESSZOR: Vagy talán fenyegetés, mi?

DR. AVEDIX: Nem eszközöm a fenyegetés.

PROFESSZOR: Erről nem vagyok meggyőződve. Mint ahogy magával kapcsolatban csak egy dologról vagyok meggyőződve: hogy túrhetetlen, amit csinál. A fellépése. Hogy úgy jön-megy az osztályon, mint a megtestesült lelkiismeret. De figyelmeztetem, hogy a demagógiája hatástalan, és egyre jobban elszigeteli magát.

DR. AVEDIX: Most nem rólam van szó, hanem arról az öregemberről, akinek csak maradék órái vannak!

PROFESSZOR (*kitörve*): Nem tűröm ezt a hangot! Az én osztályom mindig arról volt híres, hogy itt pontos, alapos, szakszerű munkát végzünk. Ez így volt, mielőtt maga ide betette a lábát, és így lesz a jövőben is! Mondja meg, kérem, de nyíltan, mi az óhaja! Mert ez az öregember csak ürügy, jól tudom! Az elégedetlenség, ugye? Hogy nem vitte semmire, ugye? Hát én figyelmeztetem magát, hogy így nem is jut semmire. Nemcsak itt nálunk, de sehol. Nincs olyan közösség, amely ezt az anarchiát, ezt a rendbontást megengedheti magának! Az öregembert pedig elszállítják. Így intézkedtem, és ez így helyes. Az ügy teljesen tiszta és megtámadhatatlan.

DR. AVEDIX: Megtámadhatatlan. De érdemes? Azért a néhány óráért? (*Szünet.*) A statisztika miatt?

PROFESSZOR: Igen, ha akarja tudni, maga korlátolt figura, a statisztika miatt! Most pedig menjen ki, azonnal menjen ki!

DR. AVEDIX (*szelíden*): Szóval - paklizunk a halállal?

*

TÁRGYILAGOS HANG: Szelíden kérdezte ezt a segédorvos, de ez volt a hadüzenet. Ebben a suta kérdő mondatban fogalmazódott meg a felismerés s egyben a jogilag megfogalmazhatatlan vád. S mégis rászánta magát, hogy most már végképp szembefordul a gyűlöletessel, a megfoghatatlannal.

*

FŐNÖVÉR: Most már igazán fel kellene öltöztetni az öreget... pár perc, és itt vannak a mentők.

DR. AVEDIX: Nemrég aludt el.

FŐNÖVÉR: Akármikor is aludt el, a professzor utasítása szerint... igazán nem kapkodhatunk az utolsó pillanatokban. A mentők pedig nem várnak.

DR. AVEDIX: Mindegy. Én most nem engedem felkelteni az öreget.

FŐNÖVÉR: Én meg a professzor úr utasításához tartom magamat. A főnök gyűlöli a pontatlanságot. Így aztán a borotválásra nem jut idő.

DR. AVEDIX: Ráérünk.

FŐNÖVÉR (*diadalmas gúnnyal*): Ahogy óhajtja, kérem. A mentőkre vonatkozóan én elmondtam a magamét. (*El.*)

LÍVIA: Nem zavarlak?

DR. AVEDIX: Nem, Livia.

LÍVIA: Gondoltam, mielőtt szolgálatba megyek, hozok egy kis feketét.

DR. AVEDIX: Ez jólesik.

LÍVIA: Ez az állandó virrasztás!

DR. AVEDIX: Itt kellett maradnom az öreg mellett. És végig kell gondolnom az egészet. Tabula rasa.

LÍVIA: És ő lenne az? Ez az öregember?

DR. AVEDIX: Nem. Ő csak a katalizátor. A katalizátor, aki arra kényszerít, hogy valamit tegyek. Ami pedig az alvást illeti, hát jó lenne aludni, az biztos. Mikor gyerek voltam, azt mondták: aludj, a csillagok is aludni mennek. És én mindig abban a hitben aludtam el, hogy ez így van. De egyszer váratlanul felébredtem, kinéztem az ablakon, és látom, a csillagok ott vannak hiánytalanul. És még tisztább a fényük, mint este volt. Hát így kezdtem egynémely igazságban kételkedni.

LÍVIA: Éjfél után idejöttem az ajtóhoz, benéztem hozzád. Itt ültél az öreg mellett, egyenes háttal, nyugodtan. Az arcod majdnem jókedvű volt.

DR. AVEDIX: Talán éppen akkor gondoltam rád, hogy egy fedél alatt vagyunk. Mindenképpen egy fedél alatt. És ezt a nyugalmat vette át tőlem az öreg.

LÍVIA: Aztán a szobámba mentem, és írtam anyáméknak, hogy vasárnap jövünk... hogy megmutatom neked a téli Balatont... egész más világ.

DR. AVEDIX: S mikor egynémely igazságban kételkedni kezdtem, kerestem magamnak tartósabb igazságokat. És most, ha nem is vagyok csálhatatlan, de a kétértelműséget kizártam az életemből. Milyen friss, tiszta a bőröd, Lívia - ilyen fáradt, szomorú reggelen! Ez a nagy egészség jele! *(Szünet.)* Azt mondd, a téli Balaton?

LÍVIA: Én tulajdonképpen... szeretnék megkérni valamire...

DR. AVEDIX: Óvni valamitől.

LÍVIA: Óvni. Megvédeni. Nem is téged egyedül, magunkat. Mindkettőnket, Pali. Ne húzd el a kezed, nagyon kérlek. Tudod, miről van szó.

DR. AVEDIX: Az öregember nem szállítható.

LÍVIA: Semmin se változtatsz ezzel.

DR. AVEDIX: Semmin, és mégis valamin.

LÍVIA: Magad mondtad, az öregember befejezte.

DR. AVEDIX: Végiggondoltam. Még lesznek öregemberek, és lesznek olyanok is, akiknek csak a statisztika a fontos.

LÍVIA: Ne állj a professzor útjába. Elgázol, tönkretesz.

DR. AVEDIX: Én nem az ő útjába állok. Én megyek a magamén.

LÍVIA *(kétségbeesve)*: Nem látod, hogy így nem viszed semmire? Hogy mindenki elébed kerül?

DR. AVEDIX: Valamire eddig is vittem. Már úgy értem, hogy a lelkiismeretem...

LÍVIA: A lelkiismereted! Nem férsz a bőrödbe! Azt mondják, összeférhetetlen vagy. Kiállsz a nagy igazsággal. És az emberek elhúzódnak mellőled.

DR. AVEDIX *(akihez most jut el a szavak értelme)*: Te is?

LÍVIA: Ez a kórház, ez a fegyelem - ez nekem minden. Több, mint minden más. Tizenkét éve, hogy itt vagyok.

FŐNŐVÉR: Na, kérem, doktor úr, itt vannak a mentők.

MENTŐK: Jó reggelt. A beteg még nincs előkészítve?

DR. AVEDIX: Nem szállítható. Az én felelősségemre itt marad.

MENTŐ: Az ön dolga. Tessék nekem itt ezt aláírni. Így. Köszönöm. Viszlát.

FŐNŐVÉR: Hát igen, doktor úr, ez már a maga dolga. *(El.)*

DR. AVEDIX: Egyszer már ki kell törni ebből.

LÍVIA: Nem lehet rajtad segíteni. Fegyelmi elé állítanak. És nem neked lesz igazad. Ez természetes. Kértelek, figyelmeztettelek. Mondtam, gondolj a jövőnkre. Fűtyülsz rá.

DR. AVEDIX: De Livia! Nem állhatsz így szemben velem. Mi szeretjük egymást.

LÍVIA: Nem tudok melletted maradni. Te odakötöd magad egy mániához. Én élni akarok. Megmondtam, hogy nekem ez a kórház... hogy tizenkét éve vagyok itt... Nekem nem mindegy. És ne is haragudj... Hát akkor... minden jól. *(El.)*

DR. AVEDIX: Minden jól. *(Szünet.)* Idáig el kellett jutni. És most? Mi lesz ezután? Hát maga fölébredt, öregember? Kinyitotta a szemét? Jó reggelt!

(1964)

EMBER A TETŐN

avagy: Kalandozás az élet sűrűjében

HANGOK

AZ ÍRÓ.

A SZERKESZTŐ

FEKETE

GIZIKE, GÉPÍRÓNŐ

A GYÁRI SZÁLLÓ PORTÁSA

A KITALÁLT HŐS

MUNKÁSOK, JÁRÓKELŐK

(*Vonatkupé. A vonat dübnyögő zaja egyben akusztikai háttér.*)

ÍRÓ: Ugyancsak Pestre?

FEKETE: Oda.

ÍRÓ: Jól meghúzta a Diesel!

FEKETE: Jól.

ÍRÓ (*miközben rágyújt*): Megkínálhatom? Fecske.

FEKETE: Köszönöm, most dobtam el.

ÍRÓ: Azért más ez a vonal, mint - (*Nyomatékosan.*) - tíz évvel ezelőtt.

FEKETE: Más. A világ is más. Csak az a kár, hogy az ember közben kopik, öregszik.

ÍRÓ: Öregszik, ugyan. Maga még teljesen a régi. A tíz év előtti.

FEKETE: Honnan tudná, ne haragudjon, milyen voltam én tíz évvel ezelőtt?

ÍRÓ: Mond magának valamit az, hogy Királd?

FEKETE: Királdi Acélművek. Most is onnan jövök. A hengerelt árut onnan kaptuk, én meg átvető vagyok, már tizenöt éve.

ÍRÓ: Nézzen meg jól. Nem ismer meg?

FEKETE: Nem haragszik érte, ugye, de fogalmam sincs.

ÍRÓ: Egy hétig szobatársak voltunk Királdon, a gyári szállodában. Én voltam az a bizonyos író, aki megírta a kohóátépítést.

FEKETE: Tudja, hány szobatársam volt már tizenöt év alatt?

ÍRÓ: Ágyszomszédok voltunk! Igaz, hogy mindig éjszaka találkoztunk. Hát igazán nem emlékszik? Maga mindig szomjas volt. Azt mondta, a bensejét fölfalja a szomjúság. Meg aztán... nem akarok tolakodó lenni, de sokat mesélt a házasságról, a feleségéről...

FEKETE: Az embernek néha jár a szája.

ÍRÓ: És én is elkövettem maga ellen valamit. Azóta is keresem magát, szerettem volna elmondani... szerettem volna megkérni, hogy ne haragudjék rám... hogy bocsásson meg, mert csúnyán visszaéltem az alkalommal... vagyis, hogy is magyarázzam!... évek óta készülök rá, hogy elmondom, és most akadozik a nyelvem, dadogok, beszélek összevissza.

ÍRÓ: Amit most elmondok, 1952-ben történt, s jómagam egy napilap munkatársa voltam. Egy napon rövid nyomtatott hírt kaptunk arról, hogy egy vidéki kohászati központban átépítik az egyik nagyolvasztót, s a lebontásra meg újjáépítésre összesen tizennégy napot szánnak. Ez műszakilag példátlan bravúr lenne. A szerkesztőség elhatározta, s ebben nekem is nagy részem volt, hogy az építkezés idejére tudósítót küld le, olyan embert, aki a nagy erőfeszítésnek hiteles krónikása lenne. Magam is kifejtettem mindjárt az elképzeléseimet, milyen legyen az a nagyszabású riportsorozat, hivatkoztam példákra, lehetőségeket boncolgattam. S ez lényegében már előkészület volt arra, hogy e riportok szigorú szerkesztője, bírálója legyenek, midőn kiderült, hogy engem szemeltek ki tudósítónak.

(Tíz év előtt, a gyári szálló portáján.)

PORTÁS: Itt a szobakulcs, szaktárs. Ötüké a szoba, de csak négy ágy van benne.

1. HANG: Legalább valami nő volna köztünk. Könnyebben beosztanánk.

2. HANG: Vagy nehezebben. Volna egy kis vita.

PORTÁS: Nővel nem szolgálhatunk. Majd megoldják. Jó pihenést. Maguknak korán kezdődik a reggel.

HANGOK: Jó éjszakát... jó éjszakát.

ÍRÓ: Jó estét. Kérem a szobámat. Az igazgatóság már intézkedett a szobám miatt. Legalább két hetet kell itt töltenem. Nekem ugyanis a feladatom, a munkám... És éppen ezért kérem, hogy csendes szobát adjon. Ezt különben megígérték.

PORTÁS: Kilátással a tópartra. És bőbitás szobalánnyal. És reggelit az ágyba. *(Felfortyanva.)* Hát mit képzelnék itt az urak vagy szaktársak, vagy minek nevezzem?! Ez egy dugig telt gyári szálloda, és nem a Vörös Csillag a Szabadság-hegyen! Ez tömegszállás, kérem!

ÍRÓ: Az igazgatóságon megígérték, és én ragaszkodom hozzá...

PORTÁS: Láttá azt az öt embert előbb? Azoknak négy ágy jutott. Pedig azok komoly melósok. Úgy csalogatták ide őket. Kemencekőművesek. Ha elég könnyelműek, befogadják hatodiknak.

ÍRÓ *(a dühöngés határán)*: Tíz perc múlva éjfél. És amióta leléptem a vonatról, másodpercig sem volt megállásom. Futkosok itt a porban, a füstben, bedugul a fülem a dübörgéstől, az ordítózástól, veszekszem a telefonért... nekem jogom van éjszakai pihenéshez. Jogom van... követelem a szobámat!

PORTÁS: Mindenhez joga van, de szoba nincs. Nem tudok szülni magának. Még ágyam sincs, nemhogy szobám.

ÍRÓ: De én, értse meg, író vagyok. Kelemen Kálmán, író...

PORTÁS: Az újságtól tetszik lenni? Az más, egészen más... Hát kérem... van itt valami, de... legfeljebb... ha másodmagával. Az ideális lenne. Van itt egy csendes kis pók, valami átvevő, hajnalban megy, éjszaka jön, olyan elmerült kis ember, szóval... ha elfogadja szobatársnak, elvtársam?

3

(Szerkesztőség, értekezletféle.)

SZERKESZTŐ: ...és ez az esemény éppen nekünk való... szakszervezeti lap vagyunk, vág a profilunkhoz... és nem azért mondom, mert én vagyok a szerkesztő... ha nem kötne ide a munkám, magam mennék Királdra.

ÍRÓ *(lelkendezve)*: Csodálatos vállalkozás! Tizennégy nap - világrekord! Lebontani a kohót, kicserélni a falakat, újra bélelni! Erre nincs példa. A kemenceépítők, a kohómérnökök, a tűzszereszek, mindenki részt akar venni, osztózni a dicsőségben! És ebben a kohóban, a lelkesedés kohójában születik majd az újfajta ember, az a szocialista hős, aki... boldog lehet, akit megbízunk ezzel a feladattal!

SZERKESZTŐ: Nos, azt hiszem, a kollektíva véleményét fejezem ki, amikor azt mondom: téged részesítünk ebben a boldogságban. Te még le tudósítani. *(Hosszú taps.)*

ÍRÓ (*döbbenten*): Én? De kérlek szépen...

SZERKESZTŐ: Igen, te. Ennyire mi is lehetünk önzetlenek. Évszám kuksolsz a szobádban, írod a szép vezércikkeket változó, alakuló életünktől, magvas előadásokat tartasz fiataljainknak a valóságábrázolás problémáiról, az új emberről, a szocialista erkölcs születéséről... nos, vedd a betyárbútort, és indulj! Mi pedig várjuk a friss, konkrét, példaszerű tudósításokat! Mindnyájan tanulni akarunk tőled!

(*E szavak alatt már távoli indulók szólnak.*)

SZERKESZTŐ: ...gyönyörű alkalom ez, Kelemen Kálmán!... Piros ceruza helyett végre az írói toll! Elmélet helyett a gyakorlat! A legszebb alkalom! Megfogtad az isten lábát. És hadd bocsássalak útra a saját szavaiddal: mindig tárgyilagosan, ohne líra, ohne csöpögős líra!

4

(*Az író telefontudósításából.*)

ÍRÓ (*kiabálva*): Ért engem, Gizike? Micsoda kábel! Micsoda technika! Mondja vissza, legyen szíves...

GIZIKE (*telefonhangon*): ...és ezek mind a tűz emberei, a tűz vakmerő mesterei!... (*Intimen.*) ...ha nem haragszik, Kálmánka, milyen a koszt? Nem túl fűszeres magának?

ÍRÓ: Mit tudom én, milyen a koszt! Azt hiszi, van időm odafigyelni? (*Diktál tovább.*) És miközben bontják a falakat, a kohó mélyén izzik a fenékvás, amely az évek során leülepedett. A fenékvás, vagyis kohásznyelven: a medve...

GIZIKE (*kiabálva*): Kicsoda?

ÍRÓ: A medve!... és a kőművesek már faragják a tűzálló téglákat, amelyek úgy illeszkednek egymásba, mint tenyér a tenyérbe.

GIZIKE: Tenyér a tenyérbe. Klassz!

SZERKESZTŐ (*visszaidézett szavai*): ...de ohne líra, kollégám, ohne csöpögős líra!

ÍRÓ: A brigádok éjt nappá téve versenyeznek egymással, s közben időnként feltűnnek a feketére pácolódott tűzszerészek, hogy paxittal dobják szét...

GIZIKE: Paxittal! Klassz! Isteni klassz!

ÍRÓ: És a fekete égbolt megtelik piros csillagokkal...

SZERKESZTŐ (*zsémbesen visszaidézett szavai*): ...de ohne líra, kollégám, ohne csöpögős líra!

ÍRÓ: ...és a fenékvás, a medve, ez a konok ellenfél, csak kis darabokban töredezik, márpedig ezen múlik a vállalkozás sikere, amely szinte lázba hozza az egész országot, hiszen népünk, közvéleményünk... (*Szavai elúsznak.*)

GIZIKE: Gyönyörű! Isteni klassz... (*Aggódón, bensőségesen.*) ...de Kálmánka, nem neheztel, ugye, ha még egyszer figyelmeztetem... vigyázzon azokkal a vad, fűszeres kohászkajákkal, de egyébként is... fűtenek már ott abban a szállodában?... igazán ne vegye beavatkozásnak, de tudja, Kálmánka... nincs az a riport a világon, ami megérné... de igazán ne haragudjon... (*Szavai elúsznak.*)

ÍRÓ: A portás fölkalauzolt a szobámba. A szobatársam már javában aludt. Illetve nem is aludt annyira, mint inkább nyögve, nyöszörögve forgolódott. A portás nem sokat törődött vele, meggyújtotta a villanyt, a váratlan fény megcsapta az alvót, kábultan föltápászkodott, sápadtan, holdkórosan nézett körül. Szégyenlem ezt a pillanatot.

ÍRÓ: Ne haragudjék, kérem, a szükség hozta így. Mindjárt eloltom.

FEKETE: Egészen mindegy. Úgyis csak félig aludtam. Van egy cigaretája, szaktárs?

ÍRÓ *(örömmel)*: Parancsoljon, Kossuth.

FEKETE: Mindegy. Köszönöm. Majd reggel megadom. Hánykor kel?

ÍRÓ: Maga biztosan korábban, mint én. Nem lenne szíves ébreszteni?

FEKETE: Az nagyon korán lesz magának. Nem megy az alvás, aztán... még nem is szürkül, én már ki az ágyból!

ÍRÓ: Az jó lesz nekem is. Tudja, én újságba írok, és sose tudni, miről marad le az ember. Itt vannak ezek a fiatal srácok, kezdők ugyan, de elszántak, fürgék, rámenősek - és már rutinosak is.

FEKETE: Miről maradna le? Mi itt a szenzáció? Az emberek dolgoznak. Ki így, ki úgy, senki se gyönyörűségből. Én az újságban igazán mást szeretnék olvasni.

ÍRÓ: Nem, kérem, elvtársam, nem érti ennek a pszichológiáját. Az embereket igenis izgatják ezek a tudósítások. Nálunk megváltozott a munkához való viszony.

FEKETE: Nem akarom kiábrándítani, de én elsőnek a sportra lapozok. És a legtöbb ember így van.

ÍRÓ: A legtöbb ember? Bocsásson meg, de honnan tudja maga, hogy van a legtöbb ember? Perspektíva kell ahhoz, áttekintés. Komplikált dolgok ezek.

FEKETE: Lehet, hogy igaza van. *(Nagyot sóhajtott.)* Ha az ember értené - nem is a komplikált, de az egyszerű dolgokat. Ha úgy igazán eligazodna bennük! No, aludjunk, legalábbis próbáljuk meg... *(Hosszú csend.)* ...Nem megy, és nem megy. Az embernek kiég a benseje.

ÍRÓ *(érdektelenül)*: Hát mi a baj?

FEKETE: Éppen az, hogy semmi. Azt mondtam magának, szaktárs, ha az ember megértené a dolgokat. Az egyszerű dolgokat. A saját dolgait. Nem haragszik, de villanyt gyújtok. Muszáj vizet innom.

ÍRÓ *(fanyarul)*: Csak egész nyugodtan. Ne zavartassa magát!

FEKETE *(miután ivott)*: Langyos ez a víz, mint a pocsolya. És rozsdáé van. No de aludjunk, aludjunk! Mindjárt itt a reggel. És engem még öt napig itt tart ez a rohadt, kényszeredett várakozás. Hengerelt árut kell átvegyek a gyáramnak, ezek meg lekésték a terminust. És fizetnek, kérem szépen, boldogan fizetik a kötbért. Mindig lekésik a terminust, és mindig fizetnek. És mindig boldogan. Én meg itt sorvadok... otthon pedig az asszony. Az embert felfalja a türelmetlenség. *(Keserűen.)* De hát ez nem érdekes.

ÍRÓ (*az alvás határán*): Dehogynem érdekes! Mondja csak, mondja. Mindig izgatott az élet sűrűje.

FEKETE: Élet sűrűje. Köznapi ügyek ezek. Egyszerű ügyek, beszélni is szégyen róluk. Ha kaphatnék még egy cigarettát... majd érte megyek, ne tessék fáradni vele. Így. Az első slukk a legjobb. A jó füst elönti a bensőmet, és egy pillanatig, de csak egy pillanatig nem gondolok semmire. (*Csend, szünet.*) Na jó, aludjunk, tegyük el magunkat, habár...

ÍRÓ: Az én felelősségem se kevés. Az események nyomában... visszaadni ezt a nagy lüktetést, a lelkesedést, az iramot... az se kis gond. És igenis az élet sűrűje! Ez a rejtelmes őszbozót!

SZERKESZTŐ (*hangja távolról*): ...de ohne líra, kollégám, ohne csöpögős líra!

ÍRÓ: És megvallom őszintén, zúg a fejem a sok szakmai dologtól... tele vagyok bizonytalansággal, félelemmel, és mindig arra gondolok, valaki megelőz... ezek a fiatalok ugyanis...

FEKETE (*mondja a magáét*): Hát igen, otthon az asszony. Szép, tiszta asszony. A bőre hibátlan. Nem vagyunk mai gyerekek, tizenhét éves lányom van férjénél. Így aztán ketten élünk az asszonnyal. Igaz, hogy olyan egy nő, hogy még ma is megfordulnak utána az utcán. Megtartotta a frissességét. Mint egy jószagú alma, olyan, akit finoman kézbe vettek és fényesre töröltek, éppen olyan. Úgyhogy aki a lányunkat nem tudja, harmincnek se hinné. És ez az, kérem, ez az. Mert megmondta az asszony: Józsi, változtass, ez a vándorélet nem nekünk való. De amikor így jó a kereset, meg aztán így szabad is az ember. Jönni menni. Pedig micsoda prima motorszerelő voltam! Igen, szaktárs, én mindig úton vagyok, és ő, mit csinál vajon ő? Egy ideig fonnyadt, fogyott, emésztette magát, de mostanában szinte megvidámodott, süt a nap a szemében, szaktárs. És ez a keserves! Ez rosszat, nagyon rosszat jelez, úgy lehet, a legrosszabbat. Amíg én itt eszem magam, addig ő odahaza... ej, aludjunk, aludjunk! Minek ez a sok buta beszéd! Hát elnyomta a fáradtság? Hát elaludt, szaktárs? No persze, persze, a sok gond... meg az élet sűrűje, így tetszett mondani, ugye? És akkor ideállok én, evvel a keserű szívemmel... evvel a keserű számmal... igaz is! Aludjunk, ha tudunk!

7

ÍRÓ (*a telefonba*): Mondja vissza az utolsó mondatot, Gizike!

GIZIKE: Bendula-brigád, kétszázhet százalék.

ÍRÓ: Ugye, izgalmas? A brigádok éjt nappá téve versenyeznek egymással, hogy határidő előtt befejezzék a kohó átépítését! A Kék-brigád hatvan százalékkal multa felül a...

GIZIKE: Klassz! Első oldalas anyag. (*Bensőségesen.*) ...de nyugtasson meg, Kálmánka... olyan bágyadtnak érzem a hangját...

ÍRÓ (*kérlelhetetlenül*): Kontor-brigád háromszázkét százalék.

GIZIKE: ...és, tudja, Kálmánka, olyan primitíven irigyek az emberek... de én... én teljes szívemből képviselem magát... nekem ugyanis... ne vegye tolazkodásnak, Kálmánka, amióta maga... olyan üres ez a szerkesztőség, olyan sivár, olyan elhagyatott! (*Kötelességtudóan, gépiesen.*) Kontor-brigád, háromszázkét százalék. Nagyon klassz! (*Szünet, érzelmesen.*) Két perc múlva éjfél, Kálmánka. Lapzártá.

ÍRÓ: Hát akkor szép álmokat, Gizike.

GIZIKE: Szép álmokat magának is. Nagyon szép álmokat. Jó az ágya? Megszokta már? (*Váratlan pánikban.*) Átadom a szerkesztő elvtársnak, ő akar beszélni magával.

SZERKESZTŐ: Te vagy az, Kelemen? Ide figyelj, fiam. Ezek a te friss százalékaid már megjelentek a délutáni lapban.

ÍRÓ: Lehetetlen. Most diktálták őket.

SZERKESZTŐ: És ez ne forduljon még egyszer elő, mert akkor leváltunk, fiam. (*Hang elúszik.*)

8

ÍRÓ: Valaki mindig megelőz. A láthatatlan riporter. Akárhová megyek, már járt ott. Én küszködöm a telefonnal, szétszakad a vonalam, ő már leadta a jelentést. És hiába az én árnyalt, írói stílusom! Hiába írom le: a kohók rozsdapiros fénye megfestette az eget, és a martinkemencék egyforma, vékony kéményei körül zsidongtak, világítottak a könnyű, fehér szikrák... a szerkesztő piros ceruzája egyből kihúzza. Marad a kilúgozott szöveg. Sámsonnak lenyírták a haját, nekem kinyírják a szövegeimet.

SZERKESZTŐ (*idézett hangja távolról*): ...ohne líra, kollégám, ohne csöpögős líra!

ÍRÓ: Ez nem csöpögős líra, ez irodalom!

SZERKESZTŐ: Utálom az irodalmat.

ÍRÓ: Ez nem igaz! Otthon titokban Proustot és Joyce-ot olvas. És Rimbaud-t és Apollinaire-t.

SZERKESZTŐ: Az olvasó tényeket akar. Százalékokat.

ÍRÓ: Az élet sűrűjét akarja! Azt kutatom.

SZERKESZTŐ: Az élet sűrűjét! Lila gőz! Teljesítményt, százalékot, munkamódszer-átadást! (*Hangja elúszik.*)

ÍRÓ: Valamit nem értek. A kisujjamban az egész. Az újságíró-főiskolán ez a téma: az irodalom és a valóság... az igazság szerepe az újságírásban... mi a tipizálás?... a holnap csírái jelenünkben...

FEKETE (*hangja visszaidézve*): Otthon az asszony. Szép, tiszta. A bőre hibátlan.

SZERKESZTŐ: Nem érdekes. Magánügy! Kispolgári nyavalygás.

ÍRÓ (*kétségbeesve*): Bendula-brigád. Háromszázötven.

GIZIKE: Klassz! Isteni klassz!

ÍRÓ: Valaki mindig megelőz. Szétszakad a fejem. Az állandó zaj. A megafon. A dicsőség-tábla. A szégyentáblák. A kényszagú, sűrű este. Mozdonyok dübörögnek. A sárga por a cipőmre tapad. A szívemre tapad.

SZERKESZTŐ: Teljesítményt, százalékot, munkamódszer-átadást! Az olvasót ez érdekli!

9

FEKETE: Megint négykor ébresszem? Nem lesz az korán?

ÍRÓ: Ne ébresszen.

FEKETE: Igaz is, jobb, ha kialussza magát. Itt minden megy a maga útján. És higgye el, nem késik le semmiről. A végén minden elkészül, elrendeződik. Ezt tanulja meg.

ÍRÓ: Könnyű magának, megbocsásson. Maga csak arra gondol, így a felesége, úgy a felesége. De hogy ide figyel az ország? Hogy a szedők túlóráznak? Szerencsére az emberek többsége nem úgy gondolkodik, mint maga.

FEKETE: Az lehet. De az én helyzetem más. Nehéz ezt megérteni? Hogy az ember félti a magáét? Meg aztán, ha végiggondolom... most már ő a türelmes, a belátó. Még ő figyelmeztet, nehogy lekéssem a vonatot. És vigasztal, ez a beosztás se tart örökké. És ettől olyan nehéz a szívem. Mert, ugye, ott van neki az egész szabad este. És mi kell több, mint egy szabad este? Azt is megértem, tiszta egészség az az asszony, csupa jókedv! És a férfiember hamar megszokolja, hol lehet keresni. Hát nézze, szaktárs, mondjuk meg magunk között, mi sem vagyunk különbek. Már megint álomba beszéltem magát? A mindenit ennek a keserű szívemnek, ennek a keserű számnak!

10

(A beszéd háttérében visszhangos lárma, egy nagy térség idehőmpölygő zaja, ismétlődő robbantások döreje.)

ÍRÓ: Hallja a robbantásokat is, Gizike? Nos, igen, a nyitott ablaknál állok. Már megszoktam az ágyat, Gizike, a kosztal sincs baj... Akkor mondom tovább a szöveget... Szokatlanul sötét este, mondhatni: tömör sötétség... hogy ezt úgyis kihúzza az öreg? Dögöljön meg az öreg! Kiirtja a színeket, sterilizál. Jó, jó, mondom tovább... A kohót fehéren habzó reflektorok ostromolják... óriási a tömeg... Krumpligulyás volt vacsorára, Gizike!... Mondom tovább. A brigádok lármája, lelkesedése, versenyláza... A lényeg, Gizike: hiszen ez a lényeg. Az öreg majd kevesli? Már megmondtam, mit tegyen az öreg! Mondom tovább. Még mindig a medvét ostromolják. Az imént beszélgettünk Moldoványi főmérnök elvtárral, a munkálatok vezetőjével, aki elmondotta, hogy a medve... Ejnye, Gizike, benne vagyok a svungban!... Megmondtam, semmi baja a gyomromnak! Mondom tovább... A legizgalmasabb munka folyik éppen. Az összeolvadt vasat robbantással akarják eltávolítani. Az izzó vasra koksztort adagolnak, és... *(Dörej.)* ...megint robbantottak, Gizike. Jó, mondom tovább... koksztort adagolnak, és... tűz, Gizike, tűz! Ezt látni kellene. Most begyulladt a kokszt, és minden csupa vérvörös fény. Istenem, hogy tudnám ezt lerögzíteni, érzékeltetni? *(Sziréna.)* ...A tűzoltók, Gizike... fölvonultak a tűzoltók, mert a tűz belekapott a tetőbe... A hatalmas térség egyetlen mozgás... mindenfelől omlik a vízsugár... Ezt nem magának mondom, Gizike, ezt diktálom, ez anyag, első oldalas szenzáció... Most meg a sűrű, vastag, valószínűtlenül húsos gőz! Körülfogja a tetőt. Micsoda küzdelem! Eloltották, eloltották, Gizike! Ezt magának mondom, vagyis nem magának, a nyilvánosságnak, az olvasónak, az országnak! Írja csak, Gizike: heroikus munkával sikerült eloltani a tüzet, amely az egész építményt pusztulással fenyegette. Ebből kell majd címet csinálni, Gizike, első oldalas szenzáció!

11

SZERKESZTŐ: Na, végre, hogy valami tisztességes anyagot adott ez a Kelemen.

GIZIKE: Most jön a klassz, szerkesztő elvtárs.

SZERKESZTŐ: Tovább, tovább!

GIZIKE *(lelkesen olvassa)*: „A tüzet meglepő gyorsan elfojtották, de újabb baj történt. A tető gázkieresztő szelepének horga leégett, a szelep lecsattant a nyílásra, és most az fenyeget, hogy a kohóban rekedt gáz bármelyik pillanatban felrobban...” Ez ugye klassz, szerkesztő elvtárs?

SZERKESZTŐ: Gyerünk tovább.

GIZIKE: „Ebben a drámai helyzetben felvetődött tehát a szorongó kérdés...”

(Zúduló, ömlő embermoraj, majd csend. A háttérben Gizike írógépének csattogása hallatszik.)

MUNKAVEZETŐ: Ki megy a tetőre?

(A kérdés visszhangosan ismétlődik: Ki megy a tetőre? Ki megy a tetőre?)

ÍRÓ *(elfúló izgalommal)*: ...pillanatig dermedt csend... szinte sodra van ennek a csendnek... száz meg száz ember visszafogott szívverése...

SZERKESZTŐ: Tovább! Tovább!

MUNKAVEZETŐ: Ki megy a tetőre?

ÍRÓ: ...mert ezen a vállalkozáson múlik... ezen a pillanaton... minden perc drága... bármikor robbanhat a gáz...

MUNKAVEZETŐ: Ki megy a tetőre?

SZERKESZTŐ: Tovább! Tovább!

ÍRÓ: ...A drámai várakozás után valaki kilép a tömegből... Most már csak azt látni, hogy aprózott, gyors mozgással fölfelé kúszik az állványon, eltűnve és előbukkanva a gőzben...

SZERKESZTŐ: Tovább!

GIZIKE: Isteni! Csodálatos!

(Helyszíni moraj.)

ÍRÓ: ...Amint a tetőre ér, létrát támaszt a kupolának... *(Fokozódó zaj, majd néma csend.)* ...igen, igen, a létra... Iszonyú magasság!... És most rácsúsznak a reflektorok... Kísérteties látvány a vibráló fehér fényben! Az emberből csak néhány körülhatárolt fegyelmezett mozdulat látszik...

GIZIKE *(miközben írja)*: ...száz meg száz ember visszafogott szívverése...

SZERKESZTŐ: Tovább! Tovább!

ÍRÓ: ...ennek a látványnak már nincs is alakja. Ez maga az emberi akarat, amely pontosan, fegyelmezetten működik, holott minden pillanatban felrobbanhat a kohó...

GIZIKE: Klassz! Isteni!

ÍRÓ: ...És a világ semmivé válhat... Azt mondják itt körülöttem, most sodorja össze a horgot... szinte versenyfutás a pusztulással, a halállal...

SZERKESZTŐ: Részletes műszaki leírást kérek!

ÍRÓ: A horgot sodorja ott, a szédítő magasban, a robbanni kész kohó tetején... aztán egyszerre heves süvöltés! A gáz kiszabadult! Győzelem! Győzelem!

(Moraj, kiáltások.)

(Erős, konok kopogtatás.)

PORTÁS: Már elnézést kérek, tisztelt író elvtárs, hogy ilyenkor zavarom... az első álom a legjobb, de hiába! Az újság! Mindennapi kenyerünk!

ÍRÓ *(haragosan)*: Tessék, mi az már megint?

PORTÁS: ...Az igaz, alhatna magának nyugodtan, mert a szobatársa elmaradt, de sajnos nem én vagyok a hibás, telefonhoz hívják.

ÍRÓ *(váratlan józansággal)*: Telefonhoz?

PORTÁS: Mégpedig a szerkesztőség, Budapestről.

13

GIZIKE *(hangja a telefonból)*: Várjon csak, Kálmánka, adom a szerkesztő elvtársat, de azért még megkérdézem...

SZERKESZTŐ *(hangja a telefonból)*: Kelemen?

ÍRÓ: Igen, én vagyok. Ugye mondtam, hogy első oldalas anyag? Igazi hőstett. Igazi hős.

SZERKESZTŐ *(dühösen kiáltozva)*: Igazi hős! De hogy hívják? A nevét elfelejtetted!

ÍRÓ *(nagy zavarral)*: A neve... kérlek szépen... a neve...

SZERKESZTŐ: A neve, te szerencsétlen! Név nélkül a riport semmi. Sőt, továbbmegyek, ha nincs interjú a hőssel, az egész munkád kifújt tojás! Sőt továbbmegyek. Most tíz perccel múlt tíz. Előkeríted a hőst, beszélgetsz vele, és lediktálod az interjút. Éjfél után egyig várunk. Enélkül nem jelenhetünk meg. Értetted?

14

ÍRÓ: De kérem, főmérnök elvtárs, nekem tudnom kell a nevét. Szükségem van rá. Enélkül az egész munkám...

FŐMÉRNÖK: A nevét én se tudom. Nem ismerem.

ÍRÓ: Valaki csak ismeri? Valaki csak tud róla?

GÚNYOS HANG: Eltűnt. Felszívódott.

TÁRGYILAGOS HANG: Erre még nem volt példa. Senki sem ismeri.

HANGSZÓRÓ: Jelentkezzék a trösztirodán az az elvtárs, aki ma este fent járt a tetőn.

VIDÁM HANG: Az, aki a tetőn járt? Ismertem egy olyat, de az holdkóros volt.

(Nagy, vaskos nevetés.)

KOCSIS: Mink, kérem, fuvarosok vagyunk, lóval pedig bajos a tetőre kerülni.

(Nagy, vaskos nevetés.)

LÁNY: Összeházasodtunk, kérem, és most nászúton vagyunk!

ÍRÓ: ...azt mondták, kérem... itt találom... a hőst! Aki fölmászott a tetőre. Ideg nélküli ember.

DURVA NŐI HANG: Itt nincs semmi ideg nélküli ember. És hiába szaglászik itt, ez nem találkahely. Piszkos hazugság!

NYUGODT HANG: ...tudom, kire tetszik gondolni... Láttam én őt, láttam. Ott lépett ki előttem a sorból, nem nézett se jobbra, se balra, csak neki az állványnak. Még látni is rossz volt, ahogy mászott fölfelé, mint a majom... persze, hogyne! Itt van a szemem előtt. Azt mondják, valami idegen szerelő volt, ezek jönnek-mennek, egyszer itt, máskor ott!

GÚNYOS HANG: Eltűnt. Felszívódott.

TÁRGYILAGOS HANG: Senki sem ismeri.

VIDÁM HANG: Az, aki a tetőn járt?

KOCSIS: ...lóval pedig bajos a tetőre kerülni...

MUNKAVEZETŐ *(hangja visszaidézve)*: Ki megy a tetőre?

DURVA NŐI HANG: Itt nincs semmi ideg nélküli ember...

GIZIKE: Ez a késlekedés! És ennek drukkolok én. Nem leszek bolond lekötni magam egy ilyen balfácánnak! *(Hang elúszik.)*

15

ÉRZELMES ÉN: Öt perc hiányzik az éjfélhez. Minden munkám, minden erőfeszitésem kárba vész. A lelkesedésem! A tudásom! A presztízsem!

SZKEPTIKUS ÉN: Ja, fiam, az íróasztalnál könnyebb! Elmélet, piros ceruza, ohne csöpögős líra!

ÉRZELMES ÉN: Mindenhol kerestem! Könnyörgtem, kitettem a szívem! Átvágtam magam tolatómozdonyokon, teherautókon, anyagot szállító embereken! Kilométereket gyalogoltam - és sehol semmi. Söntések, alvó emberek, vad ultipartik... a képembe röhögtek!

SZKEPTIKUS ÉN: Ja, kérlek, egészen más dolog az újságíró-főiskolán oktatni...

ÉRZELMES ÉN: És a főnök, ez a cinikus öreg, már alig várja, hogy megalázzon, hogy az értekezleten, az egész szerkesztőség jelenlétében kiállítsa rólam a bizonyítványt.

SZKEPTIKUS ÉN: Nem kellett volna nagyozolni. Így a valóság, úgy a valóság. Nagyon kényes dolog ez, nagyon bonyolult.

ÉRZELMES ÉN: Az élet sűrűje. Nem tudok eligazodni benne. Belátom, teljes kudarc. Pedig, kérlek szépen...

SZKEPTIKUS ÉN: Fantázia! Az kellene most. Fantázia? De leszoktatok a képzeletről. Ha volna benned kis vagányság, vagyis meg tudnád írni, mintha... mintha csakugyan beszéltél volna vele... mintha hosszú és fárasztó keresés után ráakadnál valahol... mintha benyitnál a szállásra, nyakig csatakosan, reszkető kézzel, és egyszer csak megszólalna valaki a tűz mellett. Igen, elvtárs, én voltam az... Nem találd sehol? Találd ki! Nem beszéltél vele? Beszélj helyette! Ez az egyetlen megoldás.

16

ÍRÓ *(a telefonba, fáradtan, mint egy nagy betegség után)*: Hát, elkészült a riport, Gizike, kérem, írja, legyen szíves...

GIZIKE: Megkerült a hős? Gratulálok, Kálmánka, szívből gratulálok.

17

(Az elképzelt riport, a sematikus mondanivalónak megfelelő hangvétel.)

A HŐS: ...igen, én voltam a tetőn... én voltam az.

ÍRÓ: Engedje meg, hogy megszorítsam a kezét.

A HŐS: Nem tesz semmit. Ez volt a kötelességem.

ÍRÓ: Ha megengedi, mindenekelőtt a neve...

A HŐS: A nevem egyszerű proletárnév. Kérges, mint a tenyerem. Fokos János vagyok.

ÍRÓ: Amikor előlépett a tömegből... gyönyörű pillanat volt.

A HŐS: Nincs benne semmi különleges. Mondtam a feleségemnek...

ÍRÓ: Feleség? Család?

A HŐS: Boldog családi fészek, elvtárs. És a népmozgalmi feladatnak is eleget tettem. Öt viruló gyermek atyja vagyok.

ÍRÓ: Büszkék lehetnek az atyjukra!

A HŐS: Hát, kérem... az ember megteszi a magáét.

ÍRÓ: ...Az író itt kénytelen megszakítani a beszélgetést, hogy néhány odavetett ecsetvonással megkísérelje ábrázolni a hőst. Nos, Fokos János! Vállas, nem túl magas, inkább zömök férfiú... acélkék szemében elpusztíthatatlan derű. A mélységből hozta ezt a derűt. Domború mellkasa, homlokának sugárzó tisztasága és szégyenkező férfias mosolya szinte kiegészítik egymást. Csak nehezen lehet szóra bírni. Szükszavú, mint a kemény, tetterős férfiak általában.

A HŐS *(egyetlen sodrásban)*: Semmi az egész, kérem. Éreztem, hogy az egész ország engem figyel, az egész dolgozó nép, és hogy a vezetőink is ezt latolgatják: „Milyen ember ez a Fokos János? Vajon megfelel-e a beléje helyezett bizalomnak?” És ez adott olyan lendületet, hogy kiléptem a tömegből...

ÍRÓ: És acélos léptekkel elindult a cél felé!

A HŐS: Hát igen, acélos léptekkel. Mert így szoktam. És innen üzenem azoknak, akik bíztak bennem, igyekeztem megfelelni.

ÍRÓ: És amikor elkezdett kapaszkodni felfelé a lajtorján, amikor ég és föld között lebegett, és tudta: a kohót bármelyik pillanatban szétvetheti a gáz - mire gondolt akkor?

A HŐS: Hogy mire? Hogy is magyarázzam? Arra gondoltam, amint csak tehetem, átadom tapasztalataimat a szaktársaimnak. Én ugyanis az az ember vagyok, aki minden erőmmel harcolok a szakmai sovinizmus meg az önzés ellen, amit még az átkos múltból örököltünk.

ÍRÓ: Gyönyörű! Lenne szíves tehát elmondani részletesen a tapasztalatait?

(Erős, zengő gongütés.)

ÍRÓ: És elmondta részletesen.

A HŐS: ...De most, ha nem haragszik, elvtárs, ideje aludni térni. Kell a friss erő. Mert holnap újabb nagy feladatok várnak. És még rá kell vernünk jócskán, hogy megelőzzük a Bendula-brigádöt.

ÍRÓ: Ez így helyes. Tehát további jó munkát. És köszönöm. Olvasóink - a szakszervezeti dolgozók nevében, köszönöm. És szép álmokat. Ön nyugodtan aludhat, Fokos János!

(Altatódal motívumai.)

GIZIKE: Istenkém, köszönöm neked, éjfél után kettőkor köszönöm, hogy Kálmánkát ilyen nagy sikerre segítetted. Megmondom neked nyíltan, már egyáltalán nem bíztam benne. És, tudod, kérlek szépen, kezdett az ügy rémisztően kellemetlen lenni. Mert ugye, ha az ember kis figyelmet szentel a másiknak, mindjárt meggyanúsítják evvel-avval. Nem mondom, jólesett, hogy egy kicsit összekompromittáltak vele, de amikor kezdett rosszul állni az ügy, amikor úgy látszott, hogy borzasztóan leég ezzel a riporttal... ilyen hangokat is lehetett hallani: nahát, ez a Gizike, ez a Kelemen Kálmán talpnyalója, sőt besúgója, ilyesfélét. Biztos, hogy mondták,

Jenci, az altiszt, diszkréten elárulta nekem, meg aztán a pofájukon is látszott. Nem, nem születtem hősnek, ne haragudj, kezdtem én is visszakozni a nagy szimpátiámmal, végre is az ember nem kötheti le magát egy bukott valakihez. Persze nem volt okos, hogy amikor Kálmánkát elméleti baromnak nevezték, élettől idegen tuloknak, komplett ökörnek, én is bólogattam, mert mit tehettem volna mást. Persze most megváltozott a széljárás, hogy Kálmánka ezt az isteni riportot leadta. Most egyszerre mindenki tudta, hogy így lesz. És hogy ez a Fokos János micsoda kemény, férfias és osztályharcos dolgokat mond. Állítólag több üzemben Fokos János brigádok alakultak - a kis Szirtes, az ipari rovattól, már nagyban szervezi a dolgot. És el lehet képzelni, hogy milyen nagy szenzáció, hogy a köszívű öreg, a főnök, elküldi Kálmánkáért a Pobjedát, és holnap megünnepelteti az egész szerkesztőség jelenlétében. Állítólag lesz prémium és lesz kitüntetés. A rotációsok már morognak, igazán szenzációs lesz a lap. Hát, Jóisten, ne haragudj, hogy ilyen későn, ilyen szokatlan időben fordulok hozzád, de én is megmenekültem egy nagy kellemetlenségtől. Most megyek mosakodni, kis púdert rakok az orromra, és visz haza az inspekciós kocsí. Látod, Jóisten, ilyen az élet, az embernek nagyon körül kell néznie. Hát még egyszer köszönök neked mindent, és kívánok nyugalmas jó éjszakát.

19

ÍRÓ: Hajnalban felráztak, kocsit küldött értem az öreg. Először csak szédültem, ámultam - agyvérzegénység. Előttem állt a jóságos Bodor, legderekabb gépkocsivezetőnk. „Gratulálok neked, Kálmánkám” - így szólt, mert nálunk mindenki tegeződik. Szívből gratulált, és kifejtette, hogy a riport, amit küldtem, igazán elsőrangú, és nincs meg egyik lapnak sem. Még azt is hozzáfűzte, hogy erősen prémiumszagú a dolog... És valóban, a klubszobában terített asztalok. Feketekávé, szendvics, kristályvíz - mindig alkoholmentesen ünnepeltünk, nehogy az ingyenszesz fogyasztása zavarja a fegyelmezett gondolkodást. Az öreg, ez a törőlmetszett vén róka, hogy úgy mondjam, méltatta a munkámat, és nem riadt vissza néhány tömör általánosítástól sem.

SZERKESZTŐ: ...azért mondom én - és nem győzőm ezt mondani nektek -, a legnagyobb csodára mégiscsak a valóság képes, mert, íme... ahogy hősünk nyilatkozik, nagyszerű szavakkal, de ugyanakkor férfias tartózkodással - Kelemen elvtársunk riportja nagyon klasszikusan emeli ki ezt a jellemvonást -, szóval ahogy a hős elmondja a magáét, az már nem is rotációsra való, az márványba kívánczik, na! Kelemen elvtársunk meglepőt produkált, ő maga is megújult abban a folyamatban, ahogy találkozott a nyers, a hamisítatlan étellel!... *(Szavai elúsznak.)*

ÍRÓ: Azért volt utána egy kis snapsz is, az öreg szobájában, ahol néhány vezető munkatárs koccintott a riport sikerére. Gizike, szegény, úgy beszélt, mintha ő is részesült volna ebből az ingyenpálinkából.

GIZIKE: ...és ne haragudjék, Kálmánka, hogy így lerohanom magát... magának most a fejesek között a helye... de én iszonyatosan boldog vagyok... olyan boldog, mintha én végeztem volna első helyen a szerkesztőségi gépíró nők prágai versenyén, vagy pedig... Kálmánka, vegye észre, észre kell hogy vegye, bármilyen érthetetlen is, hogy én nem közönséges érzelmekkel... *(Elsírja magát.)* az egyetlenek vagyunk, akik magázódunk!

(Felcsapó zene, majd)

ÍRÓ: ... és ezt a vallomást vittem magammal Királdra, mert már kora délután repített a kocsí vissza. Perceken belül várható volt a rekord, és erről nem szabad lemaradni. Jóságos Bodor gépkocsivezetőnk beszélgetési kísérletei rendre csődöt mondtak. Ültem magamba roskadva,

szívemben az égető hazugsággal. Mellettem ült láthatatlanul a kitalált hős, a rózsaszínű hérosz, s a dobhártyámon dörömbölt a félelmetes dicsőség. A délutáni lapok, rövidítve bár, de átvették az interjút, és a rádió szó szerint leadta. Fokos János békés családi életével, az öt jól táplált gyerekekkel, lelkesen megfontolt szavaival belépett a köztudatba. Összegezve és magamtól undorodva érkeztem a helyszínre. (*Hosszú csend.*) A rekord holnapra várható: végigalhatom az éjszakát. Szobámba menekültem, nehogy itt is utolérjenek a gratulációk. Meggyújtom a villanyt. Szobatársam megkerült, már ágyban van. Karja a feje fölött, a párnán. Sovány arca gondterhelt és szigorú. Odakint fények lobognak, a sokféle munka zaja összemosódik. Aludni kellene, legalább éjszakára megszabadulni a nyugtalanságtól... De nem lehet! Nem és nem, mert ez az átkozott szobatársam, ez a nyughatatlan ökör a dúlt lelkivilágával... micsoda munka lesz átnevelni az embereket! Öntudatra ébresztetni őket!

20

FEKETE: Hát igazán örülök, hogy megérkezett, mert arra gondoltam magamban...

ÍRÓ (*mogorván*): Pesten jártam.

FEKETE: Akkor kvittek vagyunk, mert én is... én is odahaza voltam, illetve...

ÍRÓ: Hát azért volt üres az ágya.

FEKETE: Azért. (*Szünet.*) Odahaza voltam, meg nem is. Már vártam is magát, szaktársam, hogy elmondjam, mert feszíti az embert... a tegnap este meg az éjszaka...

ÍRÓ (*ingerülten*): Bocsásson meg, de fáradt vagyok.

FEKETE: Jogos, teljesen jogos. De azért tudja, mikor nyitotta az ajtót, amikor villanyt gyújtott, én annyira megörültem magának, mint egy jó barátomnak. Furcsa egy este volt a tegnapi, még most sem tudom, hányadán állok vele.

ÍRÓ: Holnap nagyon korán szeretnék kelni.

FEKETE: Tudja, már tizenegy felé járhatott az idő, és éppen indult egy teherautó Pestre. Mert itt folyton jönnek-mennek a kocsik. Engem meg lökött, hajtott a nyugtalanság. Mondom a sofőrnek: elvinne, szaktársam? Mire a házunk elé értem, hajnalodott.

ÍRÓ (*gyötrődve, álmosan*): Ha én magát megírnám, így, naturálisan, az arcomba vágnák a kéziratot... hogy ilyen munkás nincs... bocsásson meg, de az ember több férfiasságot várna. Amíg mindenki lázban ég, megfeszítve dolgozik, addig maga, kérem!...

FEKETE: Jogos, teljesen jogos. Rám olvashatja, szaktárs. Mert igen, képzelje csak, ott álltam a kapu előtt, és... nem volt képem benyitni. A saját lakásomba! Betörni az asszonyhoz, váratlanul!... Mit tudom én, mit találok!

ÍRÓ: Legalább ebben lenne határozott! Legalább ennek járna a végére!

FEKETE: Mondom, hogy jogos. Csak jártam a kapunk előtt föl és le. Az emberben van szégyenérzet. (*Sóhaj.*) Aztán lassan már világosodott. Menekültem, mint a tolvaj. Gyerünk a pályaudvarra, és vissza. Aztán a vonat, az egész napi döcögés... Ne haragudjon, de el kellett mondani. Mert megfullad az ember. Nem vagyok én ilyen sokbeszédű. Én olyan nyugodt ember voltam, de olyan nyugodt... A kezem most is, mint a műszer. Precíz a fogásom. De az idegeim! (*Hosszú szünet.*) Hát ezt sikerült megint álomba dumálni. Elnyomta a fáradtság. Egész nap futkos, rohangász, hajtja maga körül a füstöt. És minek? Persze, persze, az élet sűrűje. Így mondja. Jaj, Verám, Verám! Aludjunk, na!

ÍRÓ: Még nem volt körvonala semminek, de már szürkült. Éreztem, hogy ébren vagyok. De azért valójában még nem voltam ébren. A szobában két ember beszélgetett, vagy inkább suttogott. A suttogás sokkal inkább áthatol az idegeken, mint a hangos beszéd. Arra muszáj odafigyelni. A szemhéjam alól néztem őket. Ott ült az én emberem az ágy szélén, a feleségével. Friss, gömbölyű asszony. Csupa jókedvű mozdulat, repkedő élet. Jól írta le a szobatárs. No, most teljes a boldogság, most megbizonyosodhatsz, koma, hogy mire képes az asszonyi szív! Fölkelt az esti vonatra, egész éjszaka rázatta magát... mert olvasott a tűzről, a veszélyről - és eljött! Feküdtem lehunytt szemmel, a szavak puhán lebegtek körülöttem, és most már jólesett bizalmas suttogásuk. És egyszerre csak, mint egy horogütés!

FEKETE: ...igen, igen, Verám, most már elmondhatom, én nem találtam a helyem. És hidd meg, én is abban a félórában éreztem embernek magam, akkor este... mert tehettem valamit. Amikor a főmérnök elkiáltotta magát, ki megy a tetőre, tudtam, egyes-egyedül én! S nemhogy féltem volna, te, inkább örömet éreztem. Igen, amikor fölmásztam a tetőre, hogy az elégett horgot kicseréljem...

ÍRÓ: Hogy kicserélje az elégett horgot? Miket beszél ez itt összevissza! Mivel eteti ez itt az asszonyt?

FEKETE: Tudod, Verám, ott álltunk a füstben, hullott sűrűn a pernye, valaki azt mondta mellettem, robbanhat, bármelyik pillanatban robbanhat.

ÍRÓ: Ott se volt! Olvasta a riportomat, abból veszi!

FEKETE: Ott álltak, kérlek szépen, az emberek, szorosan egymás mellett, mozdultak is meg nem is. Én meg rád gondoltam. Hogy szép csillagos az este, te meg otthon vagy, egyedül, egyedül. Valamit csinálni kellett, mert éreztem, hogy megfulladok. És ez kilökött az emberek közül.

ÍRÓ: Egyetlen szava sem igaz! Micsoda beteges fantázia! És az asszony tátott szájjal figyel! Eszi a tésztát. Milyen komplikált az élet. Ezt írd meg, Kelemen!

FEKETE: És ahogy másztam fölfelé a létrán, mindig nagyobb lett a csend meg a nyugalom, és már csak csillagok voltak körülöttem. Emlékszel, mit húztam neked, amikor megkértem a kezéd? *(Elűszó zenefoszlány.)* Ilyen világos szeme nincs senkinek, a nap süt a szemedből, erre gondoltam.

ÍRÓ: Giccs! Polgári giccs! Tiltakozom!

FEKETE: ...a falakon átérződött a forróság, olyan volt a kohó, mint egy nagy emberi test. Lélegzett, és a szíve is dobogott. Aztán, kérlek szépen, a többi a kezemre bízta. A kezemre bízta az életemet. És ahogy sodortam a drótot, könnyű lett a szívem... „Most én hazalátok hozzád, Verám, látom, ahogy becsúszol a hűvös, tiszta ágyba, láttam a hálóing alatt a melleidet.”

ÍRÓ: Naturalizmus! Pornográfia!

FEKETE: És jaj, de szerettem volna melléd bújni. És amikor újra földet ért a lábam, indult éppen egy kocsi, mert mindig jönnek-mennek a kocsik; akár nappal, akár éjszaka. *(Szavai elűsznak.)*

ÍRÓ: Aztán reggel megtaláltam az elégett horgot az ágya mellett. Elhozta emlékül. És ottfelelte. Nekem. A lelki nyugalmamnak - és ezen a horgon akadtam volna fenn? Nem! Olcsó jelkép volna. A múltamon akadtam fenn. Mondjam a tanulságot?

(1965)

PASSZÍV ÁLLOMÁNY

...azok a reflektorok,
szóval mindig a hátamban
érezem őket...

HANGOK

BUSZSOFŐR
KERÉKPÁROS
OSZTERTÁG
GARÁZSMESTER
VENCEL
MARIKA
APA
AKI FÖLIDÉZI
IGAZGATÓHELYETTES

(*Férőhangok.*)

1. FÉRFI: Passzív állomány? Még a lépcsőkön, és, kérlek szépen, elfogy a lépcső.

2. FÉRFI: Valami esztékádolog, mi közöm hozzá?

3. FÉRFI (*választékosan*): Szociális fogalom.

1. FÉRFI: Nincs több lépcső, mondom, és zuhansz. Bedobnak a vízbe, de nincs víz. Belépsz egy ajtón, de az ajtó mögött semmi. Énekelsz, hangszálak nélkül.

3. FÉRFI: Állapot, amely jogi alátámasztást igényel. És a jognak az a természete, hogy alátámaszt. Ha pedig semmit sem támaszt alá, akkor nincs jogi helyzet.

2. FÉRFI: Az embert kiírják valahonnan, és beírják valahová. Mondom, esztékádolog. Nem túl érdekes, de megkérdezhetem a szakszervezeti bizalmit, vagy ha komplikáltabb eset, a vállalati ügyészt...

1. FÉRFI: Passzív állomány? Szép nagydarab ember, és vége. Vége a köbön. Elvégeztetett.

BUSZSOFŐR: Már megint előttem a srác! Ahogy meggörbíti a hátát, mint a macska, ahogy a biciklire dől, és csak hajt, a sovány léclábával csak hajt, tekeri maga után a kilométereket. Hol elém húz, hol elmarad, én meg evvel a nyolcvanmázsás döggel táncoljak neki ide-oda, térjek ki előle, vigyázzak rá, mint egy porcelán babára - az isten pofozza meg az ilyeneket! (*A motordüörgés felerősödik, majd elcsendesedik.*) És így megy ez egész este. Már a nyolcadik forduló. Az ember azt hinné, a fiú végleg elgurult, felszívódott a sötétben, és akkor megint csak kipattan a fák közül, ott táncol a reflektor előtt, ócska műbőr kabátja majdhogy kigyullad a nagy fényben, és akkor... mint a gyík, mint az istenverés, hol előttem, hol mögöttem... mit cicázol velem, te kockafejű? A kormányra dül, görbe háttal, mint a macska, és zuhan a géppel, bele a sötétségbe... és egyszerre megint csak előttem! És ha bedöglük valamelyik fékem? És ha szétpasszírozlak, te nyomorult, akkor én kerüljek a rács mögé temiattad? Vigyázz, te srác, vigyázz, mert kihúzod a lutrit!

(*Elnyújtott, brutális tülkölés, majd hosszú csend.*)

KERÉKPÁROS: Csak. Mert jólesik. Mert az én orromat is meghúzkodták, most én vagyok a soros. Két ujj közé fogták az orromat, és csavargatták. Hát most én csavargatom a magáét. Maga izzad, én pedig jókedvű vagyok. Maga dőcög, én repülök! (*Tülkölés, de messziről.*) Hát csak nyomorgasd, öreg, csak nyomorgasd azt a dudát. Ezek a szigeti utak most jó csöndesek. Világ méretű a csend. Hová tűntek a szerelmesek? A padok alusznak a sötétben. És ez a bringa olyan, mint egy rigó, mint egy pacsirta. Frászkarikát! Mintha én volnék ez a bringa, a kerék, a küllő, a tengely. Bringa nem tud így repülni, ha akar. És én most kegyetlenül akarok.

(*A közelgő busz, a nagy, tömör test guruló zaja, amely egyre erősebb.*)

Jó, öreg elefánt, el akarsz taposni, látom, hát csak igyekezz, te reumás tank, csak ereszd belém a reflektorokat, én könnyű vagyok, te pedig nehéz és bűdös.

BUSZSOFŐR (*rekedten, csöndesen*): Nem kellett volna, hogy elém kerülj. És éppen ma, a mai napon. Rosszul választottad a napot, fiú. Mert mégis az lesz a vége... kipattan a sötétből, ott táncol a reflektorok előtt, meggörbíti a hátát, mint a macska, az ócska bőrkabátja majdhogy lángot fog a fényességtől, a haja előreesik, az arcába esik a haja... Milyen lehet az arca? Mert nem igaz, hogy nem fél. És az arcán is ott van a félelem. De hát akkor miért csinálja, minek hergel? Mert kihúzza, én nem akarom, de kihúzza! És ha bedöglük a fém? Vagy görcs áll a kezembe? Vagy a szemem teli lesz vérrel? Akkor mi lesz? És engem csukjanak be egy ilyen

senki miatt? Mit akarsz tőlem, te, te... És éppen ma kerültél elé, a mai napon. Nagyon megkérlek, te fiú, hagyd abba, ne csináld, hagyd abba...

KERÉKPÁROS: Láttam az üveg mögött az arcát. Olyan szürke, mint a köd. Hogy szürke feje van. Világméretű nagy feje.

BUSZSOFŐR: Gondold meg, srác, gondold meg. Hiszen az apád is lehetnék. Az apád? Engem mint apát már elintézték. Hát akkor csak egyszerűen, jobb belátásból... Miattad kerüljek rács mögé? Azt akarod, hogy végleg beguruljak? Reszket a kezem, fiú, reszket a kezem, fiú, reszket a szívem, nem érted? Nincs biztosítékom. Hagyd abba.

KERÉKPÁROS: De nagyot rántott a volánon, öreg, micsoda zűr lehet abban a kivilágított dobozban, egymásra zuhannak az utasok, ordítóznak, szidják a sofőr atyaistenit. Világméretű zűr.

BUSZSOFŐR: Ha most nincs erő a kezemben, akkor vége. Akkor keresztet tesznek a neved elé. Engem pedig... Most aztán már hagyd abba, megkértelek. Jobbra csúszott, az út szélére.

KERÉKPÁROS: Most meg balra, öregúr. Húzom a csíkot, te pedig hörögsz azzal a nagy, derék állattal. Izzadsz, öreg?

BUSZSOFŐR: Ha még egyszer elérek ugrik... ha még egyszer itt táncol a reflektor előtt... nincs biztosíték a kezemben! Én megmondtam neked, fiú, én könyörögtem neked, rosszul csinálod, rossz napot választottál.

KERÉKPÁROS: Ez a bringa én vagyok, érted? És az ember tizenhét éves korában még úgy mozog, ahogy akar. Az öreg most egészen rám hajtott. Hagyjuk ezt, jó, öregúr? Ilyesmi nem volt az alkuban. Hányadik sebességre tetszett kapcsolni? Hol tartalékkoltad ezt a sebességet? Igazán megérthetnéd, hogy ez már sok. Az ember gyomra fölfordul a forró benzinszagtól. Ez elvesztette a maradék esztétikáját... Ez igazán rám akar jönni... A fényesség meg a forróság meg ez az üvöltő motor... Nem bírom, öregúr, feladom, hallod? Én már lejtöttem az útról, mért jössz utánam? Már a térképről is lementem, mit akarsz tőlem? Móka volt, játék volt, na, nem érted? Nem bírom, lásd be, nem bírom. Jó, hülyeséget csináltam, értsd meg, értsd meg - még mindig nem érti? Mit akar tőlem? Segítség!

*

AKI FELIDÉZI: Mostanában többször eszembe jutott az öregedő buszsofőr, aki nehéz kocsijával üldözni kezdett egy kerékpárost a Szigeten. Pedig már jó néhány éve olvastam erről. Akkoriban írtak róla az újságok. A fiatalember valamivel megvadította a sofőrt, és a szerencsétlen mindenáron el akarta tiporni a fiút. Az írói memóriának furcsa időritmusa van. Megesik, hogy évek múltán előhív a félhomályból egy arcot, egy mondatot, egy semmibe kapaszkodó kezét. Furcsa asszociációs kényszer. Vagy témahiány? Mondom, évek múltán kezdtem foglalkozni a dologgal, hirtelen tudni akartam, miért volt az egész. És mi lett a sofőrrel? Elkésett kérdések?

GARÁZSMESTER: Engem nem zavar az elvtárs, valami rémlik is, hogy nálunk volt állományban, itt, ebben a garázsban, de hát... *(Telefoncsengés, fölveszi.)* Merényi garázmester. Igen. *(Leteszi.)* Hát emlékezni éppen emlékszem rá, bár meg kell mondani, halványan. Ahogy ön is mondja, az eset nem mindennapi, az fix. Valami újságcikk lesz? Vagy forgatókönyv? Tessék meghinni, az ember nem szívesen beszél, mert mondjon csak annyit, mint a köröm széle, felfújják, cifrázzák, miegymás.

AKI FELIDÉZI: Egyelőre semmi célom vele. Amit kérdezek, magamnak kérdezem.

GARÁZSMESTER: Ahá. Akkor meg minek az egész? Gondoltam, ahogy ilyenkor szokott lenni, lesz egy-két mutatós fénykép, miegymás. Fejlett körülmények között élünk. *(Telefon cseng, felveszi.)* Merényi. Igen. A meccs miatt megerősítjük a járatot. Na bumm, akkor majd csúsztatunk. Mire való az idő? Hogy gazdálkodjunk vele. *(Leteszi.)* Tetszik látni, az önállóság hiánya. Mindent megkérdeznek, mint a gyerekek, aki beszélni tanul.

AKI FELIDÉZI: Ha visszatérnénk talán ahhoz az esethez...

GARÁZSMESTER: Szóval én azt hittem, az Ország-Világban vagy a Tükörben pár jó kép, miegymás. Az ilyen központi garázs mindig érdekes, járnak ide újságírók szorgalmasan. A busz rátolat a vizsgálóaknára... gépesített kocsimosás... a kalauzok: hajnalban átveszik a szolgálatot... csupa princ kép, elvtárs... azonkívül, ha már itt tartunk, például az én reszortom, a munka megszervezése...

AKI FELIDÉZI: Engem az az eset érdekel. És nem fotografálok.

GARÁZSMESTER: Emlékezni emlékszek rá, de az igazat megvallva, én akkor még nem voltam itt a garázsban, kocsin voltam még én is, ha jól tudom, a kispesti vonalon... tessék csak várni... igen, a Soroksári úton meg a kispesti vonalon... tessék csak várni, de ennek utánanézhettek, mert...

AKI FELIDÉZI: Engem ez az eset érdekel.

GARÁZSMESTER: Azt is lehet. Tessék csak kívánni. *(Felveszi a telefont.)* Küldjék csak be nekem Osztértág szaktársat. *(Leteszi.)* Ő régi ember itt. *(Újra fölveszi a telefont.)* Hozza csak be nekem, Mária... hogy is hívták azt a pókot, aki ott a szigeten becsavarodott? Négy vagy öt éve... Igen, ő az, Vencel István. Hozza csak be a szolgálati könyvét. Köszönöm. *(Leteszi.)*

OSZTERTÁG *(be)*: Szervusz, Józsi. Jó napot.

GARÁZSMESTER: Ül le, Lajos, és mesélj nekünk. Ez az elvtárs itt újságíró.

AKI FELIDÉZI: Író vagyok.

GARÁZSMESTER: Egyre megy. Szóval Vencelről van szó. Hogy is volt az vele?

OSZTERTÁG: Ráült az agyára a kód. Egy biciklis fiú addig tekerte az idegeit, amíg aztán... szóval a kód.

GARÁZSMESTER: Szokott ez lenni. Sofőröknél pláne. Mert az idegrendszer, ugye, az nálunk igénybe van véve.

OSZTERTÁG: Tárgyalás volt, de nem ültették le, hanem a jogosítvány, az ugrott.

GARÁZSMESTER: Levették a kocsiról.

OSZTERTÁG: Ahogy az már lenni szokott.

TISZTVISELŐNŐ: Megnéztem, Merényi kartárs, kérem, a szolgálati könyv már nincs nálunk. Nem tudom, mikor, beküldhették a központba.

GARÁZSMESTER: Valami írás, ilyesmi, semmi sem maradt?

TISZTVISELŐNŐ: A doboza üres; kivéve ezt a kis...

OSZTERTÁG: Most, hogy utánagondolok... hát persze. Egy ideig betegállományban volt, aztán passzív állományba került.

AKI FELIDÉZI: Hogy érti azt, hogy passzív állomány?

OSZTERTÁG: Hogy is mondjam csak... betegállomány az is, de más.

GARÁZSMESTER: A mi szakmánkban az úgy van, három hónap után, ha nincs javulás, úgynevezendő passzív állományba teszik. Ha az idegekkel baj van. Mert a sofőr idegrendszere, az legyen, mint a beton.

OSZTERTÁG: És a passzív állományban már nem mérik az időt. Hagyják az embert úgy, ahogy van. Most már világosan emlékszek rá, hogyan is volt, amikor Vencel Istvánt végleg nyugalomba rakták.

TISZTVISELŐNŐ: Nem tudom, érdekes-e vagy sem, de a címe előkerült. Azt odaadhatom.

(A következő jelenetet olykor közeledő-távolodó vonatok dübörgése húzza alá.)

IFJÚ VENCEL: Igen, kérem. Én vagyok Vencel István.

AKI FELIDÉZI: A név egyezik, de én azt hiszem, mégsem jó helyen járok.

VENCEL: Ne haragudjon, éjszakás voltam, ma is éjszakás leszek, nekem most aludnom kell. Mivel szolgálhatok?

AKI FELIDÉZI: Az a Vencel István, akit én keresek, magánál sokkal idősebb.

VENCEL: Biztosan az apámat keresi. Persze hogy az apámat! A nevünk ugyanaz. Én ifjabb Vencel István vagyok, de már csak úgy használom a nevemet, simán, kíséző nélkül.

AKI FELIDÉZI: Az illető, akit én keresek, buszsofőr.

VENCEL: Volt. De már régen nem az. Az autóbusz otthagya őt.

AKI FELIDÉZI: És most mi van az édesapjával?

VENCEL: Hagyjuk ezt nyugodni, jó? Az öreg bohócot csinált magából. És belőlünk is. Ő meg én két külön cég vagyunk, nem futunk együtt. Évek óta nem láttuk egymást, nem tudunk egymásról. Nem is érdekel, hogy mi van vele. Elvesztette az emberi mértéket, teljesen kiborult. Parancsol még valamit?

VENCELNÉ: Jó reggelt.

VENCEL: Szervusz, szívecském... A feleségem.

2

(Férfihangok.)

2. FÉRFI: Azt mondja, köd? Ködös lett a szeme? Mi az, hogy köd? Beszívott, és kész. Köd ilyenkor van.

1. FÉRFI: Kód? Létezik. Én is tanúsíthatom. Még a lépcsőkön, és egyszerre nincs lépcső. Nyújtod a kezed, és a kezed ott marad a levegőben. Kilincs, de nincs hozzá ajtó. Ablaktalan ház. Szerintem ennyi. Nem több, nem kevesebb. Ennyi. Pontosan.

3. FÉRFI: Állítólag pszichológiai fogalom, de csak azért, hogy elkenjük a lényegét. Mindenestre tudományos meghatározásra szorul.

1. FÉRFI: Valaminek vége, és nem lehet semmit se kezdeni. A semmivel el lehet indulni, de ez nem semmi, még az sem. A semmi, az van, de ez, véleményem szerint, nincs. Éppen ezért veszélyes.

3. FÉRFI: Ha csak úgy belenyugszunk, hogy a köd köd, és nem próbálunk jogilag gondolkodni, a dolog társadalmi veszélyessége megnő. Jogi definícióra van szükség.

2. FÉRFI: Mi az, hogy köd? Nem ismerek el semmiféle ködöt. Ha szédül, igyon az illető erős kávét, ne menjen föl az ötödik emeletre, csináltasson szemfenékvizsgálatot. De a ködöt, mint olyat, nem ismerem el.

1. FÉRFI (*szomorúan*): Pedig van. Pedig létezik.

BUSZSOFŐR: Én most sem mondhatok mást, tisztelt bíróság, mint amit eddig mondtam. Egyszerre csak a vér ráfutott a szememre, nem láttam semmit. Csak annyit tudtam, ennek vége kell hogy legyen. Hogy azt a fiút, akárhogy is, de utol kell érjem... és... bele a képébe! Most már én sem értem, hogyan történt.

BÍRÓ: Büntetlen előéletű. Egy apró kis esettől eltekintve karambolja sem volt. Megbízhatónak, kitűnő gépkocsivezetőnek ismerik. Nem iszik, eléggé megfontolt, magatartása komoly. Ezt mind följegyeztem egymás mellé. És mindegyikből kérdőjel lett. Hogyan történhetett? Hogy letér az előírt útvonalról, hogy ráhajt a főre, a virágágyak közé, üldözni egy meggondolatlan fiatalembert. Az egész élete ellentmond ennek. A reflexei. Az önfegyelme. És csak nemrég volt orvosi vizsgálaton. Az idegeit, a vérnyomását, a szív működését rendben találták. És a magánélete is... Nemrég nősült, új asszonyt vitt a hához...

BUSZSOFŐR (*szinte elbődülve*): Kérem, engem hiába faggatnak, kérdezgetnek, nem tudok mást mondani. Ha álmomból vernek fel, akkor is tudom, hogy mi a dolgom.

BÍRÓ: Ezt mondom én is. De akkor miért nem válaszol? Mi történt magával? Ember, segíteni akarunk. Amit csinált, súlyos következményekkel járhatott volna.

BUSZSOFŐR: Ott ugrált előttem a biciklijével. Ide-oda karikázott, szédített. Egészen a kerekek alá csúszott. Már nem tudtam parancsolni magamnak.

BÍRÓ: Harminckét éve gépkocsivezető. Gondolom, akadt már hasonló esete.

BUSZSOFŐR: Előfordult.

BÍRÓ: De nem hajtott utána, nem tért le az útról, és nem verte össze!

BUSZSOFŐR: Mindegyik eset más. És most, mondom, vér ment a szememre.

*

KERÉKPÁROS: Nem mondom, az jól fölkurblizott, hogy az öreg bekapja a horgot. Hogy éreztem, mindig jobban és jobban, én vagyok a gyorsabb, az ügyesebb. És a busz úgy liheg mögöttem, mint egy beteg állat. Mikor kigurult a Szigetről, rá a hídra, a Vígszínház felé, biztosan azt hitte, megszabadult tőlem. De én az újabb menetnél megint csak ott voltam a Sportuszodánál. Újra és újra. És látni kellett volna a sofőr arcát, amikor eléje csúsztam a géppel. Azt látni kellett volna. De már úgy este tíz után, amikor elnéptelenedtek az utcák, amikor magunkra maradtunk ketten a sötétben, félni kezdtem. A lábam remegett, szerettem volna lerázni magamról, megszabadulni tőle. De a reflektor mindig mögöttem volt. És a sofőr arca. Ilyen arcot még nem láttam soha. Apám sokat mesélt a halálról, hogy is volt a fronton... Nem tudtam megérteni, mi az, hogy halál, mért olyan nagy szám az öregeknek a halál. És most egyszerre értettem.

BÍRÓ: Hogy jutott eszébe ez a játék? Tudatában van annak, mit követett el? Hogy katasztrófát okozhatott volna?

KERÉKPÁROS: Átvágtam az úton, átcúsztam a busz előtt, be a parkba, a rózsák közé. De tudtam, hogy utánam jön, és jött is. A kocsiban fölugráltak az utasok, kiabáltak mindenfélét, a sofőr anyját emlegették biztosan. De a busz már nem lármázott. Gurult a vizes fűvön, csak épp hogy sziszegett.

BÍRÓ: Maga technikumi tanuló, az idén végez, tanárai szerint tisztelettudó, szorgalmas. Mi jutott eszébe? Mi történt magával azon a napon?

KERÉKPÁROS: Velem... semmi, kérem szépen.

BÍRÓ: Megszidta valaki? Volt valami kellemetlensége?

KERÉKPÁROS: Nem.

BÍRÓ: Vagy talán a szüleivel volt valami?

KERÉKPÁROS: Csak az apám él. És mi ketten nagyon jóban vagyunk.

BÍRÓ: Hát akkor mi baja volt? Miért nem válaszol őszintén?

KERÉKPÁROS: Semmi mást nem tudok mondani.

*

A FIÚ APJA: Álmodban felkiabáltál, Sanyi.

KERÉKPÁROS: Mert megint azok a rohadt reflektorok. Azóta mindig a hátamban érzem őket. Nappal is, éjjel is. És még álomban is be akarom csukni a szemem, hogy ne lássam, de a becsukott szemem mögött is ott vannak. És a nedves út, ahogy sziszeg a gumi alatt. Vegye le a reflektorát, öreg, de nem veszi le, nincs az az isten.

APA: Avval az emberrel - nem akarom nehezíteni a szíved - nagyon elbántál. Az az ember ott öszült meg a tárgyalóteremben.

KERÉKPÁROS: Ne túlozzon, fater.

APA: És legalább tudnád, mért csináltad. De magad se tudod. Nem vagy te beteg, Sanyi? Elöttem nem kell hogy titkolóddzál. Én nem vagyok bíró, én az apád vagyok.

KERÉKPÁROS: Ugyan, beteg! Mit akar tőlem? Tekertem a pedált, hajtottam a gépet, mert muszáj volt. Mintha mögöttem ült volna valaki, és azt mondta volna: gyerünk, gyerünk.

APA: Nincs neked valami nőügyed? Hozzám lehetsz őszinte. Öt év óta, amióta nyomorék vagyok, itt ülök ebben a szobában, és nincs más dolgom, mint hogy téged várjalak. És ha azt meséled, hogy jól meghajtottad a kereket, és összemosódtak a fák, és a házak kétfelől elszaladtak, én azt úgy élvezem, mintha magam ülnék a kerékpárodon. Hát én megértem azt is, ha nem volt más okod, csak annyi, hogy tizenhét éves vagy. Velem úgy beszélhetsz, mint a barátoddal, mint Lacival.

KERÉKPÁROS: Még sötét van, aludjunk. Reggel aztán nem tudom kinyitni a szemem.

APA: De ha megint rosszat álmodol, föl kell hogy rázzalak. Valami nyugtató kellene neked.

KERÉKPÁROS: A reflektorok úgyis visszajönnek. Nem lehet tőlük megszabadulni. Azt mondja, apa, hogy én azt az embert kikészítettem?

APA: Nem gondoltam komolyan. Túlzás az egész. De az nem lenne rossz, ha megkeresnéd, elhívhatnád ide is, hozzánk. Ki kell békíteni.

KERÉKPÁROS: Nem haragszik rám. Tegnap is, amikor a folyosón összesodródunk, mondott valamit... *(Kitörve.)* Most mért mond nekem olyat, fater, hogy keressem meg? Könyörögjek neki? Úgy kergetett, mint egy vadállat. Kiugrott a kocsiból, és ütött, ütött... jobb lesz, ha alszunk... aludjunk, apa.

*

BUSZSOFŐR: Nemsokára világosodik, Marika. Álmos vagy?

MARIKA: Nem.

BUSZSOFŐR: Elnéztem a karodat, ahogy kitakaróztál, a testedet... olyan fehér a bőröd, olyan tiszta vagy nekem. Ez az én kis asszonykám? - kérdeztem magamtól - ezt adta az élet, hogy még örüljek? Gyere közelebb, Marika... amikor először megláttalak, a fényes, telt szádat láttam először... és éreztem ezt a meleg, jó szagot a hajadból. Mért nem csókolsz te is, Marika?

MARIKA: Beszélj csendesebben.

BUSZSOFŐR: Mit csendesebben! A saját lakásomban, a saját ágyamban! Nekem még soha nem volt senki ilyen szép, ilyen tiszta!

MARIKA: Kérlek, hogy ne olyan hangosan. A fiad odakint nyitott szemmel figyel.

BUSZSOFŐR: Hajnali négykor? Amikor nyúzottan jött vidékről, és zuhant az ágyba?

MARIKA: Tisztán hallom a lélegzetén, hogy nem alszik. Hogy ébren van, és figyel.

BUSZSOFŐR: Ha nem alszik, hát nem. Nekem a mi életünk a fontos. Ne húzódj el, Marika, gyere közelebb.

MARIKA: Arról nem volt szó, hogy együtt lakunk a felnőtt fiaddal.

BUSZSOFŐR: Hát csak ez idegesít? Nem is lakunk vele együtt. Úgy van, ahogy mondtam. Évek óta állandó vidéki kiküldetésben dolgozik. Most, hogy két hónap után hazajött pár napra, és kinyitotta a konyhában a vaságyat, nem dobhatom ki.

MARIKA: A szemében nem látok semmi jót. Úgy nézett rám, mint egy rongyra.

BUSZSOFŐR: Fáradt volt, ennyi az egész. Az a sötétség a szemében állandó. Kisgyerek korától fogva. Ezt sokan félreértik. A nevetéssel is erősen spórol, még mosolyogni is ritkán látod. De ez nem miattad van, és nem ellened. Marikám... amióta te itt vagy nekem, én újra egész ember vagyok, teljes ember. Megtaláltam az életemet. A garázsban is azt mondják, mintha kicseréltek volna... Ne vedd el a szád tőlem, mert akkor azt hiszem... az ilyen ember, mint én, már csak a korkülönbség miatt is... nekem mindennap újból tudni kell, hogy szeretsz...

MARIKA: A fiad hallgatózik. És a szemében benne a gyűlölet. Tudom én, hogy mit gondol. Ez a nő most az anyám helyére tolakodott. Nem az apám kell neki, hanem a takarékkönyve. Hát igen, én is gyűlölöm a fiadat, máris, az első pillanattól. Nagyon szeretném, ha mielőbb elmenne a fenébe. Csak ennyi. Egész éjjel nem tudok aludni miatta. Fekszik a vaságyán nyitott szemmel. És szeretne kirángatni ebből az ágyból, és belém rúgni. Nem, most ne nyúlj hozzám, én az ilyen helyzetet nem bírom.

*

BUSZSOFŐR: Volt hozzá jogom, nem?

IFJÚ VENCEL: Vártál volna kicsit. Fél éve sincs, hogy meghalt az anyám.

BUSZSOFŐR: Egyszerre de jó fia lettél. A halottnak. Amíg élt, hónapokig feléje se néztél. Úgy kellett odahívni a halálos ágyához, akkor is öt percre értél rá. Most egyszerre ideges vagy. És én? Az én életem? Törödsz is te velem! Láttalak a temetés óta? Otthagytad a feleséged is, a kisgyerekedet.

VENCEL: Nem tartozik ide.

BUSZSOFŐR: És az én dolgom mért tartozik ide? Hogy rendes, tiszta nőt hoztam a házba?

VENCEL: Huszonöt évvel fiatalabb, mint te.

BUSZSOFŐR: Nagyon jól megvagyunk egymással.

VENCEL: Huszonöt évet nem lehet eltüntetni, mint a nyulat a kalapból.

BUSZSOFŐR: Ötvennégy éves vagyok. Ez nem kor. Helytálok úgy, mint a magadfajta. Ülj csak a helyemre, csináld, amit én csinálok, és akkor meglátjuk, hogy nagyfiú lehetsz a harminc évvel.

VENCEL: Nem érted, apám. Törvény, az törvény. Nem létezik, hogy az ilyesmi jóra vigyen. Lehetetlen, hogy egy ötvenöt éves ember és egy fiatal nő...

BUSZSOFŐR: Ötvennégy vagyok.

VENCEL: Mindegy. Az ilyen ember ne vigyen fiatal nőt a halott felesége ágyába.

BUSZSOFŐR: Fogd be a szád.

VENCEL: Ez abnormális dolog. Eleget látok és olvasok. Van tapasztalatom.

BUSZSOFŐR: Nem tudsz te semmit. Marika szeret engem, becsül, ragaszkodik hozzám. És nem a takarékkönyv miatt, mint ahogy te hiszed. Mielőtt megházasodtunk, leültem vele, de nagyon komolyan. Nézd, ezt mondtam neki, én még férfi vagyok, tudok dolgozni, de már nem vagyok egészen fiatal. Nem bírom a nagyszájú nyálasokat - így felelt ő. Én meg tovább mondtam a magamét. Gondold meg alaposan, mondtam neki, összekötjük az életünket jóban, rosszban, lehet, hogy holnap karambolozok, nyomorék leszek, lehet, hogy reszketni kezd a kezem, gondold meg. És felnőtt fiam van, és az a fiú már nem az én kezemet fogja, az a fiú önálló és idegen. Marika mindenre pontosan válaszolt. A szeme csupa jóakarat. Ennek a nőnek van szíve. És azonkívül is, mit akarna tőlem? Vagyonom nincs, ez az öreg lakás, a két kezem, a havi kétezerkétszáz - ez minden. És ő is visszamegy dolgozni, segíteni akar nekem.

VENCEL: Te tündérmeséken nevelkedtél, apám? Hová tetted azt a jó, csavaros sofőreszedet? Ez a nő csupa számítás. Ahogy ránéztem, átláttam rajta, mint az üvegen.

BUSZSOFŐR: Nem szégyelled magad, te?! Én a helyedben inkább azt mondanám: jól tetted, okos vagy, hogy ilyen tiszta, szorgalmas nőt hoztál magadnak. Hogy elrendezed az életedet. Mért nem ezt mondod nekem, fiam?

*

AKI FELIDÉZI: Azon az október végi napon, amikor a baj megtörtént, a szokott előjelekkel indult minden. Az idő már őszi volt, alig észrevehető, tűhegyes eső hullott. Az aszfalt fényes és fekete. A buszsofőr későn kelt, azon a héten végig délutános volt. Kényelmesen csoszogott nagy, kitaposott bőrpapucsában, néha kinézett a szürke ablakon. Nem tagadhatta, kis örömmel gondolt arra, hogy a fia másnap elutazik, és újra elrendeződik minden. Marika vásárolni ment, levendulakölnijének párai még ott úsztak a szobában. Tiszta nő, és a szeme jóakarató - gondolta a sofőr kellemes érzéssel, mindig így fogalmazta meg magában az asszonyt. A fiában is mintha megcsendesedett volna az ellenkezés. Mintha benne is a jóakarat győzne. Holnap elmegy, hetekre, hónapokra. Az új élet most kezdődik csak igazán.

*

KERÉKPÁROS: Az tény, Laci, hogy hagyta magad befonni attól a lánytól, mert kék szeme van. Világméretű kék szeme. De a haját festi, hidd el, nem természetes a szőkesége. De az még nem baj. Felületes, az a baj. Lefogadom, hogy könyvet se vesz a kezébe. Volt már úgy,

hogy beszélgettél vele? Problémákról, úgy gondolom. Ahogy mi szoktunk. Vagy csak ledöntöd, és mehet? Nekem mindegy, Laci, nehogy most azt hidd, irigylem tőled. Mi semmit sem irigylünk egymástól. Ami az enyém, az a tied, és viszont. És most fogod magad és nőülsz. Kilépsz a buliból. Emlékszel a vasárnapokra? Nyolc éven át minden vasárnap. Kivéve az a három influenza. Ablak alatt a fűtő. Pillanat, és megyek. Ferdén süt a nap, fekszünk a homokban a Rómain. Vonulnak a nők lábai egymás után. Jól lesült, hosszú lábak. Melyiket választod, Laci? Tiéd, enyém - ilyen nincs. Tőled tanultam úszni, Laci. Ne félj, mondtad, olyan mindegy, hogy kétméteres vagy tízméteres a mélység. Biciklink csak egy volt, az enyém. Csak akkor bicikliztem, amikor téged ott fogtak a gyárban műszakon. Jó hosszú utak vannak, jó messzi utak. De nekem nem volt kedvem elindulni rajtuk nélkül. A legtöbb filmet kétszer néztük meg, először azért, mert minden filmet látni kell, másodszor, mert már minden filmet láttunk. Egyszer jól összevertél, kék-zöldre gyúrtad a képemet, te vagy az erősebb. Ez mindig tartalékban volt. Hogy visszaadom neked. De másodszor is az én pofám lett kék. A balegyeneseddel most már adós maradok. Ide figyelj, Laci, én szívből kívánom, hogy legyen jó a dolog, de nem lesz jó. Bezártad az ajtót magad előtt, Laci. Nem, én nem megyek el az esküvődre, ne haragudj. Azt a nőt látni se bírom. Pedig a szeme világméretű, az igaz. És talán a haját se festi. Én téged sajnállok, Laci. Nekem ezután is jó lesz. Nekem minden nyitva marad. Akkor megyek moziba, amikor kedvem van. Ha elindulok egy úton, addig megyek rajta, amíg akarok. Vasárnap alszom délig, vagy fölkelek hatkor. Tetszés szerint. De az fűtőlés az ablak alatt, az többé nem lesz. És akkor minek a vasárnap? És minek fölkelni? És minek kettesével futni a lépcsőn?

*

BUSZSOFŐR: Készülsz, fiam? Vagy már össze is csomagoltál?

VENCEL: Nem.

BUSZSOFŐR: Arról volt szó, ugye, hogy utazol? Vagy tévedek?

VENCEL: Nem tévedsz, de nem utazok sehová. Meggondoltam.

BUSZSOFŐR: Meggondoltad... Híres nagy munkafegyelem lehet nálatok, hallod!

VENCEL: Unom a dolgot. Pesten maradok.

BUSZSOFŐR: És mi a terved?

VENCEL: Még semmi.

BUSZSOFŐR: Hát akkor? *(Hosszú csend.)* Adsz kávé, Marika? Mindjárt mennem kell.

VENCEL: Várj csak, Marika, légy szíves, azzal a kávéval.

BUSZSOFŐR: Ti tegezödtök?

MARIKA *(kis csend után)*: Igen.

BUSZSOFŐR: Nem értem.

VENCEL: Éppen erről van szó. Erről kell beszélni.

BUSZSOFŐR: Mit akarsz te beszélni?

MARIKA: Meg kell mondani az igazat.

BUSZSOFŐR: Miféle igazat?

MARIKA: Nem akarunk hazudni magának.

VENCEL: Beszéljünk ember módra. (*Feszült csend.*) Szóval úgy történt, hogy mi ketten, én és Marika...

MARIKA: Higgye el, nem aljasságból. Amikor én azt mondtam, nem számít a korkülönbség, én azt komolyan gondoltam.

VENCEL: A törvény, törvény. Megszerettük egymást. Lehetne úgy is, hogy befogjuk a szánkat, és csináljuk a magunkét. De vannak dolgok, amiket nem lehet kikerülni.

BUSZSOFŐR: Jó. Akkor ez így történt. De tudod, mi vagy te? Rablógyilkos, az vagy. Fogd be a szád, most én beszélek! Dehoggy rablógyilkos. Abban még maradhat szikra emberség. Elvetted tőlem, hogy nekem ne legyen. Nem mert szereted. Mert engem akarsz tönkretenni. Amikor betetted ide a lábad, azt mondtad erről a nőről, hogy csupa számítás. Hát aljasabb annál.

VENCEL: Nagyon kérek, ne beszélj így Marikáról.

BUSZSOFŐR: Mert hazavágsz, mi? Darabokra szedlek, te nyomorult. És most menjetek innen, takarodjatok innen! Mire vártok? Mit bámultok? Kifelé!

VENCEL: A lakás fele az enyém.

BUSZSOFŐR: És hogy gondolod? Élünk itt édes hármásban? Én, a feleségem és a fiam, aki a feleségem szeretője? Jó társasjáték, mi?

VENCEL: A lakás fele az enyém.

BUSZSOFŐR: Akkor én most mit csináljak? Mit tanácsoltok? Kössem föl magam? Ugorjak a Dunába?

VENCEL: Én erre nem tudok felelni neked. Mi fiatalok vagyunk, és összeillünk. Lakást nem tudunk szerezni, nincs az az isten. Te egyedül vagy, van spórolt pénzed is, könnyebben segítesz magadon. Ha pedig nem tudunk megegyezni... a lakás fele az enyém. Ez a jogi helyzet. Ketten vagyunk, mi maradunk a szobában. És a vaságy, ami húsz év óta az én jussom, tessék, a rendelkezésedre áll.

BUSZSOFŐR: Ide figyelj... nekem most el kell mennem, dolgoznom kell. A munka nekem most fontosabb, mint ti ketten, mint ez az egész rohadt világ. Most belém mártottad a kést. Jó. De nehogy azt hidd, a dolgot befejeztük. Még nem stimmel az elszámolás.

*

BÍRÓ: A büntetés végrehajtását a bíróság próbaidőre felfüggeszti.

ORVOS: Egyelőre betegállományba helyezjük, és közben a teljes kivizsgálás is megtörténik. Akkor aztán meglátjuk, hogy és mint.

*

AKI FELIDÉZI: Szóval maga az a kerékpáros.

KERÉKPÁROS: Én. Sajnos. Ennek már öt éve. Azóta minden más. Megnősültem, apa vagyok, de tessék elhinni, attól a dologtól nem lehet szabadulni. Mindig azok a reflektorok. Örökké a hátamon érzem őket. Mondja is a feleségem, hogy túl érzékeny vagyok. Nem tudom, Lehetséges.

AKI FELIDÉZI: És hogyan történt, hogy magukhoz fogadták a sofőrt?

KERÉKPÁROS: Világméretű sztori. Igen, ott lakott nálunk a kisszobában. Az is olyan furcsán alakult. Én az ítélet után odamentem hozzá... szóval kértem, hogy bocsásson meg. Leültünk egy presszóba beszélgetni a lényegről, mert a tárgyaláson arról nem volt szó. Az apámmal laktam, és az apám azt mondta, hívjam el egyik estére. Apám azelőtt a vasútnál dolgozott, és egy tolatásnál minkét lábát levágta a mozdony. A fater örökké azt kívánta, hogy jöjjenek az emberek. Beszélni, beszélni, hogyan lett nyomorék, az emlékekről meg mindenről. Ennyi maradt neki. És valahogy már az első este összehozta az öreg Vencel bácsival. Zuhogott az eső, a faterom mondta neki: akár haza se menjen ebben a zuhiban. Akkor derült ki, hogy az öregnek már nincs is hová hazamenni. Odaadta a fiataloknak a lakást. És így maradt nálunk, először csak hetekre, aztán sokkal tovább, mint gondoltuk volna.

3

(Férfihangok.)

1. FÉRFI: Mi az, hogy válaszút? Vannak élet-halál pillanatok. Nem te vagy, aki elrendezted a dolgot, a dolog rendez el téged.

3. FÉRFI: Válaszút létezik. Jogi értelemben nagyon is létezik. Nem élünk az ősködben. A választás joga és lehetősége rajtunk áll, embereken. Az öntudatunkon, a fejlettségünkön múlik.

2. FÉRFI: Okosnak kell lenni. Dörzsölnék. Megkeresni a kisajtot. Az ember ne legyen kicsinyes, dugja oda azt a pirost vagy két darab pirost. Ez még nem korrupció.

1. FÉRFI: Választanám a jobbat, de nem látok semmit, általában a szem nem működik, és a vérkeringés túl gyors, az arc valamivel pirosabb, mint a normális embereké, általában az a baj, hogy túl feltűnő a helyzet, és a választat túlságosan kivilágítják, és amit suttoatsz, hangszórók közvetítik, de süketeknek, mert általában a fül sem működik, a választút pedig fehér fényben vibrál, és egyik szára éppen olyan, mint a másik. Választani kettő közül, amely ugyanaz?

2. FÉRFI: Esztéká alapon kell eldönteni. A legjobb ilyenkor a tartós betegállomány. Mégis csak biztonság: fizetésed hetven százaléka. A százszázalékos bizonytalanságban hetvenszázalékos biztonság.

3. FÉRFI: De morál is van a világon. A morál ellenőrző szerepe. A morál közösségi szeizmográf. A finom remegések, uraim, léteznek ezek is. Nemcsak a magunké, tönkretevőnk lelkiállapota is fontos.

1. FÉRFI: Nincs több lépcső, mondom, és zuhansz, bedobnak a vízbe, és nincs víz.

*

FELÜLVIZSGÁLÓ: No, még meghosszabbítjuk három héttel a pihenését. De a gyógyszert szedje, és a rendelést se hagyja ki.

BUSZSOFŐR: Kérem, főorvos úr, igazat szólva, én már nagyon unom a betegállományt. Nincs benne öröm. Az erőmnél vagyok, visszaülhetnék a volánhoz.

FELÜLVIZSGÁLÓ: Érdekes, hogy maguk, sofőrök nem szeretik a betegállományt.

BUSZSOFŐR: Mert nekünk ilyenkor megállt a világ. Ami mozog, az is mozdulatlan. Amióta például velem az az eset megtörtént... *(Váratlan indulattal.)* Jó, elismerem, meg kellett hogy büntessenek, de azon már túl vagyok.

FELÜLVIZSGÁLÓ: A három hét elszalad, észre se veszi. És az orvosi előírásokat be kell tartani. Se cigaretta, se ital.

BUSZSOFŐR: Egészséges vagyok, semmi baja az idegeimnek, vissza akarok ülni a kocsira...

FELÜLVIZSGÁLÓ: Magyarázom jóindulattal, türelemmel, még három hét, és maga, kérem, kiabálni kezd. Velem, a felülvizsgáló orvosával. Maga nem beteg, értse meg, de még nem is egészséges.

BUSZSOFŐR: Én ezt mind megértem, csak azt nem szeretném, főorvos úr, hogy engem fölös óvatosságból kikapcsoljanak.

FELÜLVIZSGÁLÓ: Fölös óvatosságból? Ezzel ritkán vádolnak minket. Nyugodjék meg szépen. Nekem a szakorvosi jelentéshez kell tartanom magamat.

BUSZSOFŐR: És a szakorvosi jelentés szerint én bolond vagyok?

FELÜLVIZSGÁLÓ: Látja, kérem, ilyen drasztikus kifejezéseket használ. Na, minden jót magának.

*

BUSZSOFŐR: Aztán meg van olyan típus, aki az út közepén megáll, megcövekeli magát, a szemében ijedelem, és áll, áll, a forgalom is áll, az emberekben fölszalad a higany... ez a gyáva típus a legborzasztóbb.

KERÉKPÁROS: És Pista bácsi ilyenkor hová küldi?

BUSZSOFŐR: Már nemegyszer megesett, hogy ilyenkor kiszálltam a fülkéből, karon fogtam a begyulladt pasast, és átvezettem az úton.

FIÚ APJA: Pista komám, te alig nyúlsz az ételhez.

BUSZSOFŐR: Nincs túl nagy étvágyam. *(Szünet.)* Vagy van aztán a szemtelen fajta. Megszokta, hogy ha ő gyalogos, akkor a jármű nulla, de viszont ha ő ül a kocsin, akkor a gyalogos a senki.

FIÚ APJA: Ha jól tudom, máma jártál felülvizsgálaton...

BUSZSOFŐR: Még három hét pihenő. Úgysem pihentem, amióta kocsira ültem. Egyszer, ebben az égis erő életben, fizetett pihenés.

FIÚ APJA: Nekem jó. Ultiparti a végtelenségig, amíg rá nem unsz. Aztán nyaggatlak, hogy mesélj, mesélj.

BUSZSOFŐR: Tizenöt járat minden megállóját ismered.

FIÚ APJA: És a feltételes megállókat is.

KERÉKPÁROS: Átadta, fater, Pista bácsi ajánlott levelét?

FIÚ APJA: Nahát, ha nem juttatod az eszembe... pedig alá is írtam. Ott van a kisasztalon. *(Hosszú szünet.)* Valami érdekes, Pista?

BUSZSOFŐR: Semmi különös. A fiam írt. Hogy mondjak le hivatalosan a lakásról. Jó. Ez eddig rendben. *(Szünet.)* Add csak ide az aktatáskámat, Sanyi. Hoztam egy kis muskotályt!

FIÚ APJA: Te és a muskotály! Én még nem láttalak inni. Egy kortyot se.

BUSZSOFŐR: Szabadságon vagyok. Ha újra beültetnek abba, a kalitkába, úgyis vége. De három hetem van, és azt jól akarom eltölteni. Mert az idővel kezdeni kell valamit. Te, én sose tudtam, hogy egy perc ilyen hosszú lehet. Az olyan hosszú, mint az élet!

*

(Férfihangok.)

2. FÉRFI: Hogy kiben mennyi egy perc térfogata, az az illető hasznosságán múlik. Akinek üresek a percei, az maga is üres.

1. FÉRFI: Nézetem szerint egy perc annyi ideig tart, amennyi öröm vagy szomorúság van benne. Minden percnél más az időmértéke.

2. FÉRFI: Ez mind sóder, amit pihent agyak nyomnak ki magukból. Van unalom, és van szórakozás. És persze az csak evidens, hogy munka közben hosszabb a perc, mint ágyban a szeretőmmel.

1. FÉRFI: Szerény véleményem szerint egyetlen perc több év is lehet. Amit évekig építettél, egyetlen perc alatt összeomlik. Perc alatt öszült meg legjobb barátom anyja. És éppen akkor, amikor látta, hogy két gyermekét elvezetik.

3. FÉRFI: Nem akarom kizárni a fantázia jogát, de lehetetlen, hogy az időt, amely a legjobb mércénk - bocsánat a szóért -, marhaságok jellemzésére használjuk.

1. FÉRFI: Én megfordítva gondolom. Kevesebb cinizmust. Több tiszteletet az idő iránt.

*

IGAZGATÓHELYETTES: És emlékszel, Pista, amikor egyik szombat délután megléptünk a kocsimosás elől? Másnap majdnem fölbontották a szerződésünket. És az inasidőt is megakarták hosszabbítani. Ennek már - mennyi is? -, atyaúristen! Lassan negyven éve.

BUSZSOFŐR: Hát igen, Dezső, együtt kezdtük szagolni a motalkót.

IGAZGATÓHELYETTES: És látod, most is egy vállalatnál vagyunk, de évszámra nem találkozunk.

BUSZSOFŐR: Más a helyzetünk. Te igazgatóhelyettes vagy, én pedig változatlanul sofőr. Hanem most fontos ügyben jöttem.

IGAZGATÓHELYETTES: Hát mi a baj? Hallottam arról a kis zűrödről...

BUSZSOFŐR: Annak már nyoma se lenne, és mégis piszkálnak... de hiszen éppen azért jöttem.

IGAZGATÓHELYETTES: Elfáradunk, pajtás. Az a negyven év, amióta inasok voltunk a Cyklop-garázsban, nem kis idő. Olyan, mint a Gellérthegy. Már én is a nyugdíjamat várom, hogy aztán mehessek horgászni a Dunára.

BUSZSOFŐR: Szeretném, ha meghallgatnál.

IGAZGATÓHELYETTES: Egész nyugodtan, pajtás.

BUSZSOFŐR: Ha lennél szíves egy cigarettát.

IGAZGATÓHELYETTES: Tessék, gyújts rá. Az ott Kossuth, az pedig Terv.

BUSZSOFŐR *(mély szippantás után)*: Szóval az én ügyem. Nem tudom, hallottál-e róla, hogy levettek a kocsiról. Betegállomány. Több mint fél év óta nem dolgozom.

IGAZGATÓHELYETTES: Ez az orvosok dolga. Ha pihenni kell, hát pihensz.

BUSZSOFŐR: Mára megint bent voltam felülvizsgálaton, de a bizottság előtt. Ezek úgy döntöttek... képzeld, hogy volt pofájuk ezt mondani, nem ülhetek többé kocsira. Mit szólsz ehhez?

IGAZGATÓHELYETTES (*feszengve*): Hát, hát, pajtás... mit szólnak? Ez szakvélemény, mit szólhat ehhez egy laikus?

BUSZSOFŐR: Szakvélemény? Ezek ki akarnak végezni, és te, a régi barát, te csak ülsz az íróasztal mögött pléhpozával, és azt mondd: szakvélemény?

IGAZGATÓHELYETTES: Hát ide hallgass!... egyébként semmi.

BUSZSOFŐR: Elveszik az embertől a levegőt, és te azt mondd, szakvélemény?

IGAZGATÓHELYETTES: Ha kiabálsz, még akkor is így van. És tudok a dologról. Nem tehetünk kocsira olyan embert... értsd meg, van közvélemény is a világon! És az újságok túl sokat foglalkoztak veled. Engedd meg, hogy én is beszéljek. Elhiszem, hogy akár még húsz évig is hiba nélkül vezetnéd a kocsit. Én elhiszem. De az emberek, az utasok, akik féltik az életüket...

BUSZSOFŐR: Szóval én nem vagyok nektek megbízható.

IGAZGATÓHELYETTES: Ne haragudj, de ebből a szempontból nem.

BUSZSOFŐR (*kiáltozva*): Nehogy azt hidd, a tiétek lesz az utolsó szó. Föllebbezek, elmegyek akár az Istenhez is, de tőlem a kocsit el nem vehetik.

*

OSZTERTÁG: Jó estét kívánok. Nem tudom, jó helyen járok-e, én régi szaktársamat, Vencel Istvánt keresem, mert én meg ő... szóval mindig jó kollégák voltunk.

FIÚ APJA: Jó helyen, persze. Csak tessék beljebb. Üljön le.

OSZTERTÁG: Köszönöm. De nem szeretnék a vacsoránál zavarni. Én csak erre jártam, és gondoltam, ha már itt vagyok, felnézek hozzá.

FIÚ APJA: Sajnos, nincs itthon, illetve hál' isten, szolgálatban van.

OSZTERTÁG: Szolgálatban? Miféle szolgálatban?

FIÚ APJA: Hát a vállalatnál. Jó negyedéve, hogy újra kocsira ült. Éjfél is lesz, mire hazavergődik.

OSZTERTÁG: Már megbocsásson, de itt valami tévedés lesz. Mert ugyebár, én részlegvezető vagyok a nagygarázsban, megszakítás nélkül. Vencel Pistát éppen három hónapja vették le a kocsiról, de örökre. Passzív állomány, ezt így hívják.

FIÚ APJA: Ez biztos?

OSZTERTÁG: Az én garázsomban dolgozott, hogyne lenne biztos.

FIÚ APJA: Ő pedig... nem értem... mindennap eljár hazulról. Egyik héten reggel, másik héten délután, még uzsonnát is csomagol magának. És néha leül, meséli az élményeit az utasokról, a járókelőkről, a forgalomról. Nem értem...

OSZTERTÁG: Akkor ez az én látogatásom rosszul jött ki. Csak éppen látni akartam. Mert az úgy van, ha az olyan embertől, mint ő, elveszik a kocsit... nagyon megkérem, ne szóljon neki, hogy itt voltam. Minek az ilyesmit megbolygatni.

*

KERÉKPÁROS: De, tetszik tudni, a faterból mégiscsak kikíváncszott a dolog. Hiába mondtam neki, hallgass, ne beszélj. Amikor csak úgy viccből, de csupa jóakarattal szóba hozta az asztalnál, Pista bácsi ott, a helyszínen nem felelt. Mintha elfogyott volna minden szava. Másnap délután, amikor nem voltunk odahaza, összecsomagolta a holmiját, és elment. Én biciklire ültem, és indultam keresni. Fia gorombán kidobott. Sehol semmi. A helye üres maradt nálunk. De nem is sokára jött egy ember, autóbuszsofőr volt ő is. Azt mondta, éppen a garázsba vitte a kocsiját, amikor valaki éppen előtte bukott fel. Látásból ismerte azt az embert. Vencel István volt. Felsegítették a kocsira, végigfektették az ülésen, de mire a busz a Semmelweis-kórházhoz ért, már nem lélegzett többé. A feleségemnek, okos kis asszony, gyermekorvosnak készül, az a határozott véleménye, hogy túl érzékeny vagyok. Lehetséges. De tetszik tudni, ahogy lecsukom a szemem, legyen bármilyen fáradt, elnyúzott, nem tudok aludni - azok a reflektorok... szóval mindig a hátamban érzem őket...

(1966)

A PIROS OROSZLÁN

HANGOK

ÚTKAPARÓ

KOCSMÁROS

ARANKA, A FELESÉGE

VIOLA

SANYI

TULIPÁN JÁNOS ÁLLAMI HÓHÉR

TULIPÁNNÉ

A KOCSMA VENDÉGEI

Az Útkaparó monológja

ÚTKAPARÓ: Főváros lettünk. Ideköltözött a kormány. Az ország csücske lettünk, de a szíve is. Veszettül dobog ez a csücsök. Itt nyomtatják az újságokat. Megérkezett az állami ítéletvégrehajtó. Köztisztviselő. Nyugdíjas állás. A nyugdíjat folyósítani kell. Ezt én mondom, az útkaparó. Persze az én szavam! Egyáltalán minek ide útkaparó? A tankok elvégzik. Nincsenek többé utak. Azelőtt azt mondtuk: mi vagyunk a határ. Határ sincs. Akárki átlépheti. Az egész ország, úgylehet. Én is itt vagyok a régi vámházban. Behúzódtam ide. Már mindent elvámoltak. De én itt maradok, mert nem bocsátottak el. És azért is, hogy lássak és halljak. Na meg a nyugdíj miatt. A nyugdíjat folyósítani kell. Akárki lesz az úr, folyósítani kell. *(Ütemes menetelés, induló, vezényszavak.)* Leventék. Tegnap még cucli volt a szájukban. Nyalóka. Nem szokták meg a mundért, de szeretik. Viszik őket kifelé. Emberanyag.

HANGSZÓRÓ: Katonáink színe-java a Német Birodalomban nyer új, korszerű kiképzést.

ÚTKAPARÓ: Aztán jönnek mások is. Reggel bocskoros férfiakat tereltek. Görögök. Görögök. *(Csoszogó menetelés kövesúton.)* Némák voltak, mint a kő. A foglyok a földet nézik, nem énekelnek, nem szólnak. Nem vezénylik nekik, hogy: nóta! Egy-kettő, egy-kettő, bal-jobb, bal-jobb! Emberanyag. *(Újabb hosszú, csoszogó menetelés.)* Ezek meg románok itt. Ezek is némák, mint a kő. Emberanyag. Na, ti rácok, bunyevácok! Megy mindenki kifelé. Kiereszti őket, mint a vért. Emberanyag. *(Hosszú csönd.)* Úgy látszik, én vagyok itt a portás. Viszik a hullajelölteket. Emelem az ujjam a sapkához. Az aranyozott zsinórhoz. Szebb jövőt! Adjon isten, uraim, szebb jövőt!

1

(A Piros Oroszlán ivójában.)

1. VENDÉG: Aztán hogyhogy ennek a kocsmának ilyen marha neve van: a Piros Oroszlán-hoz?

KOCSMÁROS: Régi história ez, szerkesztő úr, nem érdemes vele törődni. A cégtáblát, amin rajta volt az oroszlán, még az előző gazda levitte a pincébe.

2. VENDÉG: Régi, nem régi, van időnk, háborúban ráér az ember. Halljuk csak a mesét!

KOCSMÁROS: Meg aztán, elnézést a szóért, de záróra ideje lenne.

3. VENDÉG *(a legjellegzetesebb hang, éles, szabatos, a szándéktalanság mögött félelmetes):* Záróra! Micsoda záróra? Míg az ország vérzik, maga zárórát csinál?!

KOCSMÁROS: Háború van, statárium van, szigorúak a rendelkezések, be kell látnunk, kérem... A város tele mindenféle urakkal, kormány, főhadiszállás, miegymás. Könnyen kitekerik az ember nyakát.

3. VENDÉG: Nem kell begazolni, főnök úr. Teája van?

KOCSMÁROS: Van, kérem.

3. VENDÉG.: Akkor hozzon egy rumot, tea nélkül! *(Röhögés.)* Mire vár? Rumot mondtam. A záróra pedig a mi gondunk.

KOCSMÁROS: Igenis, kérem. Hozom. *(El.)*

2. VENDÉG: Megszívja magát, mint a poloska, kövérré hízik a vérünkön, és még hogy záróra!

1. VENDÉG: Az ilyen paraziták szeretnek a jogra hivatkozni, a rendeletekre. *(Átmenet nélkül.)* Mاما nyolc feketézőt állítottak a falhoz. Harcoló katonáinktól vonják el a zsírt.

KOCSMÁROS: Tessék parancsolni, a rum.

1. VENDÉG: Én kíváncsi vendég vagyok, tatus, halljuk a mesét!

2. VENDÉG: Újságíró létedre csak kíváncsi lehetsz.

TÖBBEN: Halljuk!

KOCSMÁROS: Mondom, nem nagy ügy. Vagy száz évvel ezelőtt élt itt egy olasz piktor, a mi hideg hegyeink között. Valami szicíliai.

1. VENDÉG: A disznó taljánja! Ezek is jól benne hagytak minket!

2.. VENDÉG: És a románok? Azok nem?

KOCSMÁROS: Szóval ez a piktor örökké fázott. Vacogott, reszketett, pálinkával melengette magát. Ha jutott neki! Egyre csak azt mondta, hazamegy, hazamegy. De sose ment. Állítólag egy lány miatt maradt. A képei meg a kutyának se kellettek. Így vette ide aztán a régi kocsmáros, irgalomból. Itt a söntés mögött van egy kamra, az volt a szállása. Sokszor egy hétig föl se kelt a vackáról. Egyszer hálából azt mondta a kocsmárosnak: nahát, maga jó ember, magának van szíve a művészhez, festek is magának, öreg, egy olyan cégtáblát, hogy még Bécsből is idejönnek megcsodálni!

1. VENDÉG: De snapsz is kellett a művészethez, mi?

2. VENDÉG: Kell, a jó mindenit! Művészethez, mindenhez!

KOCSMÁROS: Így aztán festett egy oroszánt. Eleinte úgy képzelte, hogy sárga, aztán, hogy lila. A végén átmázolta pirosra, mert a többi színből kifogyott. „Ez a maga nemesi levele - így mondta a kocsmárosnak. - Ehhez tartsa magát!” Lehetett még elgondolása, de közben meghalt.

1. VENDÉG: Hát ez elég szimpla mese.

2. VENDÉG: Ezt nem lehet nagybetűkkel kinyomtatni. És hol az a cégtábla?

KOCSMÁROS: Valahol a lomok között. A pincében. Vagy a padláson.

3. VENDÉG: *(kitörő nevetéssel)*: Az a talján! A piszok csalója! Meghalt! Ő is különbékét kötött! És a nyakunkon hagyta a piros oroszánt!

(Nagy, általános nevetés.)

KOCSMÁROS: Elnézést kérek, de erre jöhet az őrjárat...

3. VENDÉG: Őrjárat?

2. VENDÉG: Már megint a zárórával kezd?

3. VENDÉG: Vegye tudomásul, hogy én vagyok az őrjárat. Mit bámul?

KOCSMÁROS: Behúdom a külső ajtót, és az urak maradhatnak, ameddig kedvük tartja.

HANGOK: Egészségünkre!

(Tulipán János ítélet-végrehajtó lép be.)

TULIPÁN: Békességes jó estét!

KOCSMÁROS: Záróra, alázatosan.

TULIPÁN: Nekem nem. Én ezentúl itt lakom. Itt a beutalás. A kormánybiztos úr aláírása. Tulipán János vagyok. Állami ítélet-végrehajtó.

3. VENDÉG: Isten hozta, Tulipán úr! Töltsetek, fiúk! Isten hozta közöttünk! Tartsunk egy kis szakmai megbeszélést?

TULIPÁN: Több komolyságot, uraim. Nekem hivatásom van. Feleségemmel és kislánnyommal költöztünk ide. Zongora van? A kislányom most tanul zongorázni. Schubertet játszik. A beutalás három szobára szól.

KOCSMÁROS: Zongora van. A tulajdonos szobájában... de... itt valami tévedés lesz, méltóságos uram.

TULIPÁN: Jogi személy vagyok, de nem méltóságos. Angliában ilyen pozícióban még lord is lehet az ember.

KOCSMÁROS: Az igaz, hogy a tulajdonos elköltözött, de összesen négy szoba van odafenn. És nekem is laknom kell valahol, meg a feleségemnek meg a kisegítő személyzetnek, egy kis árva lánynak, akinek az édesapja hősi halált halt az orosz fronton. És egyetlen szem fiam Fehérvárnál harcol, az első vonalban.

TULIPÁN: Tehát vitatja a beutalás körültekintő gondosságát!

KOCSMÁROS: Dehogyan vitatom én, méltóságos uram!

TULIPÁN: Nékem elég lenne két szoba is, de nem korrigálhatom a felsőbbtség intézkedéseit. Én mindig engedelmeskedtem a törvénynek, a parancsnak, az előírásoknak. Betartottam a szabványokat, a jogszokásokat. Engem senki se vádolhat, hogy ártatlan vér tapad a kezemhez. Az én kezem tiszta. Azért maradtam a helyemen. Mondták is az urak: kormány helyzete labilis, Tulipán helyzete stabil. Tehát reggelre kiüríti a három szobát.

KOCSMÁROS: És én? És a családom? A kislány? A hadiárva?

TULIPÁN: Nagyon sajnálom, be kell tartanunk a rendelkezéseket. És maguk főznek majd miránk. Hogy főz a felesége? Nekem diétás koszt kell, a magas vérnyomásom miatt!... Azt hiszem, értjük egymást.

3. VENDÉG: Itt valami hibázik a kréta körül, tisztelt kolléga úr.

TULIPÁN: Nekem tetszik szólni?

3. VENDÉG: Nekem is van egy kis beutalásom. Két szoba. Ahol éppen van, ott. És a nemzetvezető írta alá, tessék, saját kezűleg.

KOCSMÁROS: Ennyi szoba nincs is. Nem is szólva, hogy a kocsma tulajdonosa - mert én csak bérlő vagyok, kérem - átmenetileg Burgenlandba költözött a rokonaihoz, és a nagyszobában raktározta el a bútorait, és az egészet hatóságilag lepecsételtette.

TULIPÁN: Megkérvényezzük azt a lepecsételt szobát.

3. VENDÉG: Vagy egyszerűen leverjük azt a pecsétet.

TULIPÁN: Azt már nem! Én jogi személy vagyok. Megkérvényezzük.

3. VENDÉG: Hogy lássa, ki vagyok, a két szoba közül az egyikről lemondok.

TULIPÁN: No igen, ez már valami. Ez tónus. Majd elosztjuk valahogy. És ha már itt tartunk...

3. VENDÉG: Üljön le közénk, Tulipán úr! Állva még egyezkedni se lehet. Tölthetek?

TULIPÁN: Nem leszek ünneprontó, bár a vérnyomásom miatt tilos.

KOCSMÁROS: Nem azért mondom, kérem, de tíz óra múlt. A záróra - záróra.

3. VENDÉG: Ha megengedik az urak, közös akarattal meghosszabbítjuk.

(Taps, helyeslés.)

2

(A kocsmárosék szobájában.)

KOCSMÁROS: Hát ez a nagy helyzet, Aranka. Mehetünk a söntés mögé, a kistraktárba.

ARANKA: Az csupa nedvesség meg penész! Ezt jól elintézted!

KOCSMÁROS: Én intéztem, én?

ARANKA: A gyávaságod. Hogyan zsúfolódjunk be hárman abba a lyukba? Jogunk van egy szobához idefent! Miért nem nyitottad ki a szád?

KOCSMÁROS: Ha kinyitom a szám, elveszik a jogot. Vagy mehetek a frontra. És amíg ez tart, én fogom a pofámat.

ARANKA: Amíg ez tart. És mit gondolsz, meddig tart ez? Ez a farsang?

KOCSMÁROS: Az én dolgom? Éppen az este mondta az egyik vezérkari, most már bevetik a csodafegyvert. És akkor tart. Én nem tudom, mi lesz holnap vagy holnapután. Csak annyit tudok, most kussolni kell. Mire hősködjön az ember?

ARANKA: A hősködés és a gyávaság között még van valami.

KOCSMÁROS: Ezt akarod hallani? Hát igen, félek. Félttem azt a koszos, senki életemet. Meg a tiédet. Meg a Sanyiét.

ARANKA: Sanyi? Ki tudja, mi van Sanyival. Két hónapja egy sort se írt.

KOCSMÁROS: A mi Sanyink okos meg ügyes. Meglásd, ha egyszer vége lesz, beállít. Virág a gomblyukban.

ARANKA: Virág a gomblyukban. Mert a gyáva ember így beszél: „Majd jóra fordul minden.” „Ha egyszer vége lesz.” Azt hiszed, az oroszok prominclival lövöldöznek? Te meg odaállsz gázulálni, hízelegni, szolgálni. Reggel veszed a kabátod, bemegy a városházára, és vissza-követelsz egy szobát!

KOCSMÁROS: Könnyű ezt kiadni parancsba.

ARANKA: Nem férünk el hárman abban a lyukban. És a kislány? Hol alszik a kislány?

KOCSMÁROS: Majd szerzünk neki szállást. Beszélek Szöllősiékkal.

ARANKA: Mért nem mindjárt tábori bordélyba tennéd? Nem tudod, hogy Szöllősiné a saját lányait árulja?

VIOLA *(belép)*: Aranka néném...

ARANKA: Gyere csak, gyere!

VIOLA: Kiszellőztettem a söntést, de nem mertem lenni maradni magam. Az ablakokat nyitva hagytam. Olyan ez az éjszaka, mintha mindenütt kiabálnának.

ARANKA: Már hajnalodik. Korán kelünk. Mért vagy te még mindig ébren, Viola?

VIOLA: Nem tudtam elaludni, forgolódtam, fölkeltem. Várok valamit.

KOCSMÁROS: Vársz! Mire vársz? Mit vársz?

VIOLA: Rosszat.

KOCSMÁROS: Az apád is ilyen volt, szegény, ilyen képzelődős. És mindig tartott valamitől.

ARANKA: Elveszik tőlünk a szobákat. Reggel leköltözünk a kistraktárba.

VIOLA: Csak lenne egy hely, bármilyen is, ahol csend van. De nincs csend. Lenne egy hely, ahol az ember maga marad a kedveseivel, akiket nem is lát, nem is hall, csak tud maga körül. *(Kis szünet után más hangon.)* Meg tetszenek látni, holnap kapunk levelet Sanyitól. Azt mondják, odalenn, a cenzúrán zsákszám fekszik a levél. Ha Antal bácsi ügyeskedik, kihozhátja Sanyiét. Tessék a kabátja alá venni két üveg kisüstit.

KOCSMÁROS: Ha van levél, amúgy is kiadják, ha meg nincs - minek a kisüsti?

VIOLA: Kisüstiért van. Okvetlenül van. Kisüstiért előteremtik azt a levelet.

KOCSMÁROS: Na, lemegyek, bezárom az ablakot. *(El.)*

ARANKA: Mikor Sanyi legutóbb idehaza járt, már nagyon értettétek egymást.

VIOLA: Csak azért, mert a gyerekkorunk egyformán közel esik. Mindent egyformán tudunk.

ARANKA: Köztetek valami szerelem is van. Vagy volt?

VIOLA: Van. Baj?

ARANKA: Dehogysis! Csak itt volna melletted! Velünk.

VIOLA: Én azt mondtam neki, hacsak tudsz, gyere. Nem szabad meghalni. Minden plakát azt mondja: „Menj, menj meghalni!” Minden újságban ez áll. De ha leheveredsz a földre, jól magadba szívod a keserű földszagot, nézed a szaladó felhőket, akkor úgyis én jutok az eszedbe, és meghallod, amit üzenek: gyere haza! Nem szabad meghalni. Minden este ezt mondom neki. Ha látok valahol egy katonát, megüzenem. Nem szabad meghalni. *(Éles, vijjogó szirénahang.)*

ARANKA: Mehetünk a pincébe, szegénykém. Add a kezed!

3

TULIPÁN: Sok jó ember kis helyen is megfér. Összehúztuk magunkat, és kész. Megvagyunk. Háború van, mindenki meghozza a maga áldozatát.

1. VENDÉG: És meghozatja a maga kis rumocskáját.

KOCSMÁROS: Igenis, kérem. Fél rum.

TULIPÁN: Egy forró teát kérek, kevés rummal.

3. VENDÉG: Én meg sok rumot tea nélkül.

KOCSMÁROS: Parancsára.

2. VENDÉG: Nekem ugyanazt.

3. VENDÉG: Nem lehetne összeadni? Egy üveg rumot.

KOCSMÁROS: Igenis. Egy üveg Portoricót. *(El.)*

3. VENDÉG: Lógatja az orrát, mióta kiköltöztették a lakásából. Ocsmány egy figura.

1. VENDÉG: Ellenben az a kis rokon lány formás jószág.

TULIPÁN: Én már ilyesmire nem gondolhatok. Nálam első a családi élet. A kislányom az idén érettségizett volna, Zongorára taníttatom. Schubertet játszik, de állandóan. Nálunk, a mi otthonunkban békesség, nyugalom. Otthonunk... hol van nekünk otthonunk? És hol lesz nekünk otthonunk?

3. VENDÉG: Én a maga helyében, úgy is mint állami ítéletvégrehajtó, nem lennék ilyen kishitű.

TULIPÁN: Moment: kishitű? Hát van egyáltalán szükség rám ezen a világon? A tekergők elvégzik az igazságszolgáltatást. Már minden útszéli fa foglalt. A tisztelt számonkérőszék.

1. VENDÉG: Van valami kifogása ellene? Én oda tartozom. Ha parancsolja, továbbíthatom a panaszát.

TULIPÁN: Mondtam én valamit? Csak annyit, hogy az embert, aki egész életében megszokta a munkát, bántja a munkátlanság. Fiatal házas koromban a fogházban laktunk, de az asszony egyszer meglátott munka közben, és máshová költöztünk. Pedig micsoda komfortos lakásunk volt!

KOCSMÁROS: Tessenek a rum. A teát tüstént hozom.

3. VENDÉG: Igyál te is, te öreg plutokrata hóhér! Te békebeli figura! Isten, isten!

TULIPÁN: Megfogadtam a feleségemnek... a vérnyomásom miatt.

3. VENDÉG: Legfeljebb megüt a guta! Igyál! *(Pohárcsöngés.)* Elakasztjuk előled a portékát, mi? Nem mérheted stopperórával a halált, mi? Szervusztok; ugyanazon a bárkán utazunk mindannyian. Ne bántsuk egymást!

KOCSMÁROS: Tessék parancsolni, a tea.

3. VENDÉG: Arra, testvérekem, hogy húsvétkor Pesten ünnepelünk. *(Csend.)* Valaki kételkedik ebben?

(Nyílik az ajtó, süvítő szél árad be. Ettől fogva a szélsüvöltés a jelenet végéig megmarad.)

TÁBORNOK *(belép)*: Jó estét kívánok!

KOCSMÁROS: Alázatos tiszteletem, vezérőrnagy úr. Szíveskedjék az ajtót, az elsötétítés miatt.

TÁBORNOK: Gyere beljebb, Mária!

TÁBORNOKNÉ: Jó estét!

TÁBORNOK: A feleségem.

3. VENDÉG: Kézcsókom, kegyelmes asszony. Tessenek talán helyet foglalni miközöttünk. Parancsoljanak. Főnök úr, még két poharat!

TÁBORNOK: Elakadt a kocsink. A feleségemet viszem kifelé. A gyerekeket már elhelyeztem Linzben, most utánuk viszem az édesanyjukat. Persze ez csak átmenet.

1. VENDÉG: Fehérvár egy-kettő gazdát cserél.

KOCSMÁROS: Szolgálhatok?

TÁBORNOK: Fehérvár? Ugyan, kérem! Győr alatt áll a front.

TÁBORNOKNÉ: Belső lázam van. Belső remegésem. Talán lenne szíves egy teát.

3. VENDÉG *(élesen)*: Hogy Győr alatt? Délután erről még szó sem volt.

TÁBORNOK: Győrből jövünk.

TULIPÁN: Győr? *(Kétségbeesve.)* Kérem, én megmondom, én jogi ember vagyok... már csak a nyugdíjba helyezésemet várom.

3. VENDÉG: Micsoda nyomorult pánik ez itt?!

TÁBORNOK: De hiszen én is azt mondom: átmeneti helyzet. Az újabb offenzíva százszázalékos sikert ígér.

TULIPÁN: Moment. Ha megengedi, kegyelmes asszonyom, én átadnám a témat.

TÁBORNOKNÉ: A belső remegés! Rumot isznak? Kérek egy pohárral.

TULIPÁN: Nekem ugyanis a vérnyomásom miatt... *(Fentről Schubert-dallamok.)* Moment, a kislányom zongorázik. Hál' isten, van odafenn zongora. A kislányom. Megyek, megyek. Jó éjszakát kedves mindnyájuknak! Tiszteletem.

3. VENDÉG: A hóhér kolléga berezelt.

TÁBORNOK: Én hölgyek társaságában óvakodnék az ilyen kifejezésektől.

3. VENDÉG: Én meg tábornok létemre nem destruálnék.

TÁBORNOKNÉ: Mindnyájunk egészségére! *(Pohárcsöngés.)*

SOFŐR *(be)*: Vezérőrnagy úr, alázatosan jelentem, a kereket kicseréltük. További útra készen állunk.

TÁBORNOK: Igen? Ez pompás! Akkor mehetünk is. Hadd azt a rumot, Mária. Fizetni, halló!

3. VENDÉG: Ha megengedik, a vendégeink voltak.

TÁBORNOK: Akkor további jó szórakozást.

TÁBORNOKNÉ: Köszönjük a szívességüket. Jó éjszakát! *(El.)*

3. VENDÉG: Jogom lett volna itt a helyszínen fölkoncolni.

1. VENDÉG: Egy vezérőrnagyot?

3. VENDÉG: Az úristenit! Mindenkit. Na, fiúk, folytathatnánk az én szobámban is.

1. VENDÉG: Az prima! Van egy pakli bontatlan kártyám.

3. VENDÉG: Kocsmáros vagy oroszlán, vagy hogy az ördögbe hívnak?! Még két üveggel! Felvisszük útravalónak!

KOCSMÁROS: Akkor ezzel együtt összesen négy Portorico lesz.

3. VENDÉG: Attól fél, hogy megszökünk talán? Ha szökünk - együtt szökünk. Mi már össze vagyunk kötve, mint az ikrek.

KOCSMÁROS: Tessék parancsolni, a két üveg. Jó mulatást!

(Vendégek valamit válaszolva el.)

ARANKA: Végre, hogy törték a nyakukat innen! A szaguk itt maradt, de mégis tisztább a levegő. Gyere, Viola, szellőztetünk. De előbb eloltjuk a villanyt. Elég lesz világításnak a telihold.

(A nyitott ablakon keresztül erős szélvihar. Fentről Schubert-dallamok.)

ARANKA: A hóhér úr lánya nagyon szelíd lélek. Nem viccből mondom, komolyan.

KOCSMÁROS: Elég volt már a szellőztetésből. Ez a szél kiviszi a lelkünket is. Majd én rácsukom az ablaktáblákat. *(Zaj.)* Most már meggyújthatjátok a villanyt.

VIOLA: Valaki az asztalon felejtett egy levelet. A borítékon semmi.

KOCSMÁROS: Ne bontsd ki!

VIOLA: Csupa név. Tizenöt név egymás alatt.

KOCSMÁROS: Tedd vissza, de azonnal! Azt akarod, hogy mi is közéjük kerüljünk?

ARANKA: Jól kifagyott ez a söntés. És odabent sincs meleg.

VIOLA: Aranka néniék nyugodtan lefekhetnek. Majd én rendet rakok. Úgyse megy az alvás.

KOCSMÁROS: Mert holdkóros vagy. Mire gondolsz megint? Mitől olyan boldog az arcod? Gyerünk, jóccakát! *(El.)*

VIOLA: Jó éjszakát kívánok! *(Szünet.)* Tisztán süt a hold. Kiválasztotta magának azt az útkanyart, azt pontosan megvilágítja. Úgy hajlik ott az út, mintha magához ölelne valamit. Kell is, mert a fák mintha előrenyújtják a karjukat, hogy fussanak. Nyugodt vagyok. Nem félek semmitől. Az a fontos, hogy csend van. Én nem is tudom, hol van ez a csend, de van. Végre, végre csend! És ez olyan, mintha sütné a nap. Az ember elindul egy kis ösvényen, és a tarkóját melegíti a nap. Ott, ahol kontyom lehetne.

ARANKA *(újra beszél)*: Aztán igyekezz, kislányom! Nem jó szem előtt lenni. Siess!

VIOLA: Jó alvást! Mert ez a legfontosabb.

ARANKA: Siess! *(El.)*

VIOLA: Azt nem mondtam neki, hogy jó álmokat, mert jó álmok mostanában nincsenek. *(Hosszú szünet.)* Mennyi mocskos pohár maradt itt utánuk. Mindegyiken a szájuk nyoma. *(Fentről részeg nótázás.)* A mocskos szájuk nyoma. *(Részeg nóta.)* Kisebesedik tőle az ember füle. *(Kopogtatnak.)* Az ember lelke. *(Kopogtatás.)* Záróra, kérem. Nincs kiszolgálás. *(Kopogtatás.)* Megmondtam, kérem, záróra, nem hallja?! *(Kopogtatás.)* Lärmát csapok, ide figyeljen! *(Háromütemű játékos kopogtatás.)* Sanyi? *(Ütemes kopogtatás megismétlődik.)* Te vagy az, kis szívem? Várj, nyitok! *(Nyikorogva nyílik az ajtó.)* Hát megkaptad az üzenetet? Hazajöttél?

SANYI: Igen. Hazajöttem, hozzád.

VIOLA: Leszereltél?

SANYI: Tizenkét óra eltávozás. Két liter pálinkáért. Holnap reggel gyülekező. Aztán a tűzvonal. Tizenkét óra. Abból lemegy négy, marad nyolc. A nyolcból újra csak lemegy négy, visszafelé, marad négy. Marad semmi. Anyámék?

VIOLA: Itt vannak a söntés mögött, a kistraktárban. Ide költöztettek minket. A lakást elvették. *(Váratlanul kitörve.)* Nem mégyszer vissza!

SANYI: Hogy bajt hozzak rátok? Felhúznak a legelső fára. Kiirtják a hozzátartozókat. Már a kutyaiban sem bíznak, ők szimatolnak maguk. Minden házat átfésülnek. Bebújnak a kanálisba. Szeretik ezt, csak ezt szeretik, az embervadászatot. Itt nem maradhatok! Nincs hová elbújni.

VIOLA: Vagyok én olyan, hogy elbújtatlak.

SANYI: Csak az emlékből hiszek, abban, ami nincs közel, amit nem lehet megfogni. Hiszek abban, hogy a fűben feküdtünk egymás mellett, és odafenn szaladtak a felhők. Nem hiszek semmi másban. *(Odafentről drasztikus, részeg énekhullám.)* Ezek kicsodák?

VIOLA: Ezek végrehajtják a parancsot. Ezek zsíros szájnyomok az égen. Nem érzed, hogy minden rumszagú és fokhagymaszagú? De a jó, erős szél eltakarít mindent. Kegyetlenül eltakarít mindent.

SANYI: Anyáméktól annyiszor elbúcsúztam gondolatban. Tőled nem sikerült. El kellett jönnöm, hogy lássalak. Akármi történik, itt vagyok. Téged még látni akartalak.

VIOLA: Látsz is. Mindennap. Itt maradsz! Majd beadom az ennivalót, és azt mondom: jó étvágyat kívánok, és azt mondom, már csak húsz nap, már csak tizenöt, már csak öt nap van hátra. És egy nap kinyitom az ajtót, sarkig kinyitom, és azt mondom: tessék kísértelni, süts a nap, nincs légiriadó, a kávé szűrve vagy habbal tetszik parancsolni? Nincs háború. És a hóhér is kiköltözött a házból, meg az úr a számonkérőszéktől.

(Durva, disszonáns nótahullám fentről.)

SANYI: Most arra akarlak kérni... most azt szeretném... *(Határozottan.)* Most arra akarlak kérni, amire még nem kértelek soha.

VIOLA: Nem lehet.

SANYI: Talán nem is látjuk egymást többé, és azt mondd, nem lehet? Nem akarsz, hogy így vigyelek el magamban? Mitől félsz? Szégyellsz?

VIOLA: Én ezt soha, senki előtt nem szégyellném.

SANYI: Attól félsz, hogy gyereked lenne?

VIOLA: Szeretnék gyereket tőled.

SANYI: Mert ha én mégse jöhetek vissza, akkor legalább lesz valaki, akit én hagytam itt neked. Igaz, nem értenék, meghurcolnának. Bemegyünk anyámékhoz, és megmondom nekik...

VIOLA: Nem mégy sehová! Jobb, ha édesapád nem tudja, hogy itt vagy.

SANYI: Én az apámtól féljek?

VIOLA: Nem, nem az apádtól.

(Vad nótaszó fentről.)

SANYI: Kik ezek odafent?

VIOLA: Már megmondtam. Olyan emberek, akik végrehajtják a parancsot.

SANYI: És még sincs senki körülöttünk, nem érted, minket senki nem választhat el egymástól ebben a pillanatban!

VIOLA: Én iszonyodom és félek. És most nem tudok szeretni. Ezek megölték az apámat, és meg akarnak gyilkolni téged.

SANYI: Háború van.

VIOLA: Micsoda háború? Szeretném látni őket sorban kiterítve.

SANYI: Ezek a kegyetlen szavak! Nem is illenek hozzád!

VIOLA: Hát mi illik hozzám? Gügyögjek? Énekeljek? Táncikáljak? *(Szigorúan.)* Add ide azt az eltávozási cédulát!

SANYI: Minek az neked?

VIOLA: Add csak ide. *(Szünet.)* Én ezt most szépen kettészakítom.

SANYI: Bolond vagy!

VIOLA: Bolond. De most már nincs papírod. Most már idekötöztelek. Már nem mehetsz vissza hozzájuk. Megmaradsz nekem.

SANYI *(felnevet)*.

VIOLA: Mi van ezen nevetnivaló? Kinevetsz?

SANYI: Az a cédula... az az eltávozási cédula két napja lejárt.

4

(Az ivóban.)

3. VENDÉG: Dögunalmas ez a hepaj. Hogy mért nem a városban szálltam meg?! Az ember itt kimarad mindenből. Lelket se látni az egész környéken.

1. VENDÉG: Holnap már a nyomdát is költöztetik. Azokkal a baromi nagy rotációsokkal kezdik. Lefogadom, az úton ripityára megy az egész. És hogy mi hol csinálunk újságot és milyen és mikor?

2. VENDÉG: Átmenetileg, kérlek, átmenetileg...

3. VENDÉG: Ne örölgétek folyton ezt a szecskát! Én a magam részéről már nem is bánnék egy kis mozgást.

1. VENDÉG: Igaz, hogy minden mozog. Csak itt ne felejtssenek minket. Hanem a rumnak már az aljára értünk. Halló, főnök úr...

2. VENDÉG: Ennek aztán hallózhatsz. Megfigyeltem, mostanában már oda se fűtyül. Lehet, hogy a szajrét csomagolja. Útra készen.

3. VENDÉG: Vagy éppen ellenkezőleg. Azt várja, hogy mi csomagoljunk.

1. VENDÉG: Nem értem, hogy mért várná olyan nagyon. Újabban már gyűrűvel, cigaretta-tárcával fizetek.

3. VENDÉG: Nem erről van itt szó! Ez azt várja, hogy mi innen továbbálljunk, mert... a fiát reggel készülség kereste. Hozzám is benéztek. A fia meglépett az alakulattól. És nem elég, hogy meglépett, de az egész szakasza szétzüllött. Persze a mi kocsmárosunk még a fogát is majd lenyelte a nagy tagadásban. De állítólag látták a fiút errefelé. Engem külön is megkért az őrsparancsnok...

TULIPÁN *(be)*: Jó estét, jó estéket!

3. VENDÉG: Üdvözlöm, kolléga úr, bent járt a városban?

TULIPÁN: A minisztériumot délután vonatra tették. Lehet, hogy hamarosan elbúcsúznak egymástól.

3. VENDÉG: És Ausztriában milyen állampolgárokat fog akasztani?

TULIPÁN: Csodálatos jókedve van! Mikor lesz itt megállás? És hol? *(Fentről Schubert-dallamok.)* A kislányom! Ő és a zongora! Az egyetlen menedék a család. Na, jó éjszakát, uraim! *(El.)*

3. VENDÉG: Ez már járni se bír, annyira begyulladt. Igazi civil. Tetű.

2. VENDÉG: Nem gondolod, hogy nekünk is készülődünk kellene?... Csomagolni, miegymás?

3. VENDÉG *(szigorúan)*: Majd ha megkapjuk a parancsot! Lesz még idő! Na, egészségünkre! És arra, hogy nem kell mindjárt begyulladni! Szervusztok!

(Összekoccannak a poharak. A pohárkoccánás furcsa, magas üveghangokba megy át.)

5

(A lepecsételt szobában.)

SANYI: Még hány nap?

VIOLA: Most már csak tizenkettő.

SANYI: Tegnap tizennégyet mondtál. Kettesével számolsz?

VIOLA: Nem én, az idő. *(Ágyúszó.)* És egyszer csak kinyitom az ajtót. *(Derűsen.)* A lepecsételt szoba. És senki se tudja, hogy a pecsét mögött az én boldogságom! Jó erre gondolni napközben, és nevetni befelé. Az úr a számonkérőszéktől megbökte az államot. „Mitől olyan mosolygós maga, marcipángalambom?” Azt mondtam neki: attól, hogy húsvéthétfőn leszek tizenkilenc.

SANYI *(sóhajtván)*: Húsvéthétfőn... És mindig éjszaka, éjszaka jössz. És mindig sötétben. Sose látom az arcod.

VIOLA: Persze hogy éjszaka! És az arcomat tudhatod kívülről is.

SANYI: Számolok ezerig, az tizenöt perc. Aztán tízezerig. És még mindig kevés. Újrakezdem. Néha kihallom a lépteidet. Tizenöt könnyű koppanás - csend; huszonkét gyors koppanás - dupla csend. Ismered a morzét?

VIOLA: Honnan ismerném?

SANYI: Minket tanítottak rá a katonaságnál. *(Szünet.)* Gyors, pici koppanások. Ugye, üzeni akarsz velük?

VIOLA: Ha váratlanul szaladni kezdek, akkor igen. Akkor azt mondom: jó hír, múlik az idő.

SANYI: Egyszerre két idő múlik. És nem tudom, melyik az enyém. De mindegy. Az enyém vagy, az én kicsi feleségem. Ez volt az utolsó kívánságom.

VIOLA: Bolond vagy, nem beszélsz okos dolgot. *(Komolyan, ünnepélyesen.)* Azért vagyok a tiéd, mert megmaradsz nekem.

SANYI: Honnét tudod?

VIOLA: Hallgasd az ágyúkat.

SANYI: És ha észrevesznek? Ha rám törik az ajtót?

VIOLA: Nekem higgy, ne a félelemnek. Én a tiéd vagyok, élő emberé vagyok. Itt az ablak, ha valami baj van, kiugrasz, a fészerben a hektós hordó... Jobban tudod, mint én.

SANYI: Te sohase félsz?

VIOLA: Mostanában soha.

SANYI: Most mire gondolsz?

VIOLA: Hogy ma még meg se csókoltál. *(Hosszú szünet.)*

SANYI: Egyszerre forró a szád, meg hűvös is.

VIOLA: Nem félek, mert szeretlek. Más nem fér a szívembe.

SANYI: Öt nap óta nem láttam az arcod. Látni akarom az arcodat! Egy pillanatra! Egyetlen pillanatra!

VIOLA: Most nem szabad.

SANYI: Hogy gondolhassak rá. Hogy láthassam nappal, lehunyt szemmel. Ezt a mostani arcodat akarom látni.

VIOLA *(megbabonázva)*: Öngyújtó. Fény! Milyen jó! Én is mindig sötétben járok. *(Józanul, szigorúan.)* Fújd el! Kis szívem!

SANYI: Mindjárt, csak még egy rövid percig hadd nézzelek.

Az Útkaparó monológja

ÚTKAPARÓ: Tíz perc híján éjfél. Szellemelek órája. A hold is elbújt. Micsoda sötét! A sötétséget nem látni, mégis van. És a sötétben világos tárgyak vannak, de azokat se látni. A sötétnek az a tulajdonsága, hogy mindent, ami nem tiltakozik ellene, menthetetlenül magába olvaszt. Hej, azelőtt, a légiriadós idők előtt, idevilágított a város, mint egy fényes bogár. Kis város, igaz, nincsenek is valódi fényei, de azért világított. És látni lehetett, ahogy a hegyoldalban, a szőlősoron egymás után kialusznak a villanyok. Nekem ez sokat mondott. Én tudtam jól, ki bújik ilyenkor az asszonya mellé, jó, forró szagú ölekezésre - még az ágyrecsegést is hallottam. Hallottam én azt a nem létező fülemmel. De most a valódi szem se lát semmit. Ágyúznak. Nem is olyan messziről. A légvédelmi ágyúk meg éppenséggel vakkantának. Jobb is visszahúzódní a melegbe. Soha még ilyen szélviharokkal nem jött a tavasz! Igaz, a vajúdo anya is nyögdecse, kiáltozik. Tiszta, jó szagú, havas csapása van a szélnek. Mondják, az árokások közül sokan odalettek, megfagytak. Mert, kérem, épül a nagy védővonal, jó fél esztendeje, de épül. Itt megállítjuk őket, ha másutt nem, itt az ország határán azt mondjuk: ne tovább! Legalábbis így írja az újság. Csupa nagybetű. Igaz, hogy Győr is elesett? Én nem tudok semmit, én nem hallottam semmit, ha valaki kérdi, az egészről egy pisszt se tudok! Állítólag a debreceni rádió mondta volna be. Ahogy véletlenül arra csavartam a gombot. De nem lehetett jól hallani, és amit Debrecenben mondanak! Ugyan no! Ha valaki a helyén marad, hát az én leszek. Nagy szó a nyugdíjjogosultság! Meg aztán kisember vagyok én, de milyen kisember. Ejha! Ebben a töksötétben kis fény gyulladt valahol. Mi a szentség? A Piros Oroszlán emeletén? A nagyszobában? Te jó ég, ha meglátják ezt az ellenséges repülőket! De hát az a lepecsételt szoba! És ott nem lehet senki. Vagy aki ott van, nem tudja, hogy az ablakon nincs légópapír. Vagyis idegen lehet. Vagyis betörő. Ez nem mindegy. Szólni kell, mert más is észreveszi, és engem kinyírnak. Most rohanhatok ebben az istenverte szélben, szedhetem a lábam. Hát csoda, hogy az embert előveszi a szagztatás? Miért kellett nekem most ébren lenni? Miért nem dögöltem a vackomon? Jaj, a fölfázás! Halló, emberek! Halló! *(Szélvíjjogás, dörömbölés.)* Tessék kinyitni! Valaki jár az emeleten! *(Dörömbölés.)* Valaki jár az emeleten!

(Az ivóban.)

KOCSMÁROS *(félálomban)*: Ne vacakolj, érted? Ne vacakolj... Mit mocorogsz? Én rendes magyar ember vagyok, és a fiam... a fiam a tűzvonalban... megteszi a magáét. *(Dörömbölés.)* Ki az? *(Rémülten.)* Ki lehet az?

ARANKA: Ébredj! Verik az ajtót.

KOCSMÁROS *(hirtelen eszmélettel)*: Te jóisten! Én nem nyitok.
(Dörömbölés fokozódik, kívülről hangok, zaj, ébrednek a ház lakói.)

ARANKA: Várj csak! Majd én.

KOCSMÁROS *(örömmel)*: Kimégy? Vagy inkább küldjük Violát? Igaz is... Viola! Hol van Viola? Nincs a helyén? Hol kujtorog az a lány?

(Az ivóban. Fölríadt vendégek hangja.)

ARANKA: Nyitom, nyitom, hagyja már azt a dörömbölést!

3. VENDÉG: Csőre töltöttem. Most már bátran kinyithatja.

(Szokásos nyikorgással nyílik az ajtó.)

ÚTKAPARÓ: Na végre! Belém fagy a szusz. Kérem szépen, a lepecsételt szoba...

3. VENDÉG: Ha jól nézem, ez az útkaparó barátunk, innen a szomszédból, igaz?

ÚTKAPARÓ: Egyszerre, kérem, a lepecsételt szobában világosság! Mint egy aranszeplő. Kigyulladt a villany.

1. VENDÉG: Nem a snapsz beszél ebből?

ARANKA: Na, lépjen beljebb, kimegy a fény!

TULIPÁN: Moment. Én jogi ember vagyok. Részeg vagy nem részeg - mit látott maga?

TULIPÁNNÉ: Istenem, istenem, az ember végre lehunyja a szemét, és akkor kirángatják az első alvásból!

TULIPÁN: Mindjárt fölmégy, fiam.

3. VENDÉG: Berúgtál, te állat!

ÚTKAPARÓ: Sajnos én a lehető legjózanabb vagyok.

2. VENDÉG: Hajtson föl egy kupicával. Tessék.

ÚTKAPARÓ: Mondom, ahogy nézem a sötétséget, kilöködik rajta egy kis fényesség. Égetett maga körül. Valaki gyufát vagy micsodát gyújtott a lepecsételt szobában. Ahol két hónap óta senki nincs.

3. VENDÉG *(Arankához)*: Hol a férje?

ARANKA: Öltözik.

3. VENDÉG: Mi a maga férje, szűz lány, hogy öltözik? Küldje ide azonnal!

ARANKA: Velem aztán ne beszéljen így, mert én se cselédje, se alárendeltje nem vagyok! Világéletemben rendes, dolgos asszony voltam, és úgy is bántak velem.

3. VENDÉG: Na, majd meglátjuk, milyen rendes, dolgos asszony maga. Tessék csak szólni a férjének.

ARANKA: Küldöm. *(El.)*

1. VENDÉG: Nem buta tolvaj. Fosztogatja a kincseskamrát.

TULIPÁN: Kivilágítással? Nem hiszem.

3. VENDÉG: Minden kiderül. Van fegyvere, Tulipán úr?

TULIPÁN: Hogyne volna.

3. VENDÉG: Azt hittem, csak kötéllel dolgozik.

TULIPÁN: Én a feleségemet mindenestre... menj, fiam, feküdj le.

3. VENDÉG: Egyelőre mindenki itt marad.

TULIPÁN: Micsoda jogcímen rendelkezik velünk? Én igazságügyi személy vagyok.

3. VENDÉG: Megmondtam, hogy egyelőre mindenki itt marad! *(Útkaparóhoz.)* Mikor látta maga azt a világosságot?

ÚTKAPARÓ: Az imént, tisztelettel. Az imént. Csak átlökte magát a sötéten, aztán semmi. Mint a hullócsillag. Utána megint a vaksötét. Nem látni, de van.

3. VENDÉG: Nem mólés maga, öreg?

ÚTKAPARÓ: Én? Tessék! *(Rálehel.)*

3. VENDÉG: Ne leheljen! Marha!

KOCSMÁROS *(riadtan)*: Tessenek parancsolni velem. Aranka, te feküdj le.

3. VENDÉG: Mindenki itt marad. Kivétel nélkül! *(Szünet.)* Most adja elő, öreg, még egyszer, de egész pontosan: mit látott, mikor látta, hol látta? De minden szavára vigyázzon, mert tudja, mi nem tréfálunk!

ÚTKAPARÓ: Kimentem az udvarra egy kicsit levegőzni, már csak az asztmám miatt is, mert az első háborúban átlőtték a tüdőmet.

3. VENDÉG *(váratlanul)*: Nem látom azt a kis rokon lányt. Hol van?

KOCSMÁROS *(túlbuggón)*: Éppen akarom mondani, már én is kerestem. Nincs a helyén.

VIOLA *(belép)*: Itt vagyok, kérem.

ÚTKAPARÓ: Vagyis amint állok az udvaron, látom, hogy valami lobban egyet az emeleti szobában. Ennyi az egész.

3. VENDÉG: Azt mondja a gazdája, nem volt a helyén. Merre járt?

VIOLA: A helyemen voltam. Aludtam. Csak erre ébredtem, erre a lármára.

3. VENDÉG: A gazdája azt állítja, hogy kereste magát.

VIOLA: Kérem, nekem külön helyem van hátul.

ARANKA: Pokróccal elkülönöztük azt a helyet. Természetes is. Fiatal lány, nem aludhat egy szobában velünk. Így aztán a férjem nem tudhatja, ott volt-e vagy se. Csak beszél, jár a szája.

3. VENDÉG: Maga is hallgasson! Ide figyeljen, Tulipán úr... maga és a két barátom...

1-2. VENDÉG: Igenis...

3. VENDÉG: Átfésülik a házat. Én meg fölmegek az emeletre. Innen senki ki nem teheti a lábát!

1-2. VENDÉG: Igenis!

3. VENDÉG: Megnézem magamnak azt a lepecsételt szobát.

VIOLA: Ne tessék felmenni!

3. VENDÉG (*megtorpanó hanggal*): Hogy micsoda?

VIOLA: Én voltam odafenn.

3. VENDÉG: Maga? És mit keresett ott?

VIOLA: Semmit.

3. VENDÉG (*közelebbről*): Mit keresett maga odafenn? Mi? Figyelmeztetem, engem nem lehet megfirkálni. Mi dolga volt abban a szobában? Szajréztál valamit?

ARANKA: Így nem beszélhet a lánnyal. Tisztességes lány. Hadiárva.

KOCSMÁROS: Ne szólj közbe, Aranka, könyörgök neked!

3. VENDÉG: Na, üljön le szépen, kisasszony. Azért én mégis fölnézek. Tulipán úr majd ügyel a társaságra. Tartsa egy kicsit magasabbra azt a stukkert, kolléga úr. Mindjárt jövök. (*El.*)

KOCSMÁROS: Miket karicsálsz te összevissza, te szerencsétlen! Ezek felkoncolnak!

VIOLA: Most már egészen mindegy, hogy mit mondtam.

KOCSMÁROS: Neked mindegy, te holdkóros! De minket a falhoz állítanak. Te féleszű, te!

VIOLA: Ezt tessék elmondani annak az úrnak.

ÚTKAPARÓ: Ej, a mindenit, a kisasszony nem tolvaj! Mi az istent kellett nekem pofázni!

(*A falépcsőn léptek döngenek lefelé.*)

3. VENDÉG: A pecsétet letörték. A szobában senki.

VIOLA (*kiáltva, boldogan*): Senki!

3. VENDÉG: Szóval maga volt az. Mit akart abban a szobában? Beszéljen, mert magába ereszték egy sorozatot! Ne forgassa azt a búzakék szemét, engem nem tud megghatni. Hol a fiú? Kiugrott az ablakon, igaz?!

VIOLA: Nem tudok semmi fiúról.

3. VENDÉG: Összekötöm a kezed, és kiviszlek a ház mögé.

VIOLA: Vihet, ahová akar.

ARANKA: Kérem szépen, a lány egy kicsit habókos. Túlságosan is finom az idegzete. Kérem, ennek gyermekkorában látomásai voltak. Még a püspökhöz is elvitték.

VIOLA (*jókedvűen*): Kisasszonyokat láttam, fodros, narancsszínű ruhában. És hófehér szamarakon ültek.

3. VENDÉG: Elég volt a hantából! Viszem magammal.

ARANKA: Mért nem beszélsz, kicsikém? Hát nem nyomhatja a te lelkedet főbenjáró bűn! Kíváncsi voltál, na! Az úréknak rengeteg mindenféle holmija van odafenn, aztán, gondolom, ez a lány...

3. VENDÉG: Szóval te nem láttál itt semmiféle katonaszökevényt. Nem láttad, nem beszéltél vele, nem adtál neki ennivalót.

VIOLA: Hát igen, akartam egy ruhát magamnak. A láda meg a szekrény telis-tele ruhákkal. És szombaton bál lesz a városházán. Oda kellett a ruha.

3. VENDÉG: A bál miatt.

VIOLA: Igen, a bál miatt. Meghívott egy zászlós. Tetszik nekem a fiú, mert szőke, és zsánerem a szőke.

1. VENDÉG (*visszatér*): Az udvaron senki, a fészker is üres.

3. VENDÉG: Leverte a pecsétet. Egy ruha miatt. Ilyen hiú maga, csibike?

VIOLA: Mielőtt a frontra megy, táncolni szeretne velem.

KOCSMÁROS: Tetszik látni, ezek a megveszekedett, buta tyúkok!

2. VENDÉG: A szobákban senki.

TULIPÁN: Bocsánatot kérek, de engem, ha váratlanul felébresztenek, elővesz a szédülés.

TULIPÁNNÉ: Sajnos agyvérzegénység. Az uramat gyakran előveszi. Májinjekciót szokott kapni rá.

(*Erős ágyúdörgés odakinn.*)

TULIPÁN: Ruha, fityfene - az ügy olyan bagatell, azt hiszem, mehetünk aludni.

3. VENDÉG: Csak tessenek.

TULIPÁNÉK: Jó éjszakát! (*El.*)

3. VENDÉG: Szóval te, picikém, úgy is mint hadiárva, szajrézni akartál.

VIOLA: Engem két ruha izgatott, kérem, egy ciklámenszínű és egy enciánkék.

3. VENDÉG: Semmi más.

KOCSMÁROS: A lelküket odaadják egy rongyért. A tisztességüket! Idáig jutottunk a háborúban. Egy kiló zsírért tisztességes úrinők is kaphatók. Két kiló zsírért az úrinők leánykái. Három kiló zsírért, kérem tisztelettel...

3. VENDÉG: Kuss! (*Szünet.*) Maguk most szépen bevonulnak az én szobámba. Az ablakon tisztességes rács. A tölgyfa ajtón vaspánt. Én meg kihívom a készültséget. (*Ordítva.*) Azt mondd meg, hová dugtad a fiadat!

KOCSMÁROS (*őszinte tagadással*): A fiamat? Nem tudok én a fiamról semmit. Kérem, könyörgök, testvér, a fiamról hetek óta semmi hír, se levél, se üzenet, semmi!

3. VENDÉG: Hajnalig van idő. Mozgassa meg azt a lassú járatú agyát. Na, indulás! És mindig csak énelöttem. Mindig csak énelöttem.

7

(*A szobában.*)

KOCSMÁROS (*nyögdécselve*): Fél három. Már jó egy órája elment a készültségért. A rohadt. És ezt a szobát jól kiválasztotta. Farkas ez, nem ember.

(*Ágyúszó, szélvijjogás.*)

ARANKA (*reménykedve*): Sanyiról beszélt.

KOCSMÁROS: Egyik este készültség kereste. Azt mondták: katonaszőkevény. És hogy nekem tudnom kell, merre van, mert errefelé látták.

ARANKA: Nem szóltál.

KOCSMÁROS: Minek? *(Más hangon.)* Odaállít a falhoz, és kész. Vége. *(Szünet.)* Te, Viola, te nem a ruhák miatt jártál odafönn. Mit kerestél ott?

ARANKA: Szombaton este bál lesz, hallottad.

KOCSMÁROS: A víz alatt. A föld alatt. Valamit ki kellene találni... Azt a lopást úgyse veszi be. Az arcába néz ennek a lánynak, és nem hiszi.

ARANKA *(halkan)*: Te beszéltél vele? Találkoztatok?

VIOLA: Igen.

ARANKA: Szót se!

KOCSMÁROS: Mert ha például azt mondanád, hogy a fiú itt járt, de aztán nem tudod, hová-merre ment...

VIOLA: Miért mondjam, hogy itt járt, amikor nem járt itt?

KOCSMÁROS: Hogy húzzuk az időt, te halványkék hülye! Nekünk most az a fontos, kijutni ebből a szobából. *(Kiáltozva.)* Nem akarok meghalni! Nincs hozzá hangulatom. Élni akarok!

ARANKA: Élni fogsz, na! Ne nyűszíts!

KOCSMÁROS: Te mindig jó kislányka voltál, Viola. És hálás természetű vagy, jól tudom én! Idevettünk magunkhoz, nem azt láttuk benned, hogy idegen vagy. Hát mondd azt neki, hogy Sanyi itt volt, ő törte le a pecsétet, el akart bújni, és hogy te elküldted, mert a ház tele van ezekkel az urakkal. Azt mondtad neki: ez a hely nem biztonságos. Igen, igen. Ez így nagyon valószínű. Ezt el lehet hinni. És azt is elmondod, mi nem tudunk az egésztől semmit. A kettőtök dolga volt. *(Kívülről lárma, kutyaugatás.)* Ezek ők. Megjöttek a kutyákkal. Te jóisten, ezek most kínozni fognak! Szétverik az orromat! Kiverik a szememet! Nektek könnyű, ti asszonyok vagytok, de én? Először a férfit veszik elő. *(Felzokog.)*

ARANKA: Nem szégyelled magad? Ijesztget, ennyi az egész. Nem fontos neki Sanyi. Hallod az ágyúkat? Hát ők is hallják. Nem az ember kell nekik, rabolni akarnak.

KOCSMÁROS: De mit akarnak tőlem? Én mindig megtettem a magamét. És nem okoztam bánatot senkinek. Én soha senkit nem bántottam. Én mindenkihez jó voltam.

ARANKA: Úgy légy jó az emberekhez, hogy holtuk után is megállhass előttük.

KOCSMÁROS: Jó, talán igazad van. Talán csak ijesztget. Hát ott a lepecsételt szoba, vigyen el mindent, bánom is én, nem vagyok én házörző kutya! Igaz? *(Mély ütésű óra hármát üt.)* Ha ezek Sanyit keresik rajtam, akkor Sanyi él. Nem fogom a fiamat feladni. *(Odalenn lövöldözés, kiáltás.)* De valamit mégis mondani kell nekik. Amivel átejtjük őket. Húzni kell az időt... az idő... kiszalad az ember ujjai közül. Viola, édes, csak neked hisznek. Persze ha okos leszel. Ha beadod nekik a mesét. *(Szünet.)* Miért vigyorogsz? Micsoda boldogság van az arcodon? Mi okod van rá, hogy boldog légy? És éppen most? Igen, te megtetszettél annak a pribéknek, téged majd nem bánt, legfeljebb lefekszik veled.

ARANKA: Fogd be a szád, te nyomorult! Evvel az emberrel élek én huszonöt éve!

KOCSMÁROS: Igenis. Violának beszélnie kell! Ki kell hogy nyissa a száját. Itt volt Sanyi? Mi történt vele? Bottal üthetik a nyomát. De nekünk - ha befogjuk a szánkat - ez lesz az utolsó éjszakánk. Mondj nekik egy irányt - erre és erre ment, erre és erre keressék. Úgyse keresik.

VIOLA: Ha tudná, megmondaná, ugye?

KOCSMÁROS: Fogd be a szád!

VIOLA: De én nem mondok semmit.

KOCSMÁROS (*ordítva*): Te szemét!

(*Ajtó nyílik. 3. Vendég és két barátja be.*)

3. VENDÉG (*ironikusan*): Így beszélünk egy magyar úrleánnyal? Egy kis begyes tündérkével? (*1-2. Vendég felnevet.*) Kellemes fiúk a barátaim. Mesterlövészek. Szép, csípős a hajnal. Nemsokára világosodik. (*Újabb röhögés. Váratlanul erős harci zaj.*) Gyerünk lefelé! Indulás!

8

(*Az ivóban.*)

EGY HANG: A lepecsételt szoba. Hogy mi mindent gyűjtögettek össze. Az isten se győzi a cipekedést.

MÁSODIK HANG: Leszakad a vesém.

3. VENDÉG: Na, tisztelt vendéglátó uramék. Foglaljanak csak helyet.

TULIPÁN: A holmit felrakták a kocsira? Megint elfog ez a nyomorult szédülés.

TULIPÁNNÉ: Azt a nyomorúságos cókmókot. Te nem szedtél össze semmit, édes fiam.

3. VENDÉG: Csendet kérek.

1. VENDÉG: Mit kell ezekkel annyit vacakolni?

3. VENDÉG: A tisztelt kocsmáros úr meg a felesége és ez a kis marcipángalamb - miközben a nemzet vérzik, ők katonaszökevényeket, hazaárulókat rejtegetnek.

KOCSMÁROS: Nem tudok semmiről.

3. VENDÉG: Itt bujkál valahol a fia. Még egyszer megkérdem: hová dugta? Nem csinálunk vele semmit. Visszaküldjük a frontra. Na?

KOCSMÁROS: Ugye megmondtam, nem esik baja. Beszélj! Viola, beszélj!

VIOLA: Mit mondjak? Nem találkoztam vele. (*Géppisztolysorozat.*) Mi volt ez? (*Felkiáltva.*) Mi volt ez?!

3. VENDÉG: Semmi, semmi, marcipángalambom. Kedves kollégám...

TULIPÁN: Tessék...

VIOLA: Mi volt az? Az előbb mi volt az?

3. VENDÉG: Nőket ritkán akasztott, ugye? Ezt a lányt magára bízom.

TULIPÁN: Van róla írás?

3. VENDÉG: Miről?

TULIPÁN: Az ítéletről. Én magyar királyi ítélet-végrehajtó vagyok. És ha nincs ítélet, nem hajtok végre semmit. Ítélet nélkül nem akasztok.

3. VENDÉG: Hogy mit beszélsz, te ökör?!

KÜLDÖNC (*beront*): A Kálvárián és a Rókalesen oroszok.

3. VENDÉG: Akkor indulás! Na, kocsmáros uram, ezúttal megúsztá. Ha nem is egészen. (*Violához.*) Te meg, kisszentem, tudd meg, halottat rejtegettél.

(Motorzaj, puskaropogás, utána teljes, néma csend.)

ARANKA *(hosszú szünet után)*: Elmentek. Végre.

KOCSMÁROS: Jaj nekem, jaj nekem!

ARANKA: Mit jajgatsz? Élünk.

VIOLA: Nincs nálam tükör. Kócos vagyok, rendetlen, így lásson, amikor belép? Mégiscsak ő nyitja ki az ajtót nekünk. Világosodik. *(Fémes, ciripelő, egyforma magas hang: a győztesek áradó közeledése.)* Sanyi! Előjöhetsz! Elmentek! Eltakarodtak! *(Szünet.)* Nem hallja. Megyek elébe. *(Az ajtó nyikorogva nyílik. Nyugodtan.)* Itt fekszik a küszöb előtt. De ez nem lehet ő! *(Zokog.)* Én élőt rejtegettem! Én élőt rejtegettem!

(A fémes zöngicsélés magas hegedűhangokba vált át.)

(1962)

AZ IKERTÁRS
Játék hét hangra.

HANGOK
TELEFONSZERELŐ
FIATALEMBER
FIATAL NŐ
AZ IKERTÁRS
HÁZMESTER
ÉBRESZTŐ
TUDAKOZÓ

(Ebben a rádiójátékban különösen fontos néhány egyszerű hang határozott megkülönböztetése; például az ajtócsengőé és a telefoné, mert mindkettő gyakran szólal meg, sajátos jelentőséggel. A darab legterjedelmesebb anyaga egy folytatódó telefonbeszélgetés. Igaz, hogy ez a játék egy fiatalember tudatán szűri át mondanivalóját, tehát szinte első személyben beszél, mégis fontos, hogy a másik hang, a fiatal nőé, ne torz mikrofonos hang legyen, mert az huzamosabb időn át elviselhetetlen, és ellentmond annak a szándéknak is, hogy itt két fiatal lény harcol egymásért. A női hangnál azonban mégis ki kellene fejezni, hogy másik dimenzióból hallani. A megoldásnak nagyon egyszerűnek kell lennie: kizárva minden misztifikálást, még a visszhangosítást is. De hát akkor milyen is legyen az a hang?)

TELEFONSZERELŐ: Így ni, kérem szépen. *(A telefon apró csilingelése.)* Ez már bekötve. Ez már a miénk. Megjegyzem, nagy szerencse, hogy ilyen gyorsan intézkedett a főnökség. Mert, ugye, maga, uram, evvel a gipszbe rakott lábával, szobához kötve, kérem, fiatal ember... és ilyen magányosan... Így legalább ez a telefon... Nézzük csak... *(Hallani a jellegzetes tárcsakattogást.)* Így ni. Kimegy a csöngetés. Halló! Itt Szabó Tizenhét Lajos beszélek. A bekapcsolást elvégeztem. Más megbízatás? Igyekezni fogok. *(Leteszi.)* Keze ügyében a telefon, ez mégis valami. És siettünk. Tekintettel voltunk a tekintendőkre. Igyekeztünk, uram. Ó, köszönöm, nagyon köszönöm, nem azért mondtam... És ha bármi adódik. Tessék csak Szabó Tizenhét Lajost kérni. Soron kívül. Gyors javulást. És az ajtóval mi legyen?

(Hosszú szünet, majd fémesen, ezüstösen csöng a telefon. A csöngetés hosszan kimegy, amíg a kagylót végre fölveszik.)

FIATALEMBER: Tessék!

FIATAL NŐ: Végre! Végre, hogy hallom a hangod! Egész délután tárcsázlak. És sehol semmi.

FIATALEMBER: Nem csodálom. Most kapcsolták be a telefont.

FIATAL NŐ: Mert bosszúálló vagy. Akaratos. Fölhúztad az orrod. Nem akartad fölvenni a kagylót, vagy... Volt nálad valaki? Lementem az utcára, felszálltam a harminckilencesre, idejöttem a környékre. Néztem az ablakodat. Néha megláttam az arcodat az üveg mögött... Olyan volt, de ne haragudj... olyan kifejezéstelen... fehér és halvány, mint egy nagy ujjlenyomat.

FIATALEMBER: Az utcáról figyelsz?

FIATAL NŐ: Hát honnan? A foltos platán mellől. Egy csomó ázott levélen álltam, meghidegedett a talpam. Fél óráig dörzsölnöm kellett.

FIATALEMBER: Az én ablakom udvarra nyílik. És nincs platán.

FIATAL NŐ: Szeretem, hogy ilyen vagy! Ilyen absztrakt bolond! Jó, nincs utcai ablakod, és nincs platán. Se foltos, se folt nélküli. Elfogadom. Pedig mondok neked valami irtó vicceset. Ha most odamégy az ablakhoz, ha most balra nézel, akkor láthatod a fülkét, ahonnan beszélek. Tudom, a zsinór rövid. Tedd le a kagylót, gyere az ablakhoz. Egész nyugodtan. Várok.

FIATALEMBER: Az arcom? Ujjlenyomat az üvegen? *(Haragosan.)* Nincs utca és nincs telefonfülke.

FIATAL NŐ: Elfogadom, jó. Hagynám is az egészset, de megint zuhog. Nem lehet kilépni a fülkéből.

FIATALEMBER: A mi környékünkön nem esik.

FIATAL NŐ: Kopog a tetőn, az üvegen. Apró, kemény eső. És pillanatok alatt szétgurul.

FIATALEMBER: Nálam az ég mozdulatlan. Nagy, sötét felhők, de eső nincs.

FIATAL NŐ: Hát akkor isten megáldja. Maga egy süket púpos teve.

(Éles, erős csöngetés az előszobából: idegtépő alarm.)

FIATALEMBER: Nem akartam megbántani... De hogy is mondjam... Nem tudom elfogadni a tegezését... a közelségét... Nem tudom egyszerre készen átvenni, amiért egész életemben küzdeni szoktam... nem tudok felbontani egy nem nekem szóló levelet...

(A csengetés brutálisan megismétlődik.)

FIATALEMBER: Pedig szükségem volna magára. Mért nem mond valamit? Mért nem felel? Talán csak nem tette le a kagylót?

(Újabb csöngetés.)

FIATALEMBER: Könyörgök, ne legyen bosszúálló, szólaljon meg!

FIATAL NŐ: Csak ha tegezel.

FIATALEMBER: Hát mégis itt vagy? Jó. Ez nagyon jó. Ez a lehető legjobb dolog a világon.

(Ismét csöngetnek.)

FIATALEMBER: Valaki folyton csönget, valami brutális marha, valami csengőmániás. *(Kiált kifelé.)* Nem tudok ajtót nyitni. Nem tudok leszállni az ágyról! *(A telefonba.)* Ne tegye le a kagylót, úgyis esik, dől ez az isteni jó eső, nehogy kimenjen a fürkéből... könyörgök magának, nehogy letegye.

FIATAL NŐ: Csak ha tegezel. És ha azt mondd, hogy most már nem haragszol. Hányszor magyarázom, én nem szemezttem azzal a pókkal, nekem szokásom, hogy visszanézek, ha belém bámulnak, igenis visszanézek... *(Agresszív csengőhang.)* De az a szivar speciel... az az almaarcú szivar... *(Csengő.)*

FIATALEMBER *(kifelé ordítva)*: Ne csöngessen, hallja? Nyisson be, az ajtó nyitva, nem érti? Állat!

FIATAL NŐ: ...az én visszanézésem csak annyit jelent: mit bámulsz, te víziborjú? És hiába eresztet belém a szemed, nem érsz vele semmit... Én ezt a fiút szeretem, aki mellettem áll... ezt a kedves, szőke fiút.

FIATALEMBER *(haragosan)*: Nem vagyok szőke!

FIATAL NŐ: ...és ezt te... ezt a visszanézést katasztrofálisan mellre szívtad.

(Hisztérikus csengő.)

FIATALEMBER *(ordítva kifelé)*: Nem hallja? Nyitva az ajtó. *(A telefonba.)* Várjon egy kicsit, nagyon kérem, valaki csönget. *(Leteszi a kagylót.)* Most e miatt a csöngetős dög miatt le kell másznom az ágyról, az ajtóig mászni a repedt bokámmal. *(Az ajtónál mondja.)* Mondtam, hogy nincs bezárva.

AZ IKERTÁRS *(mély, rezes, öreg hang)*: Jó estét kívánok. Elnézést kérek.

FIATALEMBER: Mivel szolgálhatok?

AZ IKERTÁRS: Ki kell hogy fűjjam magam. Maga rettentő magasan lakik, fiatalember. Hetedik emelet! Amíg én a másodikról felcáplatok ide... kigurul a szívem. Szabad leülnöm? Betegség? Baleset?

FIATALEMBER: Ne oda tessék, ott a kézírataim vannak.

AZ IKERTÁRS: Bocsásson meg, de muszáj lihegnem. Hét emelet! Nem haragszik, ugye, ha kérek egy pohár vizet?

FIATALEMBER: Amint tetszik látni, a lábam gipszben. Talán egy kis szódavíz...

AZ IKERTÁRS: Szódavizet sose! Egyszerűen nem bírom. De ha megengedi, kimegyek a konyhába, ismerem a lakást, éppen maga alatt lakom, csak öt emelettel lejjebb. Ugyanaz a beosztás. Mintha a magaméban járnék.

FIATALEMBER *(izgatottan a telefonba)*: Ne haragudjék, hogy megvárakoztatom, de ez a látogató... valami öregúr a második emeletről... valami hatalmas aggastyán... halló! halló! Hall engem? Mért nem válaszol? Mondjon valamit, könyörgök.

FIATAL NŐ: Csak ha tegezel.

FIATALEMBER: Hát itt vagy? Hát mégis itt vagy? Ez nagyszerű! Egy bozontos öregúr, hallod?

FIATAL NŐ: Igen. Egy bozontos öregúr. Na és? Még mindig haragszol rám? Arra a pókra féltékenynek lenni? Az nem volt szemezés. A magam részéről a teljes undor. A teljes visszautasítás. Én csak téged szeretlek. Tehetek arról, hogy tetszem a férfiaknak? Hogy elmegy az alakom? Hogy megakad rajtam a szemük? Az anyámat vádold, ő szült!

AZ IKERTÁRS *(a hangja minden beszélgetést elsöpör, magának követel minden figyelmet)*: Hál' isten, kicsit könnyebben vagyok. Leülhetek?

FIATALEMBER *(kétségbeesve)*: Ne oda, azok a kézírataim!

AZ IKERTÁRS: A konyhája igazi aggregénykonyha. Poharat se találtam. Miből iszik maga, fiatalember, a tenyeréből?

FIATALEMBER: Ne haragudjék, de én most éppen beszélek valakivel.

AZ IKERTÁRS: Csak nyugodtan, ne zavartassa magát, megvárom. Az ilyen öregnek, mint én vagyok, korlátlan az ideje.

FIATALEMBER: Ahogy tetszik. *(A telefonba.)* Itt vagyok. Folytassuk. *(Kétségbeesett csend.)* Letette? Elment? Kilépett a fürkéből? Beszéljen, mondjon valamit! Azt nem lehet, hogy csak úgy... simán letenni a kagylót. Magára hagyni az embert!

AZ IKERTÁRS: Nem kell kétségbeesni, fiatalember, egy hosszú és nem egészen meddő élet tapasztalata mondatja ezt velem. Én például az első világháborúban pilóta voltam az olasz fronton, és elég annyi, hogy a digók lepuffantottak. Egy mesterlövész célba vett, és telibe talált. De én akkor se estem kétségbe. Zuhanás közben végiggondoltam az életemet. Három iksz volt mögöttem, harminc gyönyörű év, mert az első harminc a legcsodálatosabb.

FIATALEMBER: Tessék megmondani, hogy mit óhajt! Nem érek rá.

AZ IKERTÁRS: Majd kigurul a szívem! Öt emelet fölfelé! Csekélység.

FIATALEMBER: De hát mi tetszik?

AZ IKERTÁRS: Nem szabad sok vizet innom. A víz felhígítja a gyomorsavat. Nincs szódabikarbónája? Ugyan! Maga egyáltalán nincs fölszerelve. *(Nem engedi szóhoz jutni a Fiatalembert.)* Nagyon kérem, ne dühösködjék velem. A legkisebb izgalom is rettenetesen hat rám. Olyan érzékeny vagyok, hogy egyszerűen átveszem a mások izgalmát, és akkor... Ne nézzen ilyen dúlt szemekkel! Vegye tekintetbe a koromat, a tapasztaltságomat, a jóakaratot. Ne

izgassa magát azzal a telefonnal. Tegye le szépen a kagylót, fújja ki magát - én nem tartóztatom, máris megyek -, aztán hívja vissza azt a bizonyos hölgyet, mert gondolom, hölgy lehet az illető.

FIATALEMBER: Visszahívni! Ha tudnám a számát! Ha tudnám, hogy kicsoda.

AZ IKERTÁRS: Szóval ismeretlen? Szóval téves kapcsolás? Akkor minek hajszolja magát? Ki tudja, ki az a nő? Micsoda veszedelmes perszóna. Engem a maga jó sorsa küldött ide.

FIATALEMBER (*meggyötörten*): Tessék megmondani, mivel szolgálhatok? Amint látja, uram, gipszben a lábam, nem érzem jól magam, szeretnék aludni.

AZ IKERTÁRS: Síbaleset? Megjegyzem, az idén még nem is havazott.

FIATALEMBER: Lelöktek a villamosról.

AZ IKERTÁRS: Ez az! A kegyetlen emberek! Betegállományba rúgni valakit a villamosról. Esetleg örökre megnyomorítani. Én azt mondom önnek, fiatalember, inkább a halál, mint egy öt centivel rövidebb láb.

FIATALEMBER: De hiszen maga sántít, uram!

AZ IKERTÁRS: De én mint pilóta sántultam meg, tehát háborúban, vagyis erkölcsileg teljesen tisztán. De úgy megrokkanni, hogy lerúgják az embert a villamosról - tehát nevetséges körülmények között -, hát kérem, ítéljen maga. Lehet-e úgy élni, hogy közben röhögnek a tragédiámon? Nyerje vissza nyugalma, és örüljön, hogy megszabadult attól az ismeretlen nőtől. Minden jót magának. Túlságosan is igénybe vettem ezt a beteg szívemet. Szétpattannak az ereim, fiatalember. Jó éjszakát.

FIATALEMBER: De valamit tetszett óhajtani...

AZ IKERTÁRS: Nem érdekes. Sajnálom, hogy ennyire át kellett vennem a nyugtalanságát. Erős fiatalember létére eléggé önző. Most cipelhetem a maga lelkiállapotát. Jó éjt.

FIATALEMBER (*elkeseredve*): Szép álmokat! (*Kis szünet.*) Halló... Hall engem, kérem? Most már nyugodtan beszélgethetünk, drágám. Ott még mindig zuhog az eső? Ne lépjen ki a fülkéből, megfázik... Elment? Letette? Nagyon egyedül vagyok, könnyögök, mondjon valamit!

FIATAL NŐ (*jókedvűen, dallamosan*): Csak ha tegezel.

FIATALEMBER: Hát itt vagy? Itt voltál végig? És hallgattál... mint egy virág.

FIATAL NŐ: Mint egy ázott kis macska a telefonfülkében. Kérhetek valamit? Gyűjtsd meg valamennyi villanyodat. Szeretnék ebből a sötét fülkéből egy fényes pontra látni. A csillárt, a falikarokat, az olvasólámpád - mind, mind.

FIATALEMBER: Csillárom nincs. És az olvasólámpa is nagyon vacak. Most is az világít.

FIATAL NŐ: Ügyesen hazudsz. Olyan világos a szobád, mint egy akvárium reflektorfényben. Most már ne is magyarázz, kezdem érteni a humorodat. Örülök, hogy így látom a szobádat, kivilágítva. És téged! (*Boldog panaszkodással.*) Mert mindig sötétben találkozunk. Még a csókunk is félhomályos. Sokáig törtem a fejem, hogy elképzeljem a mosolyodat. De most ez a nagy kivilágítás! Ez jó. Tudod, hány óra van? Te jó ég! Muszáj menni! Reggel a meló, minden, aztán az anyám... Az eső is elcsendesedett. Jó lesz kilépni az utcára. Viszem magammal a világos szobádat. Hát szervusz, és aludj jól, most már elolthatod a villanyokat, mert nagy lesz a számla. Most már csak a kis olvasólámpád világít. Milyen okos fénye van! Fekszel a rekamién, átvilágítja a hajadat. Szervusz, szervusz.

FIATALEMBER: Ne menj! Mondd meg a neved, a címed. Van otthon telefonod?

FIATAL NŐ: Ismerem a humorodat! A nevem, a címem, a telefonom. Azonkívül is egy nagyon kövér úriember itt topog a fürke előtt, sürgős neki. Szóval aludj jól, és holnap hívj fel... Fölhívhatsz még ma éjszaka is. Szeretném hallani a hangodat.

FIATALEMBER: A neved! Mondd meg a neved!

FIATAL NŐ: Nagyon élethű a humorod.

FIATALEMBER: A címed! Ne tedd le, ha leteszed a kagylót, örökre elveszítelek. Mint egy kavics, amely eltűnik a vízben.

FIATAL NŐ: Örökre? Ezt milyen értelemben mondod?

FIATALEMBER: Amíg emlékezni tudunk egymásra.

FIATAL NŐ: Akkor még telefonálsz. Ma éjszaka. Szervusz, és aludj jól.

FIATALEMBER: Te, ide figyelj... Ha most nem mondod meg a neved, ha most nem válaszolsz... Nézz ki a fürkéből... én felgyújtom a szobámat...

FIATAL NŐ: Jól van, drága, nagyon jól csinálod. Máris lángol a szobád. Micsoda füst, micsoda kövér lángok. És az eső is megszínesedik. Nagyon ügyes vagy te, fiú, nagyon ügyesen rendezed. Most elindulok, és messziről is látom majd, ahogy ég a szobád, ahogy kiúszik a könyvespolcod...

FIATALEMBER: Követelem, hogy mondd meg, ki vagy és hogy hívnak! Nem akarlak elveszíteni. Válaszolj! *(Hosszú csend.)* Nem hagyhatsz most magamra! Hol az a telefonfürke? Meg akarom találni azt a fürkét. Mondj valami ismertetőjelet. Hogy szegfű van a kezeden. Hogy lila a sálad. Hogy kék sapkát viselsz. Beszélj! Halló! Halló!

(Éles, idegtépő csengő az előszobából.)

FIATALEMBER: Nézd, vége a mókának. Én nem ismerlek. Nem hallottam a hangodat soha. Nem hallottalak nevetni. De most már nem tudok meglenni nélküled.

(Csengő ismétlődik.)

FIATALEMBER: Halló! Mintha az egész világűr kussolna ebben a rohadt telefonban! *(Újabb csengetés kívülről.)* Ki az már megint? Tíz óra múlt, beteg vagyok, hagyjanak békén! *(A telefonba.)* Nagyon kérlek, felelj, mondj egy szót, jelezd, hogy itt vagy. *(Csengetés.)* Állat! Állat! Ne csöngessenek! Megyek, nyitom az ajtót.

AZ IKERTÁRS: Na végre. Súlyos szívbeteg ember vagyok. Én nem bírom ezeket a lépcsőket. Megszámolta már a lépcsőket? Száztizenkettő fölfelé. Mintha száztizenkétszer tipornék a szívemen. Muszáj leülnöm.

FIATALEMBER: Ne oda! Azok a kézirataim!

AZ IKERTÁRS: Rosszul vagyok, nem érti? Kérem, itt ez a csepegtető gyógyszer. Legyen szíves, hozzon egy pohár vizet, és aztán hét cseppet, de pontosan hét cseppet...

FIATALEMBER: Mit akar tőlem? Én beszélek valakivel. Nem érek rá. *(Fölveszi a kagylót.)* Halló! Halló! Szólaljon meg. Mondjon egy szót.

AZ IKERTÁRS: A szívem. Kigurul a szívem!

FIATAL NŐ: Itt vagyok.

FIATALEMBER: Itt vagy? Tudod, hogy milyen boldoggá teszel?

AZ IKERTÁRS: A szívem! Segítség! A cseppeket!

FIATALEMBER: Várj, maradj a telefonnál. *(Keserűen.)* Hozom a vizet.

AZ IKERTÁRS: Ne haragudjon, de ez rosszullet... függönyök ereszkednek a szemem elé... Köszönöm. És most hét cseppet. Pontosan hét cseppet. Remeg a keze? Mért remeg a keze? Ej, ez a mai ifjúság! Ez nem hét, ez nyolc, ez kilenc! Meg akar mérgezni? A halálat akarja?

FIATALEMBER: Bocsásson meg, megpróbálom újra.

AZ IKERTÁRS: Erre nincs idő. Adja ide azt a cseppentőt! Látja? Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét. Nekem nem remeg a kezem. Pedig túl vagyok a nyolcvanon. Így, így. Jobban vagyok. Könnyebben vagyok.

FIATALEMBER: A telefon... mivel szolgálhatok?

AZ IKERTÁRS: Az előbb nem hagyott beszélni. Belém fojtotta a szót. Én azért vagyok magánál, fiatalember, Szabó Tizenhét Lajos, a telefonszerelő, diszkrétan közölte, hogy maga az ikertársam. És azért vagyok itt.

FIATALEMBER: De hát mi közöm ehhez?

AZ IKERTÁRS: Ez az, mi köze hozzá? A közöny. Hetekig rettegettem, nem tudtam, kit kapok ikertársnak. Nálam a telefon életkérdés. *(Nevetgélve.)* Szabó Tizenhét Lajos jó emberem. Persze ennek is bizonyos anyagi érdekeltség az alapja. Azonnal beszólt: Kérem, az ön ikertársa egy magányos fiatalember. Én mindjárt tudtam, ez nem lesz jó. Magányos fiatalember szünet nélkül keresi a társait. Az ilyenfajta öreg, mint én, beletörődött, hogy nincs senkije, hogy bármikor végezhet vele egy roham. De maguk keresik egymást. Hangokkal, színekkel, szagokkal.

FIATALEMBER: Tessék végre megmondani, hogy mivel szolgálhatok.

AZ IKERTÁRS: Semmivel. Én szolgáltam egy felvilágosítással.

FIATALEMBER: Nagyon köszönöm.

AZ IKERTÁRS: Nincs mit. Hát ne haragudjon, hogy újra zavartam. *(Megfiatalodott, kegyetlen hangon.)* És azt a kagylót tessék visszatenni. De azonnal!

FIATALEMBER: Milyen jogon beszél így velem?

AZ IKERTÁRS: Az ikertárs jogán. Azért jöttem, hogy megmondjam, fiatalember: három perc a beszélgetési idő.

FIATALEMBER: Nyilvános helyen, de nem idehaza.

AZ IKERTÁRS: Mindenütt. *(Hangot vált, újra a szánni való öregember.)* Kérem, nem akarok én kellemetlenkedni. Csupán a megértését szeretném. Értse meg a helyzetemet. Egész nap a szobában ülök. A huszonnégy órából alig hármát alszom. És bármelyik pillanatban elkaphat a rosszullet. Hát az csak érthető, hogy szükségem van a telefonra. Az orvosom számát begyakoroltam, bármikor tudom tárcsázni. Ezt, ugye, meg lehet érteni?

FIATALEMBER: Kérem.

AZ IKERTÁRS: Nem akarok alkalmatlankodni, de ha ön órák hosszat beszél, az én telefonom órák hosszat néma. És megeshet, hogy engem is keres valaki. Bár az én kortársaim sorra eltávoznak. A múlt héten ketten is. Mind a kettő iskolatársam volt. Az egyik egy valamikori csipkegyáros, a másik nyugalmazott állami ítélet-végrehajtó. Magyarán: hóhér. Már gyerekkorunkban is nagyszerűen értett hozzá, hogyan kell zsinegelni az egereket. Én boldogult édesapám intézetéből tucatszám loptam neki a fehér egereket. Az az ember értette a dolgát.

FIATAL NŐ: Halló! Most már muszáj mennem.

AZ IKERTÁRS *(zavartalanul folytatja)*: Az utcára ki se teszem a lábam. Ülök a szobámban, és várok. És most, hogy tudom, mi ketten ikertársak vagyunk...

FIATAL NŐ: Miért nem felelsz? A szobád is teljesen elsötétedett.

AZ IKERTÁRS: Legyünk méltányosak egymáshoz. Egy öregember kéri ezt. Ne búsuljon, no! Látja, most egészen megkönnyebbültem. Ha nem volna gipsz a lábán, megkérném, kísérjen le. Van egy kis prima pálinkám. Pá, fiatalember, isten magával.

FIATALEMBER: Minden jót.

AZ IKERTÁRS: És tegye vissza a kagylót. Feltétlenül. *(Kimegy.)*

FIATALEMBER: Itt vagyok, drágám. Visszajöttem. Az öregember volt. De most már nem zavar senki. Éjszaka van, az öreg lenyelte a hét cseppjét, hajnalig békésen alszik. Mi pedig nem veszünk egyetlen percet se többé. Hallod? Azt mondom: drágám. Olyan gyengédséget érzek irántad, hogy szinte szégyenlem magam. Rád bízom ezt az érzésemet. Rád bíznék mindent. A kézirataimat, a leveleimet, az újraoltási bizonyítványomat, mindent. Most nyugodtan feljöhetnél hozzám. Gyere, és beszélgessünk. Van egy tűrhető hősugárzóm, jól befűtünk, megfordítjuk a kulcsot a zárban, és senki, senki nem avatkozhat az életünkbe. A szerelmünkbe. Mert jól sejted, drágám, szeretlek. Látom is, ahogy mosolyogsz ezen. Szürkésbarna, nagy szemed továbbadja a mosolyt a szívednek. Azok közé tartozol, ebben biztos vagyok, aki az egész lényével képes jókedvű vagy szomorú lenni. Nem válaszolsz? Várj csak. Mit szólnál például ahhoz, ha elmondanék egy verset? Én ugyanis nagyon hiszek a versben. Mit szólsz például ehhez: „Fölment a toronyba, és látta, hogy ő a messzeség, - elment a mezőre, és tudta, hogy ő a búza - gyüléstermekbe lépett, és érezte, ő a remény - hazament, leült egy székre, és elmosolyodott.” Ehhez sincs szavad? Pedig biztos, hogy nem idegen neked. Várj csak. Van egy lemezjátszóm. Elindítom. Hallod? *(Néhány ütem Bartók Concertójából.)* Ez sem? Pedig biztos, hogy örülsz neki. *(Gyengéden, gyerekesen.)* Hogy hívnak? Mi a keresztnéved? Kérlek szépen, én most megmondom neked, de csakis a kölcsönösség miatt, hogy te is bizalommal légy: engem nem lökött le senki a villamosról. Semmi baja a bokámnak. Engem elhagytak, drágám, kiléptek az életemből. Itthagytott a feleségem. És azóta mindennap leterít egy horogütés. Elkezdtem inni, de nem bírja a gyomrom. Aztán naponként cseréltem nőt, de azt sem bírja a gyomrom. Most visszavonultam ebbe a szobába, és gondolkodom. És egyszerre beléptél te. Visszajöttél a másik helyett. Ideülsz mellém, leteríted az asztalt, megfőzöd a teát, kibontod a kekszet. Így van? Így lesz?

(Csöngetés kintről, de a Fiatalember nem zavartatja magát.)

FIATALEMBER: Azért hallgatsz, tudom, mert rám bízod a választ. Hogy úgy feleljek magamnak, ahogy tudok. Rám bíztad magad.

(Rövid, majd hosszú csöngetés, aztán dörömbölés. Hangok kívülről.)

FIATALEMBER: Tudod, hogy látlak most? Itt keringsz körülöttem, a telefonfülkében, mint egy úrhajóban. Így van? Igaz ez?

(Hangok kívülről: „Ki kell feszíteni...”)

FIATALEMBER: Megint kitaláltam a válaszodat. Beszélgessünk így, hajnalig. Jó? Akkor aztán hazaengedlek, mert muszáj aludnod is.

HÁZMESTER: Jó estét. Már megbocsásson, de... Látásból ismerjük egymást, én a ház-felügyelő vagyok. Hát magának semmi baja? És nyugodtan telefonálgat? Éjfél után? Akkor ez vaklárma volt.

FIATALEMBER: Egy pillanat, drágám... mindjárt visszajövök... Mi tetszik, kérem? Cső-repedés van?

HÁZMESTER: Az ember a legrosszabbra gondol, maga meg fölényeskedik. Nem elég, kérem, hogy az ember veszi a fáradságot, és utánanéz, nincs-e valami baj... mert az öregúr, az ikertársa...

FIATALEMBER: Nem érdekel az ikertársam.

HÁZMESTER: Ha éppen tudni akarja, kell hogy érdekelje. Ő itt a legrégebb lakó, és amióta ház a ház, az ő véleménye itt nagyon is számít. És most maga miatt megint elkapta a szíve.

FIATALEMBER: Nem érdekel!

HÁZMESTER: Ez legalábbis felháborító, uram. A maga ikertársa, ez a tiszteletre méltó aggastyán, fölvert az álmomból, pedig amúgy is nehéz alvó vagyok... Azt mondja, órák hosszat süket a telefon. És hogy ő magával megállapodott, hogy leteszi a kagylót. És hogy maga rendes, tisztességes fiatalember. Ha pedig mégsem tette le a kagylót, akkor itt nagy baj lehet. Akkor maga rosszul van vagy elájult, vagy ilyesmi. És hogy nézzem meg. Ilyen ember ő.

FIATALEMBER: Amint látja, semmi bajom. És éppen egy úrhajóssal beszélgetek. Ha kinéz az ablakon, láthatja, itt kering a telefonfülkében.

HÁZMESTER: Így is jó. A bolondját járhatja velem. Rendben. Akkor én beszüntetem ezt a több órás, szabálytalan telefonhasználatot. Visszateszem a kagylót. Így ni.

FIATALEMBER *(csak késve döbbsen a valóságra)*: Mit csinált? Tudja, hogy mit csinált?

HÁZMESTER: Helyreállítottam a rendet. Holnap pedig hívasson lakatost, mert ahogy jöttem befelé, az ajtó zárja megrongálódott. Jó éjszakát.

(Hosszú csend.)

FIATALEMBER: Szétbontottak. Elszakítottak tőled. Megint egyedül vagyok. Most mit kezdjek magammal? Fölveszem a kagylót. Az előbb még a hangod benne volt. Most semmi. Némaság. Nem vagy sehol, drágám, pedig az előbb még itt voltál. Itt, a tenyeremben. A hallgatásoddal is. Minél inkább nem feleltél, annál jobban értettelek. És most semmi. Nem mondtad meg a neved, a címed, a telefonszámod. A millió arc közül melyik a tiéd? És hogy találom meg a hangodat? Halló! Most vonal sincs. Most az öreg beszél. Kivel? Az árnyékai-val, a volt osztálytársakkal, a csipkegyárossal és az ítéletvégrehajtóval. *(Apró, ezüstös csengő-hangok.)* Letette. Van megint vonal! Ez jó jel. Megkönyörült rajtam. Halló! Van már vonal, de nem vagy benne. Néma telefonfülkék vannak benne, rossz szagú kis fülkék, és te már hazamentél. Halló! Semmi. *(Leteszi a hallgatót.)* Most hogy lesz reggel? Lesz-e reggel egyáltalán? *(Kis csend után élénken cseng a telefon.)* Igen! Igen! Itt vagyok, halló!

ÉBRESZTŐ *(kellemes, lány női hang, de mégis mikrofonhang)*: Hallom, kérem, hallom!

FIATALEMBER: Itt vagyok! Itt vagyok!

ÉBRESZTŐ: Ébresztő beszélek. Három óra harminc.

FIATALEMBER: Hogyhogy ébresztő? Milyen ébresztő?

ÉBRESZTŐ: Nem Léderer lakás?

FIATALEMBER *(dühöngve)*: Nem! Nem Léderer lakás! Szó sincs róla, hogy Léderer lakás!

ÉBRESZTŐ: Akkor elnézést kérek, tévesen kapcsolt a készülék. Jó álmokat.

FIATALEMBER: Ne! Még ne tegye le.

ÉBRESZTŐ: Ne tessék viccelődni. Ha Léderer lakás, akkor ébresztő. Ha nem - akkor jó éjszakát. *(Lecsapja.)*

FIATALEMBER: Azért mégis megszólalt a telefon. Mégis megszólalt egy hang. Mégis megszakadt a némaság. Várjunk csak... *(Tárcsázik hat számot.)* Ébresztő beszél?

ÉBRESZTŐ: Huszonkettes ébresztő.

FIATALEMBER: Szíveskedjék engem fél óra múlva ébresztetni.

ÉBRESZTŐ: Négy órakor?

FIATALEMBER *(örvendezve)*: Igenis, négy órakor.

ÉBRESZTŐ: Kérem a számot és a címet, visszahívom.

FIATALEMBER: A számot... őszintén szólva, még nem is tudom, hogy mi a számom. Egészen új a telefonom.

ÉBRESZTŐ: Az ilyen mókákat kikérem magamnak! *(Lecsapja.)*

FIATALEMBER: Azért húsz másodpercig csak nekem beszélt. Fogva tartottam húsz másodpercig. De kit tartottam fogva? Senkit. Belemarkoltam a levegőbe. Nincs egymáshoz közünk. Bármikor tárcsázhatom, de ha nem kérem, hogy ébresszen, felháborodik a hülye vicceimen. Miért nincs valami intézmény... valami olyasmi, ahol meghallgatják, hogy egyedül vagyok? Esetleg mondanának néhány részvevő szót, magnóról közvetítve, mindegy! Várjunk csak... mire jó a technika... *(Hat számot tárcsáz.)* Tudakozó?

TUDAKOZÓ *(mikrofonhang)*: Hétszázötös tudakozó. Tessék.

FIATALEMBER: Ne haragudjon, hogy ilyen szokatlan időben zavarom, de én keresek valakit.

TUDAKOZÓ: Tessék mondani nevet, címet.

FIATALEMBER: Címről fogalmam sincs.

TUDAKOZÓ: Akkor a másik tudakozót tessék hívni. Jó éjszakát.

(Kattanás.)

FIATALEMBER: De melyik másik tudakozót? Szóval létezik ilyen tudakozó? Akkor el kell indulni a nyomon. De milyen nyomon? Azt mondta ez a nő, hívjam a másikat. Tehát komolyan vette az igényemet. Végiggondolta, mérlegelte, és válaszolt. Itt egy ember keres egy másikat. Kétmillió ember közül. És a tudakozó, amely objektív válaszokat kell hogy adjon, egyáltalán nem találta nevetségesnek, hogy én igenis keresek valakit. Most szépen tárcsázom a másikat. Neki aztán bevallom, a nevét se tudom annak, akit keresek. Ő megint továbbad. Egyre jobban szűkül a kör. Mindig közelebb kerülök az én kedvesemhez. Csak logika, csak kitartás - és egy kis detektívösztön. Vagy kutyaösztön. És nagy akarat. Nagy-nagy akarat. Nem félni a kudarcoktól. Tovább, mindig tovább. Lássuk azt a tudakozót...

(Éles csengetés az előszobából.)

FIATALEMBER: Újra itt az én ikertársam! Nagyszerű. Az egyetlen ember, aki ragaszkodik hozzám. *(Kikiált.)* Parancsoljon befáradni.

AZ IKERTÁRS: A házmestertől tudom, hogy nyitva az ajtó. *(Nevetgélve.)* A zár fölmondta a szolgálatot. Csak azért csöngettem... szokásból, illemből. Jó reggelt. Vagy jó hajnalt. Ha megengedi, leülök. Ó, bocsánat, a kézíratai.

FIATALEMBER: Nem tesz semmit.

AZ IKERTÁRS: Ennyi papír. Valami íróféle?

FIATALEMBER: Írogatok.

AZ IKERTÁRS: És hová? És minek? Ne haragudjék, hogy így kérdezem, de én nem olvasok semmit. Ötven éve, hogy abbahagytam az olvasást. És miket szokott írni?

FIATALEMBER: Hosszú tanulmányokat.

AZ IKERTÁRS *(együttérzően)*: Hosszú tanulmányokat! *(Szünet.)* Már nem is kérdi, hogy miért vagyok itt? Hogy minek köszönheti a szerencsét? Nézze, hajnalodik. Milyen szürke, milyen kietlen ez az udvar. Ezek az egyforma ablakok. Tudja, kérem, az éjjel alaposan megremisztett. Az volt az érzésem, hogy maga... olyan kényszerképzet, ha nem haragszik... magam előtt láttam, hogy ájultan fekszik a padlón, és zuhanás közben lesodorta a telefont... és hogy ezért nincs vonal. Hát kizavartam a házmestert a jó meleg ágyból. Ugye, nem haragszik, ennyivel tartozunk egymásnak. De úgy látom, maga mégis neheztel, fiatalember. Ez nagyon rosszul esne, egyenesen fájna, fiatalember. Nem szabad haragudni egy tehetetlen vénemberre, egy aggastyánra, akinek csak napjai vannak. Mit napjai, órái! A fiatalok lehetnének belátóbbak. Átérezhetnék egy magamfajta tehetetlen öreg helyzetét. De belátás, finomság, érzékenység - az nincs. Csak önzés. Bárhová néz az ember, mit lát? Önzést meg durvaságot. *(Nagyon kedvesen, nagyapai hangon.)* Említette ez az ügyetlen házmester, hogy véletlenül, akarata ellenére kettévágott egy beszélgetést. Higgye meg, elöntött a vér dühömben. Ilyet csinálni, beletenyeregni egy ember magánéletébe! És ugyebár, ez az a hölgy, akinek nem tudja a nevét, a telefonszámát? Nagyon szomorú vagyok, fiam. A legtávolibb remény sincs, hogy megtalálják egymást. Várjon csak! Talán egy hirdetés... „Kérem azt a hölgyet, akinek nem tudom a nevét, akiről tulajdonképpen az égvilágon semmit se tudok, hogy hívjon fel.” Persze ki az a normális ember, aki ilyesmire jelentkezik? Bár, ha meggondolom... ha logikusan végiggondolom... nem jobb ez így? Mert mit hozott a maga életébe, fiam, ez az ismeretlen nő? Állandó feszültséget. Állandó rettegést, hogy bármikor elveszítheti, mégpedig végleges érvénnyel. És még valamit. Súlyos lelki válságot. Mert nem tudom elhinni, hogy nyugodt lélekkel foglalta le azt a telefont, miközben jól tudta, hogy ugyanennyi időre kikapcsolja az enyémet. És azt is tudta, hogy nekem egyetlen kapcsolatom a külvilággal ez a telefon. Hát nem jobb így, fiam? Legalább megszabadul a lelkiismeret-furdalástól. És azonkívül. A tartós érzélem süketté tesz. A tartós érzélem nem egyéb, mint kötélranc. És közben saját önzésünket egyensúlyozzuk. Ahogy a maga nyílt, becsületes arcát nézem, nem gondolhatok másra, magának is teher volt az a nő a vonal túlsó végén. Mosolyog?

FIATALEMBER: A megkönnyebbült lelkem mosolyog.

AZ IKERTÁRS: Minden oka megvan rá. Érezze úgy, mintha egész életén keresztül magára vigyáztam volna. Fogadjon el tapasztalt nagybácsijának.

FIATALEMBER: Talán eljön az a pillanat, amikor tegezni tetszik.

AZ IKERTÁRS: Ezt az egyet nem. Ilyen közel senkit sem engedhetek magamhoz. De azt megígérem, a sorsával ezután is törődni fogok.

FIATALEMBER: Ezután is? Meddig? Az előbb azt tetszett mondani, hogy nem sok van hátra.

AZ IKERTÁRS: Nevetni fog, fiam, sokkal, de sokkal jobban vagyok. Most meg se kottyant az öt emelet. Hallgassa a lélegzetemet. Szabályos. Itt a pulzusom. Tessék. Normális. Tudja, fiam, néha magam is úgy gondolom, hogy már sok ezer éve élek. És mintha magával is találkoztam volna vagy tízezer évvel ezelőtt. Persze azzal a kis helyesbítéssel, hogy akkor... *(Egyre vidámabban.)* ...nem volt még telefon. Ha jól emlékszem, maga állt egy sziklán, és fáklyával integetett... és az a lány valahol egy másik szikláról visszaintegetett. Aztán ugyanúgy történt a dolog, mint most a telefonnal. *(Kissé elfáradva.)* Maga foglalkozik írással, és nekem van fantáziám. Hanem ez a nevetés kifárasztott... egyszerűen nem bírom fizikummal a nevetést. És akkor még ez az átkozott humorérzésem hozzá! Mit szól ehhez a reggelhez? Ahogy végigömlik a nap az ablakokon, és felébreszti az embereket. Mert higgye meg, ha volt is egy-két előnytelen mozzanat az ismerkedésünkben, nekem fontos az emberek dolga. Mondhatnám úgy is: az emberiségé. Fordul az időjárás, vége a ködnek, az esőnek, az enyhe depressziónak - jönnek a ragyogó hideg napok. Szép ez a reggel. Nagyon szép. És boldog vagyok, hogy mindent tisztáztunk egymás között. Látom azon a jó, becsületes arcán, hogy igazat ad nekem. *(Éles csöngetés az előszobából.)* Én itt vagyok. Akkor ki lehet az, aki ilyen korán csenget?

FIATALEMBER: Lökje be! Nincs bezárva.

TELEFONSZERELŐ: Nagyon jó reggelt kívánok. Csak a telefonszerelő, kérem, Szabó Tizenhét Lajos. Bocsánat a korai zavarkodásért, de hiba van a kréta körül. Letoltak keservesen, mondhatom. Az igazat szólva, igazuk is van. Elnéztem a kiírást. Magának, fiatalember, még nincs előjegyezve telefon. Tévedésből lett bekapcsolva. A maga alatti lakó az illetékes. Így aztán, sajnós, vissza az egész.

FIATALEMBER: Már két éve kérek telefont.

TELEFONSZERELŐ: De még nem került sorra.

AZ IKERTÁRS: Tudja, mennyit vártam az első telefonomra? Mondjon egy kerek számot. Kerek tizenegy évet.

TELEFONSZERELŐ: Az tévesztett meg, hogy itt már van vezeték. Eltájolódtam. Most aztán vissza kell csinálni. A szomszédé a telefon.

AZ IKERTÁRS: Miféle ember?

TELEFONSZERELŐ: Ártatlan lélek. Beteg, öreg bácsi. Szívbeteg.

AZ IKERTÁRS *(dühöngve)*: Szívbeteg? Gyűlölöm a szívbetegeseket. Most majd ráül a telefonra, és ott marad. Hogy neki az orvosa meg a külvilág! - Ismerem én az ilyen pofákat. Önzés a köbön. Mert higgye meg, fiam, az öregek, azok csak önzőek igazán. Az egész emberiség az ő életük körül forog. Semmire sincsenek tekintettel. Ifjúság, szerelem, jövő, családalapítás - az nekik mind nulla. Most aztán mi lesz? Magával szemben, fiatalember, még voltak eszközeim. Ha más nem, számítottam a sajnálatára. De kit szánjon bennem egy hasonló valaki? A saját érveit nem lesz bolond önmaga ellen fordítani. Azt mondom: beteg vagyok. Azt feleli majd ő: én még betegebb. Félek a rohamtól? Ő még jobban. Kell a biztonság, hogy bármikor ott legyen a telefon? Neki még inkább kell. Ugyanabba az áramkörbe vagyunk kapcsolva. Szörnyű. Ennél lesújtóbbat nem is közölhetett volna, Szabó Tizenhét Lajos. És, gondolom, hogy ez az öreg megtömté magát borralalóval. A saját oldalára állította. Jellemző. Hát akkor kezdődik előről az egész. Küzdelem az elemi jogokért. Hogy nekem is jusson két perc a huszonnégy órából!

FIATALEMBER: Kérem, kedves telefonszerelő kartárs... szeretnék mondani valamit.

TELEFONSZERELŐ *(a magáét ismétli)*: Nálunk ugyan előfordulni előfordulhat egy hibás kiírás, de elég gyorsan észreveszik. Az ellenőrzés a helyzet magaslatán. És akkor nincs mese.

FIATALEMBER *(aki ugyancsak a magáét folytatja)*: ...mi lenne, kedves telefonszerelő kartárs, ha lenne olyan szíves, és adna némi haladékokat? Csak haladékról van szó!

TELEFONSZERELŐ: Hogy tetszik ezt gondolni?

AZ IKERTÁRS *(közbekotyogva)*: Nincs jogi alapja. Egy tévedést prolongálni? Egy elnézést állandósítani? Tudom, magam ellen beszélek, de az igazság mindenekelőtt. Én már ilyen fajta vagyok. Egyszer, még az első világháború után...

FIATALEMBER: Nagyon megkérném magát, telefonszerelő kartárs. Súlyos emberi indokaim vannak. Kis haladékokat kérek. Nem sokat... holnap reggelig. Csak holnap reggelig ne kapcsolja ki a telefont. Várok egy hívást.

AZ IKERTÁRS: Talán a csodát várja.

FIATALEMBER *(kihívóan)*: Igen, így is lehet mondani.

TELEFONSZERELŐ: Megmondta az öregúr, és jól mondta, nincs rá jogi alap.

FIATALEMBER: Nem is jogi alapon kérem, szubjektív alapon.

TELEFONSZERELŐ: Olyan nincs nekem.

FIATALEMBER: De van nekem. Nézze, mondhatja, hogy zárva találta a lakást. Hogy nem vagyok idehaza. Dörömbölt, összeszaladt a ház, de sehol semmi.

AZ IKERTÁRS: Mondhatná. De ha elővigyázatos, ha nem akar fegyelmet magának, mégse mondja. Mert van itt egy tanú, aki tudja, hogy a lakás nincs zárva. *(Furcsán nevet.)* Nem is lehet zárva, mert a zár nem szuperál.

FIATALEMBER: Nagyon megkérem, Szabó Tizenhét Lajos... csak holnap reggelig. Nekem ez életkérdés.

AZ IKERTÁRS: Beteges dolog egy nem létező nőt hajszozni. Annyi a valóságos nő, fiatal-ember. Lemegy az utcára, fog magának egyet. Elviszi eszpresszóba, moziba, fölhozza ide - senkinek sincs ebbe beleszólása. Úgy tudom, a családi helyzete meglehetősen meglazult... hogy a kedves felesége... igazán csinos, üde teremtmény volt...

FIATALEMBER: Hallgasson, kérem! *(Más hangon.)* Kérem, Szabó Tizenhét Lajos, holnap reggelig... nekem ez sokat érne, én ezt honorálnám.

TELEFONSZERELŐ: Nem azért mondom, de az emberiesség is valami.

FIATALEMBER: Nagyon hálás lennék magának.

TELEFONSZERELŐ: Nem azért mondom, de voltam fiatal én is.

FIATALEMBER: Huszonnégy óra haladék. És holnap ilyenkor viheti a készüléket. Nekem ez sokat érne.

TELEFONSZERELŐ: Nem azért mondom, de voltam szerelmes én is. Persze a múltban.

AZ IKERTÁRS: Tartsa magát a szabályzathoz! Maga pedig, fiatalember, miért kapálódzik? A nőt, akivel a véletlen összekapcsolta, elvesztette. A telefonját tévedésből szerelték fel. Az csak törvényszerű, hogy azonnal kikapcsolják, amint fölfedezik a tévedést. Igenis, korrigálni kell a véletlen baklövéseket. Az emberi életet nem a véletlenek, hanem a szigorú elhatározások mozgatják. A remény olcsó metafizika.

FIATALEMBER: Huszonnégy óra reményhez van jogom.

AZ IKERTÁRS: Akár huszonnégy évi reményhez is, de nem a többiek rovására. *(Szelíden, nagyapaian.)* Nézze, fiam... azt hiszi, nekem nem jobb, hogyha a magáé marad a telefon?

Hiszen annyit fáradoztam magával... több ezer lépcső fekszik a munkámban. És most már ismerjük egymás gondolkodását. És azt is tudom, hogy az egyetlen akadály, az a nő a vonal másik végén, nincs többé, megszűnt. De mégis, első a rend. Legyünk lelkiismeretesek.

FIATALEMBER: Huszonnégy óra, kedves telefonszerelő kartárs. Én nagyon megköszönöm a jóságát. És megfizetem a türelmét. A jóságát. A türelmét. Megköszönöm. Megfizetem.

TELEFONSZERELŐ: Hát jogi alapja nincs, jól mondta az öregúr, de elvégre nem dől össze a világ. Én is tudom, hogy mi a szív. Hát jó... maga felszívódott... legyen így. Nem ezért mondtam, kérem. Nem a pénz miatt. Köszönöm, nagyon köszönöm. *(Kemény hangon.)* De holnap reggel aztán itt vagyok. És nincs több haladék. A jószívűségnek is van határa. És nem okos dolog visszaélni ezzel. Hát akkor holnap. Jó napot.

AZ IKERTÁRS: Ej, ej, ej. Mit tesz a szerelmi vakság. Rábírt egy tisztességes szerelőt, hogy elhanyagolja a kötelességét. Szabó Tizenhét Lajosnak nyugtalan éjszakát okozott. Nem mer a fölöttesei szemébe nézni ezután. Félretolja majd az ebédet, goromba lesz az asszonnyal, nem ad mozipénzt a gyerekeinek. Ezt mind maga okozza. A maga rögeszméje. Nem férfihoz méltó ez. Sajnálom magát, fiam. Reménykedik, költi a pénzét, kerget egy fantomot. És sehol semmi. A telefon néma lesz, ezt beígérem magának. Mire vár? Ha nem veszi rossz néven, mondanék valamit.

FIATALEMBER: Nekem már mondhat bármit! Nagyon jókedvű vagyok.

AZ IKERTÁRS: Minek ücsörög idehaza? Igaz, a lába gipszben. De ettől még vidáman dolgozhatna, ha nem veszi rossz néven.

FIATALEMBER: Várom a hívást.

AZ IKERTÁRS: Lány nincs. A telefon néma. És maga várja a hívást. Mi ez, ha nem rögeszme? Egészséges fiatalember, aki így pusztítja magát. Jó, nem megy dolgozni, akkor üljön be egy moziba. Játsszon egy biliárdpartit. Mire vár? Holnap reggel kikapcsolják a telefont. Holnap reggeltől én se zaklatom többé. Látogatásaimat, legalábbis önnél, örökre beszüntetem. Mire vár?

(Tisztán, ezüstösen megszólal a telefon.)

AZ IKERTÁRS: Ne vegye föl, ne élje bele magát egy rögeszmébe. Úgyis téved.

FIATALEMBER: Engem keresnek.

AZ IKERTÁRS: Ugyan, ugyan. Ez nem is a maga telefonja. Kiderült. Várjon, majd én. Maga csak ne izgassa magát. *(Fölveszi.)* Hallom. *(Leteszi.)* Nem szólt bele senki.

FIATALEMBER: Ehhez nem volt joga.

AZ IKERTÁRS: Mihez? Amíg maga idebicegett, én előzékenységből fölvettem, nehogy elmulassunk valamit. Segíteni akartam, mint mindig. De nem szólt bele senki. Kóborol az áram, ez az egész. Itt is, ott is csönget a telefon, és sehol semmi.

(Ugyanolyan tisztán, kedvesen cseng a telefon, mint az előbb.)

FIATALEMBER: Nehogy hozzá merjen nyúlni! Menjen odébb! Menjen odébb, mert... *(Fölveszi.)* Halló! Halló! *(Kétségbeesve.)* Halló!

AZ IKERTÁRS: Na látja, kérem. Kóborol az áram.

FIATALEMBER: Könyörgök, szólaljon meg. Nagyon kérem, szólaljon meg!

FIATAL NŐ: Csak ha tegezel.

(1966)

ÁGYAK A HORIZONTON

Nagyvárosi ballada

HANGOK

VIOLA

LAJOS

FIATALEMBER

VIOLA: Akkor lett minden rossz, amikor a fiatalember belépett ide.

LAJOS: Harminc év múlva már olyan mindegy lesz, hogy miben rohadt el az életünk.

FIATALEMBER: Nekem csak egy ágy kellett, semmi más, én nem akartam semmi többet. Ennyi volt az igényem.

VIOLA: Ennek a fiúnak puha, göndör volt a haja, és a szeme olyan világos, mintha belülről világították volna. A hangja... hát az kellemes, mint egy filmszínészé.

FIATALEMBER: Engem Nagy Józsi küldött, tetszik rá emlékezni talán, a nagyságos asszony régebbi lakója volt... egy kicsit sántít... Azt mondta Nagy Józsi, csak hivatkozzak rá. Ennyit mondott.

VIOLA: Úgy szólított, nagyságos asszony, de később ő is csak Violának hívott. A fiúk engem mind Violának hívtak, de szeretetből... Engem mindenki szeretett. *(Az akkori jelenet jelen idejében.)* Hogy Nagy Józsi ajánlja magát? Az nekem elég. Harminc hónapig lakott nálam, amíg aztán sikerült lakást szereznie... főbérlő lett. Megjegyzem, ahogy megláttam először, tudtam, hogy ez a fiú viszi valamire, ennek még lesz az életében saját lakása is. A higgadság a szemében, a nyugalom a homlokán. És a komoly felfogása. Főleg az. A harmadik ágy volt az övé, látja? Ott az ablak mellett. Szerette a világosságot meg a levegőt.

FIATALEMBER: Nekem tökmindegy, kérem, nagyságos asszony, hogy ablak vagy nem ablak, nekem nincsenek igényeim. *(Élesen nevet.)* Csak sötétzárka ne legyen.

VIOLA *(tűnődő jelen időben)*: Én akkor azt mondtam neki, ne hívjon nagyságos asszonynak. Mondja csak azt, mint a többi fiú, hogy Viola. A lakóimnak, ha rendesek, ha megbecsülik magukat, Viola vagyok.

FIATALEMBER *(éles, múltbeli nevetéssel)*: Kérem, Violácska.

VIOLA: Akkor lett minden rossz, amikor Lajos, a szobaparancsnok, a legjobb fiú, aki már kilenc éve lakott nálam... amikor Lajosom bejelentette... *(A múltban.)* Jó a lábának ez a meleg víz, Lajosom, vagy töltsék még hozzá?

FIATALEMBER *(jelenben)*: Ne másban keresse a hibát, Violácska. A hiba benne van a dolgokban, mint a mag a földben. Abban, hogy magának hatvanöt éves korában odaadták a volt gazdái ezt az egyszoba-összkomfortot, meg abban, hogy ebbe a lovardába beállított az Ellbogenék faragott ágya mellé négy másikat. Öt idegent fogadott be. Befogadta a bizonytalanságot. Nem vette észre, hogy kigyulladnak a lámpák, és a vészjelző jelezni kezd.

VIOLA: Ne sajnálja magától a lábsót, Lajosom, kell a lábának, nemcsak a kezével, a lábával is dolgozik maga. Micsoda súlyokat cipel, Lajosom, micsoda súlyokat!

LAJOS: Megszoktam. Van hozzá erőm, kondícióm, ennyi az egész. Hórukkember vagyok, lehetne azt is mondani, hogy tróger. Én választottam magamnak. Nem vagyok idecsöppent, átképzős, volt úriember. Én trógernek születtem. És ha volna gyereke, a Tefuhoz adnám őt is, mint, mondjuk, a bányász a magáét a bányába adja.

VIOLA *(kuncogva)*: Gyereke, Lajosom? Maga már kitart a nőtlenség mellett!

LAJOS *(kurtán)*: Megnősültem. *(Hosszú, hosszú csend.)*

VIOLA (*jelen időben*): Azt hittem akkor, hogy ugrat vagy megkeveredett. Bár olyan csöndes a természete, mosolyogni is ritkán szokott, viccelni pedig? Soha. „Gyereke?” kérdezem én. „Megnősültem” - mondja megint, és komolyan. Hogy közben mit beszélünk még, nem tudom. Ha keresztülnézek ezen a húsz hónapon, csak ezt az egy szót látom: megnősültem.

LAJOS (*a múltban*): Legyen szíves egy kicsit még a forróból (*Szünet után.*) Igen. Megnősültem.

VIOLA: Hát akkor az elmúlt vasárnapon volt. Amikor még a kalapját is elővette a szekrényből. A kalapját, istenem! És fényesre pucolta a cipőjét. Fényesre pucolta... (*Hirtelen ordítani kezd.*) Ide, az én lakásomba asszony nem teszi be a lábát. Én évekkkel ezelőtt... amikor a lakóm lett, megmondtam becsületesen, hogy az én küszöbömet... (*Lesújtva, egész csendesen.*) Megnősült... Hát nem ezt vártam magától, Lajos.

LAJOS: Nem hozok ide senkit, ne féljen. Ez már ezután is az én ügyem lesz, a magánügyem.

VIOLA: Nem lehet tudni semmit. Hallottam már olyasmiről... ó, de mennyi mindenről hall az ember a hosszú életben... Szegény Kozmánénál is úgy kezdődött... az egyik fiú, az egyik lakó bejelentette, hogy megnősült, de semmi aggodalom, ő is külön, a párja is külön. „Egyszer megnézheti az asszonyka, milyen a szállása nálam...” - így ez a Kozmáné. Mert elhagyta a józan esze! És tényleg, a fiatalasszony egy szerda estén, egy esős szerda estén eljött, és csak úgy, éppen átmenetileg, leült a vaságyra, a férfi ágyára. És többé soha, soha nem mozdult el onnan. Kozmáné könyörgött neki, fenyegette, a házmesterért szaladt. Nem és nem. Egészen addig, míg belehalt, igenis, az orvos mondhat bármit, ebbe halt bele. Van itt egy másik eset is... Mennyi mindent hall az ember, mennyi mindent megél! Ezt a csarnokban mesélte egy másik főbérlő... Ő azt mondta a fiúnak, aki azt mondta, hogy megnősült, nézze csak... (*A hangja távolodik.*) ...és az a nő, a felesége, soha, de soha nem ment ki a lakásból. Valahonnan szereztek egy spanyolfalat, ahogy mondani szokták, egy paravánt... egy virágos tapétával leragasztott paravánt...

FIATALEMBER: Ezt a dolgot nem lehet megállítani, Violácska. Az emberek, amíg fiatalok, menthetetlenül összeházasodnak. Persze már aki. És hiába áll keresztbe, Violácska, az öreg kis testével, nem tudja megállítani őket. Ezek olyanok, mint a vízáradás, mint a vihar, mint a francnyavalya! Szereznek egy paravánt, vagy ki tudja, micsodát, és bekerítik magukat! És magát is, Violácska...

3

VIOLA: Nem tartozik ide, de ha szóba kerül, elmondom, nem az én szégyenem, én soha nem ismertem a szüleimet, vagyis lelencgyerek voltam, és szolgáltam öreg koromig, egészen addig... Ellbogen úrék rendes útlevéllal távoztak - dehogyis tettek volna szabálytalanságot! Kimentek Kanadába, egyszóval kivándoroltak. És rám hagyták ezt a lakást. Egy szoba, alkóv, vécé a lakásban. Azonkívül a konyha mellett a kis benyíló, ami az enyém is volt mindig, igaz, hogy ablak nélkül. Akkor mindjárt az volt a gondolatom, látod? a szüleid átnyúltak érted a túlvilágról. Nem az eszemnek köszönhetem, nem a jó szívemnek, csakis annak, hogy a halottak átnyúlnak értünk a függönyökön. (*Múlt időben.*) Itt, fiatalember, meglehet a jó helye. Ez lenne az az ágy, az ötödik. Itt ellakhat, ha nincs bajunk egymással, akár évekig.

LAJOS (*a múltból*): Még egy kis forró vizet, Viola, ha lenne szíves, a lavórba.

VIOLA: A többi négy fiú, mert én csak így hívom őket, mind rendes, komoly ember. Szeretik azt, ami állandó, amire számíthatnak. Nálam békesség van, nyugalom. Reggel mennek, este jönnek, nem zavarkodnak. Nincs hangos rádiózás, nincs ultiparti, nincs üvegből ivás. És

ezenkívül... a küszöbömet nő nem lépheti át. Értjük, ugye? Igen, a lakóim tisztelik egymást, és tisztelnék engem is. És még valami... fiatalember. Nálam kapuzárás előtt kell hazajönni. Nem lehet elkívánni egy idős nőtől, aki már megdolgozta a magát, hogy virrasszon a lakói után. Mert amúgy kulcsot nem adok.

FIATALEMBER (*élesen*): Senkinek?

VIOLA: Senkinek. (*Jelen időben.*) Akkor lett minden rossz, amikor az a fiatalember betette ide a lábát.

FIATALEMBER: Magának se ad kulcsot?

LAJOS: Nem kértem tőle. Mért nevet? Nem kértem tőle. Tegyük el magunkat holnapra. Jó éjszakát.

VIOLA (*a múltban*): Ez lenne az az ágy, az ötödik. Itt ellakhat, ha nincs bajunk egymással, évek hosszát. A többi négy fiú, mert én csak így hívom őket, mind rendes, komoly ember. Szeretik azt, ami állandó... Nálam békesség van.

FIATALEMBER: Magának se ad kulcsot?

4.

VIOLA: Rossz álmom volt, Lajos. Nem is tudom, álom volt, vagy valami más... azt álmodtam, hogy itthagytak az ágyaim. Először csak a négy vaságy, Lajos. Fölemelkedtek egymás után, és kiúsztak az ablakon. A két sor tető között még egymásban volt a sötét meg a világos. És ezek már ott voltak a két sor tető között, s átúszott rajtuk a sötét meg a világos. De mindez nem elég, Lajos. Az ötödik ágy, az Ellbogen úrék ágya is eleresztette hirtelen a padlót. Most lehetett csak látni, milyen nehéz fából van. Minden egyes része hangosan recsegett, ahogy lassan - hogyan is fért ki rajta? - kiúszott az ablakon, az utcára, a tetők közé. De a legnagyobb baj nem ez volt, hanem az, hogy maga is benne volt az ágyban... És maga is kiúszott az Ellbogenék ágyában a tetők közé, és a maga arca körül is ott reszketett a sötét meg a világosság... Rossz álmom volt, Lajos. Nem válaszol nekem?

5

FIATALEMBER: És kilenckor lámpaoltás, mint a kaszárnyában, szorít engem ez a gallér. Elszívhatok egy Staubot?

LAJOS: Engem nem zavar.

FIATALEMBER: Nem azért, hogy zavarnám, de az ember mindenesetre megkérdezi. Van, aki lehunyja a szemét, és máris durmol.

LAJOS: Én nem.

FIATALEMBER: Nekem mindig kellett valaki, akihez szóljak, mondani magamból a nagy semmit. Alszik?

LAJOS: Nem.

FIATALEMBER: A lakótársak már húzzák.

LAJOS: Korán kelnek.

FIATALEMBER: Megjegyzem, én is. Messzi a meló.

LAJOS: Mit dolgozik?

FIATALEMBER: Portáldarus voltam Csepelen. A tegnapi szent napig. De levettek róla. *(Várja a kérdést.)* Csömlátásom van. *(Újra azt reméli, hogy kérdezik.)* Az annyi, hogy csak kis darabot látok az egészből. *(Szünet.)* Alszik, szomszéd?

LAJOS: Én nem.

FIATALEMBER: Azt hittem, hogy már bedobta a szundit. Mert ami igaz, igaz, csuda intelligensen hallgatott. Tényleg nincs még ingere? Én, ha becsukom a szemem, mintha rám omolna a ház, vagy egy hegy, és soha nem jövök ki alóla. Mintha egy szemétdomb alatt vándorolnék. Volt már így?

LAJOS: Én nem...

FIATALEMBER: Van, amikor gyűlölöm a sötétet. Mintha folyékony gumiból volna. Mintha teletömnék a számat és a szememet szalmával. Ismerős ez magának?

LAJOS: Nem.

FIATALEMBER: Furcsa. Vagyis az a furcsa, hogy én vagyok ilyen. Gyermekkoromból maradt. Mindig kellett egy kis pont, amit látni lehet. Az ablakon fatábla volt, és anyám éjjelre bezárta. Ha most nem látok egy kis fényt, meghalok. Vagy fölém hajol valaki, és kivájja a szememet. Addig fúrtam a szememmel a fatáblát, amíg lyukat fúrtam rajta, olyan kis lyukat, mint egy gombostűfej. Az aztán ragyogott. Persze a lyuk, meg minden egyéb, nem létezett sehol, de nekem primán jött. Alszik?

LAJOS: Aludnék.

FIATALEMBER: Nehéz a melója?

LAJOS: A Tefunál vagyok.

FIATALEMBER: *Fogjukmegemberek?*

LAJOS: *Fogjukmegemberek.*

FIATALEMBER: Az konkrét.

LAJOS: Aludni kellene.

FIATALEMBER: Hát ha kellene, ha nagyon muszáj, ha nincs más megoldás... aludjon, Lajos bátyám.

LAJOS *(kis meglepetéssel)*: Lajos bátyám?

FIATALEMBER: Így hívnám, ha meg nem bántom vele.

6

(Halk füttyszó, kétszólamú.)

FIATALEMBER: Csak azért szólok, mert látom, hogy ég a cigarettája. Adna egy kis tüzet? Kösz.

LAJOS: Hány óra?

FIATALEMBER: Mennyit is mutat a foszfor? Húsz perc híja éjfél.

LAJOS: Nem azért mondom, de Viola nagyon nem szereti, ha valaki ilyenkor járogat haza.

FIATALEMBER: Tudom, tisztelettel, megkaptam én is napiparancsba, de engem, úgy látszik, megvár. Szimpatikus vagyok neki.

LAJOS: A többieket zavarja.

FIATALEMBER: Mint a macska, úgy járok, lábujjhegyen. Figyelemmel vagyok én arra, amire lenni kell.

LAJOS: A kölniszag, amit hoz magával, az zavarja őket. Fölébrednek tőle.

FIATALEMBER: A kölnitől? Panaszkodtak?

LAJOS: Nekem nem, de azért el tudom képzelni.

FIATALEMBER: Magát zavarja, Lajos bátyám?

LAJOS: Engem ugyan miért?

FIATALEMBER: Csak gondoltam. Nem tehetek róla, a nők szagosítják magukat, és abból marad a bőrömön valamennyi.

LAJOS: Mi van a csőlátással?

FIATALEMBER: Kösz. Jól érzi magát. És mivel szeretem a nőket váltogatni, mindig más és más ragad a bőrömön. Én, megjegyzem, bírom. Egy szippantás, és az egész nő a teljes műsorával megjelenik. Mint a moziban. Csakhogy ez több. Egy szippantás ebben a fokhagymaszagú sötétben, és teljes kivilágítás, sztriptíz. Látott már sztriptízt, Lajos bátyám?

LAJOS: Aludni szeretnék, nem megmondtam?

FIATALEMBER: Mélyről jönnek a dolgok.

LAJOS: Milyen dolgok?

FIATALEMBER: Minden dolgok. Dögsötét ez az éjjel, mit szól hozzá?

LAJOS: Majd für magának egy lyukat bele.

FIATALEMBER: Nagyon jó. Mint gyerekkoromban.

LAJOS: Alsunk?

FIATALEMBER: Nekem mindegy.

LAJOS: Micsoda mindegy?

FIATALEMBER: Mondom, a bőrömbe szagolok, fölszippantom a mai babát. Látom a szép macskapofáját, a vastag száját, pirosan fénylik, mozog az ajka, de a hang később hallatszik. Rosszul van összeszinkronizálva. *(Hosszú csönd, a Fiatalember halkan, hízelkedően megszólal.)* Elaludt, Lajos bátyám? *(Nincs válasz. További csönd. Egy idő múltán Joó Lajos kezd beszélni; szeretne hallgatni, de muszáj megszólalnia.)*

LAJOS: Mennyi az idő?

FIATALEMBER *(frissen, élénken)*: Várjon csak, Lajos bátyám... negyed kettő. Nem megy az alvás? Ilyenkor gondolni kell valamire. Mindig gondolni kell valamire. Nekem, tudja, nincs vagyontárgyam, de tele vagyok eseménynel. Van mire gondolni. Nincs unalom. Ha valakire ráunok, dobom. Minden és mindenki addig, ameddig. Ez az elvem. És a nők... nem mintha nagyon bíznek a nőkben! De kell a szórakozás, kikapcsolódás. Mert az igaz, hogy mindegyik más és más. Adja, amit tud. Nekem csak egy dolgom van, ami megmaradt, mint egy gyöngyház gomb a szivarzsebben. A gyerekkorom. Azt, akarom, nem akarom, mindig elő kell venni. Nőügyben, mindenben. Tudja, Lajos bátyám, az a fatábla az ablakon. Az apám sitten volt, rendetlenkedett az öreg. De anyám szorgalmasan zárta a fatáblát. Mert az ágyban, mármint ömellette, egy idegen pók feküdt. A pók mindig lámpaoltás után jött, úgy lépett a szobába,

mint a huzat, a levegő is meghidegedett tőle. Ez volt nekem a startpisztoly, Lajos bátyám. Azóta nincs állandóság. Jó, szeretem a nőket, mert, hogy mondjam magának, bebútorozzák az életemet. De anyakönyvvezetőhöz vigye őket más. Az emberiség másik fele. És a koporsójuk mögött is más gyalogoljon. Érti ezt, Lajos bátyám? *(Választ vár, de csak hosszú csend következik.)* Az álomkóros istenedet, te süket. Ez vadul durmol.

LAJOS: Mondd csak. Hallgatlak téged.

7

(Halk füttyszó, kétszólamú.)

FIATALEMBER: Húsz perc híja éjfél. Na, ezt csak azért mondom, mert megint megvárt Violácska. Még derült is a honleány, micsoda tavaszi szagom van ebben a lepra őszi esőben. Mert nem igaz, Lajos bátyám, az csak kitalálás, mintha az esőnek jó szaga lenne. Kátrány-szagú és vizeldeszagú a legillatosabb eső is, szentigaz.

LAJOS: Tényleg jó szagot hoztál magaddal.

FIATALEMBER: Igen, az új babának határozottan jó szaga van. Valami szappangyárban csomagolónő. *(Kis csend után.)* Megkérném valamire, Lajos bátyám. Ha csak egy mód van rá, tegezzen. Megígérem, nem tegezem vissza.

LAJOS: Tegezhetsz te is.

FIATALEMBER: Csak a szimpátia miatt. Magát valahogy tisztetem. Éppen ezért én nem tudnám tegezni.

LAJOS: És mért akarod, hogy én tegezzek?

FIATALEMBER: Ha egyszer így akarom. Szabad ember vagyok.

LAJOS: Hát akkor - szervusz - neked!

FIATALEMBER: És mondja csak, ha már itt tartunk, nem zavarja a maga csőrét, hogy én éjfél felé járok haza, és akkor nem hagyom aludni? De nem tudom szó nélkül befejezni a napot... Nekem el kell mondanom a magamét. Volt idő, amikor hangosan beszéltem magamban. Azt hitték, már adhatják a beutalót a diliházba. Magának sose volt muszáj, hogy... maga soha nem érzi, most el kell mondanom mindent, valamit, akármit, ami a begyemet nyomja? Embernek. Kutyának. Mindegy. Valakinek.

LAJOS: Valakinek?

FIATALEMBER: Például nekem, aki nap nap után itt alszok maga mellett, akivel összepárosította a lottószerecséje.

LAJOS: Nincs nekem mit mondani.

FIATALEMBER: Azt beszélnek itt a fiúk, hogy nemrég nősült. És szombat éjszakánként üres az ágya, ezt én is tudom. Hogy bírja ki, hogy mindent lenyeljen? Hogy erről soha, de soha ne mondjon valamit? Én, ha örülök, vagy ha dühöngök, ki kell hogy adjam magamból. *(Élesen nevet.)* Maga szombat éji kakas, Lajos bátyám, de sohasem kukorékol.

LAJOS: Nem tartozik az senkire, az én magánügyem, nem? És meg is kérlek rá...

FIATALEMBER: Fő a lelki élet, hózentrágerral.

LAJOS *(ingerülten)*: Miket beszélsz?

FIATALEMBER: Mondás a mélyvízből. Filozófia.

LAJOS *(gyanakodva)*: Én téged, hallod, nem értelek. Én ezt a nagy keverést egyáltalán nem értem.

FIATALEMBER: Ahhoz sorozatban kell látni a dolgokat.

LAJOS: Engem ne keverj, hallod? Ha így beszélsz, fordulj a bal oldaladra, és aludj.

FIATALEMBER: Most megbántottam, Lajos bátyám?

LAJOS: Engem nem.

FIATALEMBER: Mert olyan szemérmes ember maga, kajakos ember létére... úgy hordja a karján azt az izomköteget, mint más a felszerelését, de ha az ember úgy akar beszélni, mint ember az emberrel... nahát, szóval ebben van az én előnyöm. Engem nem lehet megsérteni. És én nem hallgatok semmiről, nekem nincs titkom, átlátszó vagyok, mint az üveglak nagy-takarítás után, és ez az, amit élvezek. Mondtam én, Lajos bátyám, ezt nem lehet megfizetni. A lelki nyugalom, a szabad lélegzet, megyek, jövök, ahogy akarok, mondom, amit gondolok. Maga úgy fekszik ebben a nagy szentségben, ebben a faragott ágyban, hogy mozdulni se mer. Lefogadom, lakjon itt bár nem tudom, hány éve, kapuzárás után még nem zörgetett rá az öreglányra. És hogy kulcsot kérjen? Hogyan is merne ilyesmit? És a házaselete... Olyan titokban tartja, mintha a feleségével csálná a feleségét.

LAJOS: Na, most már elhallgass, mert szétkenem a szádat.

FIATALEMBER: Megteheti, erősebb, mint én. Én ebben is szabad vagyok. Ha szétveri a pofámat, az se a maga öröme lesz, hanem az én szabadságom, mert én ezt is megengedem magamnak. Inkább dekorálják ki a képemet, de én nem nyelem le, amit ki akarok mondani. Fizettem érte eddig is. Költség nem számít. Érti ezt, Lajos bátyám?

LAJOS: Én ezt egyáltalán nem értem. És nem tudom megérteni ezt a nagy boldogságodat se.

FIATALEMBER: Tudom, Lajos bátyám.

(Hosszú csönd. Lajos váratlan dühvel rátámad a fiúra.)

LAJOS: Nem hagynád ezt a sok rohadt dumát? Levennél már a műsorról? Nem vagyok a te bohócod.

FIATALEMBER: De hát szoltam én valamit, Lajos bátyám?

LAJOS: Jó, neked nem kell senki és semmi. Jó. Nem szerzel soha lakást magadnak, nem is akarsz. Jó. Nem kell feleség, amíg van másnak. Ez is jó. De ha megvénülsz? Ha nemcsak azt mondják rólad, hogy csőlátásod van, hanem reumád, szívbajod, tüdőtágulásod? Akkor hova az ördögbe mégy, mi? A nagy szabadságoddal? Meg a nagy száddal.

FIATALEMBER *(belső, csöndes nevetéssel)*: A halál ellen megvéd a főbérleti lakás? Vagy a feleség? Ha selejt leszek, megyek kórházba, menhelyre, szemétdombra, oda, ahová befogadnak. Ahová tartozom. És különben is, az ember csak addig ember, amíg viszket utána a nők micsodája, ez egyszeregy, Lajos bátyám... de hát ezt én hiába magyarázom, maga földön él, én holdon. És különben is minek untassam magát.

LAJOS: Mondd csak, engem nem zavarasz. És nem is haragszom. Beszélj, ha muszáj, ha ez a kívánságod...

VIOLA: Nézze, Lajos, most, hogy ketten vagyunk... én már régóta, hónapok óta szeretnék beszélni magával... ne mondjon semmit, látok valamit az arcán, ismerem én magát... magát bántja valami, érez valamit ellenem. *(Elhallgat, megnyugtatóst remél, ám Lajos nem szól.)* Nem mond semmit, értem én. *(Ismét vár.)* Valamit azért csak mondhatna, megérdemelném az őszinteségét, azt hiszem. Jó, akkor mondom én. Nézze, Lajos... fél éve, hogy azt a dolgot... hogy is mondjam, *bejelentette* nekem... Ne nézzen ilyen haraggal, nem jelentette be, csak... hogy fejezzem ki, édes istenem, eddig mindig a legjobb szavakat adtad a számba!... szóval maga megmondta, Lajosom, hogy megnősült. Én ezt eleinte nem akartam elhinni. Nem, az nem lehet, Lajos ilyesmit nem csinál. De most már tudom, hogy igaz. Mert azóta valami másképpen van közöttünk. Kilenc éven keresztül én úgy bíztam magában - nem, nem mint a fiamban, lány vagyok, sose volt gyerekem, nem tudom elgondolni, milyen lehet, ha valakinek van, nem is akarom, mert amit hallok, az rossz, nagyon rossz, lakás miatt, pénz miatt, minden miatt... Én nagyon bíztam magában. Ki volt az én támaszom eddig; Lajos? És maga itt még mindig a szobaparancsnok.

(Visszaidézett mondatfoslány a mitologikus múltból.)

LAJOS HANGJA: ...ennek a nőnek csak ez az öt ágya van, és ha te ezt nem érted, fiacskám, és részeg dögöket cipelsz ide, akkor én megtanítlak rá... *(Ordítva.)* Söprés innen, de ebben a szent pillanatban!

(Egy másik emlék részlete.)

VIOLA: ...én is a szegénységből jöttem, fiatalember, és most is szegény vagyok... A mihez-tartás miatt csak annyit mondhatok, nálam a legrégebb lakó a Lajos, a Joó Lajos. Őhöz kéll igazodni mindenben... Tessék csak megfigyelni az ágya környékét, egy szemernyi hamu, annyi sincs körülötte... Tessék csak megnézni az ágyát, ő minden reggel, pedig hajnalban kel, rendesen beágyaz magának, elsimítja a takarót, úgy marad utána minden, mint egy jó gyermek után, pedig hát komoly férfi...

(A monológ folytatása jelen időben.)

VIOLA: Én úgy vagyok magával, Lajosom, mint egy jó ajtóval, amit be lehet zárni, és az ember nyugodtan lehet, vagy mint egy nagy ablakkal, kinéz az ember mögüle, látja az embereket, az üzleteket, a lámpákat, és őt mégsem látja senki... Nézze csak, talán elhozhatná egyszer az asszonyát... bemutatni, ismerjük meg egymást, nézzünk egymás arcába... *(Ettől a gondolattól megrémül, hangja megváltozik, kapkod levegő után, mintha üldöznék valaki.)* Nem, összevissza jár a szám! Nem lehet a rendet megbontani. A halottaim ezt nem engedik. Nem, Viola, te hetvenöt éves leszel szilveszterkor. Te nem lehetsz ilyen könnyelmű, nem áldozhatod föl magad, te ne add ki a kezedből az ajtókulcsot, véd meg, ahogy tudod, ezt az öt ágyat, ezek a te kenyérkeresőid, ezeket te neveltél magadnak.

(Halk fütytyező, kétszólamú.)

LAJOS: Megjöttél?

FIATALEMBER: Olyan ez a hideg, mint a kompresszor, széttördeli az ember csontjait.

LAJOS: Már te is panaszkodol?

FIATALEMBER: A hideget nem bírom. Nem tudok ellene kitalálni semmit.

(Hosszú csend, egyik sem szól.)

LAJOS *(csodálkozva)*: Te már alszol?

FIATALEMBER: Arról nincs szó, csak becsuktam a szemem. Olyan babával voltam együtt, hogy muszáj látni tovább. Tudja, vad pofájú, szűk szemű, és ha megrázza a több mázsa haját, hát szikra hullik belőle... De mit rongálom én a maga erkölcsét? Elmegy a feleségéhez, ahogyan szokott, szombat este, és egyszerre észreveszi, hogy kezdi unni ezt a rendes asszonyt.

LAJOS: Mit kezdek én unni?

FIATALEMBER: Unni a kedves feleségét. Ha én megtanítom az igazira.

LAJOS: Csak gombold be azt a mellényt, és ne nagyzolj nekem.

FIATALEMBER: Nézi, Lajos bátyám, a villanyt a kispiszkos fölött, és azt hiszi, csillag, egészen addig, amíg valaki meg nem mutatja, milyen is az igazi, már úgy értem, csillag.

LAJOS: Csak mondd, mondd, engem nem etetsz meg.

FIATALEMBER: Mert mit tud maga az igaziról, már ne haragudjon, Lajos bátyám. Nem sokat. A legtöbb ember alig tud valamit az igaziról. Élik az életüket, és azt hiszik, benne vannak a közepében. Azt mondja nekem az a kis dzsingisz-pofájú: bogaram, költözzél hozzám. Kétszobás főbérletije van, a férjét nemrég nyugdíjazta, és a kisszobát kiadná nekem. Azt mondja, élnénk hárman, mint a galambok. *(Átéltve, vaskosan, vidáman.)* Hohó, te gyönyörű kancám, te is a függetlenségemet akarod? Egy rohadt puha ágyért és komplett reggeliért legyek nálad inspekciós, hogy elővehess bármikor? Nem, édes bogaram! Szóval összedörzsöltük az érdes felületet. De figyelje meg, holnap biztos, hogy fölhív az üzemben. Döglök utánam. Megismerte a jellegemet. Az igaz, a bőrének olyan csudálatos szaga van, hogy hirtelen légszomja lesz tőle az embernek. Aludjon, Lajos bátyám, velem is jól bevásárolt, hogy sosem engedem pihenni. Jó éjszakát!

(Véglegesnek tűnő csend, amit a másik szakít meg.)

LAJOS: Miért mondod te rólam, hogy nem tudom, mi az igazi?

FIATALEMBER: Felejtse el. Szédült vagyok. Nem kell engem komolyan venni, Lajos bátyám, az én szavamra nem adnak az ótépében egy vas nem sok, de annyit se.

LAJOS: Te gondolsz valamire.

FIATALEMBER: Semmire. És ne haragudjon rám...

LAJOS: Az emberben fönnakad egy szó, és nem hagyja nyugton.

FIATALEMBER: Mondom, hogy aludjunk. Szép álmokat, Lajos bátyám. *(Csönd.)*

LAJOS: Te valami olyasmit mondtál, hogy én nem tudom, milyen az igazi nő. Hát én, ha éppen tudni akarod, elégedett vagyok a feleségemmel. Rendes nő, tiszta és nyugodt. Ilyen nő neked nem is létezik. Szombat délután megvárom a Délinél, megyünk a Vérmező mellett, és egyszerre minden a helyére kerül. Minden elrendeződik. És amikor a szobájában kinyitja a bőröndöt, és kiveszi belőle a friss lepedőt, a párnahuzatot meg a vaníliás süteményt, az egész világnak olyan finom szaga lesz. *(Csönd.)* Elaludtál, te?

FIATALEMBER: Mondja csak.

LAJOS: Mit mondjak?

FIATALEMBER: Mit tudom én! A friss lepedőt meg a vaníliás süteményt.

LAJOS *(nagyon halkán, rekedten)*: Igazad is van, az ilyen szemétláda, mint te vagy, csak röhög az emberen. Mert nem veszi be a lelked, hogy ilyen is van.

FIATALEMBER: Megint sérteget, Lajos bátyám? Adtam én rá okot? Vagy csak fölszaladt a higany?

LAJOS: Jó, jó.

FIATALEMBER: Velem kiabál, mert a sorsával nem tud kiabálni. Aludjunk. *(Csönd.)*

LAJOS: Tényleg alszol? *(Nincs válasz.)* Nem alszol te, hallom a lélegzetedet. Szóval... neked abban van igazad, hogy nem könnyű, arról nincs is szó. Az unokaöcsém altiszt egy export-vállalatnál. Lovakat szállít az a vállalat külföldre, versenylovakat... szóval az ő altiszt szobáját kapjuk kölcsönbe minden szombat éjszakára. Barátságos kis fészek, a falak telis-tele a versenylovak fényképével. *(Hirtelen indulattal.)* Röhögsz?

FIATALEMBER *(nyugodt türelemmel)*: Nem én, Lajos bátyám! Csak gondoltam valamire. *(Szünet.)* Maga is külön, az asszony is külön. Egyszer egy héten - már ne csapjon a pofámba - szabály szerint lefeküsznek a lóvállalat altiszt szobájában. Nem akar ütni? Jó, akkor mondom tovább. Magának, Lajos bátyám, ez így rendben van. Legfeljebb nem könnyű, ahogy mondja, ennyi az egész. De kettőn áll a vásár. És ha egyszer fokhagymás lesz ez a dolog a kedves feleségének? Ha egyszer ő mondja ki, amit maga nem mer kimondani? Hogy ez így nem élet, ezt nem lehet évszámra folytatni? Én ismerem a női lelket, attól hamar kiborul az ilyesmi. Erre nem gondolt, Lajos bátyám?

LAJOS: Járatod a szádat összevissza. Mintha ez nekem nem jutott volna az eszembe. Mintha én így képzeltem volna el a házasságomat. Mit akarsz, te vadbarom? Hát ha nincs lakás, ha ágyrajáró vagyok, neki meg van rendes szállása, ahol dolgozik? Akasszak le a szőgről egy kastélyt? Vagy befizetsz helyettem?

FIATALEMBER *(álmos könnyel)*: Ebben van igazság. De sajnós... nem tudom, merjem-e kimondani - a magafajta embernek nem is lesz saját lakása ebben az életben soha! Nehogy dühöngeni kezdjen, Lajos bátyám, nem akarom én hergelni magát. Amit én mondok, az történelmi tény. Amikor magát útnak indították ebbe a krómozott világba, úgy töltötték ki a céduláját, hogy dolgozni fog... örökkön-örökké dolgozni, lesz hozzá ereje is meg kedve is, de lakás, főbérleti lakás - az nuku.

LAJOS *(fájdalmasan, tehetetlenül)*: Mért beszélsz így velem?

FIATALEMBER: Mert a jóakarója vagyok. És nem mert az ágyyszomszédja. Tudja, hány ágyyszomszédom volt ebben az életben? Az a sok pofa, az a sok beszéd... mintha kimosták volna belőlem mind! Elmúltak, mint a torokgyulladás. De maga... kirakom a kártyáimat: magát sajnálom. Mintha a bátyám volna, aki nincs. Lehetne lakása, van hozzá joga, de *nem lesz*. Így nem lesz. Pedig hát képzelje el magát mint főbérő. Megjön az asszonyka a Délin, ahogy szokott, szombat délután, a vonatja lassan betolat, ő már ott áll a lépcsőn... *(Ezalatt nagyon csöndesen régi fonográfhangon katonazene kezdődik a szöveg mögött. És ez a jelenet végéig megmarad.)* Jön az asszonyka, kezében azzal a kofferral, amiben a friss ágyhuzat meg a satöbbik vannak. Maga, Lajos bátyám, elébe szalad, lesegíti, karon fogja, viszi az emberek között. Mennek, mennek a Vérmező mellett, és egyszerre maga azt mondja: Már nem a lóirodába megyünk szerelmeskedni, kismindenem, van saját fészkünk, kismindenem.

(Az utolsó szavaknál erősödik a zene, amely a szünetben éri el tetőpontját.)

(Zene, majd hirtelen csend.)

LAJOS: Elég volt ebből! Mit gazdálkodsz te itt az idegen holmival? Én soha még nem nyúltam Viola gramofonjához, te meg bömbölteted, mintha a tiéd volna.

FIATALEMBER: Csudálatos lemezei vannak az idős nőnek. A legdivatosabb is ötvenéves.

LAJOS: A volt gazdától örökölte. *(Újabb harsogó motívumok.)* Mondtam már, hogy hagyd abba, ne kutass! *(Zene elnémul.)* Én itt vagyok nála már kilenc éve, de én soha nem nyúlok a dolgaihoz.

FIATALEMBER: Magának, úgy látszik, gyerekszobája volt, Lajos bátyám. De nekem? Nekem mindig csak egy ágyam. Ennyi kijár egy magamfajta honpolgárnak. Azonkívül... kíváncsi természetű vagyok. Mindent felnyitni, mindenbe belenézni, mit szól! *(Újabb harsogó motívum - csend.)*

LAJOS: Megmondtam már, hagyd a lemezeket! *(Újabb részlet. Karácsonyi dal.)*

FIATALEMBER: Ennek már fenyőszaga van. És csillagszórófénye. Ezt már nem Ellbogenektől örökölte Violácska, saját beszerzés. *(A dal lehalkul, de még hallatszik.)* Három hét múlva karácsony, Lajos bátyám... A lakótársak mind hazautaznak, vidékre... maga bevonul a lóvállalat altiszti szobájába, nemde, Violácska itt marad egyedül. Világméretű csönd lesz, igaz?

LAJOS: Mit tudom én! *(Hosszabb hallgatás után.)* Mért mondtad azt, hogy nekem soha nem lesz saját lakásom?

FIATALEMBER: Már megint kérdez. Mondtam, mert mondtam.

LAJOS: Te gondoltál valamire, amikor ezt mondtad. Te hetek óta gondolsz valamire, hónapok óta.

FIATALEMBER: Évek óta. Hagyjuk ezt, jó? Maga hogy bírja ezt a Violácskát?

LAJOS *(meglepődve)*: Ez mért érdekel? És éppen most, hirtelen? Megszoktuk egymást, ennyi elég, vagy nem?

FIATALEMBER: Nem tudnám megszokni soha. Mert olyan, mint egy pióca, mondja azt, hogy nem igaz, aki szívja a vérünket. És minden tilos. Nőt behozni tilos, rádiózni tilos, ulti-parti tilos. *(Szünet.)* Megtiltja az életünket.

LAJOS: Minek maradsz itt, ha ennyire nem bírod? Neked úgyis mindegy, ágy-ágy.

FIATALEMBER: Csak maga miatt mondom.

LAJOS: Miattam ne mondj semmit.

FIATALEMBER: Még a maga asszonyát is kitiltja innen. Pedig kicsoda maga neki? A jótevője. A portása, a kidobóembere. Aki elvégzi a piszkos munkát.

(Fölharsog az ismert katonainduló, de mindjárt abba is marad.)

LAJOS: Ne vacakold azt a gramofont, menjünk be a szobába.

FIATALEMBER: Az öreg nő olyan szívtelen magához... ez csak figyeli magát, mint a pók a legyet. Ennek kisebb gondja is nagyobb, mint hogy maga kínlódik, maga...

LAJOS: Én, én kínlódom? Honnan veszed?

FIATALEMBER: Mert a szíve mélyén az idős nő tudja, hogy magának a lakáshoz joga van. Megszerezte magának a jogot hozzá. *(Éles, torz katonazene, de csak villanásra.)* Vagy azt hiszi, az élet egyszer elkezdődött, és nem ér véget ebben a bűdös életben soha? Pedig ő is megkapja, ne féljen, a beutalót az elődei közé. De nincs annyi szíve, hogy előre megcsináljon egy jó kis írást - két hites tanú jelenlétében -, hogy a lakás az ő halála után a magáé, csakis a magáé. Hogy ez az utolsó végakarata.

LAJOS: Beszélsz itt összevissza. Mért gondoljon Viola a halálra? Nincs annak semmi baja, túlél az minket is.

FIATALEMBER: Az nem olyan biztos, Lajos bátyám. Nem mindenki beteg, aki meghal.

LAJOS *(hirtelen támadt rossz sejtelemmel)*: Most aztán már lakatold be a nagy szádat! Én ilyen beszédet nem hallgatok.

FIATALEMBER: Nekem nyolc. *(Éles, disszonáns zenei motívumok, majd:)* Mondom, nekem nyolc. Nehogy azt higgye, magam miatt beszélek. Nekem elég egy ágy is, megmondtam én. És ágy meg ágy között nincs nagy különbség. *(Szokatlan haraggal.)* Hát nem ért maga semmit? Hát nem érti, hogy én... aludjunk!

10

(Az előbbi jelenet átúszik az éjszakába, ez most szinte a másik folytatása.)

FIATALEMBER: Bántottam én magát, Lajos bátyám, hogy úgy tesz, mintha aludna?

LAJOS: Kötelességem beszélgetni veled?

FIATALEMBER: Dehogyan. A világért se. *(Hízkelkedőn.)* Azért egy kis tüzet kérhetek?

LAJOS: Van neked gyufád.

FIATALEMBER: Öngyújtóm van, de kilett belőle a benzin. Nézze ezt az öngyújtót, ezt a divatformát... szép darab, mi? Keskeny, hosszúkas. Egy babától kaptam, Lajos bátyám, egy égisz erő, gyönyörű nőtől. Az, ha szétteríti a haját, betakar vele, becsomagol abba a puha selyembe! Tudja, egy buliban ismerkedtünk meg, mindjárt belém akadt a szeme, mint a horog. *(Jelentősen.)* Az ezüstringemet hordtam. Mutattam már magának az ezüstringemet, Lajos bátyám? Na, majd ha visszakapom, az egyik nőnél van mosásban. Belépek, mondjuk, egy táncterembe, presszóba, mit tudom én! És az az ing elkezd világítani. Odaszívja hozzám a legjobb nőt. Nekem mindig volt ezüstringem, Lajos bátyám. Elfogyott az utolsó fillérem, de ezüstringem volt. *(Szünet.)* Olvasta, Lajos bátyám, hogy egy öregasszony bennefulladt megint a lakásában? Addig jött, ment, míg a gázcsapot nyitva felejtette. Hiába, az öregség, kiszikkadnak az agytekervények.

LAJOS *(nem akar megszólalni, de mégis kénytelen)*: Mért tartozik ez énám? Mért kell hogy ezt elmondd nekem?

FIATALEMBER: Tudja, a növényt is ritkítani kell, ha azt akarjuk, hogy jobb legyen a termés. Hát a természet így is ritkít, feledékenységgel. Az öregember, mikor már eleget élt, nyitva felejt a gázcsapot, és megüresedik egy lakás, felszabadul egy nyugdíj.

LAJOS *(iszonyattal és csodálkozással)*: Te, hallod, gyilkosnak születél.

(Fiatalember halkán, élesen fölnevet.)

FIATALEMBER: Hogy én gyilkosnak születtem volna, Lajos bátyám? Ha ez így van, ha magának van igaza, akkor az anyám melléből egy gyilkos szívta az életet. De ha mégis úgy áll a dolog, hogy eddig nem öltem meg senkit, magának elnézem ezt is, hogy ilyet dob a pofámba, mert mondom, valahogy megkedveltem. Az ember ennyit megenged magának.

LAJOS (*zavarodottan*): Ne is vedd komolyan, de annyi mindenfélét kavarsz te itt össze... összezavarod az embert. Én nem értek a könnyű beszédhez. Viccelni sem tudok... És nem vagyok az a fajta se, aki a másik embert rángatja, cibálja.

FIATALEMBER: Sose védje magát, Lajos bátyám. Mert azért... kimondott valamit. Ha nem is gyilkosnak születtem, én, de valami másnak - igen. Ítélet-végrehajtónak.

LAJOS: Mi az, hogy ítélet-végrehajtó? Már megint előlről kezded?

FIATALEMBER: Violácska nemsokára hetvenöt éves, és a világnak semmi haszna belőle. Sokáig *élt*. Valahol erre a Violára már kimondták az ítéletet, csak éppen nincs, aki végrehajtsa.

LAJOS: Én ezt nem hallgatom tovább. És ilyen vicceket nem tűrök el, te állat!

FIATALEMBER: Nem viccelek én, Lajos bátyám.

11

VIOLA: Nem, Lajos, tudom én, maga még mindig haragszik rám. De most karácsony közeledik, értsen meg engem is. Ez nekem ünnep előtt olyan fontos... Maga tudja a legjobban, Lajos, mennyire tisztetem... tudom, hogy maga komoly ember, amit mond, arra esküdni lehet... (*Kérkedve.*) De nem tehetek kivételt, még a maga kedvéért se, pedig magáért megtenném... Ha beengedem a feleségét, mindennek vége, a fiúk itthagynak, és úgy lesz, ahogy megálmodtam... az ágyak kiúsznak az ablakon. Ezt nem lehet elkívánni tőlem. Magának van szíve, és magában sok a komolyság, hát értse meg... Nekem most, karácsony előtt, olyan fontos, hogy rendben legyek az embereimmel... Mert ha leülök a fa mellé, a nagy csöndességbe, hogy beszélgessek a halottaimmal, teljes nyugalom kell nekem. Nyugalom és béke. (*A hangja elúszik.*)

FIATALEMBER: Úgy lesz, ahogy gondoltam. A fiúk mind hazamennek karácsonyra. Teleszívják magukat a családi étellel, beszereznek egy jó gyomorrontást, kiköltekeznek az utolsó fillérig - és aztán húsvétig el vannak látva boldogsággal. És maga, Lajos bátyám? Persze, együtt lesz az asszonykával. Szentestén ebben a lakásban nagy csönd lesz, iszonyatosan nagy csend.

LAJOS (*rekedten*): És te?

FIATALEMBER: Majd csak leszek én is valahol.

VIOLA: Az apámat látom ilyenkor, Lajos, mindig vasutas-egyenruhában. Így szoktam látni őt: egyenruha, a kezében kis piros zászló, a szájában ezüstsíp. Indítja egymás után a vonatokat, és integet. „Sokat dolgoztál, Viola - mondja majd -, a kezeid, a lábaid sok terhet cipeltek - mondja -, de most legalább nyugalmad van, szép öregséged...” Mint amikor lassan, de nagyon lassan este lesz, és a felhők mögött még sokáig látni a napot - olyan az egész... (*Néhány ütem egy karácsonyi dalból.*)... ezt a kis semmiséget én hímeztem Lajos, a feleségének szánom, szimpátiából küldöm neki, szeretetből. Ne mondja, Lajos, hogy nem veszi el tőlem, mert akkor azt hiszem, hogy továbbra is harag van a szívében. Nekem meg mindennél fontosabb, hogy maga úgy legyen velem, mint kilenc éven keresztül. Micsoda gyönyörű kilenc év volt az, Lajosom! Ha visszafelé nézek, szinte fénylik, olyannak látom.

FIATALEMBER: Nekem a karácsony olyan, mint a többi nap, semmivel se különb. Fölveszem az ezüstringet, és gyerünk, új vadászterület, új baba. De vannak, akik a karácsonyt körüldobolják, mintha azon a napon nem is a kisdéd, hanem ők születtek volna. A fiúk mind hazamennek karácsonyra, mind teleszívja magát a családi étellel. Nekem a családi élet nem mond semmit. Én szabad ember vagyok. (*Hirtelen éles, gunyoros gyönyörűséggel.*) Már megint volt az újságban valami Lajos bátyám. Persze maga nem olvas újságot. Egy öregember... szóval gázzal fűtött magának, de a sütő egyik csapját nyitva felejtette. Csak három nap múlva törték rá az ajtót.

LAJOS: Beszélj, beszélj, járasd a pofádat, tőlem nem kapsz választ. Én nem hallom, amit mondasz, én nem vagyok itt, nekem te levegő vagy, annyi se...

FIATALEMBER: A gázsütő csapja csak félig marad nyitva, és vékonyan jön a gáz, épp hogy csak szivárog, eleinte még szaga sincs... a főbérő elunja magát a karácsonyfa mellett, a feje körül zúgni kezd valami, mert a konyhában ünnepel a vén trottyos, ahhoz sincs szíve, hogy a szobában terítsen magának. Spórol, a szobában nem akar rendetlenséget... Szóval a nagy zúgás. Aztán fogja magát, behúzódik a vackára, de akkor már a falak is zúgnak. Fekszik az ágyon, és egykettő - átúszik a semmibe, szépen, vízszintesen. Nincs félelme, még ijedelme sincs. Aztán jön a nagy hivatalosság, rendőrség, tanács, kipipálják a dolgot, és *fuit* - így áll ez a névtelen ligeti halott sírkövén, látta már? A lakást pedig, mert ez a dolgok rendje, átírják egy másik ember nevére, és *kicsoda lesz az a másik ember?*

VIOLA: Az apámat látom ilyenkor, Lajos, de mindig vasutas-egyenruhában.

FIATALEMBER (*konokul*): ...kicsoda lesz az a másik ember?

LAJOS (*mintegy rémálomból felelve*): Nem tudom, összezagylválsz mindent! Én nem figyeltem oda.

FIATALEMBER: Pedig ide figyelt, Lajos bátyám, isten az atyám, az egész lelkével ide figyelt.

LAJOS: Semmi közöm hozzá! Nem hallottam semmit! FIATALEMBER: A többi már nem a maga gondja. Maga csak menjen nyugodtan az asszonyához, szívja magába a friss lepedőszagot, meg a vaníliás sütemény szagát... meg a... boldog karácsonyi ünnepeket kívánok, tessék átadni a kézcsókomat, Lajos bátyám!

12

LAJOS (*csak magának mondja*): Mégiscsak előjön az emberből az egész évi fáradtság. Most jön ki a csontjaimból az egész nehézség. Ez a jó tisztaság itt, ez a csönd meg a falon az örök győztesek... nahát, ez legalább megnyugtató az embert. És beérezni a pulykasült szagát... hogy melegítve is milyen isteni szaga van a pulykasültnek! Persze egészen friss. Gyors kezű az én asszonyom, pillanatok alatt rend, az altiszti szoba kidekorálva, mint egy családi otthon, az ember érzi, hogy ünnep az ünnep. És milyen szép ez az asszony máma! Mintha saját magát is a bőröndből vette volna elő, a sok ajándék közül, friss és jószagú. Éhes vagyok, az igaz, de nem vagyok türelmetlen. Még várni is jó erre a vacsorára, az asszonyra, mindenre... Odakint az utcák tele hóval, attól ez a nagy csönd, már forgalom se igen van, mindenki behúzódik az övéihez, a tetőkön is jó vastag a hó, vastag és fehér... fehér, mint a hó!

És Viola? hát ő... már biztosan kikanalazta a levest, leszopogatta a csontokat, kezét mosott a konyhacsapnál... és most leül, talán éppen most ül le a karácsonyfa mellé, hogy beszélgessen... az árnyékaival. Lehunyja a szemét, az a nagy tányéróra erősen ketyeg... nincs senki a lakásban, aki zavarná, aki meglesné, aki... Senki, de senki nem hallja majd, hogy egyszerre Viola

elkiáltja magát: nincs levegő, nincs levegő! *(A továbbiakat már zaklatottan, fennhangon mondja, később szinte kiáltva.)* Mert a gáz... az a fiú nyitva hagyta a sütő csapját... csak egy kicsit hagyta nyitva, de...

A gáz szivárog, vékonyan, igen, és ezt csak ő tudja még, a gyilkos, a világosszemű, csak ő tudja még... és én

én

én!

13

(Vad dörömbölés, vastag üvegen kopog az ököl. Csönd. Vékony ajtónyikorgás, utána még nagyobb csönd.)

VIOLA *(miután visszanyeri szavait)*: Hát maga... maga, Lajos? Mi van magával? Mért nincs az asszony nál? Valami baj van? Üljön le, maga egészen fehér... rosszul van?

FIATALEMBER *(aprózó nevetéssel)*: Tetszik tudni, Violácska...

VIOLA: Istenkém, mi történt magával? Maga egészen...

FIATALEMBER: Az úgy van, Violácska...

VIOLA: Mit adjak magának? Vízet? vagy... maga reszket, Lajosom.

FIATALEMBER: ...ez a jó lakótársunk azért rohant most haza... ez azért hagyott ott asszonyt, friss lepedőt, vaníliás süteményt... ez azért fullad itt a nagy szaladástól, mert... - *(Fokozódó jókedvvel.)* - a maga szobaparancsnoka azt hitte, Violácska, hogy...

(Néhány mondat a közelmúltból.) (Fiatalember fölidézett szavai.)

FIATALEMBER: ...gázsütő csapja félig nyitva marad, és vékonyan jön a gáz, épp hogy csak szivárog, eleinte még szaga sincs.

(A gramofon torz indulójának néhány üteme.)

... a lakást pedig, mert ez a dolgok rendje, átírják egy másik ember nevére... kicsoda lesz ez a másik ember?

(A jelenben.)

FIATALEMBER: Vicc volt ez, Violácska, megettettem a kollégát, és ő szépen bevette, megrágta és... futott a kolléga, mert azt hitte, hogy maga már... elvégeztetett, fuit...

(Üres, özönvíz utáni csönd. De egyszerre minden megtelik az idős lány rémületével. Az ajtóhoz rohan, hallani a cipősarkak kopogását, kilendül a folyosóra, az egész háznak, az egész világegyetemnek kiabálja.)

VIOLA: Gyilkosok! Ezek itt gyilkosok! Rám nyitották a gázt! Megfulladok! Segítség!

(Hosszú, visszhangos csönd, és vége.)

(1967)

LÉLEK ÉS POFON

A HANGOK

VALENTIN AURÉL

GIZA

SÍK DEZSŐ

ÉRCES HANG

SZÓNOKOK, PÁLYATÁRSAK STB.

(Nekilóduló szél, eső, kórus: Mozart-rekviem foszlány.)

1. SZÓNOK: ...úgy is mint a szocialista színjátszás markáns alakja... daliás úr - persze idézőjelben -, eltűnt osztályok kritikus megjelenítője, de ugyanakkor mai hős: tanácselnök, vébétitkár, a néphadsereg tábornoka...

(Kórusfoszlány, vijjogó szél.)

2. SZÓNOK: ...a Művelődésügyi Minisztérium nevében külön nagyrabecsüléssel...

3. SZÓNOK: ...a hagyomány és haladás szintézise... s még a hatvanadik évet sem érte meg...

4. SZÓNOK: ...felnéztünk rá, tanultunk tőle!

5. SZÓNOK *(valójában Érces hang)*: Szerepválasztásban igényes, munkában elmélyülő, építeni lehetett rá, és én mint a színház igazgatója...

(Mozart-rekviem foszlány, majd ebből oldódik ki egy háború előtti recsegő lemezről Valentin hangja.)

VALENTIN HANGJA:

Szívбайok ellen
Kisasszony szedjen
Tangót!

6. SZÓNOK: Klasszikus hagyomány és új típusú művészet...

VALENTIN HANGJA:

Csalja babája
Fütyüljön rája
Tangót!

(Visszaidézett beszédfoszlányok, megkeverve.)

VALENTIN HANGJA: ...uram, egy Poltavai nem alkuszik. Ön itt a férfibecsülettel áll szemközt.

(Gyászkórus és tangó. - Mindent túldübörgő szélroham.)

*

PINCÉR: ...kétszer kettő forralt, szegfűszeggel, borssal, egy debreceni tormával, igenis! Gusztusos nagy temetés volt!

ÖREG RIPACS: Nekem egy spriccert, kevés vízzel.

GYÁSZOLÓ: Figyeli, uram, temetés után úgy zabálnak az emberek, mintha ők is megkapták volna a jelzést.

MÁSIK GYÁSZOLÓ: Hát nagyon sok tisztelője volt. Az a temérdek szónok! Így szedi fel az ember a hólyaghurutot.

MOHÓ ÖREG NŐ: ... azt kérek, borjúpaprikást, de zónában. És jó forrón. És tessék megmondani a konyhában, nekem lesz.

ÖREG RIPACS: Szegény Aurél, ha ezt megérhette volna. A színészt élve kellene eltemetni. Nem volna szabad, kérem, megfosztani az ilyen sikertől.

ÉRCES HANG: A párnára üljön, Giza. Engedje meg... ön igazán méltó hitvese volt a sír mellett is szegény Aurélunknak. Egy spártai özvegy, de halálkomolyan mondom.

MOHÓ ÖREG NŐ: Honnét szerezted ezt a gyönyörű moarét, Gizám? Fekete rózsák a feketében. Annyira öltöztet téged! Hozzák már azt a borjúpaprikást?

GIZA: Nem gondolja, direktor elvtárs, mivelhogy pap is volt a temetésen... és hogy nem engedtem hamvasztatni... hogy ez talán kihatással lesz az... hogy fejezzem ki... az özvegyi ellátmányra?

ÉRCES HANG: Méltóztatott hallani a minisztérium küldöttét. Egyértelmű gyász, tisztelet, az egész nép kegyelele.

GIZA: Nem az anyagiasság miatt, gondolhatja, de van egy kötelező színvonal, amit Aurélom halála után is tartanom kell. Ő, szegény, elégette magát a művészetben, de vagyont, azt nem gyűjtött.

ÉRCES HANG: Tessék csak nyugodt lenni. Nekünk az presztízskérdés.

SÍK DEZSŐ: Kezit csókolom, nagyságos asszony.

GIZA: Furcsállom, Dezső, hogy maga itt...

SÍK DEZSŐ: Miért tetszik ezt furcsállni?

GIZA: A halálos dőfés a maga darabja volt. Amikor belerántotta, hogy eljátssza azt a nyomorult szerepet. Néhány hónap - és belepusztult. Ezt rábízom a lelkiismeretére.

SÍK DEZSŐ: Téves elgondolás! A szerepet szegény Aurél követelte.

ÉRCES HANG: Talán nem kell magyaráznom, hogy az ittléte fölösleges.

PINCÉR: Bocsánatot kérek, de ez a borjúpaprikás kinek lesz?

MOHÓ ÖREG NŐ: Ide, ide! Elég forró, mondja?

SÍK DEZSŐ: Én meg vagyok rendülve, tessék elhinni. És a vád, amivel illetni tetszik... kezit csókolom.

ÉRCES HANG: Ha nem tart sokáig, hozhat nekem is egy adagot.

GIZA: Olyan egyedül vagyok, de olyan egyedül, mint ott az a japánakác a szélben.

(Vendéglői zsivaj, a vendégek mindenfélét rendelnek, egymást túlkiabálva.)

*

VALENTIN: Szervusz, Dezső.

SÍK: Szervusz, Aurél. Előadás után?

VALENTIN *(hümmög, hogy igen)*: Írogatunk? írogatunk?

SÍK: Írogatunk, írogatunk.

VALENTIN: Megiszom a szimplámat, és megyek haza. Nem zavarok.

SÍK: Ül csak le.

PINCÉR: A kávé, mester.

VALENTIN: Hallom, pajtás, és örömmel hallom, végre elfogadták egy darabodat nálunk.

SÍK: Végre.

VALENTIN *(puhatolózva)*: Vígjáték? Dráma? Ahogy én téged ismerlek, valami morbid história.

SÍK: Olyasféle.

VALENTIN: Hogy a világért se szerezz két jó órát az embereknek. Hogy úgy bújjanak az ágyba, meg kell dögölni. Ezzel a jóslattal jöttél a világba.

SÍK: Viszont itt vagy te. Déli napsugár. Alkonyat a hegytetőn. És mennyivel több kiadásban terjeszted az optimizmust, mint én a magam kis ványadt pesszimizmusát.

VALENTIN: A társadalom ezt várja tőlem.

SÍK: Te is, én is másképp értelmezzük a társadalmi hasznosságot. A lényeg, hogy ki-ki a maga módján higgyen abban, amit csinál

VALENTIN: És... milyen szerepek vannak benne?

SÍK: Miben?

VALENTIN: A drámádban, vagy mi a csodában.

SÍK: A bemutatón, ha lesz, minden kiderül.

VALENTIN: Ne játszd meg a titokzatost, bemegyek a színházba, és...

SÍK: Megfúrod.

VALENTIN: Hülye! Kérek egy példányt, és elolvasom. Ha fölgyúlik bennem annyi érdeklődés.

SÍK: Föltéve.

VALENTIN: A főszerep?

SÍK: Elmegy.

VALENTIN: Azt kérdeztem, hogy milyen a főszerep.

SÍK: Negyven flekk.

VALENTIN: Ki győzi azt megtanulni?

SÍK: Olyan színészre gondolok, akinek van agya.

VALENTIN: A memóriám hibátlan, csorbíthatatlan.

SÍK: Nem rólad beszéltem, ember. Olyan színésztől beszéltem, akinek *van* agya!

VALENTIN: Na és persze ez a te hősöd...

SÍK: Negatív.

VALENTIN: Anyaszomorító.

SÍK: Világszorító.

VALENTIN: Most ez a divat.

SÍK: Na látod, Aurél, nem írok neked valót.

VALENTIN: Ennek csak egy akadálya van: az ízlésem.

SÍK: Egyszer szántam neked egy szerepet, de visszadobtad. *(Egy láthatatlan ellenvetésre.)* Ne mondj semmit! Rád gondoltam mint volt iskolatársamra. Tűzáldozat a nosztalgiának. Megyünk ketten a Barcsay utcában, két cingár gimnazista, rézsút hullik a fény, és előttünk füstoszlopban az álom. Te nagy színész, én nagy író.

VALENTIN: Eszedbe jut?

SÍK (*dühítő szelídséggel*): Nem neked való, Aurél.

VALENTIN (*nekivadulva*): De hát akarom én játszani? Csak azért drukkolok, hogy végre előadjanak. Hogy azon a keserű pofádon valami mosolyt is lássak. (*Megcsendesedve.*) Hajtod a magadét. Nem nekem való. Nem győzöm intellektussal, tehetséggel?

SÍK: Szóval se mondtam.

VALENTIN: A tehetségnek vannak határai, ez igaz. De én annyi bőrbe bújok, amennyibe kedvem tartja. Kézen fogom a közönséget, mint egy gyermeket, és viszem.

SÍK: Rózsás fénybe, napsütésbe.

VALENTIN: Oda. Vagy szakadékba. Jönnek utánam mindenhová.

SÍK (*ironikusan idézi*): No, lesz sírás, ha azt amúgy istenigazában eljátssza az ember; ha én azt eljátszom, lesz drága dolog a nézők szemének; vihart indítok, szánakozást gerjesztek. (*Szomorúan.*) Sajnos, nem neked való.

VALENTIN: Mit hergelsz, mondd? Adjam írásba, hogy nem érdekel? Ha eljátszanám ebben a bűdös életben, végre egyszer megfoghatnád az isten lábát, a jóisten aranyozott lábát. De én nem játszom el.

SÍK: Mert ismered magad.

VALENTIN: Mert benned csak sémák élnek rólam.

SÍK: Vigyázok rád. A szemed ibolyakékje nem a tiéd. A miénk.

VALENTIN: A szemem nem ibolyakék, hanem acélkék.

SÍK: A szemed tulajdonképpen sárgásszürke. De a közönség képzeletében és néhány kritikus közhelyben ibolyakék.

VALENTIN: A szemem acélkék. Egyszer valaki azt írta róla, ipari kék.

SÍK: Tudom, a szemednek külön irodalma van. Ha erre gondolok, hajlandó vagyok hinni a művészetedben. Ez a ibolyakék szemed az elhithető képesség nagy teljesítménye. Egyébként annak a figurának, akit én írtam meg, dögletes a szeme, rongybarna, félelmetes.

VALENTIN: Mint gyerek is ilyen voltál. A nagy rémületkeltő.

SÍK: Boldog volnék, Aurél, ha eljátszanád. De nem játszhatod el. És így, ahogy te mondd, nem foghatom meg az isten lábát, isten aranyozott lábát.

VALENTIN: Visszadobod a népszerűséget, de miért? Mert attól leszel népszerű, hogy visszadobod. A darabodat pedig elolvasom, tiszta kíváncsiságból.

*

GIZA: Pihenjen már le, Relly, kérem. Szemére kamillás tampon, akácméz a pohárba, és ne rádiózzon. Sokára ért haza.

VALENTIN: Posta?

GIZA: A szokásos. És mindenki fényképet kér. Kaphatna már a minisztériumtól valami fotópótlékot, Relly. (*Visszatér az előbbihez.*) Sokára ért haza.

VALENTIN: Láthatnám a leveleket?

GIZA: Majd reggel, a kávéja mellé. Maga olyan élénk, Relly, biztosan duplát ivott.

VALENTIN: A kávéházban összefutottam Sík Dezsővel, tudja, együtt jártunk gimnáziumba.

GIZA: Sikertelen egy figura.

VALENTIN: Játsszuk egy darabját.

GIZA: Figyelje, mekkorát bukik. Amit az leír, dögvész. Olyan, mint egy jelentés a csecsemő-halálózásról vagy az indiai éhségtífusról. Mit akar attól a telefontól? Mindjárt éjfél, nyug-hasson. Reggel uszoda, torna, délelőtt televízió. Pihenni, Relly, pihenni! *(A tárcsázás hangjai.)* Kit hajszol ilyenkor?

VALENTIN: A direktort.

GIZA: Nincs elege nappal? próbán? értekezleten?

VALENTIN *(a telefonba)*: Szervusz, István. Itt Valentin Aurél beszél. Ne haragudj, hogy ilyen szokatlan időben. Volna egy kérésem. Hallom, hogy Sík Dezső darabját elfogadtuk. Együtt jártunk gimnáziumba annak idején, hát elolvasnám. Nincs még autentikus példány? No, hiszen nem olyan sürgős... Szép álmokat. *(Kattanás.)*

(Gyászchórus és tangó, furcsa keveredésben.)

FIATAL NŐI HANGOK: Ibolyakék! ibolyakék!

(Rekviemfoslányok, szónoklatok.)

GIZA: Már megint kinek telefonál? A tamponjai, Relly.

VALENTIN: Sík Dezső lakása? Bocsánatot kérek, én az író úrral szeretnék beszélni. Az édesanyja? Itt Valentin Aurél beszél, a Relly, drága Aranka néni. Bocsánat, hogy fölriasztottam. Tetszik rám emlékezni, ugye? Nem, nem, az én szemem nem ibolyakék, nem is enciánkék: ipari kék. Ipari kék. Én a Dezső iskolatársa voltam. Hogy mennyi barátfülével és lekváros buktával tetszett kínálni! Már nem tetszik emlékezni rám? Barátfüle. Még nincs odahaza? Tessék megmondani neki, vagy fölírni, és az éjjeliszekrényére tenni... nincs éjjeliszekrénye? Egy gombostűvel tessék szíves lenni a párnájára szúrni. Hívhat bármikor.

(Leteszi.)

GIZA: És most szépen kihúzzuk a dugót, és alszunk. Majd egész éjjel az ő telefonját lessük!

*

SZERKESZTŐ: Mi úgy gondoltuk a rádióban, hogy a harmincadik évfordulóra... tetszik engem érteni... keresztmetszet a művész legjelentősebb szerepeiből. Egy életpálya szerepekben - ez lenne a cím.

GIZA *(csöndre intő hangon)*: A mester... az uram még alszik. Egész éjszaka filmezett. Talán segíthetek én az összeállításban?

SZERKESZTŐ: Rengeteg a szalagunk, a lemezünk, úgyhogy csak bizonyos kiegészítésre gondolok.

GIZA: A teljes repertoár itt a fejemben. Tizenöt éve minden szerepet együtt tanulunk. Először, ugye, a szöveg meghúzása, aztán a birtokba vétel, végszavazás, végszavazás.

SZERKESZTŐ: Asszonyom híres erről.

GIZA: Nem vagyunk arisztokratikusak. Komoly mű, zenés darab, társalgási vígjáték, jót kell adni az embereknek. Termelési drámákban egyenesen csodát művelt. Ez már szerencsésen lement. Mindig ő volt a miniszter, aki jött igazságot tenni. Ön írná az összekötő szöveget?

SZERKESZTŐ: Lennék bátor.

GIZA: Akkor megírhatja, mindig arra törekedtünk, hogy kellemes érzéseket, mosolyt és optimizmust lopjunk az emberek szívébe. Talán elmondaná, hogyan képzei?

SZERKESZTŐ: Hát, elsősorban a nagy szerepei... Cyrano, Liliomfi, *a Cigánybáró*-ból Barinkay... amiben még némi hiányom van... kellene még ide egy-két igazi klasszikus.

GIZA: Az öreg Tóth Mihály a Nosztyból.

SZERKESZTŐ (*zavartan*): Mit tudom én... mondjuk, Rank doktor a *Nóra*-ból, ilyesmi...

GIZA: Az *Utolsó keringő*-ből a tábornok...

SZERKESZTŐ: *Tartuffe*...

GIZA: *Egy magyar nábob*. Kárpáthy János.

SZERKESZTŐ (*kínlódván*): *Julius Caesar*!

GIZA: Kezdő korában, vidéken.

SZERKESZTŐ: *III. Richárd*.

GIZA: Értse meg, őt a közönség szépnek, nemesnek akarja látni.

SZERKESZTŐ: Nem is tudom hirtelenében, de annyi legendás alakítás... *Hamlet*-ből a Szellemkirály?

GIZA: Kétszer tíz mondat? Ne vicceljen.

SZERKESZTŐ: Csehov?

GIZA: Halálunalom. A mester, az én uram... mi arra mindig vigyáztunk, hogy azt a szép, fennkölt arcát, amit száz- és százezrek... milliók zártak a szívükbe... hogy azt ne engedjük eltorzítani. Semmi szerepbravúr, hiúság nem ér annyit! Hagyja csak itt a jegyzeteit, fiatal-ember, majd a listát összeállítom én.

VALENTIN (*berobbanva*): Én évekkkel ezelőtt játszottam Richárdot. Igenis, Richárdot. Az újbárosi színházban, vendégként, négy estén keresztül. És nagy sikerrel.

GIZA: Richárd! Ugyan! Hallgatóztál?

VALENTIN (*elsodró lendülettel kezdi, de mindig jobban belezavarodik, belekeseredik*):

De én, aki nem játszani születtem,
Sem tetszelgő tükröknek udvarolni,
Kit durván véstek és szerelem fénye nélkül
S riszáló nimfák előtt nem feszíthet.
Kit megfosztottak minden szép aránytól,
S a természet becsapott termetemmel,
Ki torzult, félig-kész s idő előtt
Küldtettem el...

VALENTIN (*nyögdcicsélve*): Rossz! Nem megy! hamis!

(*Gyászzene- és tangóvariációk.*)

*

PINCÉR: Parancsoljon, mester. A hosszú szimpla.

VALENTIN: Nem hívtál vissza.

SÍK: Nem hívtalak vissza, ez igaz, de valld be te is, hogy Giza asszony kihúzta a dugót.

VALENTIN: Honnan veszed?

SÍK: Tárgyismeret. Emberismeret. Satöbbi. Egyébként is már mindent megbeszéltünk. Elolvastad a darabot?

VALENTIN: Még nincs belőle rendes példány.

SÍK: Na látod. Nem is lesz. Rendes példány nem lesz, ebben a bűdös életben soha. Az én műveimből, mindhalálig, csak rendetlen példányok lesznek forgalomban. Az a formai benne... bennük, hogy rendetlenek.

VALENTIN: Miért nem vagy ilyen szellemes munka közben?

SÍK: Ha gyakrabban találkoznánk... engem ugyanis a düh inspirál.

VALENTIN: Beszéljünk értelmesen. Csak két-három órára add ide.

SÍK: Mit?

VALENTIN: Mit! A holt-tengeri tekercseket! A kéziratot, ember!

SÍK: Van benne pozitív alak, mondjuk, olyasvalaki, aki megfelelne a te harmonikus lelkednek, de csak két mondata van. A kedvedért még kettőt hozzáírhatok. De a főszereplő... az, sajnos, utolsó egy alak, szerintem a társadalom salakja.

VALENTIN: Tudod mit, már majdnem kíváncsi vagyok!

SÍK: Névtelen leveleket ír, sunyi feljelentéseket, romlásba hajszol embereket. Gyalázatos spicli.

VALENTIN: Nem is érdektelen. Add ide azt a kéziratot.

SÍK: Mondom, hogy idegen az alkatodtól. A te alkatod, Aurél...

VALENTIN: Dögöljön meg az alkatom! Mindenki azzal jön, hogy az alkatom.

SÍK *(álegyüttérzéssel)*: Az alkat nagyon ócska bőrtön. Te, ha ezt eljátszod, az utcán utánad futnak és leköpdösnek. Leköpdösik azt a magas, sima, panteonszerű homlokodat.

VALENTIN: Azzal én szeretnék szembenézni.

SÍK: Idén ünneplik a harmincéves jubileumodat. Várható a nagy ünnepi ökörsütés. Valentin-fesztivál. Miegyéb. *(Kérlelve, magyarázva.)* Harminc éven át fölépítettél magad köré egy mennyországot. Több garnitúra angyalszárnyad van, fiú! Csupa osztályon felüli aranyozás. És most egyszerre odadobnál mindent egy szeszély miatt? A gazdag megkívánta a szegény babgulyását? A gyomrod nem bírná, fiú! Ez a koszt nem neked való.

VALENTIN: Van tehetségem hozzá, vagy nincs? Erre válaszolj!

SÍK: Én a tehetségedet sose vitattam.

VALENTIN: Mit zsarolsz te engem ezzel a nyomorult gerincességgeddel? Ezzel a megvesztegethetetlen moráloddal? Ha szembetalálkozik veled az ember, azt kell éreznie, hogy eladta magát. Mintha megszegtem volna egy közös esküt. A te nyugtalanságod állandó támadás az én nyugalmam ellen.

SÍK: És most mit akarsz? A szektámhoz szegődni?

VALENTIN: Rendbe hozni a dolgokat.

SÍK: Szóval ki akarsz ütni abból a nyeregből, amiben szerinted magasan ülök. Részt akarsz a létbizonytalanságból? Le akarsz bukni, hogy fölemelkedj? Hiába süllyednél ebbe a mocsárba, itt is csak mi lehetsz? Vízililiom.

VALENTIN: Azt bízd énrám. Lajos, legyen szíves két konyakot! *(Kis szünet után.)* És ha már benne vagyunk az őszinteségben, hát jó, menjünk tovább. Előfordult, hogy énrajtam is múltott, előadják-e a darabodat.

PINCÉR: A két konyak. Parancsoljanak.

VALENTIN: A direktor a szereplésemhez kötötte a dolgot. Nem vállaltam.

SÍK: És most? Törleszteni akarsz?

VALENTIN: Öregszem. Már nem tudom elviselni a fölényedet. Múltkor eljött hozzám valami rádiós ember jubileumi-műsor-ügyben. Én fiatal színész korom óta nem játszottam Shakespeare-t. Az ilyen szavakat, hogy ringyó, menj a francba, dögölj meg - a feleségem hosszú évek óta kihúzza szerepeimből. Mert hogy az alkatom úrias, emelkedett, és hogy az elvtársak is ezt szeretik bennem. A múltkor visszaadtam egy szerepet, mert a darabban a feleség megcsalja az urát. És engem, Giza szerint, nem lehet megcsalni. *(Kis szünet után, könnyörögve.)* Add nekem azt az ocsmány alakot!

SÍK: Láthatlanba?

VALENTIN: Láthatlanba.

SÍK: Vigyázz, Aurél, mert nagyon megbánhatod. Nem tudod, hogy mire vállalkozol.

VALENTIN: Értsd meg, ki akarok törni! Meg akarom mutatni ezeknek! A saját kockázatomra! Van hozzá jogom, vagy nem?

*

(Kamarazene, vonósnégyes.)

GIZA: Nem bírom a modern zenét. *(Leállítja.)* Mit olvas, Relly?

VALENTIN *(rajtakapottan)*: Ó, már be is fejeztem. Sík Dezső új darabja, amiről már beszéltem.

GIZA: Nem értem magát. Erre van ideje? Az uszodát pedig már kétszer egymás után elhagyta. A színész fizikuma nemcsak hús, felhám, kötőszövet, ideg, hanem akaraterő. Maga elhízik nekem, Relly! Képzelem, milyen erőszakos volt az a szörnyű alak! Amikor az emberbe belekapaszkodik a múlt. Hogy együtt jártunk iskolába, együtt voltunk katonák, együtt ministráltunk, tessék sürgősen beprotezsálni a darabomat. És maga avval a gyanútlan, lágy szívével bedől neki.

VALENTIN: Nem rossz.

GIZA: Micsoda?

VALENTIN: Hát ez az izé... ez a darab.

GIZA: Ami nem rossz, az még nem jó.

VALENTIN: Szerintem kimondottan jó.

GIZA: Micsoda?

VALENTIN: Ez az izé...

GIZA: Bánom is én, jó, rossz! Mi közünk hozzá! *(Balsejtelemmel.)* Ki van már osztva?

VALENTIN: Micsoda?

GIZA: A barátja remekműve.

VALENTIN: Úgy tudom, még nincs.

GIZA: Hogy jön maga ahhoz, hogy *erről itt* valamit is tudjon?

VALENTIN: Volt róla szó.

GIZA: Maga nem igazgató, nem dramaturg, nem rendező.

VALENTIN: Kérdezett, hát feleltem. Én egyébként egy nemzeti illúzió vagyok. Szivárvány-híd ég és föld között.

GIZA (*heves balsejtelemmel*): Ezek nem a maga szavai!

VALENTIN: Ez a hang Ézsaué. A darabból idéztem.

GIZA: Maga már idézni is tud belőle?

VALENTIN: Csak ami belekapaszkodott az agyamba.

GIZA: A maga agyába nem szokott belekapaszkodni semmi. (*Lágyan, rábeszélően.*) Mi ketten annyira egyek vagyunk. A mi véleményünk nem szokott különválni. Ha én mondok valamit, azt mondom, amit maga is mondana. Iszonyatosan megfájdult a fejem!

VALENTIN: Parancsoljon, drágám, Salvador. Töltök vizet is.

GIZA: A lelkem feje fáj, érti? Szamárság! Az ember hajlamos a dolgokat felnagyítani. Nézze, én becsülöm magában ezt a - hogy is fejezzem ki, ezt az érzelmes ragaszkodást a múlthoz, emlékekhez. Végül is ez a szörnyalak valamikor kisfiú volt, talán még nevetni is tudott. És a visszavetítődő fényben minden megszépül. Tudja, milyen kislány voltam én? Egy égő csipkebokor. Ne mosolyogjon, nagy költő írta ezt az emlékkönyvembe. (*Reálisara, ridegen.*) Ezt a hogyishívjakot, ezt a kéziratot most szépen ideadja nekem. Azonnal elolvasom.

VALENTIN: Ne haragudjon, Giza, nem adhatom. Szavamat adtam Dezsőnek.

GIZA: Jó, majd én feloldozom.

VALENTIN: Sose volt titkom, azt jól tudja. De ez a titok most nem az enyém.

GIZA: Ezt is... ebből a hogyishívjából idézi?

VALENTIN: Ezt is.

GIZA (*döbbenetében áttér a tegezésre*): Te tanuld ezt a szöveget?

VALENTIN: Ez a partnerem szövege.

GIZA: Neked már *partnered* van? (*A sírás küszöbén.*) Azonnal ideadod azt a kéziratot, vagy... nem, nem tudom kimondani! (*Felsír.*) Nem, ez lidérc, szemverés, ez egyszerűen nem is igaz! (*Kis szünet után, józanul.*) Minden azon múlik, Relly, hogy te most hogyan viselkedel. (*Lágyabban.*) Amióta együtt vagyunk, még sose döntöttél nélkülem. A szerepet mindig együtt fogadtuk el. Ha azt mondtad odabent a színházban: eljátszom, az az egyes szám többes szám volt. Nem veszed észre, hogy az életünket dobod oda? Mindent, amit évek munkájával építettem? Talán magamnak? Neked! (*Felzokog.*)

VALENTIN: Kérlek, Giza... ne kényszeríts arra, hogy feladjam... hogy az önérzetem utolsó maradékát is odadobjam.

GIZA (*elszántan, keményen*): És ha azt hiszi most rólam, hogy undorítóan erőszakos vagyok! És ha azt hiszi, hogy ami rossz az életében, annak én vagyok az oka! Nekem akkor is kötelességem - kimondom - megmenteni magát az öngyilkosságtól. Mondja csak nyugodtan, hogy terrorizálom. Vállalom. Két-három nap vagy két-három hét, és maga is megérti, hogy nekem volt igazam. Ezt a darabot most beviszem magamhoz. Aludjon jól. És a kamillás tamponjait ne feledje.

*

(*Tárcsakattogás, amint a számokat tárcsázzák.*)

VALENTIN (*suttogva*): Hungária kávéház? Ott dolgozik valahol Sík Dezső író úr. Tessék megmondani neki, hogy Valentin Aurél kéreti a telefonhoz. Várok.

*

(*Telefontárcsázás.*)

VALENTIN: Bocsásson meg, drága Aranka néni, megint ilyen későn este... itt a Relly beszél, Dezső iskolatársa. Kerestem a kávéházban, de ott nincs. Hogy a szerelménél van, drága Aranka néni? Hát van neki szerelme? Szerelme is van neki, és erkölcsi elégtétele is van neki? (*Kis szünet után.*) Süket ez a rohadt telefon. (*Kattanás.*)

GIZA: Láttam, hogy ég a lámpa... hát én elolvastam. Drágám, lehet, hogy meglepetést okozok, de én nem mondom, hogy ez a darab rossz. Sőt azt mondom, hogy ez a darab elég jó. Még azt se bánom, ha előadják. Persze azt kétszer is meggondolnám, hogy a maguk színházában, ahol a közönség... eddig legalábbis... biztonságban érezhette magát. (*Keményen, diktatórikusan.*) De nincs a világon olyan osztálytárs, olyan jó szív, olyan érzelem, hogy ezt a szerepet *maga* eljátszhassa. Mindenki igen, de maga nem. Ezzel én be is fejeztem. (*Kedvesen, gyengéden.*) Ne hámozzak egy narancsot, Relly?

VALENTIN (*nagy nyugalommal*): Én ezt a szerepet eljátszom.

GIZA: Most mondtam, hogy nem játszhatod. Persze, tudom, lerohant. Ismerem én azt a naiv... azt a hülye lelket!

VALENTIN: Az én lelkem hülye?

GIZA: Hülye. De mennyire.

VALENTIN: Ez új motívum. A szerepet elvállaltam, mégpedig belső meggyőződésből. Ha éppen tudni akarod, már viszketegségem van a sok rózsaszínű fénytől. Még egy elragadó jóemberszerep a hozzá való ősz halántékkal, és kifekélyesedik a bőröm. Dezső minden erejével tiltakozott. Dehogysis kellek neki! Én ragaszkodom öhozzá. Nem öneki akarok jót, saját magamnak. Nem fogok a giccsel együtt a sírba feküdni. Amit eddig itt őrizgettünk különféle lélektani vitrinekben, visszaadom a kellékesnek. Művész vagyok, igenis, a habcukor és papírmásé alatt igazi művész. És tudok még emlékezni szenvedésre, fájdalomra, gyalázatra. És tudok még ütni a haraggal, és az örömmel boldoggá tenni. Holnap olvasópróba, a reggeli újságnak már nyilatkoztam. Visszavonhatatlan. És könnyűnek érzem magam, sőt boldognak. Osszuk meg ezt is, mint eddig mindent. Ne most válaszd külön magad, kérlek.

GIZA: Ezt az otthont én építettem. Bárhogy is, de én. Megalkuvásból, drukkból, félelemből. Mert téged féltetni kellett, örökösen csak féltetni. Amíg azt csinálod, amire alkalmas vagy, semmi baj. De ha egyszer elkezded az ablak peremén tornászni, lezuhansz. Ezt én most megmondom neked. Gondolkodj reggelig.

*

SÍK: Négy lépés előre, négy lépés hátra. Úgy laksz itt, mint egy diák.

VALENTIN: Pontosan. Mintha ezzel a sokszor négy lépéssel visszasétálnék a fiatalságomba. És tudod, miért van ez? Mert nem kell görcsösen küzdenem az öregedés ellen. Mert nem Giza tükrében lesem a ráncaimat. Mert az éles nappali megvilágításba magamnak is érdekesebb vagyok. Nem tudod, mi van vele?

SÍK: Semmit sem hallottam.

VALENTIN: Imponáló harag. Öt napja, hogy eljöttem hazulról, azt hittem, néhány óra múlva értem jön és visszakerget. Nagyon elegánsan viselkedik. *(Álkönyvedén.)* A szöveget gyúrom. A magnórendszer egész jól beválik, bár az igaz, hogy a magnóról is Giza végszavait hallom... hiába, évek beidegződése. Hát igen, mondom a szövegedet, az ablak alatt ez a gyönyörű platánsor, olyan foltozott irhájú óriások, na és a Duna, mindig más és más a színe, a rezdülése. Esküszöm, itt megfelelő tehetséggel költő lehetne az emberből... Mondd, csöngettek?

SÍK: Nem. Vársz valakit?

VALENTIN: Senkit, csak, kérlek, viccesek ezek a már említett beidegződések... nálunk otthon ilyenkor jön a délutáni posta... Gondolom, hogy Giza most megy ki az előszobába, a levélszekrényt nem bízza a házvezetőnőre... kis empire íróasztalán szétszortírozza a leveleket, matat az intarziás papírvágóval, és...

SÍK: Neked honvágyad van, Aurél.

VALENTIN: Nem vagyok az összkomfort rabja.

SÍK: De lemondta egy nagyobb összkomfortról, a megszokásról. Az ilyesmi még a magamfajta szabad szegénynek sem volna könnyű. És a biztonság összkomfortja? Mert azt is otthagytad.

VALENTIN: Csak nem féltesz engem? Minél inkább enyém lesz a figura, akit voltál szíves megírni... szóval ahogy átengedem az idegrendszeremen... annál inkább érzem, itt az eszközeimet is újjá kell teremtenem. És újjá is teremtem. Nem kis munka, és nem kis öröm. Ne haragudj, de én nem tudtam, hogy te ilyen jó író vagy. Úgy látszik, ahhoz, hogy igazán megértsünk valamit, el kell jutnunk a szeretet vagy a gyűlölet egy bizonyos fokáig. És én már ott tartok, hogy magamat kezdem utálni a figurámban. Van is valami gondom, Dezső... A második rész vége felé, tudod, abban a jelenetben, ahol engem darabokra zúznak...

SÍK: Azzal én sem vagyok elégedett. Túl direktnek érzed, igaz? A szétesés lelki folyamatát kellene meglassítani... vagy talán görcsösebbé tenni?

VALENTIN: Nem, a jelenet lélektanát én hitelesnek érzem. *(Töpreng, és egyre jobban beleéli magát a játék izgalmaiba.)* Sőt ez az egyetlen drámai lehetőség, a sors ilyen lavinaszerű omlása... de hogyan is mondjam, hogy világossá tegyem...

SÍK: Gondolom, az zavar, hogy le kell térdepelned az előtt az ember előtt, aki már tudja, hogy miattad ült kilenc évet...

VALENTIN: Nem erre gondoltam. Nekem, vagyis annak az alaknak, jogos a térdeplés. Éppen ellenkezőleg. Valahogy kevésnek érzem...

SÍK *(kis döbbenettel)*: Hát mire gondolsz?

VALENTIN: Nézd, én ebben a darabban egy szörnyeteg vagyok. A legkevesebb, hogy az áldozatom pofon üt.

SÍK: Téged pofon ütni?

VALENTIN: Nem engem, azt a szörnyeteget.

SÍK: Komolyan meggondoltad?

VALENTIN: Kell ez a drasztikus fordulat. Hidd el nekem. Azt akarom, hogy odafent felszisszenjenek. Hogy végigfusson a gerincükön a hideg.

SÍK: Tudod, hogy nem vagyok szívbjajos, de ezt kockázatosnak tartom.

VALENTIN: Módosítja a mondanivalódat?

SÍK: Nem, sőt ellenkezőleg, kiemeli.

VALENTIN: Akkor ne félts. Utánam jönnek.

*

NŐI HANG *(az előszobából)*: ...megmondtam, kérem, a művész úr alszik. Tegnap premierje volt, és meghagyta, szeretne délig pihenni.

GIZA: Én a felesége vagyok. *(Ezzel a mondattal már bent is van a szobában.)* Jó reggelt, Aurél. Felhúzhatom a rolót? *(Rolóhúzás zaja.)* Hát eljöttem hozzád. Azt hittem, soha, de a tegnapi este olyan volt... most nem hagyhatlak magadra. Nehogy azt hidd, ez nekem elégtétel. Nyisd ki a szemed, Aurél, látom az arcodon, hogy nem alszol. Na, válaszolj fiam, kaptál egy kis leckét, de nem vagy, hál' isten se hűdéses, se depressziós. Eljöttem, mindent rendbe hozok. Mondj már valamit.

VALENTIN: Egyszerűen elfogytak a szavaim.

GIZA: Na látod, azért még maradt tartalékod. Azt hittem, itt találom az ágyad mellett a szerzőt. Aki beugratott. De nem, annyi tisztesség vagy férfiasság nincs benne, hogy a tegnapi krach után... megmondtam neked, Aurél, az a darab rossz, művészileg értéktelen, emberileg nihil. Nyílt kihívása a jóérzésnek. Legalább itt térdepelne a rekamiéd mellett, mint te abban a nyomorult darabban.

VALENTIN: Nem láttalak sehol.

GIZA: Kerestél?

VALENTIN: Annál a bizonyos pofonnál valaki, női hang, az egyik páholyban felkiáltott.

GIZA: Otthon feküdtem, ideggörcsben, jeges borogatással a homlokomon. De jól hallottad, én kiabáltam. A pofont én éreztem. *(Vad gyűlölettel.)* Azért írta be, orvul, az utolsó pillanatban, hogy rajtam üssön. Egy művészideált akart a sárba tiporni.

VALENTIN: Én kértem, hogy írja be a pofont.

GIZA: Ne hazudj.

VALENTIN: Az igazat mondom.

GIZA: A pofon után sokan felálltak, és elmentek.

VALENTIN: Tudom.

GIZA: Nem hívtak a függöny elé.

VALENTIN: Megbuktam.

GIZA: Ő bukott meg. Az ő sötétsége. Szaladtak ki az éjszakába, hogy egy kis fényt lássanak. Hogy élsz te itt, mondd? Több mint egy hónapja ebben az odúban, ebben a lyukban.

VALENTIN *(gyerekesen, de egy beteg ember bágyadtságával)*: Nézd a platánokat, még egészen ragacsosak a levelek. És a Duna, ahogy hömpölyög, ahogy árad! Tavaszodik, Giza.

GIZA: Ez nem Duna, ez börtönfal. Be vagy zárva az ostobaságodba. Egy rögeszmébe. De én elhoztam a kulcsot. *(Dorgálva, gyengéden.)* Otthagyni mindent, ami körülvett, puhán, szeretettel, ami a testedre simult, mint a saját bőröd, a könyveid, a lemezeid, a kitüntetéseid, a koszorúid, a fotók a falon, az albumokban, a hangod lemezen, szalagon, filmen. A fiatal férfi arca, a meglett férfi arca. Az elbűvölő, a komoly, a felelősségteljes. Ezt mind otthagytad.

VALENTIN: Nem sikerült.

GIZA: Micsoda nem sikerült?

VALENTIN: Hát meglépni. A konvenció utolért, mint egy vizslafalka. Hiába éreztem, tudtam, most valami újat csinálok, valami jelentőset... igenis, jelentőset! A legnagyobb jelenetben, tudod, amikor pofon ütnek, én olyan egyedül maradtam, mintha nem is ezen a planétán volnék. A fény sebességével távolodott tőlem minden, ami a környezetem volt eddig. Még Dezső, a nagy rendhagyó, a lelkes anarchista, még ő is elsápadt, és ijedtében elfutott. És akkor elkezdtem félni. Így még sohasem féltem, de ez a félelem furcsán keveredett valami perverz diadallal. Egy remény rakétája voltam. Néhány percig ugyan, de saját magam csúcsteljesítménye. *(Kívülről éles csöngetés, majd Érces hang, vagyis az igazgató lép be.)*

GIZA: Isten hozta, direktor úr, csak beljebb, ha ugyan befér ide.

ÉRCES HANG: Jó reggelt! Csókolom a kezét, Giza! A tegnapi estéről egy szót se. Magam is vádolom magamat. Olyan tömör bukás volt, hogy szinte már élvezni lehetett. A közönség szívében mínusz huszonöt. Sík Dezső a mártíromság állapotába jutott, mert meghagytam a portásnál, ha át akarja lépni a kaput, rúgja ki. A tegnapi estéről egy szót se. Engedtem magam átrázni, viselem érte a viselnivalót. Persze meghatott a te kamaszos lázad, Aurél. De a művészi nimbuszodért én is felelős vagyok. Megengedik?

GIZA: Tessék, parancsoljon.

ÉRCES HANG: Majd ide, az ágy szélére. Hát csattant. Nemcsak a pofon, a bukás is csattant. Aurél drágám, nem vagyunk mi már tinédzserek. Hagyjuk az ilyen repüléseket a fiataloknak. Én valamikor, talán nem is minden alap nélkül, azt reméltem, hogy nagy színész leszek. És lettem színházigazgató. Na és ez rosszabb? Éreztem üldözöttnek magam? A tegnapi este pedig: teljes feledés. Kezemben a terápia. Mert ez a színházépítés titka. A bukást éppoly törvényszerűnek kell felfogni, mint a sikert. Megengedtünk magunknak egy kis luxust, na és? Előadtuk egy üldözési mániás magyar szerző művét. A címszerepet odaadtuk egy legendás névnek. Fölment a függöny, a közönség gyomra nem vette be. Idioszinkrázia. Megvallom őszintén, én a közönségnek drukoltam. *(Komolyan, egyszerűen.)* Elhoztam az új szerepedet, Aurél. Majd érzitek, süt a nap belőle! Az embersége kerek elektromos hullámokban terjed. Halljátok mögüle a nevetést, a jóízű sóhajokat... Sose félj, Aurél, visszalopunk a szívekbe.

*

GIZA *(mint partner a szereptanulásban)*: ...a gyenge nem kétszeresen gyenge - és még boldog is ettől a gyengeségtől -, ha olyan férfival találkozik, mint maga, Péter.

VALENTIN *(elnyűtten, szórakozottan)*: ...mint maga, Péter... mint maga, Péter... ja, igen! *(Mondja a szerepét.)* és az erős nem kétszeresen érzi ilyenkor ereje viszonylagosságát, mert a szerelem különös természetrajza szerint... Giza, édes, nem lehetne ezt a szerelem természetrajzát dobni, annyira nem illik ebbe a pacsuli szövegbe.

GIZA: Dehogyan lehet dobni! A közönség imádja, ha műveltnek tartják, és rábíznak ilyen intellektuális mondatokat. És a kritikusok is megeszik. *(Nagyon erélyesen.)* Folytassuk, Aurél, mondom a szöveget... Ha olyan férfival találkozik, mint maga, Péter...

VALENTIN *(mély elkeseredéssel)*: És az erős nem kétszeresen érzi... és az erős nem kétszeresen érzi... kétszeresen érzi... *(A szöveg átolvad a gyászszertartásba. Beszédfoszlányok, kórus- és tangóvariációk.)*

(1968)

KORA ESTI LÁTOGATÓ

HANGOK

FÉRJ
FELESÉG
ÖREGEMBER
FIÚ
LÁNY

FÉRJ: Mi volt odabent?

FELESÉG: Semmi. Nálad?

FÉRJ: Jött egy új pók, és máris ment. Azt mondta, ilyen huzatban nem tud dolgozni, mert neki a reumája... És hogy munkavédelem. A végén annyira kiborult, hogy üvöltözött. Húsz éve gürcölök abban a rohadt huzatban, és soha nem jutott eszembe, hogy munkavédelem meg ilyesmi. A hirdetés?

FELESÉG: Benne van. Már telefonált is valaki, neki komplett zeneszekerény kell, de ez drága.

FÉRJ: Pedig ez van. A miénk komplett és drága. *(Ásít.)* Fáradt vagyok. És most egész este nem lesz nyugalom e miatt a rohadt hirdetés miatt. Mit eszünk?

FELESÉG: Hideget, szívem. Te ittál?

FÉRJ: Bedobtunk egy-két gint. A figyelmes kollégák. Ha nem tudnád, ma lettem ötvenéves.

FELESÉG: Hogyne tudnám.

FÉRJ: És a nyakkendő? A születésnap?

FELESÉG: Lesz. Van.

FÉRJ: Az ember megér ötven évet. Fél évszázad. Még kimondani is hosszú, nemhogy végigcsinálni. Hetvenkét kiló történelem. Igaz, voltam már kevesebb is, de az életem, amióta csak vagyok, ezt el kell ismerni, igazi történelem.

(Csöng a telefon. Feleség felveszi.)

FELESÉG: Igen, kérem, öt plusz egy, világvevő, lemezjátszó és két hangszóró. Telefunken. Van, van, kérem, rövidhullám is, természetesen. A hirdetésben ez is benne van, kérem szépen...

(A hang fokozatosan elúszik.)

FÉRJ: Jó ez a parizer. Nem olyan vizes, mint amilyen lenni tud a parizer. Gin?

FELESÉG Isten éltesen, Lajos, és kívánok neked nagyon sok jót, Lajos. Jobbat, mint ami volt eddig, a legjobbakat.

FÉRJ: Aranyos vagy. Nézd, nem vagyok elégedetlen. Reálisan nézve, a helyemen vagyok. Egészségedre, Ilonka. Neked is sok jót, nagyon sok jót. És majd lesz egy kis meglepetésem.

(Koccintás, Csend.)

FÉRJ: Mindent a helyére kell tenni, az ember számoljon a lehetőségekkel, ne hergelje magát mindenféle marha reménnyel. Megkeresem a kétezeröttszázat, te is az ezerhatot. Megvagyunk, nem? A gyerekek úgyszólván függetlenek, Lali már a maga embere, Ili is egykettő az lesz. Megállnak a lábukon. Ebben a mi munkánk is benne van, ez természetes. *(Koccintás.)* Még egy kortyot, Ilonka. Szóval ami van, az van, és az nincs rosszul. Még fiatalkoromban láttam egy filmet, az volt a címe: *Elesett békében*. Mi pedig élünk. Jöhet valaki, és gúnyos pofával azt mondhatja, na, te kispolgár, na, te átlagférj. Hát csak mondja! És, őszintén szólva, nem tudom, hol végződik a független ember, és hol kezdődik a kispolgár.

(Csöng a telefon, fölveszi.)

FÉRJ: Jó helyen tetszik. Szuper, asszonyom, a legnagyobb teljesítmény, asszonyom. Telefunken. Nem, nem elavult típus. Olyan anyag van benne, hogy na! Meg kell nézni, asszonyom, esténként általában idehaza vagyunk, no de nem a végtelenségig! Legyen szerencsénk. *(Leteszi.)* Ez már így lesz mindhalálig. Egészségedre, Ilonka.

FELESÉG: Nem kérek többet.

FÉRJ: Én még kérek. Nekem kijár. Ötvenéves vagyok. Behavazta hajamat a dér.

FELESÉG: A dér nem havazik, és a hó nem derezik.

FÉRJ: Igenis, tanító néni. Csak egy kortyot. Hogy én is nyugodtabban ihassam a magamét.

FELESÉG: Ihatsz, amennyit akarsz, egész nyugodtan.

FÉRJ: Persze, ez most az én jutalomjátékom. Ma este minden dobás az enyém. Levél nem jött?

FELESÉG: Csupa nyomtatvány. *(Kis szünet után.)* Valaki keresett, nem is tudom, hogy kicsoda, épp mielőtt hazajöttél.

FÉRJ: Valaki? Kicsoda? És mért nem várt meg?

FELESÉG: Nem tudtam, mikorra jössz.

FÉRJ: De üzeni csak üzent valamit?

FELESÉG: Szeretett volna beszélni veled, ennyit.

FÉRJ: Mért kell hogy kifaggassalak? Hogy hívják a pókot?

FELESÉG: A nevét nem mondta meg. Régi ismerősök vagytok, ez az egész.

FÉRJ: Te nem ismered?

FELESÉG: Azt hiszem, még nem találkoztam vele.

FÉRJ: És hogyhogy régi barátom, és te nem ismered?

FELESÉG: Régi ismerős, így mondta.

FÉRJ: Értem. De mégis, mit akart? Valamit csak akart?

FELESÉG: Azt mondta, átutazóban van Pesten, és hogy éjfélkor megy a vonata. És lehet, hogy még visszajön. Valamikor, nagyon nehéz időkben együtt voltatok, ennyit mondott.

FÉRJ: Nagyon nehéz idők. Az emberek szeretik az általánosságokat. Minden idő nagyon nehéz. És mégis, milyen a pofa? Alacsony? Magas? Kopaszodik, vagy annyi a gyönyörű ősz haja, mint nekem? Vagy egyáltalán... Mégis, mit mondott?

FELESÉG: Mindent elmondtam.

FÉRJ: Jó. De a játék kedvéért: légy szíves szó szerint.

FELESÉG: Mit mondott volna az előszobában, szó szerint és nem szó szerint, úgyszólván a küszöbön? Láttam rajta, nem akar bejönni, én sem erőltettem. Biztosan a kettőtök dolga.

FÉRJ *(váratlan idegességgel)*: Mi az, hogy a kettőnk dolga? Nincs semmi kettőnk dolga. Beállít egy ilyen alak, a nevét sem mondja meg. Mindegy. Ne hidd, hogy rosszkedvű vagyok. Igaz, hogy ötven év az nem népünnepély. Nem férfiavatás, vitézi torna, ilyesmi. De amíg még így bírom, hogy lekopogjam... És azért van jó is az életben. A góré délben behívatott, beszélni akar velem. Legutóbb nyolc évvel ezelőtt hívott magához, tudod, épp a racizás idején, a frász kitört akkor. Nem, az ilyesmit nem szereti az ember. Párnázott ajtó, párnázott pofa. Legalábbis

ez van a köztudatban. De a köztudat hajlamos az egyszerűsítésre, az fix. Te Ilonka, hogy ez az ember milyen ember tud lenni! És a Zeiss-üveg mögött milyen kék a szeme! A fene se foglalkozik a főnök szeme színével, de vannak pillanatok, amikor ez hirtelen fontossá válik. Ennek az embernek, amint most kiderült, ibolyakék a szeme. Szóval behív, leültet, egy pillanatig a kezében tartja a kezem. Aztán cigaretta, szivar, fekete, amit parancsolok. Nézze csak, mondja, nézze csak, maga kis híján húsz év óta van nálunk, így és így. Szorgalom. Becsület. Ilyesmi. Elmond mindent, amit az ember évek óta szeretne hallani. Mondom, semmi nagyravágás, de hányszor megfogalmaztam ezeket magamban. És most tőle hallom, szó szerint. Úgy döntöttünk, mondja. Szóval, úgy döntöttek. Rám bízzák a glicerinizemet. Elsejétől kezdve, visszamenően. Már ami a fizetést illeti. Nem tudom, minek vegyem, születésnap ajándéknak, vagy hogy viccelődik velem a sors, a fene kutatja! *(Csöng a telefon. Feleség felveszi.)*

FELESÉG: Igen, a mi hirdetésünk.

FÉRJ: Fejezd be Ilonka, vágd oda. Mondok valami fontosat, és akkor közbeugat ez a rohadt telefon. Add csak ide, majd én elintézem röviden.

FELESÉG: Ne vadulj, nagyon kérek.

FÉRJ *(miután kivette a kezéből a kagylót)*: Milyen hirdetésügyben méltóztatik? Van önnek agya? Mert mi agyakat, s emberi agyakat vásárolunk, átlagos súlyú emberi agyakat. Nagyon sajnálom. *(Leteszi.)* A marha, majd seggre ült. Nagyon kibabráltam a zeneimádó lelkével. Kiderült, hogy egyáltalában nincs agya.

FELESÉG: Évek óta várunk valami ilyesmire. És most olyan mellékesen beszélsz róla.

FÉRJ: Egyáltalán nem mellékesen. Hidd el, tulajdonképpen el vagyok gyengülve a meghatottságtól. Végeredményben újabb stafétabot. Emelkedik a fizetés, megbecsülés, az ember pofáját bearanyozzák. És, mondjuk meg becsületesen, az ember elképzel mindenfélét, de amikor egy szép napon azt mondják, nesze, itt van, hát elszégyelli magát: ezért lihegtél olyan nagyon? *(Kis szünet után.)* Hát szó, ami szó, meg kellene ünnepelni. *(Újabb szünet.)* Na és az a pacák, aki itt volt... hogy is mondta? Nehéz időkben? Mi az, hogy nehéz időkben? Gondolod, hogy célzott valamire, vagy konkrétan mondta? Megjegyzem, az életem teljesen egyértelmű. Igen, voltak nehéz idők, és talán lesznek is. Egészségedre, Ilonkám.

(Az előszoba felől csengetés. Ennek a hangja egészen más, mint a telefoné: mélyebb, berregőbb.)

FÉRJ: Ez talán ő lesz.

FELESÉG: Maradj csak, majd én nyitok. *(Kis szünet után visszatér valakivel.)* Tessék, uram, ez volna itt.

ÖREGEMBER: jó estét kívánok. Elnézést kérek a zavarásért, de hát a hirdetésben benne volt, hogy este.

FÉRJ: Tessék csak, tessék.

ÖREGEMBER: Impozáns darab.

FELESÉG: És a hangja. *(Megszólaltatja.)* Két hangszóró.

ÖREGEMBER: Kimondottan impozáns darab.

FELESÉG: És mint bútor is. Tessék megnézni. Tiszta koloniál.

ÖREGEMBER: Az, az. Kimondottan koloniál. Ez volna itt a lemezjátszó?

FELESÉG: Mikrobarázdás. Alkalmas minden fordulatra. Tessék csak meghallgatni. *(Egy tangó szomorúan érzelmes részlete.)*

ÖREGEMBER: Istenem, a megboldogult fiam kedvenc száma volt.

FÉRJ *(türelmetlenül)*: És hogy tetszett dönteni? Megfelel?

ÖREGEMBER: Kimondottan megfelel. De meg kell mondjam, már az elején meg kellett volna mondjam, én nem vagyok vevő. Sorra járom a hirdetőket, tetszik tudni, egészen magam élek, és az ilyen őszi esték nagyon végtelenül hosszúak. És minél komplikáltabb a hirdetés tárgya, annál hosszabban lehet beszélgetni róla. *(Kis szünet.)* Bocsánatot kérek a zavarásért. Kimondottan impozáns darab. És tényleg, tiszta koloniál.

*

FÉRJ: Szóval annyit mondott, hogy mi ketten, nehéz időkben. És teszerinted nem volt a hangjában gúny, ilyesmi?

FELESÉG: Miért gúnyolódott volna?

FÉRJ: Hát csak úgy. Az ilyen emberek könnyen gúnyolódnak. Nincs nevük és nincs létezésük, hát azt tesznek, amit akarnak. Az ilyen emberek, azt te is tudhatnád...

FELESÉG: Az isten megáldjon, milyen emberek!

FÉRJ: Az ilyesfajták. Mint ez a miénk. Ezek fogják magukat, belépnek valahová, hogy úgy mondjam, jelentősen, pedig hát kicsodák is ezek? Kis nímándok! Üzennek valamit, pedig nincs is üzenivalójuk, joguk sincs hozzá, aztán egyszerűen fogják magukat, és elmennek. Az ilyen embereket ki kell kérdezni. Nem úgy mondtad, hogy szőke és alacsony?

FELESÉG: Tudom is én! Lehet ilyen, lehet, hogy az ellenkezője.

FÉRJ: Na látod. Ez a baj. Valaki keres, és te még azt sem tartod fontosnak, hogy megjegyezd a pofáját. Tudod, hogy hívják az ilyesmit? Közömbösség.

FELESÉG: Lajos, olyan szép ez a nap. Behívott a góré. Mért akarod elrontani?

FÉRJ: Kezébe vette a kezemet, és szinte nem akarta elengedni. Egyenesen belenézett a szemembe.

FELESÉG: Na látod. Jobb, szebb születésnapot nem is kívánhat az ember. És akkor te nem nyugszol. Hajszolsz egy nem létező kísértetet.

FÉRJ: Mit én? Te. Csakis te. Mert annyi fáradságot sem veszel, hogy megjegyezd, ki volt az az ember. Belép egy nemtudomkicsoda, elkezd simán sértegetni, és te - semmi, oda se neki!

FELESÉG: De nem sértegetett.

FÉRJ: Akkor célozgatott.

FELESÉG: Lajos, szívem, eszében se volt.

FÉRJ: Akkor légy szíves, mondd el pontosan az egészet.

FELESÉG: Már ötször elmondtam.

FÉRJ: Mondd el hatodszor. Nagyon megkérlek.

FELESÉG: Lassan húsz éve vagyunk együtt, Lajos.

FÉRJ: Mi ez most? Történelmi áttekintés?

FELESÉG: Ha ennek az embernek valami jelentősége volna, arról én is tudnék.

(Az előszobából csöngetés.)

FELESÉG: Maradj! *(Kis szünet után a Fiúval visszatérve.)* Nincs kulcsod, Lali?

FIÚ: Szervusz, apa. Nincs, édesanyám. A slusszkulcsom karikáján felejtettem, a slusszkulcsot pedig a kocsiban, a kocsimat a lila jövőben. Valahogy ez a képlet.

FÉRJ: Szellemes vagy, fiam.

FIÚ: Mint egy autótól független, szabad ember. Csak azért néztem be hozzátok, mielőtt még kis szobámba visszavonulnék... apa, élj sokáig. Csak ezt akartam mondani.

FÉRJ *(elhűlve és megindultan)*: Te észben tartod az én születésnapomat?

FIÚ: Az ötvenegyediket már illik.

FELESÉG: De hát az apád még csak ötvenéves.

FIÚ: Tévedtem volna? Ez a tiéd, apa.

FELESÉG: Egy gyönyörű cigarettatárca!

FÉRJ: És szattyánbőr.

FELESÉG: Nem is tudtam, hogy ilyen gavallér vagy, Lali.

FIÚ: Loptam.

FÉRJ: Nem akarok nagyokat mondani, de nekem ez kimondottan jólesik.

FIÚ: Hagytatok valami kaját?

FELESÉG: A konyhában van parizer, vaj és zöldpaprika.

FÉRJ: Megjátszod a cinikusat, de azért az én fiam vagy.

FIÚ: Az érzelmek ellenpontozása. Hát minden jól, papa. Szóval parizer és vaj. Aludjatok jól. *(Kimegy.)*

FÉRJ *(kis csönd után)*: Ezek az igazi szabad emberek, nem cipelnek magukkal semmit. Őszinték, mert gyanútlanok. Tele vannak kegyetlenséggel, mert tudnak nem hazudni. Szépek, jó növésűek és a szemük tiszta. Főznél egy kávé, Ilonka?

*

FÉRJ: Nem azt mondtad, hogy bicegett? Mintha azt mondtad volna.

FELESÉG: Nem tudom, nem emlékszem. Lehet, hogy bicegett.

FÉRJ: Ne haragudj, hogy ilyen marhaságokat kérdezek, de valamikor összefutottunk egy fickóval, aki bicegett. É s mert azt mondta, hogy válságos időkben, hát az tényleg olyan volt, rohadt idő. Nekem az az elméletem, minden idő válságos. Kinek hogyan. Szegény anyám abba halt bele, hogy én megszülettem. Hány ember tűnik el a balfenéken, hogy mi életben maradjunk?

FELESÉG: A gin pesszimista filozófiája.

FÉRJ: Nem, asszonyom, pesszimizmusról szó nincs. Légy szíves, koccints velem. Ötvenéves vagyok, és amint voltál szíves hallani, a glicerinizem vezetője. Elsejétől visszamenőleg. Ez csak nem kitalált ok az ünneplésre? *(A pohárák csengése.)*

FÉRJ: Szó, ami szó, ez a nemzedék olyan sáros, hogy a büntudat minden mennyiségben belefér.

FELESÉG: Behívott a főnök, mondta, amit mondott, és te nem tudsz örülni.

FÉRJ: Ez nagy tévedés! Ebben a pillanatban csak örülni tudok. És itt van Lali, aki - a maga módján - nem feledkezett meg a születésnapomról. Ez nekem dupla öröm. Mennyi az idő nálad, Ilonka?

FELESÉG: Öt perc múlva nyolc.

FÉRJ: Akkor még jöhet az a bizonyos. A te kádered. Bár nekem olyan mindegy, jön-e, nem jön. Nem én hívtam, nem én üzentem érte. Jött, és keresett. És akkor még a nevét sem hajlandó bemondani. Hogy együtt voltunk valami életveszélyben!

FELESÉG: Azt a szót, hogy életveszély, ki sem mondta.

FÉRJ: Azt a szót nem. Valóban. De nehéz időkben az életveszély sem ritka.

FELESÉG: Ahogy te mondtad, hát ha jön, jön, ha nem, nem.

FÉRJ: Ez a helyes beszéd. Éjfélkor megy a vonatja. És hová megy a vonatja? Mi közöm hozzá? Máris túl sokat beszéltünk róla. Aztán, őszintén szólva, kezdek álmos lenni. Ez a nap alaposan elfárasztott. Hát igen. Nem vagyok húszéves. Lassan összeadódik, ami elmúlt, és az egész ügynek kezd súlya lenni. Ágyazol, Ilonka?

*

(Tizenöt évvel ezelőtt. Az egész jelenet gyorsabb, zaklatottabb, más dimenzióban szól, talán így lehetne jellemezni: magasabb fekvésben.)

FELESÉG: Ennyi ideig gyűléseztetek? Szegény drágám, csak úgy árad belőled a bagószag.

FÉRJ: Minden pórusból. Hát az úr ezerkilencszázötvenkttedik esztendejében nem adnak egy taggyűlést öt óránál alább. Nekünk is többre van. Ültünk a füstben, ültünk, ültünk, és vártunk, hogy szavazzunk.

FELESÉG: Szegénykém, te, azzal a higanyfejedd.

FÉRJ: Ő volt a szegénykém, Sipos. Neki volt nehéz kibírni fenékkal. Szétszedték, darabokra. Egyszerre mindenki tudott valami rosszat róla.

FELESÉG: És a végén mi lett vele?

FÉRJ: Hogy mi lett vele, szívem? A végén kizárták.

FELESÉG: És te?

FÉRJ: Mit én? Föltettem a kezem, mint a többi. Mért nézel így rám? Én lettem volna a kivétel? *(Kis csönd.)* Lali?

FELESÉG: Már alszik.

FÉRJ: A telefonba azt mondtad, hogy láztalan.

FELESÉG: Nincs láza, és holnap már fölkelhet.

FÉRJ: Ili mint a makk. Nem kapta el a bátyjától.

FELESÉG: Nem.

FÉRJ: Na hál' isten. *(Visszatér az előbbihez.)* A végén a szerencsétlen még meg is köszönte. A közösség hozzásegítette ahhoz, hogy tisztábban lássa a saját hibáit - valami ilyesfélét mondott, persze a felét érteni se lehetett. *(Kis szünet.)* A baj az, hogy nemcsak kizárták, de elbocsátják. Magyarul: kirúgják, és rettentő élhetetlen. *(Magát nyugtatva, de hevesen.)*

Lehetetlen volt melléje állni. Hát hogy tudtam volna segíteni rajta, mondd? És olyan hülyén csinálta, hogy az külön öngyilkosság! Felém fordult a szerencsétlen - persze mindenki az én pofámba bámul -, hogy én tudom, nekem tudnom kell, ő nem állt szemben politikailag, és hogy a Sztálin-képet ő nem vette le a falról, hanem a szög lazult meg. Én ezt tudom, nekem ezt tudnom kell - folyton csak így és így -, mi évek óta ugyanabban a szobában dolgozunk, egymás mellett, én ismerem minden gondolatát, tudok róla mindent.

FELESÉG: És erre te?

FÉRJ: Mit erre én? (*Zavartan.*) Nem vagyok gondolatolvasó - ezt válaszoltam. Erre kitört az általános röhögés. Nem, azt nem akartam, hogy közderű legyen, de ezek csak arra vártak, hogy röhöghessenek. A szög, az meglazult, az tényleg meglazult, és a kép leesett magától, én ezt tudhatom - továbbra is makacskodott a szerencsétlen. Megérthetsz engem, Ilonka, én segítek, ha tudok, nem vagyok vadállat, de azzal, hogy kiadom magamat, még neki nem segítek. A végén Kléber nekem jött, kerek perec nekem - láttad volna az arcát, hogy kivörösödött! Magától esett le az a kép? Talán földrengés volt abban a szobában? Tud valaki ilyesmiről? Így és így. Ilyen gúnyos hangon kérdezgetett. (*Szünet.*) Én ezt a Sipost igazán kedveltem, jópofa volt, rendes ember volt, mind a ketten a Kinizsinek drukkoltunk, de mondd, te mondd meg, Ilonka, mit tehettem volna érte? Amellett ez egy ámokfutó.

FELESÉG: Talán azt mondhattad volna, Lajos...

FÉRJ: Semmit! Nem érted, hogy semmit? Hónapok óta tudom, hogy ki akarják rúgni, csak a megfelelő mondatot keresik. Ha nincs ez a képűgy, akkor van más. (*Kis szünet.*) Az az ember ott állt a füstben, és egyszerre kialudt a szeme. Te, hidd el, szó szerint kialudt, mint egy rossz villanykörte. Lehajtotta a fejét, és kész. Megértette a dolgot. Kléber még volt olyan, hogy is mondjam, emberséges, hogy a zárszóban megcsillantotta előtte, igen, így szokta ő ezt nevezni, hogy megcsillantja a reményt. Kemény munkával, őszinte megbánással - ilyeneket mondott neki.

FELESÉG: És Sipos?

FÉRJ: Semmi. A szeme kialudt, és kész. Utána összesodrótunk a ruhatárban. Véletlenül a lábamra lépett, mondta is rögtön, ne haragudjak. De most már magázott.

FELESÉG: És?

FÉRJ: Mit és? Mért kérdezzetsz? Végeredményben mi nem vagyunk utcáról jött emberek, nekünk elveink vannak. Személy szerint nagyon sajnálom, ez igaz, de végeredményben... (*Tehetlenségében belehajszolja magát.*) Ő tehet róla. Igenis, évek óta járt a szája. Azok a kis gúnyos viccei. Jó, jó, én kussoltam. De most engem is bele akart rántani abba a disznóságba. Hogy mentő tanú legyek egy menthetetlen ügyben.

FELESÉG: De a képet nem vette le.

FÉRJ: Honnan tudod? Éppúgy levehette, mint ahogy nem vette le. Nem vagyok hajlandó, hogy egész éjjel gyötörjem, emésszem magam. Nem tudok rajta változtatni, értsd meg. Ahhoz én nagyon kis pont vagyok. És különben is. Főztél valamit, Ilonka?

*

FELESÉG: Megágyaztam, Lajos.

FÉRJ: Mondd, emlékszel te egy kollégámra... már jó régen dolgoztam együtt vele. Azt hiszem, Siposnak hívták.

FELESÉG: Sipos? Nem, nem emlékszem.

FÉRJ: Dehogynem. Tőlünk kirúgták, és aztán valahogy felszívódott. Én próbáltam érdeklődni utána, de hát tudod, hogy van ez.

FELESÉG: Mért kellene, hogy emlékezzem rá?

FÉRJ: Semmi, egy ötlet. Mit mondott Ili, mikor jön haza?

FELESÉG: Nem tudom. Itt ez az új fiúja a műegyetemről...

FÉRJ: Komoly, vagy csak olyan izé?

FELESÉG: Mit tudom én. Lehet ez is, meg az is.

FÉRJ: Ahogy sikerül neki megúsznia.

FELESÉG: Pontosan. Neked, sajnos, nem sikerült.

FÉRJ: Én, a magam részéről, nem is akartam.

FELESÉG: Két évig jártunk együtt, és te még mindig csak töprengtél. Vergődtél, szegénykém, míg végre elhatároztad magad. Egyszer egy este azt mondtad, szedjem össze az iratokat, másnap megesküszünk. Esküszöm, megrémültem. Te megkérdezted, mért vagyok olyan fehér. Emlékszel, azt mondtam neked, hogy félek. És próbáltalak lebeszélni. Igazán nem emlékszel? Te neveltél, átfogtad a vállamat, és magadhoz szorítottál. Elkezdted nyugtatni és kérni.

FÉRJ: Még jó, hogy nem azt mondd, könyörögni.

FELESÉG: Mondhatnám úgy is.

FÉRJ: Én erre nem emlékszem. Neked volt sürgős.

FELESÉG: Nekem? Miket beszélsz te itt összevissza? Micsoda indulat ez benned?

FÉRJ (*konokul*): Csakis neked volt sürgős! Azt mondtad, igenis úgy mondtad, mint egy ultimátumot, hogy állapotos vagy. Később kiderült, hogy tévedés volt. Nézd, én nem mondom, hogy át akartál verni, hogy csak trükk volt, de a tény az tény. (*Váratlan indulattal.*) Tartsuk magunkat a tényekhez! Lehetetlen dolog, hogy én minden vacak kis ügyből, minden kis hülyeségből lelkiismereti kérdést csináljak, te pedig úgy sétálj mellettem, mint a tévedhetetlen hölgy, aki a legjobb esetben is felelősségre vonja az embert.

FELESÉG (*a sírás határán*) Hogy tudsz ilyen durva lenni? Ilyen igazságtalan? És ilyen trükköt, hogy állapotos!

FÉRJ: Nem kell mellre szívni, Ilonka! Két felnőtt gyerekünk van, és ez a lényeg. A házasságunk bevált. Most hová még? Felhúztad az orrod?

FELESÉG: Ne haragudj, de nekem is nehéz napom volt, én is fáradt vagyok. Ha megengeded.

FÉRJ: Ne haragudj rám, Ilonka. Ismersz, eljár a pofám, ennyi, na! Nem akartalak én megbántani. Nagyon kérlek, ülj vissza a helyedre, igyál velem egy pohárral. Ma igazán olyan jó napom van, hidd el, nemhogy bántani nem akarlak, de szeretnék átadni ebből a jókedvből. Egyedül az öröm is elviselhetetlen. Mit szólnál, ha lemennénk valahová, iszunk egy kortyot, hallgatunk egy kis zenét, ilyesmi. Öltözz át, Ilonka, vedd föl az új sötétkék ruhádat az én kedvemért. Olyan törékeny, lányos vagy benne. Mert hiába szültél két gyereket - és milyen két gyereket -, az alakod megmaradt. Lekopogom. És a ruha vágásából a bőröd kivilágít, igen, ez a megfelelő szó, kivilágít. Más asszonyok ebben a korban! Olyan rohamosan jön rájuk az öregedés! A bőrük egyszerre összegyűrődik, tokájuk lesz, igenis, tokájuk, és a hajukból kiázik az a bizonyos ruganyosság. Te még ma is olyan szép tudsz lenni, mint régen voltál, amikor mindennap más ruhába öltöztél, és figyelted az arcomon a hatást.

(Csöngetés az előszoba felől.)

FÉRJ: Mi ez itt máma, átjáróház? Persze hogy átjáróház. A rohadt hirdetés! Mondtam, Ilonka, el innen, de azonnal, meneküljünk. A végén a nyakunkon marad ez az ócska zeneláda, de az estéinknek fuccs.

ÖREGEMBER: Bocsánatot kérek az újabb zavarásért, az ajtó is nyitva volt.

FELESÉG: Tessék csak nyugodtan beljebb jönni.

ÖREGEMBER: Nagyon furcsa helyzetben vagyok. Azt hiszem, itt felejtettem az esernyőmet, de ez nem egészen biztos.

FELESÉG: Tessék csak nyugodtan körülnézni.

ÖREGEMBER: Olyan igazi családi sátor az az esernyő, alája férne egy komoly família. De hát, kérem, én csak magam vagyok. Lehetséges volna, hogy nem hagytam itt? Mert, kérem tisztelettel, ha sorra veszem a helyeket, eddig négy helyen jártam, nem is négy, öt helyen, szóval a végén ez maradt. Megengedik, hogy leüljek egy kicsit?

FÉRJ: Mi éppen menni készülünk, kedves uram. Légy szíves, menj és öltözz át, de légy szíves!

FELESÉG: Foglaljon csak helyet, bácsi.

ÖREGEMBER: Az egyik helyen, ahol díszmadarakat hirdettek, egy kis alligátor is kapható, valami természettudós unokaöccsük hozta Afrikából, egy törzsfőnöktől kapta ajándékba, mert állítólag elmúasztotta a tüsszögését. Az a törzsfőnök hetek óta tüsszögött, se éjjele, se nappala. És mit tetszenek gondolni, mit ajánlott neki ez az unokaöcs, mármint a természettudós? Megkínálta kockacukorral, és attól egykettő elmúlt. Hogy mi mindent kínálnak eladásra az emberek! Nem, most már látom, hogy az esernyőm nem itt maradt. Most már tessék megmondani, hol keressem? Mert több személyes, az igaz, de én egyedül sem tudom, hogy mit kezdjek nélküle.

FÉRJ (ingerülten): Miért, uram, csak nem zuhog?

ÖREGEMBER: Á, dehogy. Derült, szép este van. De egyszer majd nekifog, és esik. Ki tudja, még hány esős nap lesz ebben az évben! Én magányos ember vagyok, nekem kell magamra gondolni. Tessék elképzelni a sorsomat. Az egész családom meghalt. Túléltem a feleségemet, a fiamat, az öcsémet, a sógoromat, az unokahúgaimat. Úgy gyűjtöm a halottakat, mint más rendes ember a forintot. És a halottak kamatoznak, emléket legalábbis, úgy értem. Én meg az élőket keresem, hogy megszabaduljak tőlük, de nem maradnak el. Örökké a sarkamban. A díszmadaras hirdetőnél például azt súgja az egyik: *ne légy kicsinyes vedd meg azt a kedves kis alligátort.* (Szünet.) Elnézést kérek, nagyságos asszony, elnézést, uram, de ilyen jó esernyőt én már az életben nem találok. A halottaim, akik szorosan mellém álltak az ernyő alá, rossz néven vehetik, hogy ezután megáznak.

*

FÉRJ (álderűvel): Na látod, mégiscsak jó volt ez a kis kirándulás. Nem mondom, a zene lehetett volna csendesebb, de lehet, hogy csak azért dörömbölt olyan nagyon, mert én vagyok fáradt. S hogy te milyen szép voltál! Az arcodon a finom kis pirosság, mintha csak odagondolták volna lánykorodból.

FELESÉG: Én is jól éreztem magam.

FÉRJ: Amikor az a pléhpofa pincér megkérdezte, hogy parancsolnak-e jégkockát, te a retikülődhöz nyúltál, mert biztosan arra gondoltál, ki tudjuk-e fizetni a számlát.

FELESÉG: Kijöttem a gyakorlatból. Évek óta sehol.

FÉRJ: Csak a vállalati bulikon. Az pedig kötelező pofafürdő. De igazad van, ez embertelen állapot.

FELESÉG: Nem mondtam ilyet.

FÉRJ (*fokozódó jókedvvel*): Egy régi kolléga mondása jut az eszembe: „A mi górénk se nem iszik, se nem dohányzik, embertelen élet az!” - óriási szöveg, nem igaz? Majd mi is változtatunk. Na hallod! Egy osztályvezető! Végre szinkronban tudás és beosztás! És még egyszer kérlek, Ilonka, ne haragudj rám. Az este összeviszta járt a szám. Tudod, a fölfokozott állapot. Még az öröm is visszájára fordulhat. És aztán nem szeretem, tudod, hogy beállít valaki, titokzatoskodik, homályosan célozgat erre meg arra. Tele vagyunk mindenféle rossz beidegződéssel.

FELESÉG: Semmi baj.

FÉRJ: És azt se vedd komolyan, amit a házasságunkról mondtam. Tudod, az ember vissza akar ütni, bár, ha meggondolom, nem is tudom, hogy miért. Te igazán nem adtál rá okot. Legfeljebb annyit, hogy túl jelentősen említetted azt az alakot. Ilyenkor jobb semmit sem mondani. És ne haragudj, te mintha aláhúztad volna azt a semmit, amiről nem kell beszélni, mert egyszerűen nincs értelme. Mintha olyan szándékos lett volna, hogy piszkálj egy kicsit. Ezt én nem állítom, csak úgy mondom, hogy értsd. Arra gondoltam, te engem ki akarsz billenteni. Nagyon kérlek, ne fordíts hátat, hallgass végig, kell hogy értsd a helyzetet.

FELESÉG: Egyáltalán nem értelek, és nem is akarlak érteni. Most hová akarsz eljutni?

FÉRJ: Sehová. Csak azt szeretném, ha tudnád, de határozottan, engem nem lehet kibillenteni. És nem lehet évek óta, ha kimondatlanul is, büntetni valamiért. Nem ülök a vádlottak padján.

FELESÉG: Mondom, hogy semmit se értek.

FÉRJ: Te nagyon is érted... És nagyon is tudod, mire gondolok. Hát igen, beleestem abba a nőbe. És nem rohantam közölni ezt veled. Ez is igaz. Hát igen, el akartam menni vele, de a végén itt maradtam. Itt vagyok, vagy nem vagyok itt?

FELESÉG: Hagyjuk ezt, erről ne beszéljünk.

FÉRJ: Csak beszéljünk, egész nyugodtan. Itt maradtam.

FELESÉG: Mert ő ment el másvalakivel.

FÉRJ: Nem lehet évek óta büntetni valakit, mert beleszeretett egy nőbe.

FELESÉG: Elment másvalakivel, én meg itt maradtam veled. Pontosan látlak, ennyi az egész.

FÉRJ: Nem lehet büntetni engem, mert szerettem valakit. Nem vagyok odaragasztva a vádlottak padjához.

FELESÉG: Itt maradtam veled, és jobban ismerlek, mint szeretnéd.

FÉRJ: Nincs hozzá jogod. Ahhoz sincs jogod, hogy jobban ismerj, mint szeretném. És ahhoz sem, hogy óráról órára kipreparáld az állítólagos hitványságomat, mint egy békát szokás. Nem vagyok se rosszabb, se gyávább, mint az átlag. Van belőlünk legalább kétmilliárd a földön.

FELESÉG: El akartál menni azzal a nővel, itt hagyni a két gyerekkel. Csak azon múlt az egész, hogy azon az autóbuszon, amelyik átvitte a határon, az utolsó pillanatban másnak szorított helyet. Hetekig fölsírtál az álmodból.

FÉRJ: Szerettem. Nem is őt, inkább a szerelem lehetőségét.

FELESÉG: Milyen lírai vagy, és milyen finom!

FÉRJ: Kiárúsítom az ösztinteségemet. Parancsolsz még valamit?

FELESÉG: Nem. Semmit.

FÉRJ: Most egyszerre nem? Éveken át mást se tettél, mint nyomoztál utánam. Csak kérdezz nyugodtan, válaszolok. *(Kívülről zaj, majd belép Ili.)*

LÁNY: Szevasztok! Ti még ébren?

FÉRJ: Mulatunk, Ilike, istenien mulatunk!

LÁNY: Hallom, hogy születésnap. Hadd simogassam meg a szakálladat, apa. Gin? Tölthetek? Kedves egészségetekre! És isten éltesen, apa, jó sokáig, és maradj ilyen stramm, ilyen jóképű őszülő úriember.

FELESÉG: Égve hagytad odakint a villanyt.

LÁNY: Igen. Kint van a fiú.

FELESÉG: Micsoda fiú?

LÁNY: Az előbb találtam. Már beszéltem róla, anyám. Ez az a bizonyos fiú, a műegyetemről. Szeretne megismerni benneteket.

FELESÉG: Most, éjfélkor?

FÉRJ: Hívd be.

LÁNY: Ugyanis itt akar maradni nálunk.

FELESÉG: Hát csak akarjon.

LÁNY: Én is akarom. Lali kimegy a cselédszobába, cserélünk, mi az ő szobájában leszünk. Ne szólj egy szót se, ezek még a háború előtti reflexeid, lásd be.

FELESÉG: De legalább szereted ezt a fiút?

LÁNY: Várj csak... ezen még nem gondolkoztam. El tudom képzelni, hogy együtt maradunk egy ideig.

FELESÉG *(küszködve, kétségbeesve)*: Hogy szereted-e, azt kérdeztem!

LÁNY: Azt is el tudom képzelni, hogy mindennap megvárom az egyetemnél, és együtt megyünk haza. Unom a bagószagú eszpresszókat és a kölcsönkért albérleti odúkat. Van olyan igényem, hogy huzamosabb ideig együtt legyek vele. Nappal is, meg éjjel is, mindenféle emberi helyzetben.

FELESÉG: De hogy szereted-e, Ilikém, ezt kérdeztem, és folyton csak ezt kérdezem.

LÁNY: Ki kell próbálni. Ti is kipróbáltátok, nem?

FÉRJ: Neked mi a véleményed, szeretjük mi egymást anyáddal?

LÁNY: Hát én azt honnan tudjam?

FÉRJ *(áljókédvvel)*: Honnan tudjad? Hát itt vagy te, és itt van a bátyád.

LÁNY: A gyermekáldás, apám, nem bizonyíték. Az emberek többsége nem szereti egymást, mégis szaporodik. Azonkívül, ne haragudj, ti már túl vagytok a korosztályon.

FELESÉG *(váratlanul kitörve, kiáltozva)*: A szobát nem adom! Innen elmehetsz a fiúddal, ahová akarsz, de a szobát nem adom. Nem szolgállok nektek a halálomig.

FÉRJ: Hívd be a fiút, hadd lássam.

LÁNY: Igazán behívjam? Hallod, hogy anya mit mond.

FÉRJ: Anyád most ideges. Félóra múlva majd ő is azt mondja, hogy maradjon. És reggel elcserélték a szobát Lalival.

LÁNY: Már cseréltünk, apa.

*

FÉRJ: Nem tudsz aludni?

FELESÉG: Valahogy nem.

FÉRJ: A dolgokat el kell fogadni. Azt szeretem Iliben, hogy egyértelmű. Mindig is ilyen volt.

FELESÉG: Mindig lehetett számítani a kíméletlenségére. (*Hosszú csend.*) Ezeknek egykettő gyerekük lesz, és akkor majd mi mehetünk a cselédszobába.

FÉRJ: Lesz. Ili a harmadik hónapban van.

FELESÉG: Ne viccelj. Neked megmondta?

FÉRJ: Képzeld, a tanácsomat kérte. Ilyen a kapcsolatom a gyerekeimmel. Erre büszke vagyok.

FELESÉG (*nem tragikusan*): Szóval a hátam mögött - a te tanácsodat kérte.

FÉRJ: A hátad mögött. A szigorú elveid mögött. Számított a gyöngeségemre.

FELESÉG: Ravasz kis nő.

FÉRJ: Ravasz. Az isten felruházta ravaszsággal és kedvességgel. Használja is mind a kettőt.
(*Éles, kegyetlen telefoncsengés.*)

FELESÉG: Az öreg lesz. Az esernyős. Rájött arra, hogy nem is volt esernyője. Vedd fel.
(*A telefon folyamatosan cseng.*)

FÉRJ: Örülök, hogy a humorodnál vagy, de nem veszem fel. A sors ezennel ki van küszöbölve. Éjfél után nem vagyok köteles a rendelkezésére állni.

FELESÉG: Nem bírom ezt az örült csöngetést. Ha te nem, majd fölveszem én.

FÉRJ (*sokatmondóan*): Nem veszed fel.

FELESÉG: Furcsa vagy.

FÉRJ: Az. Magamnak is. Képzeld, történelmi alak vagyok. Lajos az ötvenéves. Lajos, a dicstelen. Állok a talapzaton, bronzfigura, aki lassan zöldül. Körös-körül fák, reflektorok, a kuttyák lepisilik. (*A telefon folyamatosan csöng.*) Megyek, és kihúzom a dugót.

FELESÉG: Nem lenne mégis egyszerűbb felvenni?

FÉRJ: Az lenne a legkomplicáltabb. Nem állok rendelkezésére. (*A telefoncsöngetés abbamarad.*)

FÉRJ: Megértette, hogy hiába kísérletezik, kiérezte a hangomból a komolyságot. Végeredményben neki is vannak idegei. Nem vagyok örökké ügyeletes. Nem rángathat elő, amikor az eszébe jut. Azt hiszem, ő ezt most már pontosan tudja, de te is megmondhatod neki, ha véletlenül találkoztok. Nagyon kérlek, ne csinálj ilyen csodálkozó arcot, te pontosan tudod, hogy ki telefonált.

FELESÉG (*belemegy a játékba*): És ha tudnám is! Éjfélkor elutazott.

FÉRJ: Hátha lekéste a vonatot.

FELESÉG: Elég volt, most már én mondom, fáradt vagyok. Ma este már annyi mindent hallottam tőled. Elég volt, már megmondtam neked!

FÉRJ: Kértelek, hogy ne haragudj, ez nem elég? Bocsánatot kértem tőled.

FELESÉG: Nem haragszom. Nincs bennem semmi, sem harag, sem az ellenkezője. Csöndet szeretnék, ennyi az egész. És még egyszer mondom, nem haragszom rád.

FÉRJ: Hát ne is. *(Hosszú csend után.)* Szükségem van rád, Ilonka. Az élet nemcsak abból áll, hogy gürcölünk és összeszorítjuk a szánkat. *(Hosszú csend.)* Azt mondtam neked, ennek a nemzedéknek rossz a lelkiismerete. Hát nem dicsekedhetünk, ez igaz, de az emberek többsége nem bűnöző, és ez a fontos. Volt olyan helyzet, hogy szólni kellett volna, de fogtam a számat. Valami lökdösött belülről, beszélj, tiltakozz, mondd ki az igazat, de én kussoltam. Igaz, nem én voltam a döntőbíró. Másfél évig voltam a fronton, de nem öltem. Nem tapad vér a kezemhez, Ilonka, ez is valami! És nem voltam cinikus, mindig hittem abban, amit csináltam. Legalábbis átmenetileg. Óvatos vagyok, ez igaz, de az óvatosság még nem oportunizmus. És avval a nővel nem azért nem mentem el, mert egyszerűen másnak szorított helyet maga mellett. Az a nő, ha tudni akarod, ragaszkodott hozzám, az a nő szerelmes volt belém. De különben ez nem tartozik ide. Azt kérdeztem, hogy alszol-e.

FELESÉG: Nem, nem alszom, téged hallgatlak.

FÉRJ: A hangod most olyan, mint amikor szépen, egyenletesen üt az óra. Olyan, mint régen. Mikor is volt az a régen? Tegnap vagy öt perccel ezelőtt? Az a jó, hogy legalább annyira a jelenem is vagy, mint a múltam. És te is itt vagy velem.

FELESÉG: Nem kerestél téged senki, Lajos.

FÉRJ: Senki? Te most meg akarsz nyugtatni, ennyi az egész. De én nem szorulok rá, hidd el. Ide bármikor eljöhet bárki.

FELESÉG: Nem volt itt senki, Lajos.

FÉRJ: Szóval senki. *(Enyhülten.)* Jó kis fantáziád van. Megforgattál egy kicsit, nem mondom. Pedig hát én nem rúgtam ki embereket, nem ítéltel el senkit, nem voltam a vád tanúja, sem igazi, sem konstruált ügyekben, és mégis - mondd, hogy élhet, mondjuk, egy ügyész, egy politikus, ha én így élek, ilyen vacak lelkiismerettel.

FELESÉG: Mindenki úgy él, ahogy tud. A maga lelkiismerete szerint.

FÉRJ: De hát mi az, hogy lelkiismeret, azt mondd meg nekem. Az idegek matematikája, vagy mi a csoda?

(A fiatalok szobájából magnózene hallatszik, mindig erősebben.)

FÉRJ: Úgy látszik, a gyerekek jól érzik magukat. Megünneplik, hogy befogadtuk őket.

FELESÉG: Csak te fogadtad be őket.

FÉRJ: Te meg én. Ne játszd meg a szigorút, Ilonka.

(Nyílik az ajtó, a zene bezúdul, de az ajtó zárulásakor ismét elcsöndesedik.)

FIÚ: Remélem, nem alusztok még. Egy kis háziünnepség, apa. Esküszöm, nagyon rendesen viselkedtetek.

FELESÉG: És a szomszédok mit szólnak ehhez a ricsajhoz? Mindjárt reggeledik.

FIÚ: Ilyen a szomszédok sorsa. Akarják, nem akarják, részt kell hogy vegyenek. Csak azért méltóztattam betolakodni, hogy tisztelettel meghívjalak benneteket. Itt az ideje, anya, hogy megismerd a vődet, leendő unokád apját. Rendes fiú, isten bizony, nem lesz sok bajod vele. Lehet így is, pizsamában. Családiasan.

FÉRJ: Milyen piátok van, gyerekek?

FIÚ: Egy egész bárszekrény. Szóval akkor ez rendben? Elfogadjátok a meghívást? Mondom, ne nagyon öltözködjetek, ne húzzuk az időt. Hát akkor várunk. És azonkívül, apa, ha vendéget hívsz, légy szíves itthon maradni.

FÉRJ *(döbbenet)*: Vendéget, én? Én nem hívtam senkit. Én nem tudok senkiről. És te se hívtál senkit, Ilonka.

FIÚ: Valami régi barátod volt itt, több mint egy órát várt. Nekem kellett dumával etetnem, képzeld!

FÉRJ: Milyen régi haverom?

FIÚ: Ne szerénykedj, apa. Valamikor, még a történelem előtti időkben megmentetted az életét. Legalábbis ő így mondta. Háború. Erdély. Valami völgykatlan. Szóval együtt voltatok katonák. Ti ott szorultatok a völgyben, és ő egy szép golyót kapott a hasába. Hogy lehet, hogy te sose beszéltél erről? Ha én ezt sráckoromban tudom, esküszöm, ceruzával beírlak a történelemkönyvbe. Az öregfiú csak annyit mondott, hogy te a hátadon cipelted ki abból a völgyemicsodából... katlanból, na!

FÉRJ *(kimerülten)*: Én ezt már rég elfelejtettem.

FIÚ: Az öregfiú mindjárt a háború után kilécelt Kanadába, és most, hogy hazalátogatott - ne röhögjetek, de így mondta -, szerette volna a háláját leróni neked. Akkor viszlát.

(A Fiú kimegy, a külső zene fölcsap, majd egész távolból végigkíséri a két ember szavait.)

FÉRJ: Mégiscsak itt járt az a bizonyos. És milyen nyugodtan mondtad, hogy nem volt itt senki.

FELESÉG: Azt akartam, hogy nyugodt éjszakánk legyen.

FÉRJ: Nem kell engem megvédeni semmitől, senkitől. Nem viccből mondtam, hogy az életem nyitott könyv, akárhol föllapozhatod. Én olyan ember vagyok, olyan ember... nálam nincs kettős könyvelés, érted? Igen, a hátamon cipeltem azt az embert, pedig körös-körül a hegyen mesterlövészek ásták be magukat. Az ő vére meg az én izzadságom összefolyt, de én csak cipeltem, hason csúszva, úgy, hogy leszakadt rólam a zubbony meg a nadrág, minden. Ilyen ember vagyok én, Ilonka, csak nem teszem ki a kirakatba. *(Kis csend után.)* Te alszol, Ilonka? Te sírsz? Na, sírni nem szabad, Ilonka. Ne sírj, drágám. Olyan szép voltál az este, igazán mondom, lánykorod óta nem voltál ilyen szép, mint ma este. Aztán, ide figyelj, itt a fiatalok dolga. Az ő ügyükről, az ő külön bejáratú életükről van szó, mi abba nem szólunk bele. El-tolták vagy elrendezték, most már rájuk kell hagyni. De téged nagyon kérlek, Ilonka, ne sírj. És ne gyűlölj engem. Mi egymásra vagyunk utalva, drága szívem. Még nem vagyunk öregek, itt állunk egymás mellett... És majd meglátod, Ilonka... Majd meglátod, Ilonka, majd meglátod, drágám!

(1969)

A KONZERVMESTER VASÁRNAPJA

HANGOK

A KONZERVMESTER

ANNA

GÁBOR (hétéves)

KELLER

KELLERNÉ

ALHADNAGY

VOLT TANÁRNŐ

(Rádió kora reggeli ébresztője.)

RÁDIÓ: Jó reggelt kívánok, kedves hallgatóim, a pontos idő négy óra harminc perc. Ma augusztus 23-a, vasárnap van, Fülöp napja. Az időjárás az évszaknak megfelelően meleg lesz...

GÁBOR *(kisfűhang)*: Fülöp napja! Ki volt az a Fülöp, papa?

RÁDIÓ: ...a higanyszál a harminc fok közelébe emelkedik, valódi kánikula, kellemes strandidő.

GÁBOR: Éljen a strandidő!

(Harsogó rézfűvós ütemek.)

KONZERVMESTER: Mintha ezen a kék süket égen volna egy kis felhő. Na, éppen csak hogy bárányfelhő, de felhő. *(Álkedélyesen.)* Fellegecske.

(A csónakházban.)

K.-MESTER: Na, mitmegmondtam, gyerekek, ez igazi úszó palota. Beljebb, gyermekeim, ez itt Csere Bandi bűnbarlangja. Azt mondja a fiú - szénfekete ősember, olyan izomkötegei vannak, hogy na! -, neked, Lajoskám - mondja ő -, mindig, minden időben. Vidd ki a családodat, és éljetez vízi életet.

GÁBOR: Barlang, mert jó sötét és jó bűdös. Állati pipaszaga van, meg micsoda szaga? Kölniszaga.

ANNA: És a padló alatt érezni a Dunát. És hallani, ahogy kotyog. Beszélget.

K.-MESTER: Énnekem a talpam alatt ne kotyogjon semmi. Na, most leszedjük szépen az ablaktáblát, és lőn világosság, vagyis lőttek a sötétségnek. Nahát, mit szóltok, micsoda fény! Kilátással a budai hegyekre.

ANNA: Milyen járatos vagy te ebben a bűnbarlangban.

K.-MESTER: Én? Ugyan kérem! Mi vagyok én, Gáborka?

GÁBOR: Mondhatom? Szolid marha.

K.-MESTER: Na látod. Szegény megboldogult Ilus mindig azt mondta rólam. És nem unod te ezt a szolid marhát? - kérdeztem tőle. Nem, nekem ez a jó. Hát igen, szeretem az állandóságot, mindenben, mindenkiben. Ami van, az legyen stabil. De azért nem vagyok vaskalapos.

GÁBOR: Micsoda szexi sorozat! Ezek mind Csere Bandi női?

K.-MESTER: Menyasszonyai, fiam. Vagy képzelt menyasszonyai. Egyszer háromszáz forintot adott egy fényképésznek egy osztályon felüli fotóért. Dús haj, nagy szem, és hát a köldökig mindent megmutat. A fotós tudta, a nő disszidált, hát rizikó nélkül odaadta. Ő meg évekig mutogatta, ezzel járt jegyben, mondta, és hogy ez a szépség miatta ment a halálba.

GÁBOR: Azért én szeretnék Csere Bandi lenni.

K.-MESTER: Te most kibújsz, fiam, a nadrágból, és irány a Duna. Vagyis szépen megvársz minket a parton.

ANNA: Itt a fecskéd, Gabi. És vigyázz.

GÁBOR: Kösz szépen, Anna. Csónak is lesz, papa?

K.-MESTER: Csónak, és minden az égvilágon. Komplet vízi élet. Bár megmondva az igazat, nekem egy ízem se kívánja. Nem mondom, úszni egyet. Ráfeküdni a vízre. Eredj, fiam, hadd vetkőződjünk.

GÁBOR (*boldog nevetéssel*): Nézd csak, a papa úszónadrágja! Egy fehér cethal van rajta.

K.-MESTER: Mi ezen a nevetnivaló? A legfinomabb import úszónadrág. Eridj! És a vízbe ne menj, fiam. Majd együtt. Leülsz, nézegeted a Dunát, szemben a hegyeket, megkeresed magadnak a tévétornyot.

GÁBOR: Miért, ti meddig akartok maradni?

K.-MESTER: Amíg átöltözünk, fiam. Na, tűnés!

GÁBOR: Sziasztok!

ANNA (*kis csend után*): Az a gyanúm, hogy a te barátod nem evezni jár ide. Csak nehogy kiderüljön, hogy olyan, mint a Kékszakállú, és itt süllyeszti el a nőit.

HANGOK: Csere Bandi!

Csere Bandi!

Csere Bandi!

K.-MESTER: Hát istenkém, független ember, harmincéves, és szereti a húst, de a száz kiló körül. Ő ezt nem is tagadja. Neki ott kezdődik a nő, ahol a normálisnak vége.

ANNA: Csupa pucér spiné. A gyerek úgy gusztálta őket, hogy majd kiesett a szeme.

K.-MESTER: Férfigyerek. Betöltötte a hetedik évét. Nézd csak, milyen jópofa ez a függőágy, és van egy szényitható is. Fekhelyekben ez fölszerelte magát. (*Elégedetten ásít.*) Már most is kemenceszaga van a levegőnek... beleájulunk ebbe a jó bűdös kánikulába. Nem mondom, én az ilyen vásárnapokat, már a múltban, otthon szerettem eltölteni. Jó sötét szoba, roló a padlóig leeresztve, jégbe hűtött sör, a kád teli hideg vízzel, ha nagyon szenvedek, egy kis középhideg zuhany, ha meg erősen vágyik az ember valami eszmecserére, leemeli a kagylót, hívja Kelleréket, egy-két barátot, eldumálgat velük, megbeszél valamit estére, amikor az idő is kilihegte magát, szóval lehet lélegzetet venni. De azért, nem mondom, jó, hogy kijöttünk. Én ugyan nem vagyok vízi ember, de az úzás, az megy. Nem kell úgy elbújni, ha vetkőzöl, Anna, látni akarlak. Gyönyörű vagy. Micsoda szép, hosszú combod van, drága!

ANNA: Én pedig megkérlek, ne leltározzál. Nem vagy sztriptízbárban.

K.-MESTER (*elégedetten nevetve*): Sztriptízbár! Örülj neki, hogy sztriptízbár. Én nemcsak a lelkedet szeretem.

ANNA: Érzem a bőrömon, ahogy mászik rajtam a szemed.

K.-MESTER: Na és? Érezd. Nagyon szeretlek én, Anna. Amióta te vársz engem otthon, hajt valami hazafelé. Alig várom, hogy kinyisd az ajtót. Ha nem ígértük volna Kelleréknek, hogy este együtt leszünk, milyen jó lett volna itt aludni, nem? Nekünk a függőágy, a gyereknek a kinyitható. Telihold lesz, vagy újhold? Ennek te vagy a szakértője. Ne húzd fel még azt a fürdőruhát, az isten megáldjon.

ANNA: Egy kis ingyenelőadás, itt a nyílt színen. Rendezünk cirkuszt a gyerekeknek.

K.-MESTER: A válladat, azt még végigcsókolom. Meg ezt a szép cigánybarna melleidet.

ANNA (*megadva magát*): Te bolond! Te bolondos!

K.-MESTER: Minden olyan sima rajtad, és olyan jószagú, és olyan nőies! Nekem ez még mind új, ezt még mindennap föl kell fedezni. Két hónapja vagy a feleségem. Időben mennyi ez? Két perc? Két másodperc? Két pillanat? Nézd, édesem. Nagyon jól tudod, kétszázhusz nő dolgozik a kezem alatt. Bármikor bármelyiket megkaphatnám. Na, ha nem is bármelyiket, de elég sokat. Elég sokat. Én nem vagyok nőre éhes. De azt se mondom, én nem játszom meg magam, hogy csak a fiam mellé kellett az anya, a meghalt anyja helyett. Én megmondom bárkinek, kell az anya, az igaz, de nekem asszony is kell. Én nem vagyok az a kalandos típus. Nem szállok virágról virágra. Ilyennek születtem. Vagyis, egész pontosan, te kellesz nekem, azt mindenki tudja. Csókolj meg, csókolj vissza, igen, így drágám, igen.

GÁBOR (*berobbanva*): A víz fölött több színű a fénytörés!

ANNA: Magyarul: szivárvány.

GÁBOR: Azt mondja egy bácsi, olyan forró a homok, hogy sült tojás lesz ebédre. Értitek?

K.-MESTER: Marha! Kis marhám! Na, csak eridj, mindjárt jövünk utánad. (*Elcsöndesülve, meghatottan.*) Fénytörés. Ez a gyerek teli van mindenféle fantáziákkal. Az ember néha azt gondolja, kifeszíti a két kis vékony karját, és egy-kettő - elrepül. Volt neki egy kishúga, az Ildikó, aki hároméves korában meghalt. Azt indiánra tanította. Ott ült a kiságya mellett, és indiánul beszélt neki.

KELLER: Nézd, Lajos, még csak nem is úgy kezdem, hogy semmi jogom belepofázni az életedbe, hogy ez a te magánügyed. Mi az, hogy magánügy? Közönyös emberek ilyen nagyon elegánsak. Barátok között az ilyen határ nem létezik. A barátság rámenős valami. Erőszakos és tapintatlan. Mióta szagolni tudok, a haverod vagyok.

K.-MESTER: A bélzsírüzem! Az a vastag bélzsíríz, a bűz, amittől másnak fölfordul a gyomra. És csak olyan csajokkal járhattunk, akik ugyanott dolgoztak, az üzemben, mert nem zavartuk egymást a szagunkkal. És hányan loptak abból a rohadt bélzsírból, hogy főzhessenek!

KELLER: Most nem a *proletármúltról* beszélünk, pajtás. Most nem írsz életrajzot, én meg nem vagyok újságíró. Két hónapja, hogy a földbe tettük Ilust, és te máris, örült kan, rohansz nősülni. Még ki sem simult a lepedője, még ki sem hült az ágya. A fésűjében még ott a haja. Ha belenézel a tükrébe, még az ő arcát látod.

K.-MESTER: A fiam nem lehet meg anya nélkül. Túlságosan is érzékeny a gyerek. Olyan gondoskodás kell neki, amit csak nőtől kaphat.

KELLER: Szóval Gábor miatt.

K.-MESTER: Persze, meggondoltam a meggondolnivalót. Csakis olyan nőt vihetek haza, aki mindenféle tekintetben a társam. Anya, feleség, szerető, minden.

KELLER: Ezt nagyon szépen mondod. De én személyzetis se vagyok.

K.-MESTER: Anna rendes, korrekt nő. Huszonhét éves, már nem gyerek, tudja, amit tudni kell.

KELLER: Tizenhárom évvel fiatalabb, mint te.

K.-MESTER: Vártam, hogy ezt mondod. Valamirevaló férfinak az nem korkülönbség. És a nő tiszta, becsületes, a gyereket is kedveli. Önálló valaki, tanítónő, mégpedig abban a telepi iskolában, ahová a te gyerekeid is jártak.

KELLER: Ilyen jól megismerted?

K.-MESTER: Több mint egy éve járogatunk együtt. Amióta a klinikán megmondták, hogy Ilusnál nincs remény. Szóval hogy menthetetlen. De te jól tudod, én úgy bántam Ilussal, az utolsó pillanataig... én meghagytam neki a reményt. Minek ez a nagy izgalom? A melósok éppolyan vaskalaposak, mint a legbűdösebb kispolgárok.

KELLER: És te? Te mi vagy? Jószagú forradalmár?

K.-MESTER: Tudom, hogy mit akarsz mondani. Elismerem, mindig te voltál az, a nehéz percekben, szóval aki segített nekem. Tagadom én ezt? Azt mondtam Annának is, nézd, Anna, Kellerék nekem jó barátaim. *A barátaim.* Ezt a nyamvadt életemet is Edusnak köszönhetem. Ha ő nincs, elvisznek hadifogolynak Szibériába, mit tudom én, akkor mikor jutok haza! De ő azt mondta, nem voltál katona, hát hadifogoly se lehetsz. Ő mindig megmutatta nekem azt a kisajtót, érted, Anna, amit én nem vettem észre, mert bele volt építve a falba, vagy éppen eltakarta egy nagyobb kapu. Az ő szava nekem a kimondott szó.

ANNA: És rólam mit mondott? Kíváncsi lennék. Mert nagyon nézegetett, körüljárt a szemével Nem féltesz tőle?

K.-MESTER *(kis szünet után)*: Tetszettél nekik. Azt mondom, nekik, mert Piri, az a kis feketebors, nagyon eredeti egy nő, és van véleménye. Mondták hogy... *(Elakad)* Szóval este Kellerék, ők hozzák a bort. Edus már benyalt egypár hektóba, az ízlése tökéletes. Amire ő azt mondja, bor, az bor, a többit ki lehet önteni. Nem szólsz, Anna?

ANNA: Hallgatom ezt a nagy, csöndes vizet. Kotyog, az egyik hullám beszélget a másikkal.

GÁBOR: És te érted őket, Anna?

K.-MESTER: Megállapodtunk, fiam, hogy most már nem nevezed Annának. Mondhatod neki, anya. Bátran.

ANNA: Nem értem, hogy mit beszélnek, de most már egy kicsit izgatottak.

K.-MESTER: Jól elmarháskodtok ezzel a halandzsával, kedveseim. Ezt én szeretem. Ez otthonias, családias.

GÁBOR: Az ott a gázgyár, apa?

K.-MESTER: Nem, az a víztorony. *(Érthetetlen ingerültséggel.)* Mondd, Anna, ha együtt vagyunk, te mindig keresel magadnak valamit, ami szórakoztat? Annyira unalmas vagyok?

ANNA: Hát ezt mért mondod?

GÁBOR: Ez olyan icipici báránnyfelhő, hogy csak széle van, közepe nincs.

K.-MESTER *(rajtaütve)*: Például ez, az icipici báránnyfelhő.

ANNA: Ezt Gabi mondta, nem én.

K.-MESTER: Százszázalékosan igaz. Ne haragudj, úgy látszik, ideges vagyok. De hogy mitől?

ANNA: Az előbb azt mondtad, jól érzed magad.

K.-MESTER: Hogy jól? Prímán! Én aztán igazán nem vagyok kiborulás, de néha átfutnak az emberen olyan kis elektromosságok. Mintha össze volnék kötve valami transzformátorral.

GÁBOR: Ez a kis gyors hal, Anna, ez pizstráng?

ANNA: Ugyan, pisztráng! A Dunában nincs pisztráng. Sneci. Szeméthal. Mitől vagy te ideges, Lajos? Mitől vagy te összekötve micsodával?

GÁBOR: Transzformátor. Még mindig itt vagyunk a part mellett. Még minden olyan közel, hogy elérhetem a kezemmel.

K.-MESTER: És az rossz?

GÁBOR: Az a jó, ha az ember messze van. Te nem tudsz evezni, papa, vagy nem is akarsz. A pocakodnak nem ártana.

K.-MESTER: A pocakom! *(Erélyesen.)* Szerintem így jó, a part mellett. Az ember mindent közélről lát. Szerintem ez az igazi. Nem vagyok úrhajós. Na hiszen.

GÁBOR: Átveszem a másik evezőt, jó? Nézzétek, ott kint a vízen olyan szép karikákban fekszik a nap. És a legklasszabb kajakok is ott húznak.

K.-MESTER: Nem mondom, az a kis báránylevél... szerintem már sokkal nagyobb, mint az előbb volt.

GÁBOR *(kacagva)*: Hasa van. Állapotos. Voltál te már állapotos, Anna?

K.-MESTER: Ne szemtelenkedj, fiam, mert mindjárt visszaküldelek a partra. És ott aztán messze leszel, de tőlünk.

ANNA: Nem mondott semmi rosszat. Nem voltam eddig férjnél, Gabi, hát nem is voltam állapotos.

K.-MESTER: Én nem hordok vaskalapot, de szerintem még elég korai, hogy ilyen hangon beszélgessek. Ha ez a fiú szemtelen, rendre kell utasítani.

GÁBOR: Csurogjunk le arra a nagy vízre. Ott már nincs olaj, uzsonnapapír, ott már igazi a Duna.

K.-MESTER: Tíz óra múlt. Add csak ide a Szokolt, fiam. Szeretem, ha itt a kezemben a kis rádió. Szóval én kényelmes ember vagyok, na! Isztok egy kis hideg kávét?

(A rádió kisebb reccsenések között megszólal.)

RÁDIÓ: Ma augusztus 23-a van, Fülöp napja. *(Váratlanul átvált.)*

A középső fog cápa fog,
szemével pókok gurigáznak,
bordáit pengeti a hold...

(Köznapian.) A strandokon rekordforgalom. Már a kora reggeli órákban...

(Kattanás.)

K.-MESTER: Valamilyen más állomás is beledumál. Micsoda hülye szöveg. Gyerekműsor, vagy mi az isten. Szemével pókok gurigáznak. *(Növekvő ingerültséggel.)* Nagyon megkérlek, Anna, ne ilyen tempóval. Este aztán jön az izomláz, rakhatjuk az ecetes ruhát. De régen volt izomlázam! Ha nem tudnátok, én nem voltam mindig ilyen dagadt, elkényelmesedett, a fenekem alatt se volt mindig párna, üvegkalitkában sem ültem - gyerekek, ha ti tudnátok, hogy ezek a vállak micsoda ládákat cipeltek! A bőrömet feltépték a szálkák, a kezemen olyan kéreg, mint a kesztyű. Na jó, ahogy Edus mondaná: hagyjuk a proletármúltat. Volt, elmúlt. Brosúraanyag. A lényeg az, hogy együtt vagyunk, a nap süt, és ez a mi első igazi kirándulásunk. Nem vagyok vízi ember, de a ti kedvetekért... na! Nem mondom, az úszás az megy. Ráfeküdni a

vízre. És ne bízd az evezőket a gyerekre, Anna, ez, isten bizony, még belefördít minket. *(Erőltetetten nevet.)* Ez képes rá, csupa viccből. Ne marhaskodj, fiam.

GÁBOR: Még mindig nem értük el azokat a karikákat. Az aranykarikákat a vízen.

K.-MESTER: Mert azok, te kis marhám, minél közelebb mégy hozzájuk, annál messzebbre úsznak. Csakhogy mi nem hagyjuk magunkat becsalogatni a középre. Nekem már az is sok, hogy alig látom az arcokat. Már olyan kicsik, mint a zsemlyék, a másnapos zsemlyék.

(Távoli sirályvívójogás.)

GÁBOR: A madarak isznak a vízből.

K.-MESTER: Ez a gyerek mindig fölfedez valamit. Isznak, hát isznak. Csőrük van, hát isznak. Na és?

ANNA: Az ember megszomjazik, száll a víz fölött, és egyszerre leereszkedik, iszik. És repül tovább.

GÁBOR: Hová repülnél, Anna?

K.-MESTER *(idegesen is, nevetve is)*: Már megint kezditek a halandzsát. Az ember termoszból iszik. Hál' istennek. Az ember olyan előrelátó, hogy kettőt hoz magával, az egyiket megtölti feketével, a másikat hideg limonádéval. Persze hozhattunk volna kólát is.

GÁBOR: Pedig az az igazi, ahogy Anna mondja, leszállni a vízre, és inni.

K.-MESTER: Hol van neked ahhoz csőröd? Hagyjuk ezeket a komplett marhaságokat, jó? Idealisták vagytok. Isten bizony megéheztem. Bontsuk csak ki azt a csomagocskát, gyerekek! Nem vagyok zabálómasina, de most valahogy kell a gyomromnak a szilárd kaja. Na, nem remeg az én gyomrom, de azért érzem, hogy nem egészen stabil. Vagyis kell bele a nehezék.

(A félműltban.) Köszönöm neked, Anna, hogy feljöttél. Igen, mielőtt bármit is mondasz... az emberhez hozzá tartozik a lakása, az otthona. Nem azért hívtalak, tudhatod... nem azért, hogy... Az én kezem alatt kétszázhusz nő dolgozik. És, szóval mit részletezzem neked. Gyere csak beljebb, drágám. A gyereket, most, hogy megszűnt a sulis, Ilus szülei vették magukhoz egy hétre. Őszerintük pontosan olyan, mint Ilus, szóval olyan piroskás, de mégis szőke, és ha rásüt a nap, átlátszik, mintha műanyagból volna. Őszerintük. Szerintem a gyerek izmosodik, és az étvágya is egész tűrhető. Csak hát a gondolkodása, a nyugtalansága. Tudni kell lépést tartani vele. Lesben kell állni, hogy mire is akar kilyukadni, mit forgat a fejében. Szóval a nyugtalanság. Vagyis nem nyugtalanság, csak fantázia. Túl sok a fantáziája. Majd kigyógyul belőle. Na.

GÁBOR: A Dunában nincs medúza, Anna?

K.-MESTER: Ez egy úgynevezett jól felszerelt lakás. Nem vagyok gyűjtögető, de az ember, ha nem szórja a pénzt, lassan kiépít valamit maga körül. Ilusnak határozott véleménye volt mindenről, és én elfogadtam. *(Nevetgélve.)* Néha jólesik, ha döntenek az ember helyett.

GÁBOR: És a menyhal dunai hal?

K.-MESTER: Tedd le az orkánodat, Anna. Kell, hogy mindent tudjál rólam. Én negyven évvel ezelőtt itt születtem. Csakhogy egy olyan házban, amit az apám hullámlemezből csinált. Nem azért mondom, de erre büszke vagyok. Azóta üzemmérnök lettem. Szóval helytálltam. A szakmában, ha utánakérdezel, ismernek, van nevem. Vagyok valaki. Igyál egy kortyot, Unicum, ez az italom. Kicsit keserű, de jól megmarkolja a gyomrot, tüzet rak benne. Te szép vagy, barna vagy, én még ilyen szép barna nőnek nem udvaroltam. Mondom, nem szállok virágról virágra. Szeretném, ha itt maradnál, szóval hogy... *(A jelenben, idegesen.)* Most mondd meg nekem,

Anna, hogy minek ilyen messzire kievezni a fenébe! (*A közelmúltban.*) Sokat spekuláltam, te lennél a második, de az utolsó. Nincs több, én az életemet adom erre. Nézd, szekrények. Ilusnak sok szép ruhája volt, én semmit sem sajnáltam tőle. Pongyolák, kardigánok, minden színben. Szerette a színeket. Cipők, papucsok, mind kisámfázva, rendesen. Hányas a lábad, Anna? Azt hiszem, neked is harminchetes.

ANNA: Én nem örökölni jöttem. Kiütne a bőrömön.

K.-MESTER: Na nem is azért mondtam! Ha valami megtetszik, akkor igen, ha nem, nem. (*A jelenben.*) Drágám, ne hallgass erre a kis bolondosra. Megkértelek, itt már olyan nagy a sodrás. Ne engedjük, hogy vigyen a sodrás.

ANNA: Itt már nincs hínárszaga a víznek. Itt már mélységsszaga van.

K.-MESTER: Mélységsszaga! És közben nézzétek, már mennyi a felhő. Az emberek a lábukat áztatják a parton, mi pedig strapáljuk magunkat. (*Álkedélyesen.*) Nem azért jöttünk, hogy rekordot javítsunk. Én a magam részéről nem vagyok vízi ember, legalábbis. (*A közelmúltban.*) Ha kinézel az ablakon, én ott voltam gyerek. De hát, szóval mi volt itt? Nyomor a köbön. Keller Edussal együtt loptuk a paradicsomot meg a kukoricát a bolgártól. Nekünk az volt a vérszerződésünk, hogy korog a gyomrunk.

GÁBOR: Mondd, Anna, *compó* vagy *kompó*?

K.-MESTER: Gábort már ismered futólag. Alapjában véve jó gyerek. Csak hát a képzelete! Avval lépést kell tartani! Edusék úgy hívják, Gábiel. Arkangyal. Mert ha belesüt a hajába a nap...

GÁBOR: Compó vagy kompó?

ANNA: Compó.

GÁBOR: Papa elaludt.

ANNA: Most jön ki rajta a fáradtság.

GÁBOR: Mert mindig ő az első az üzemben, aki megérkezik, és mindig ő az utolsó az üzemben, aki elmegy. Így mondta ezt a mamám. Talán attól fél, hogy elveszik a helyét. Tudod, én min röhögök, Anna? A cápamintás fürdőnadrágján. A te tiszteletedre vette. Amíg papa alszik, mi szépen kijutunk a fősodorba. Mert nézd, itt még sok szemét úszik a vízen. Ott egy abroncs, Anna, egy gumiabroncs. És az autó a víz alatt? A reflektorai a víz alatt? Majd én segítek evezni, és meglásd, egyformán húzom a két evezőt. Egy szigetig kellene menni, és a szigeten kikötni. A papa felébred, és mi egy szigeten vagyunk. Ugye, van erre sziget?

ANNA: Van.

GÁBOR: Jól ismered a Dunát?

ANNA: Volt egy ladikunk.

GÁBOR: Vízi lány voltál?

ANNA: Vízi lány.

GÁBOR: És merre mentetek?

ANNA: Kicsit feljebb. Ahol a víz olyan sima, mint az üveg.

GÁBOR: Hát menjünk mi is arra. Amíg a papa alszik.

K.-MESTER: Nem érzitek ti, hogy fűjni kezd a szél?

GÁBOR *(hetykén)*: Micsoda szél? Egy kis szellő, csak annyi. Nézd, Anna milyen izmos, és hogy tud evezni. Ez úszóizom, Anna?

ANNA: Uszony.

K.-MESTER: Gyerekek, ti már megint elkezdték a halandzsát, pedig az idő, láthatjátok, romlik. Már alig van valaki a vízen.

GÁBOR: Horkoltál, papa.

K.-MESTER: Szépen kivittétek a csónakot - *(álkedélyesen)* - a nagy magyar végtelenbe. Ennek a szélnek már van ereje. *(A közelmúltban, suttogva.)* Hidd el, Anna, egész éjjel nem tudtam lehunyni a szemem. Ez lesz a mi első közös kirándulásunk, és a gyerek is... láttam a kis pofáján, egész héten erre gondolt. És hogyan készülődött! Befogadott téged ez a gyerek, Anna, a hangja is megváltozik, amikor szólsz hozzá. Az én hangom is megváltozik. Mintha villanyt gyűjtanának bennem, veszed észre? Milyen jó vagy te nekem, ha meggondolom, ilyen nő sohasem volt az életemben. Már úgy érte, ilyen *igazi* nő. Szegény Ilus, nyugodjon békében...

ANNA: Ne beszéljünk erről, jó?

K.-MESTER: Persze, persze, ízléstelen voltam. De valahogy szeretném kifejezésre juttatni, hogy mennyire szeretlek. És egészen másképpen, mint eddig bárkit is. És te? Te hogy vagy velem?

ANNA: Jó vagy, jólelkű, gyengéd. És ami a legfontosabb, megbízható. Nekem olyan, de olyan zűrös volt a gyerekkorom, a lánykorom, amíg sikerült önállónak lenni. Beszélni szégyen róla.

K.-MESTER: De csak mesélj magadról, édes, szeretnék mindent tudni rólad. Mindent. *(S már nem is engedi szóhoz jutni.)* Látod, kimondtad az igazi szót. *Megebízható*. Engem mindig annak tartottak. A főnökeim, a kollégák, mindenki. Én utálom a kalandosságot, nem megyek bele semmiféle kétes históriába. De azért - halvérű nem vagyok én, azt te is tudhatod. Anna, édes... azt a sima szádat, azt a meleg, sima szádat, csókolj vissza, úgy, úgy. *(A jelenben.)* Az ég tele van felhővel.

GÁBOR *(ujjongva)*: Kicsurogtunk a Nagy-Dunára.

K.-MESTER: Azonnal vissza. Nem látjátok, hogy sötétedik? A vízen már senki, csak mi. Nem is értelek, Anna. Ez komoly dolog, hiába mosolyogsz.

ANNA: Hát vedd át az evezőt.

K.-MESTER: Átveszem, persze hogy átveszem. Ha akarod. Sodrás ellen nem lesz könnyű, de én... de hát hová üljek? És hogy csináljam?

GÁBOR: Majd helyet cserélünk. *(Ujjongva.)* Mintha nem is eső esne, hanem korom. Igaz?

K.-MESTER: Az arcomba csap a víz, pfuj, ennek pocsolyaíze van.

ANNA: Csak arra kérlek, hogy ne kalimpálg az evezőkkel. Egyenletesen, nyugodtan.

K.-MESTER: Mi az, hogy nyugodtan? Már nem látni a partból semmit. Mit nyugodtan? És hogyan forduljak meg ezzel a rohadt ladikkal? Ez mindjárt tele lesz vízzel.

(Csapkodó szélroham.)

GÁBOR: Most megyünk a partra, amikor minden olyan igazi?

K.-MESTER: Fogd be a szád, te kis hülye. *(Megcsöndesedve, letörten.)* Nem tudok ezzel a nagy döggel megfordulni. Erős a hátunkban a szél.

ANNA: Majd én mondom. Most a jobb evezőt használd.

K.-MESTER *(a sírás határán)*: Nem értek én az evezéshez, drága szívem. Nem vagyok vízi ember, én ezt megmondtam előre.

ANNA: Akkor add vissza az evezőt. *(Növekvő szélrohamok.)* Add át, nem érted?

K.-MESTER: Nem kellene segítséget hívni?

ANNA *(nyugodtan, határozottan)*: Cseréljünk helyet.

K.-MESTER: Belefordulunk, meglátod.

ANNA: Cseréljünk helyet.

K.-MESTER: Ez már nem is eső, ez felhőszakadás. Hogy cseréljek helyet?

ANNA: Csússzál ide, és vigyázz az egyensúlyra.

(A teljes vihar lökésszerű hangjai.)

(Hajókürt.)

K.-MESTER: Nem tudok megmozdulni.

GÁBOR *(üvöltve)*: Add át a helyedet Annának!

K.-MESTER: Minek jöttünk ilyen messzire, mondjátok, minek? Én úgy könyörögtem, és úgy kértelek titeket.

(A szélroham felborítja a ladikot, az asszony és a gyerek kiáltozásai.)

Nem, nem, ezt nem lehet! Felborulunk! Vigyázzatok! Segítség! Segítség!

GÁBOR *(inkább énekelve, mint rettegésben)*: Anna! Anna!

K.-MESTER *(mintegy önmagát szuggerálva)*: Kutyaúszás. Kutyaúszás. Hogy is van ez? A téglagyári gödör... hogy is volt? Így kell, mutatta Keller Edus...

ANNA: A kezedet, Gábor, a kezedet!

K.-MESTER: A gyerek! a gyerek! Segítség! *(Lihegve, suttogva.)* Kutyaúszás, kutyaúszás!

ANNA: Segíts! Nekünk segíts! *(Messzebből.)* Kifelé mész? Mented magad? *(Visszhango-san.)* Mented magad?

(A szél hangja átmegy sirályvijjogásba, amely hatalmasan megnövekszik.)

(Éles telefoncsengés.)

ALHADNAGY *(száraz, keserű hang)*: Itt Tóth alhadnagy. Igen. Majd visszaszólók.

K.-MESTER: Semmi hír? Semmi?

ALHADNAGY: Semmi.

K.-MESTER: Azt hittem, hogy ők. Hogy róluk.

ALHADNAGY: Üljön vissza. Szóval maga tud úszni.

K.-MESTER *(szánalmasan)*: Ez csak kutyaúszás. Amit még gyerekkoromban, a téglagyári gödörben... az a bizonyos kutyaúszás.

ALHADNAGY: Kutyaúszás. És milyen viszonyban voltak a feleségével?

K.-MESTER: Mért csak *voltunk*? Még lehetünk is. (*Hosszú csend.*) Szeretem, mint az életemet. Szeretem, és ő is szeret engem. Két hónapja vagyunk együtt. Kérem, ez a két hónap, ez a két gyönyörű hónap...

RÁDIÓ: A középső fog cápafog,
szemével pókok gurigáznak,
bordáit pengeti a hold...

ALHADNAGY (*még keserűbben*): Szóval maga tud úszni.

(*Újabb telefon csöng, az alhadnagy fölveszi.*)

ALHADNAGY: Tóth alhadnagy. Igen. Igen. Rendben. (*Leteszi.*)

K.-MESTER: Róluk? Megvannak? Megtalálták őket? Biztosan lesodródtak valahová jó messzire. De Anna... vagyis a feleségem... vízi lány.

ALHADNAGY: Nincs róluk semmi hír. (*Tűnődve, fanyarul.*) Szóval maga tud úszni. Kutyaúszás. De maga kiúszott! (*Váratlanul fölcsattanva, szinte vad dühvel.*) És hogyan nem próbálta őket kimenteni? Legalább a fiát? Hagyta őket?

K.-MESTER: Nem tudom. Mindent elborított a víz. Az arcom, a szám tele vízzel. Befalazott a víz, mint a beton, olyan volt az a víz.

ALHADNAGY: De maga kifelé kapálódzott, kifelé, mindig kifelé.

K.-MESTER: Nem tudom. Semmit se tudok. Nem voltam az eszemnél. Szeretem őket.

ALHADNAGY: Elmehet, kérem. (*Türelemtelenül.*) Elmehet, kérem, megmondtam. Befejeztük. És ha tudunk valamit, majd értesítjük.

K.-MESTER: A telefonom...

ALHADNAGY: Már felírtam.

K.-MESTER: Kérem szépen, én még csak azt akarom elmondani... és nekik is megmondtam, nem vagyok vízi ember, és az az úszás, az nem úszás... az csak kutyaúszás, ahogy a gödörben tanultam. Keller Edus, a legjobb barátom...

ALHADNAGY: Elmehet.

K.-MESTER: Szeretem őket. Ők a mindenem. Ők az életem. Nélkülük, kérem szépen... tessék engem meghallgatni. Jogom van hozzá. Kérem, mi úgy készültünk erre a kirándulásra... olyan boldogan... a gyerek, az egy kis lángocska volt... lángolt örömében... és amikor a rádió kora reggel bemondta, hogy Fülöp napja van...

ALHADNAGY: Végeztünk.

K.-MESTER: Kérem, én képtelen voltam, én teljesen képtelen voltam... az a víz, mint a beton.

ALHADNAGY (*rekedten, gyűlölettel*): Maga egy gyáva szar! Hordja el magát!

RÁDIÓ: A kora délutáni vihar monszunjellegű volt. A lezúdult csapadék mennyisége...

K.-MESTER: Az egész világ olyan, mint egy forró bádogdoboz. Voltál te már egy lezárt bádogdobozban?

RÁDIÓ (*kedélyes riporterhangon*): Rezzenetlen vasárnap délután, kánikula. Itt az új lakótelepen teljes a néptelenség, trópusi világ. Narancspiros vászonrolók, fényes műanyag redőnyök, vakító ablaksíkok. A gödrökben, amelyeket a kőművesek hagytak itt maguk után, lilásbarna a víz.

K.-MESTER: Itt voltam én gyerek. A papírsárkányok. A rongylabdák. De szép ez a kék steppelt pongyolád, Anna! *(A telefon megcsendül, de azonnal abbamarad.)* Halló! Süket. Az iker beszél. Végül is, nem kétséges, őket feltétlenül megtalálják, szárazra dörgölik, és egy dzsipen hazaszállítják őket. Egy dzsipen.

Nevetséges. Ezt a mohazöld subaszőnyeget a múlt héten vettük a Kossuth Lajos utcában. Reggel meztelen talppal ugráltunk rajta. Itt maradt a nyomod, mint a homokban. Lassan berendezkedtünk, a te ízlésed szerint. Csak mondd, hogy mire van gusztusod, drágám. *(A telefon fémcsendülése.)* Ez a hülye telefon. Megint az iker beszél. De a telefonnak meg kell szólalni. Az a vihar nem volt olyan vihar. És Anna vízi lány. *(Csengetés az előszobából.)* Ezek ők. Egyenesen hazajöttek. Így még jobb. Az édeseim. A mindeneim. Megyek, megyek, Anna, Gábor! Nyitok!

(Hosszú, süket csend.)

VOLT TANÁRNŐ *(kedves, világos, öregesen zenélő hang):* És miután hallom, hogy férjhez ment, gondoltam magamban, nem tudván a telefonszámukat, én bizony felkeresem és megnézem Annámat, a volt tanítványomat, aki már maga is másokat tanít. Ó, de nagyon sajnálom, hogy nem találom itthon. Mindenesetre, uram, ezt megmondhatom önnek, de tiszta szívemből, a választása a lehető legjobb, szerencsés ember, ezt meggyőződéssel mondhatom, ugyanis az a lány teljes ember, a mélyből küzdötte fel magát, amíg lett valaki. *(A telefon fémcsendülése.)*

K.-MESTER *(idézve):* A fiam nem lehet meg anya nélkül. Túlságosan érzékeny a gyerek. Olyan gondoskodás kell neki, amit csak nőtől kaphat.

(A telefon fémcsendülése.)

TANÁRNŐ: Ez a lány, az ön kedves felesége, mint egy romantikus regényben, tizenkét esztendő korában már családfenntartó volt. Milyen jó a szeme, uram, milyen szerencsés a megérzése.

K.-MESTER *(egy láthatatlan ellenfélnek):* Ott volt a téglagyári gödör. Nem volt ember, aki leért volna a fenekére. És Edus mégis azt akarta, hogy én abban tanuljak úszni. A vize télen sose fagyott be, de nyáron olyan hideg volt, hogy az ember görcsöt kapott. Abban a gödörben ott volt a halál. Én ott képtelen voltam megtanulni az úszást. Csak ez a kutyaúszás, kérem. És az semmi más, mint életöszön.

KELLER *(visszaidézve):* Még ki sem simult a lepedője, még ki sem hült az ágya.

(A telefon fémcsendülése.)

K.-MESTER: Itt vagyok, kérem. Itt lesem a telefont. Süket. *(Gyerekkórus tömör, szép zengése.)* Látod, Anna, az ott az én kisfiam, Gábiel, a második sorban... várj csak... jobbról az ötödik. Ezt a kórust, kérlek szépen, nyáron kiviszik Belgiumba meg Hollandiába. Persze az énektanárunk elismert szakember.

ANNA: Szép kisfiú. Lobog, mint egy lángocska.

K.-MESTER: Tetszettek hallani? Mint egy lángocska. *(Süket csönd.)* És a kedves tanárnő? Hová lett a kedves tanárnő? Igazán megvárhatta volna őket, egykettő itthon kell lenniük. Egy kicsit elmaradnak, na, mert jól elszórakoznak magukban. Az a bizonyos halandzsa. Én gyakran nem értem őket.

ALHADNAGY *(idézve):* Szóval maga tud úszni.

K.-MESTER *(idézve):* Ez csak kutyaúszás.

GÁBOR *(idézve):* Compó vagy kompó?

(A telefon reális csöngése.)

K.-MESTER *(üvöltve az örömtől)*: Igen, igen! *(Valami csöndes mélységbe zuhanva.)* Nem, kérem, a fiam még nincs idehaza. Szóval a kóruspróba miatt. Hát kérem, ha megjön... tessék megmondani a számot. *(Néhány motívum a gyerekkórusból.)* Kérem szépen, az úgy volt, hogy mit sem sejtve ültünk a ladikban... *(Heherészve.)* Én, ugyebár, nem vagyok vízi ember, de Anna, az igen, ezt a fiam azonnal leszögezte... hülye, süket telefon! Mert itt az iker manipulál, örökké lefoglalja a vonalat magának.

TANÁRNŐ *(még zeneibb hangon)*: Az embernek, már a magamfajtnak, aki szereti végigkísérni a tanítványa útját, fejlődését, megtelik a szíve meleggel, ha látja, hogy a volt tanítvány, aki annyit küszködött és annyira tudta a kötelességét, hogy ez a volt tanítvány...

K.-MESTER: Hát itt tetszik lenni, tanárnő? *(A telefon fémes csengése.)* Igen, kérem, én vagyok az. *(Csöndesen, rekedten.)* Megtalálták őket? Micsoda szemle? *(A telefon fémes csengése.)* Kérem, tanárnő, azt akarják, hogy én nézzem meg őket. Hogy én mondjam róluk, hogy azok, akik. De ők már nem azok. *(A sirályok mindent elsöprő vijjogása.)* Kérem szépen, tanárnő, hogy én... *azonosítsam őket.* Így, ezekkel a szavakkal. Hogy nézzek az arcukba. A nyitva maradt szemükbe nézzek. Nem lehet egy hozzátartozót, egy férjet, egy apát... nem. Hová tetszett tűnni, tanárnő? Tetszik látni, ilyen ragyogó tisztaság van itt a konyhában. A köről lehetne enni. És ez a gyönyörű gáztűzhely. Tíz napja hoztuk haza. Reggel - úristen, reggel! - ezen főzte a feketét. *Ne csurgasd a termoszt mellé,* mondta, és tetszik látni, ott van egypár csepp, de nem vette észre. Kérem, ez egy olyan tűzhely. Négy rózsája van. *(A telefon éles csengése.)* Nem veszem fel. Azt senki se követelheti tőlem, *éppen tőlem,* hogy az arcukba... Tetszik ezt látni, tanárnő? Igaz, nem láthat semmit, mert a gáz színtelen, *színtelen elegy,* de szaga van. És egyszerre négy rózsából ömlik. *(Idétlen nevetgélés.)* Gázzórsa. Gázmargaréta. Gázliliom. Most leülök ide a tűzhely mellé, és várok. Nagy lesz a gázszámla, tanárnő.

(Ajtócsengő, hosszan.)

KELLER *(odakint)*: Ezeknél minden töksötét. Itt állunk ezzel a marhanagy demizsonnal, és sehol senki.

(A telefon fémes csengése.)

K.-MESTER: Nem veszem fel.

KELLER: Ezek kint felejtették magukat a Dunán. Erről Lajosra ismerek. A tisztelt humorára.

K.-MESTER: Egyszerre négy rózsából. Milyen illatú a gázzórsa?

KELLER: Fogadjunk, hogy ezek már alusznak.

KELLERNÉ: *Ezek nem alusznak.*

K.-MESTER: Ülni és várni és elaludni. A lakás megtelik szépen, mint vízzel a pohár.

KELLER: Engem nem fog ideállítani. Gyerünk.

K.-MESTER: Egyszerre négy rózsából. *(Nyöszörögve.)* Nem akarok... Nem akarok... Nem tudok... *(Ordítva.)* Edus! Segítség!

(Mély csönd után.)

GÁBOR *(idézve)*: *Egy olyan icipici báránnyelű, hogy csak széle van, közepe nincs.*

(1970)

BUKÓISISAK

HANGOK

SZOLNOKI
RENDEZŐ
RÁDIÓBEMONDÓ
ADJUNKTUS
ILONKA NŐVÉR
EDE
PORTÁS
BIZALMI
NEVELŐ
ÁGYSZOMSZÉD
SZOLNOKI APJA
NYOMOZÓ

(A baleseti kórházban, háttérben olykor egy-egy mentősziréna.)

ADJUNKTUS: Jó estét. A fiú?

ILONKA NŐVÉR: A megőrzőben, adjunktus úr. Pulzus, légzés még mindig rossz. A szájüreg erősen bevérzett. De most már megkapta a koktélt, alszik.

IRODAI NŐ *(magának diktálva)*: Valami Ede. Nem látni a vértől. Született 1948. Pestújhely. Apja... anyja... nem látni a vértől. Majd reggel. Majd utánajárnak. Ha egyáltalán még reggel...

RÁDIÓBEMONDÓ: ...a távirat-kézbesítő állapota súlyos, mint a baleseti kórház ügyeletén közlik, még nem jutott túl az életveszélyen. Agyrázkódást szenvedett, és a bal lába összeesőzött. A gázoló, vagyis a cserbenhagyó személye ismeretlen. A rendőrség kéri az esetleges szemtanúkat... *(Hangja elúszik.)*

(Színházi próba, nem visszhangos, de mégis érzékelhető, hogy kevesen vannak.)

SZOLNOKI *(nagy regiszterű, fiatal férfihang: akadozva, kedvetlenül mondja a szövegét)*: „Maga egy nagyon alacsony pamlagon ült, én pedig szemben, és a szoknyája alá kukucsáltam. A fekete harisnyája pedig attól volt olyan fekete, hogy a combja...”

RENDEZŐ *(beleszól, leállítja)*: Géza, kérlek... Szöveg. Szöveg. Ötödik hete próbálunk. A fekete harisnyái, többes szám. És nem combja, combjai. Többes szám. Könyörgök, ne írd át a darabot. *(Enyhítve.)* Tegnap már egészen jól ment.

SZOLNOKI *(dühöngve)*: Én meg arra kérlek, hogy ilyen ostobaság miatt ne szakíts félbe. Azonkívül, hogy így magyartalan. Mi az, hogy combjai! és harisnyái!

RENDEZŐ *(szelídítve)*: Ez a színház meg a rendező gondja. A szöveg szándékosan ilyen. *(Szelíden, lágyan.)* Géza. Vegyük újra. Onnan, hogy: a fekete harisnyái. Indulhatunk?

SZOLNOKI *(kedvetlenül, idegesen)*: „A fekete harisnyái pedig attól voltak olyan feketék, hogy a combjai olyan féhéren világítottak.” A nyelvművelés diadala!

(Miközben ismétli a szöveget, sajátos hangszerelésként a rádió déli híreiből is beleszövődik egy-egy töredék.)

RÁDIÓBEMONDÓ *(szövege a színészével variálódik)*: A távirat-kézbesítő állapota változatlanul súlyos. A cserbenhagyó személye még mindig ismeretlen. A rendőrség kéri az esetleges szemtanúkat...

RENDEZŐ: Ki üvöltözteti ott kint azt a rohadt rádiót? *(Rádió elnémul.)* Akinek nincs dolga a színpadon vagy a színpad mögött...

SZOLNOKI: A fekete harisnyái pedig attól voltak olyan... *(Üvöltve.)* Én ezt nem tudom csinálni!

(A kórteremben.)

EDE: Nővérke, vezessen az ablakhoz, megkérem. Ezek ők, a fiúk, a kollégák a távírdából. Hallja ezt a mindenféle dudát? Tenor duda és bariton duda, dallamduda és szirénaduda... *(Hosszú várakozás, csönd.)*

ILONKA *(inkább zavarban, mint kellett volna)*: Nem hallok semmiféle dudát.

EDE: Mert ezek ilyen fiúk! Vonalba sorakozó és szaggatott duda. Ha nem visz az ablakhoz, ezek szétverik az egész kórházat. Nagy a felvonulás. A hangerőből tudom, harminc motor. *(Nagy, reménytelen csönd.)* Látni akarják az arcomat. Ennyi az egész.

ILONKA *(hangja elhalkul a szomorúságtól)*: A maga arca, Ede.

EDE: És ha nem, ezek végkimerülésig túráztatják a motort. Egyszerre harminc motor. Csak azt akarják, hogy megmutassam magam. Hogy vagyok. Ismerem őket.

ILONKA: A maga arca, Ede.

EDE (*furcsa fölfokozottságban*): Ezek addig erőszakoskodnak... A végén a főorvos úr meg-unja, és kihívhatja az URH-t. Mert ők ilyenek. Nem akarnak semmit, csak épp hogy lássanak. Alig ismerjük egymást, de az összetartozás. Ami nekem máma, az nekik talán holnap. Senki se tudja, ha elindul, hol végzi este. És ezért, tetszik tudni... (*Mintha mélyből bukna föl.*) Hol vagyok?

(*Telefoncsöngés.*)

PORTÁS: Munkásszálló. Igen. Kunigunda-porta. (*Hallgatja a kérdést.*) Fogalmam nincs. (*Leteszi a hallgatót, kis csöngetés.*)

SZOLNOKI: Jó estét.

PORTÁS: Mi tetszik, kérem?

SZOLNOKI: Érdeklődnék valaki után.

PORTÁS: Egy itt lakó személy? (*Több készséggel.*) Rendőrségtől?

SZOLNOKI: Nem, nem rendőrség.

PORTÁS (*kurtán*): Ilyenkor nincs már iroda. Tessék holnap, hivatali időben. (*Újabb ötlet, újabb enyhülés.*) Sajtó?

SZOLNOKI: Nem sajtó.

PORTÁS (*ridegen*): Holnap. Itt ülnek ezek reggeltől estig. Hét-harminctól tizennyolc-húszig. Elég hosszú a hivatalos idő.

SZOLNOKI: A fiú, akiről érdeklődni akarok...

PORTÁS: Nyilvántartó, minden egyéb, az irodán. (*Még egy utolsó engedmény.*) Tanácstól?

SZOLNOKI: Nem, kérem. A motoros fiúról, arról szeretnék, aki karambolozott.

PORTÁS (*nem tud ellenállni*): Karambolozott? Egy rohadt maszek fölvágtá. Engedte volna, hogy elvérezzen. Ott a helyszínen. Én az ilyeneket mind föllógnám. (*Lecsillapodva.*) Talán rokon?

SZOLNOKI (*akadozva*): Rokon.

PORTÁS: Na, kérem. A holmiért jött? Van valami írás? Felhatalmazás? Mert írás nélkül nekem nincs jogom. Ha tudná az elvtárs, hogy mennyi a visszaélés!

SZOLNOKI: Vidéken élek, és a rádióban hallottam a hírt. Ha tudna róla valamit.

PORTÁS: Baleseti kórház. Oda kell fordulni. Én nem tudok semmit. (*Kis tűnődés után.*) Várjon csak az elvtárs. (*Magában.*) Ó-pé-er-es-esz. Helyben. Szappanos. Szappanos Ede. Háromszáztizenhét. Amúgy nem rossz szoba. Igaz, hogy emeletes ágyak, de rugó, matrac prima, ágyneműváltás nem akadozik. Hatan vannak benne. Vagyis jelenleg öten. Menjen föl nyugodtan, megadom az engedélyt.

BIZALMI: Én, kérem, bár itt szobabizalmi vagyok, de mit tudnék mondani. Tessék, itt egy szék, üljön le. Ugyebár, a bútortat... hát az nem az Intercontinental. A fiú itt lakik, ez tény. Mennyi ideje is? Éve, másfél éve. Nem sok vizet zavart eddig. A bal kettes felső, az az övé.

Mit is mondhatnék róla? Csöndes, magánakvaló. Fegyelmileg még nem volt vele semmi. Nem dohányzik az ágyban, nem vizek a mosdóba. Ez nekünk elég. És hát pénzben se zsugázik. Ő is építőipari volt, mint mi, de két hete, hogy a távirdához került. Két hete, vagy három? Mit mondjak? Teljesült a vágya. Motorra ülhetett.

SZOLNOKI: Volt valakije? Úgy értem, gondoskodott róla valaki?

BIZALMI: Gondoskodott ő saját magáról. Dolgozott, nem éhezett. A szekrényében, tessék nézni, három rend ruha. És amúgy ki törődik kivel? Mondjuk, énvelem? Pedig nekem már elhullott a hajam. Megvolt az a fiú, egész jól megvolt. *(Hirtelen dühvel.)* De az a rohadt, aki otthagya! *(Lecsöndesedve.)* Értsük meg egymást. Nem nagyon tudunk mi egymásról. Reggel megyünk, este jövünk. Ennyi.

(A kórterem.)

EDE: Tetszik tudni, otthonban nevelkedtem. Szülők sehol. Azt kérdezi a nevelő úr, mi akarsz lenni, fiam? Én, nevelő úr? Madár.

NEVELŐ: Tele vagy fantazmagóriával. Rögeszmével. Akármit mondok neked, nem figyelsz. Egészen másfelé figyelsz.

ADJUNKTUS: Hőmérséklet?

ILONKA: Harmincnyolc, adjunktus úr.

ADJUNKTUS: Szükség lesz újabb transzfúzióra.

EDE: Madár? - kérdi a nevelő úr. Vagy repülőgép, mondom neki. *(Kis szünet után.)* És most hol vagyok?

ÁGYSZOMSZÉD: A megőrzőben, fiú. Itt megőriznek minket. Ki van írva a halálnak: idegeneknek tilos a bemenet. Mert a halál idegen.

EDE: Vasárnap volt kimenő, kettőtől ötig. Mentem nézni a kutyákat. Azokat el tudtam nézni órák hosszat. Mert tudja, az otthon közelében volt egy kutyamenhely. Mindenféle kóbor kutya. Lehet úgy is mondani, hogy csupa selejtkutya. És ha például vihar jött, ha még csak messziről látszott a villám, már összebújtak, reszkettek, nyüsztettek. Mindenféle bunda, szín, folt, csíkozás. Kupacban. Az egész, mint a MÉH-telepen összegyűjtött rongy. Vonítottak, sítottak, de emberi hangon, még éjszaka is, nem lehetett aludni tőlük. Aztán elvitték őket, állítólag fehérjegyárba. És utánuk fölgyújtották az ólakat. De a tűzből előjött egy kutya és még egy kutya és egy harmadik. *(Tárgyilagosan.)* Pénteken szemétszedés, szombaton fürdés, vasárnap kimenő vagy a látogatók. Már akihez jöttek. *(Egész rövid szünet után.)* Tessék mondani, nővér, nem keresett engem egy lány? Vera. Magas, vékony, szőke, inkább sötétszőke.

(Szolnoki apjánál vidéken.)

APA: Kétszáznegyven kilométert lenyomtál, csak hogy lássál?

SZOLNOKI: Vonaton jöttem.

APA: Jobb is. Ezen a síkos úton. Hallottam a rádióban, hogy bemutatód lesz. *(Nincs válasz.)* Ül le, együnk valamit. Évek óta egy nyomorult lap se jön tőled. Így érdekel téged az apád. Él-e, hal-e. *(Szünet.)* Van főtt tojás, parizer. És borom is van. Van egy barátom, aki ellát vele.

SZOLNOKI: Még mindig a meló?

APA: Bejárok. Szolnoki bácsi, mondják, nem akar nyugdíjba menni. Hogy rám düljön a szoba? Hogy szétszedjen a csönd? Szeretnének már kívül látni, mert mindenbe belepofázok. *(Szünet.)* Az ilyen vénember, mint én, keresi mindenben a hibát. Hát igaz, mióta anyád nincs, megsavanyodtam. De terád büszke vagyok, Lettél valaki. Nem múlik nap, hogy a rádió vagy a tévé ne beszélne rólad. És akkor jönnek a szaktársak, a szomszédok meg az idegenek. A maga fia, Szolnoki bácsi! A jómúltkor eljött egy újságíró meg egy fényképész. Hogy a szülőházad miatt. Tudsz róla? Ismerték volna az édesanyját, mondtam nekik. Mért nézel ilyen vadul? Nem én küldtem a halálba. Ezt egyszer már tisztázni kell. Kimutatta a boncolás, hogy rákja volt. És ő tudta ezt. Fél évig gyűjtötte a mérget. Hát ki tehet róla? *(Lecsillapodva.)* Igyunk egy kortyot, *(Tölt.)* Rám ne haragudj. Egészségedre. *(Pohárcsendülés, isznak.)* Itt, fiam, ha körülnézel... Mondtam az újságírónak: jóuram, ez a lakosztály negyven év óta semmit se változott. A szoba, a konyha, a kamra, a két összetolt ágy. Még a vaságy is megvan, amin fiúkorodban aludtál. De szép gyerek voltál, te fiú! Még alig bújtál ki a tojáshéjból, és már a moziban játszottál. *(Nincs válasz.)* Hámozzak neked egy tojást?

SZOLNOKI: Nem vagyok éhes.

APA *(pohárcsengés után)*: Mert én azt mondom, mélyről jöttél te, fiam, én pedig még mélyebbről. De téged már ellátott az élet minden jóval. És erre én büszke vagyok. Ellátott az állam. Figyelembe vette a származásodat. Megírták nemegyszer. Szolnoki Géza, egy sik-köszörűs fia. *(Kimondatlan ellenkezésre.)* Na, semmi, semmi! Megdolgoztál érte. Nappal és éjjel örökké a tanulás. *(Álgyengéden.)* És most hazajöttél hozzám. És ennek örülök.

SZOLNOKI: Ne örüljön neki.

APA: Jó, nem örülök. Ilyen voltál te mindig. Elvenni a kis örömet, amit nem is te adtál. Na, semmi. Egészségedre. *(Pohárcsendülés.)* Nehogy azt hidd, hogy belőled élek, abból, hogy mindenhol a neved, ami az én nevem is. Egészségedre. *(Nincs pohárcsengés, mert csak ő iszik.)* Ne felejtse el, ha nem is adtam neked gyerekszobát, a származásodat tőlem kaptad. Isten éltesse. *(Nagy nyelésekkel iszik.)* A zöld utat, mert te egy szegény ember fia vagy, miattam adták. Hogy tanultál, hogy elküldtek Moszkvába meg Párizsba, meg...

SZOLNOKI: Ha nem hagyja, azonnal megyek!

APA: Na, nem azért mondom, csak azért, hogy lásd, kaptál tőlem is valamit. Mert az apád vagyok, és te hazajöttél. *(Megértően.)* Soványodtál. Meg a ráncok a szemed körül. *(Csitítóan.)* Na, na. Tudom, nálatok nagy a hajtás. Pénzre megy a dolog. Itt maradsz éjszakára, remélem.

SZOLNOKI: Nem tudom.

APA: Mellettem ágyazok. Az anyád helyén.

SZOLNOKI: Mindegy.

APA: Anyád helyén nem aludt senki. Soha. Tizenöt év óta nincs megbontva az az ágy. Szeretném, ha megnyugodnál kicsit.

SZOLNOKI *(kis reménnyel)*: Ide figyeljen, apa, megvan még az a régi dominó?

APA: Mondtam, én mindent elrakok.

SZOLNOKI: Játszanánk egy partit?

APA: Dominózni akarsz? De mennyire! Várj csak, itt van a kezemnél. *(Kiborítja a csontlapocskákat.)* Egyik-másik már megvakult kicsit, de azért megfelel. Válassz. *(A csontlapocskák zaja.)*

EDE (*visszaidézett szavai*): Mert tudja, volt ott a közelben egy kutyamenhely. Mindenféle kóbor kutya. (*Szünet, kihagyás.*) Aztán elvitték őket, állítólag a fehérjegyárba. És fölgyújtották utánuk az ólakat. De a tűzből előjött egy kutya meg még egy kutya meg egy harmadik...

APA: Látom, már unod. Nem is csodálom. Fáradt vagy, fiam.

SZOLNOKI (*mint akit rajtaértek*): Igen. Hagyjuk abba.

APA: Mindjárt reggeledik. Megágyazok.

SZOLNOKI (*egyre indulatosabban*): Dehogy ágyazz! Azonnal indulok. Reggel próba.

APA: Csak hat-harminckor van vonatod. Minek jöttél, ha már még is!

SZOLNOKI: Hogy minek is jöttem? Hát igen, minek is!

APA: Egész éjszaka tologattuk ezeket a rohadt köveket, de én láttam az arcodon, te akarsz valamit mondani. Talán éppen az apádnak. Mert azért, drága fiam, mi egy vér vagyunk. És ismerem az arcodat, nem tegnap óta. Tudom, hogy belőled valami kikíváncozna, de te összeszorítod a szádat, mert még most is. A harag, a gyűlölet. Van valami? Valami baj? (*Majdnem kiabálva.*) Mért nem beszélsz, az istenedet!

SZOLNOKI: Muszáj, hogy menjek.

APA: Drága fiam, én nem a titkodat kívánom, de látni az arcodon. Te azért jöttél... egyszer az életben azért jöttél... Beteg vagy? Összekaptál a főnököddel? Hát énhozzám nem lehet bizalmas a fiam? Jó, ha így akarod. Menni akarsz, menj. Mi közöd is hozzám. Éled az életedet, és ha csikar a hasad, azt hiszed, itt a világ vége. Mert titeket elkapattak. (*Ordít.*) Kisasszonyok vagytok!

SZOLNOKI (*csöndesen*): Minden jót, apám.

EDE: Szóval azt mondja nekem a nevelő úr, nézd, politechnika.

NEVELŐ: Van róla fogalmad? Modellezés, nyúltenyésztés, motorosszakkör.

EDE: Nekem, nevelő úr, a motorosszakkör!

NEVELŐ: Foglalkozás minden kedden. És mért épp a motor?

EDE: Mert az kivisz valahová.

NEVELŐ: Valahová? Hová?

EDE: Nem tudom én azt megmondani, nevelő úr.

NEVELŐ: Megpróbálhatjuk. Kapsz egy motort, egy Pannit, de itt fel kell kötni a fehérneműt. Ez felelősség, önfegyelem. A motor érték, nagy érték. És azonkívül, aki motorra ül, annak a tanulásban is elől kell lenni. Igen. Megpróbálhatod, ha ennyire odavagy érte, de ha nem felelsz meg, átteszlek a nyúltenyésztőkhöz. Érted?

(*A Panni-motor lassan szaporázó dőreje, de csak a háttérben.*)

EDE: Most már csak mi vagyunk, ketten, a motor meg én. És ebbe nem szólhat bele sem a gyámom, se a nevelő úr, senki. Visszafelé futnak a házak meg a fák.

NEVELŐ (*hangtölcsérbe*): Kanyar előtt visszaváltani. Balra dőlni, balra dőlni!

EDE: Az előbb még csak egy akác, aztán még egy akác, aztán egy csomó akác. És utána az egész - egy vékony zöld vonal. (*Mostani hangján.*) Látja, nővérke, már megint a fiúk. És túráztatják a motort.

NEVELŐ: Sebességet csökkenteni! Levenni a gázt!

EDE: Végigsöpörni az üres úton. Kettényílik a mező, és jön a híd. Ki lesz a gyorsabb, a vonat vagy én? Zörög a híd.

NEVELŐ: Vigyázz, kanyar! Levenni a sebességet, fék, lábfék, jobbra dőlj, jobbra, jobbra!

(A motor apró robbanásai magas szirénahangba olvadnak.)

EDE: Tudja, nővére, az emberek megálltak a járdán, és utánam néztek. A mezőn a parasztok. Az iskolaudvarokból integettek a gyerekek.

NYOMOZÓ: A rendőrségtől. El tudná mondani, mi történt magával? Próbáljon segíteni nekünk.

EDE *(frissen, természetesen)*: Délutános voltam, vállamon egy szatyor távirat. A motor rendben, úgy, ahogy a kezemhez igazítottam. Minden nagyszerű!

NYOMOZÓ: Próbáljon emlékezni, hogyan történt? Amikor az a személygépkocsi magának hajtott.

EDE: Szóval a motor, éreztem, nekem dolgozik, az enyém. Becsiszoltam, a kezemhez igazítottam. Jól összeismerkedtünk.

NYOMOZÓ: Arról beszéljen, mi volt, amikor a kanyarhoz ért.

EDE: Az a kocsi úgy jött, hogy hallani sem lehetett. Jó csendes motorja volt. *(Mint aki hirtelen a mélybe zuhan.)* Nem tudok semmit.

NYOMOZÓ: Szedje össze magát. Ez most nagyon fontos... Mit látott? Látott valamit?

EDE: Az üveg mögött egy ember arca. Azt mondtam magamnak, ezt az arcot nem szabad elfelejteni. Kell, hogy emlékezzek rá. Amikor kidobott a nyereg, akkor is csak erre gondoltam. De most már nem emlékszem rá. Csak annyit tudok, hogy annak a kocsinak csendes motorja volt.

EDE: Vera? Hát mégis beengedtek?

ILONKA: Nem Vera vagyok. A nővér. Tudott aludni?

EDE: Hogy aludtam? Lehet. Megint itt volt a nevelő úr, és azt mondta, elveszi tőlem a motort. Én meg azt feleltem: nem, nevelő úr, a motort tőlem nem veheti el. Már kerestem neki egy műhelyt, szépen becsiszolom, a kezemhez igazítom. Kihozok belőle minden kilométert.

EDE: Nem keresett engem egy lány? *(Nincs válasz.)* Biztos, hogy keresett. De azt mondták neki, nincs látogatás.

ILONKA: Magas, vékony, szőke, inkább sötétszőke.

EDE: Textiltervező. Egyszer láttam őt a munkahelyén. Ott állt a rajztábla előtt, fehér köpenyben, és rettentő finom, átlátszó papírra mindenféle mintát rajzolt. Főleg virágokat meg állatfejeket. Azt hiszem. Úgy hív, hogy Bandi, mert azt mondja, az én nevemet nem lehet nevetés nélkül kimondani. *(Kis szünet.)* Tessék mondani, süt a nap?

ILONKA *(kis csönd után)*: Igen, süt.

EDE *(élénken)*: Átlátszik a kötésen.

ILONKA: Persze hogy átlátszik.

EDE: Akkor ez jó, nem? Hogy a nap. Hogy átlátszik. *(Szünet.)* Szóval Vera. Egész biztos, hogy megkeres. Engedjék be, nagyon megkérem. *(Fölfokozottsággal.)* Én most olyan jól érzem magam, hogy kísétálnék a kapun.

SZOLNOKI: Nem zavarom őt?

ILONKA: Nyugodtan, ma sokkal frissebb. Úgyis mindig az ajtót lesi, jön-e valaki.

SZOLNOKI *(halkan, gyengéden)*: Jó napot. Jó napot, Ede.

EDE: Lehet hangosan is, ébren vagyok.

SZOLNOKI: Csak azt akarom kérdezni, hogy érzi magát?

EDE: Jól. Köszönöm.

SZOLNOKI: Jobban, mint tegnap, ugye?

EDE: Honnan tetszett jönni? A főnökségtől? A szállásról? A fiúk este, reggel, lent a kerítés mellett. Harminc fiú, mind bőrruhában. Bőrruha, cipzár, bukósisak. És ha nem megyek az ablakhoz, túráztatják a motort, végkimerülésig. *(Motordübörgés, egyre vadabb, keményebb, majd teljes csönd.)* Ott áll a rajztábla előtt, fehér köpenyben, és rettentő finom, átlátszó papírra rajzol mindenféle mintát.

ILONKA *(szelíden, szomorúan)*: Megigazítom a párnát.

EDE: Az a terem, ahol Vera dolgozik, csupa ablak. Nincs annak a háznak fala. Csak kerete van, acélból meg alumíniumból. *(Kis szünet után.)* Megint maga jött, uram? De ha nem a munkahely vagy a szállás, akkor honnan? És miért?

SZOLNOKI: Olvastam a balesetről, és elkezdett érdekelni. *(Zavartan.)* Hogy is mondjam... a sorsa.

EDE: A sorsom? Én ezt nem értem. Mi az, hogy sorsom? *(Izgatottan.)* Vera jöhetne, de nem jön.

SZOLNOKI: Majd fölírom a kislány címét, és megkeresem. *(Más ötlettel.)* Nem kell pénz magának?

EDE *(nyersen)*: Mért akar pénzt adni nekem? *(Korábbi szövegét idézi vissza.)* „Láttam a kocsit és az arcot az üveg mögött. Tudom, hogy láttam. Azt mondtam magamnak, ezt nem szabad elfelejteni. Amikor kidobott a nyereg, akkor is erre gondoltam. De most csak azt tudom, hogy a motor... - *(lassan kifulladás)* - hogy csöndes motorja volt.”

SZOLNOKI: Beszéltem az orvosával, jókat mond, szépen javul.

EDE *(nyersen)*: Jókat mond? Szépen javulok? *(Keményen.)* Le fogják vágni a lábamat.

SZOLNOKI *(tehetetlenül)*: Miket beszél!

EDE *(konokul)*: Amputálni kell, így mondták, itt az ágyam fölött mondták.

SZOLNOKI: Rosszul hallotta, képzelődik.

EDE: Ne tessék engem vigasztalni. Én, amit el kell intézni, elintéztam. Elvették tőlem a motort, és látja, visszaszereztem. A lábamat se hagyom.

SZOLNOKI *(álnevetéssel)*: Ez jó! Látja, már a szeméről is levették a kötést.

EDE *(félleg játékosan)*: Levették, mert muszáj volt nekik. Jönnek a fiúk, és járatják a motort. Én magát valahonnan ismerem. Olyan az egész, mintha már beszélgettünk volna. *(Szünet.)* Nem, nem. Maga színész, ugye? Most már tudom. Moziban láttam, igaz?

SZOLNOKI: Hát a filmjeim... tudja, nem dicsekszem velük.

EDE: Megint valami új film? Új szerep? És valami ilyesmit játszik benne?

SZOLNOKI (*akadozva*): Valami ilyesmit.

EDE: Értem. Gázolás? Karambol? Valaki meghal? Vagy csak megnyomorodik?

SZOLNOKI (*mint aki csapdába került*): Mondja meg annak a lánynak a címét, elmegyek hozzá és értesítem.

EDE (*szárazon*): Annak a lánynak nincs címe. És rá kell bízni a dolgot.

SZOLNOKI: Talán nem olvasott aznap újságot, vagy nem hallgatott rádiót, és nem tud semmiről.

EDE (*fokozódó konoksággal*): Azt mondja meg, uram, maga ki lesz abban a filmben? Mert az nem mindegy.

SZOLNOKI (*kínlódva*): Még nem kaptam meg a forgatókönyvet.

EDE: Forgatókönyv? Minek az? Majd én elmondom magának. Tudom, hogy a filmesek kimennek a helyszínre, beszélnek az emberekkel, hogy történt, ki volt az oka. Mert úgy kell csinálni, gondolom, mintha megtörtént volna. Igaziban. Nem lehet mellébeszélni, mert akkor az emberek érzik, ez nem így volt, ez megint nem így volt, ez az egész nem igaz. Márpedig, ugye, az a legfontosabb, hogy minden olyan legyen, mintha megtörtént volna. De kérdezek én valamit, ha nem haragszik. Ha már eljött ide. Ha már olyan kedves.

SZOLNOKI: Elfárad. Halasszuk holnapra, jó?

EDE: Holnap, kedves uram, holnap. Mikor lesz az a holnap? Talán soha. És azonkívül nem vagyok fáradt. Csak tessék megmondani, ki lesz maga a filmben? Ezt tudni kell előre, nem? A gázoló? Vagy az, aki ott marad a földön? És az is nagy kérdés, hogy mit csinál majd a gázoló. Megáll, odamegy hozzá? Szalad a telefonhoz? Vagy fölszívhatja magát a köddel? Eltűnik? (*Tárgyilagosan.*) Akkor este nagy volt a köd.

SZOLNOKI: Majd holnap mindent megbeszélünk.

EDE: És még egy, uram. A másikkal mi lesz? Megmarad? Meghal? Felesége van? Édesanyja van?

SZOLNOKI (*szorongatva*): Még nem tudok semmit.

EDE: Mert ha, például, ha otthagya a fiút... a kerék még forog a földön... szóval ha a filmben ön volna az a bizonyos... Annak az embernek nincs többé egy nyugodt pillanata. (*Másról beszél, de ugyanarról.*) Én azt az embert, akárhol lesz, megtalálom. Nekem úgyse lesz más életem. Kikaparom a föld alól is. Az az ember úgyis énrám gondol mindig. Az úgyse tud kilépni a buliból. Ül a vacsoránál, és nem tud enni. Mondják a barátai, gyerünk ide vagy oda, szórakozni, nők után, és ő nem tud velük menni. Azt látja mindig, ahogy repülök, fejjel neki a járdának. És hogy a bukósisak... Nővérke, mi lett a bukósisakkal? (*Más hangon, szinte tárgyilagosan.*) Segít magának, amit én mondok? Én, ha választanék, már úgy értem, hogy ki legyek a filmben, én azt az illetőt választanám. Mutatnám az arcát, nappal meg éjjel, és mindig közelről. Ahogy fekszik az ágyon, és nem tud aludni, ahogy nem figyel oda a feleségére, a kisfiára, a főnökére. Szóval ahogy teljesen kikészül.

SZOLNOKI: Amíg meg nem bolondul.

EDE: Legalább.

SZOLNOKI: Akkor maga őt halálra ítélte.

EDE: Nem, nem halálra.

SZOLNOKI: Csak hogy kínlódjon?

EDE: Legalább.

SZOLNOKI: És maga szerint milyen ember lehet az az illető? Kisiparos, aki viszi a nőjét? Gyárigazgató? Vagy olyasvalaki, részeg alak, aki lopta a kocsit?

EDE: Nem tudom. Gyáva. Gyáva, mint egy tetű. Nem mer semmivel szembenézni.

SZOLNOKI: És ha ő mégis jelentkezne?

EDE: Nem jelentkezik.

(A színész lakásán.)

SZOLNOKI: Nem zavarasz. Gyere beljebb.

RENDEZŐ: Beszélnünk kell, Géza.

SZOLNOKI: Iszol valamit?

RENDEZŐ: Valamit tölthetsz. De csak egy kortyot, mert kocsival vagyok.

SZOLNOKI *(kitörő haraggal)*: Akkor nem adok. *(Gyanakvóan.)* Mit akarsz tőlem?

RENDEZŐ: Hagyjuk a dührohamokat. Én nem a rendeződ, a barátod vagyok. Hol kezdtük mind a ketten? A béka feneké alatt. Az abszolút magyar reménytelenségben. És látod, te is, én is - menők vagyunk.

SZOLNOKI: Ki ne mondd ez a rohadt szót! Utálom, mint a leprát. Undorító. Menők vagyunk. Mi az, hogy menő? Ismered ennek a szónak a lélektanát? A környezettenát? Kik ezek a menők? A kiválasztottak? A gátlástalanok? Az élet királyai?

RENDEZŐ: Mégiscsak tölts valamit. És magadnak is. *(Szelídítve.)* Majd taxin megyek. Mi történt veled? Mi van veled napok óta?

SZOLNOKI: Mit akarsz tőlem? A gyónási készségem nulla. Jössz a tanmesével, hogy honnan jöttünk. Itt vagyok, és így vagyok. Ez nekem elég. És ha nem vagyok jó neked a szerepben, hát tessék, váltsál le. De a töltelékuszakokat unom. Nem vagyok olyan állapotban.

RENDEZŐ *(mint az idomító)*: Milyen olyan állapotban? Öt nap múlva főpróba, aztán premier. A darab gyönyörű, és te nagyszerű leszel.

SZOLNOKI: Leszek, de nem vagyok. Nem megy a dolog. Nem megy. Nem tudtam találkozni a figurával. És egyre kevésbé érdekel.

RENDEZŐ: Mert nem figyelsz oda, Géza. És ez nálad szokatlan.

SZOLNOKI: Lehet. Másra figyelek. Saját magamra. Kis mérlegkészítés, no! Ég a bőröm, a képem, mennyi mindent kaptam - ezt a kifényesített összkomfortos életemet -, és mit adok érte?

RENDEZŐ: Be vagy gerjedve. Ittál?

SZOLNOKI: Menj a pokolba! Olyan elképzelhetetlen, hogy az ember, egyszer az életben, egyszer ebben a kifényesített életben, hozzáméri a maga kis tetű lényét az igazihhoz? Hogy kezdi figyelni az arányokat? Hogy megpróbál átlépni a frázisokon? Hogy szeretne leüvölni a

színpadról: nekem most semmi kedvem szórakoztatni önöket, tornáztatni a nevetőizmaikat, tisztelt közönség, nekem lenne valami saját mondanivalóm, átadni való üzenetem.

RENDEZŐ: Demagóg vagy te, Géza! Amikor minden melletted szól. Az utad fölfelé visz. A kritika lesben áll, hogy agyba-főbe dicsérjen. Jó. Ezt nevezem én átmeneti elmebajnak. Majd elmúlik. *(A rádióbemondó szó szerint a balesetről szóló hírt olvassa.)* Azért jöttem, hogy megbeszéljük... Hagyd azt a rádiót! *(A rádió egyre jobban bömböl, a rendező is kiabálni kezd.)* Azonnal zárd el. *(Hirtelen csönd.)* Ha akarod, külön is próbálhatunk. Bezárkózunk, és átvesszük mondatról mondatra, szóról szóra.

SZOLNOKI *(kétségbeesetten)*: Nem érdekel. *(Kis szünet.)* Ne haragudj Péter, nem vagyok igazságos. Te mindig barátom voltál, a barátom, ezt én tudom. Most is, amikor úgy teszek, mintha elfelejtettem volna. És ez a szerep... Örültem a szerepnek, igen. Emlékezhetsz, már az első próbákon jól ment a szöveg. De aztán rádöbbsentem valamire.

RENDEZŐ: Húsz éve vagyok a pályán, tudhatod. Láttam én már ilyesfélét, Föltekerődnek az idegek, ennyi az egész. A mi szakmánkban nem szokatlan. Ha nem volnának kint a plakátok, azt mondanám, halasszuk el. De így? Összeszedjük magunkat, nekifekszünk, koncentrálnunk. És meglátod, nagyszerű leszel! Túljutsz ezen a válságon, mint egy tavaszi náthán. *(Álnevetéssel.)* Olyan vagy, mint egy lírai költő, aki csak akkor érzi magát szabadnak, ha boldogtalan.

SZOLNOKI *(megkínzottan, fáradtan)*: Ez csak szellemeskedés. Másról van itt szó, Péter.

RENDEZŐ: Akkor beszélj. Tessék, nyugodtan. Nem kérlek arra, hogy bízzál bennem, megsérteném ezzel a barátságunkat. De arra igenis kérlek, hogy bízzál magadban. *(Kis szünet.)* Nem, látom az arcodon, ez neked retorika. Te Géza... emlékszel arra, amikor kirúgtak a főiskoláról? amikor elküldtek a MÁVAG-ba dolgozni, hogy bizonyítsam az osztályhűségemet? Ki állt akkor mellém? Csak te, a fiúk közül. Tanárok pedig titokban. *(Kis szünet.)* Most pedig, légy szíves, beszélj. Mi a bajod?

SZOLNOKI: Bele vagyok tekeredve...

RENDEZŐ: Miben? Mibe?

SZOLNOKI: A gyávaságomba. Az aljasságomba.

RENDEZŐ: Mánia. Nem igaz. Nem igaz, és az sem igaz, hogy ingyen kapod azt, amit kapsz, nem igaz! Az ilyen embernek nem lehet haszontalansági érzése. Az ilyen komoly művésznek, mint te vagy.

SZOLNOKI: Rutin, rutin, egyre több rutin.

RENDEZŐ: Aki úgy vergődik a szerepeiben, mint te? Akiben annyi a permanens nyugtalanság, mint benned?

SZOLNOKI: Az előbb kimondtál valamit, saját érveid ellenére. A kritika lesben áll, hogy agyba-főbe dicsérjen - így mondtad? *(Agresszíven.)* Így mondtad?

RENDEZŐ *(mellébeszélve)*: Mert ilyen a szerepmemóriád. Ez a természeted. Mindig azt rögzíted, amire a többit építeni akarod. Rátapsz egy szóra, egy mondatra, mint egy szívóállat. Ez színházban jó, mert attól vagy hiteles, hogy megkeresed a drámai vércsoportodat, hogy az önigazolás kényszerét érzed a legkisebb feladatban is. De az életben? Rögeszme.

SZOLNOKI: Kimondtad, hogy önigazolás. Én azt mondanám, önvédelem. A legtöbbször, és éppen akkor, amikor úgynevezett sikerem van, mindig azt érzem, ez ellen muszáj védekezni. Mert nem minden siker jutalom. Mi az, ami szervezi a sikert? Beletartozol egy klikkbe.

Telerakod a játékokat könnyűséggel. Vagy befolyást szerzel magadnak, művészetén kívüli befolyást.

RENDEZŐ: Szóval minden siker manipuláció? A premier után majd ajánlok neked egy kitűnő orvost. Ne félj, nem divatos ideggyógyász - embergyógyász. Beszélgetőtárs.

SZOLNOKI: Ha igazán embergyógyász, akkor azt mondja majd nekem, tűnjön el! *(Hosszú csönd után.)* Ide figyelj, pajtás, elgázoltam egy embert, és otthagytam a földön. Ehhez mit szólna? Péntek este történt? Na?

RENDEZŐ *(elkínzottan fölnevet)*: Hülye barom! Fölütöd az államot, és figyeled a hatást.

SZOLNOKI: Úgy is, mint jellempróba. Hazajöttem, betolattam a garázsba, és lemostam a kocsiról a vért. Az egészet lefolyattam a kanálisba.

RENDEZŐ *(inkább nyűszítve, mint jókedvűen)*: Gyűjtöd magadnak a megrendülést.

SZOLNOKI: Leültem ebbe a székbe, az ablakon puha, ragacsos köd. Leültem, és kinyitottam a rádiót. Tudod, milyen az ellátott ember. Kiválasztja a négy magnó közül az egyiket, és játszani kezd. A hírek előtt valami hülye operettduó. Parancsolod?

(Operettkettős, émelyítően sikongó, majd szöveg.)

RÁDIÓBEMONDÓ: ...a táviratkézből állapota, mint a baleseti kórház ügyeletén közlik, még mindig életveszélyes. A fiatal ember súlyos agyrázkódást szenvedett, és a bal lába összezúzódott. A gázoló, vagyis a cserbenhagyó személye ismeretlen. A rendőrség felkéri... *(Hangja elúszik.)*

RENDEZŐ: Nagyon ügyes játék. De mi akkor este együtt voltunk. Rossz az ellenalibi.

SZOLNOKI: Hány órákor, pajtás? Este tizenegykor. Egy partyn. Karácsony Lajos, volt vasbetonszerelő, jelenleg trösztigazgató villájában. Az igazgatóné, úgy is mint egykori újpesti fonónő, az ajtóban állt, és kezét nyújtotta kézcsókra. Én megcsókoltam a kezét, sőt megcsókoltam a kezét, mert nem sikerült tökéletesen eltüntetnie az egykori göcsörtöket. Nem a jelenét emeltem a számhoz - a múltját. És még egyszer megcsókoltam a kezét.

RENDEZŐ *(álmegkönnyebbüléssel)*: Na látod, na látod. Ennyi igaz az egészről... A kézcsók kitűnően sikerült.

SZOLNOKI: Jelentkezni kellett volna a rendőrségen, de én ott lötyögtem közöttetek, a divatos társaságban, és megittam három pohár pezsgőt.

RENDEZŐ: Ide figyelj. Voltam én is úgy, hogy azt mondtam: ezt nem csinálom tovább. Nem szolgálom ki a mindenkori igazgatómat, a mindenkori instrukciókat, a mindenkori megalkuvást. Én is indultam valahonnan és valamivel. Nekem is volt ars poeticám. Aztán rájöttem valamire. A mérleg - ahogy te nevezed - nem kedvezőtlen. Tizenöt év alatt több volt a jó, mint a rossz. Minden nyavalygás, ellenszél dacára mégis csináltunk valamit. Nem is keveset. Például a nemzeti dráma, például Csokonai, Madách, Katona - például Illyés. És a nyugatiak közül is a legjobbak, a legemberebbek. Nemcsak a divat, nemcsak protokoll, de művészet, barátom, a magyar színházi kultúra folyamatossága. És ha fölfújuk is, hogy így az új közönség, úgy az új közönség, azért az az új közönség létezik.

SZOLNOKI: Az egészről nem értesz semmit. Abból, ami rám tartozik. Elgázoltam egy embert, egy fiatal fiút, és elfutottam. Lemostam a vért a kocsiról. De annak, hogy otthagytam, hogy eltüntem, előzménye van. Körtörténete.

RENDEZŐ: Nyugalom. Belátom, kemény a helyzet, de még egyszer: nyugalom. Egyelőre erről a gázolásról csak te tudsz meg én. Várj, várj, ne ess a képemnek. Én is úgy gondolom, hogy jelentkezned kell. De nem így, vaktában. Ha már elmulasztottad. És nálad vannak enyhítő körülmények. A premier előtti feszültség.

SZOLNOKI *(üvöltve)*: Az isten verje meg. Hallgass, fogd be a szád!

RENDEZŐ: Értelek. Természetes, hogy olyan embernél, aki az idegrendszerével dolgozik, akit nem lehet hétköznapi logikával mérni... légy szíves, ne dühöngj, várj.

SZOLNOKI: Hagyd abba, nagyon kérlek.

RENDEZŐ: A fiút kártalanítjuk. Sőt gondoskodunk a jövőjéről. Most már világos minden.

SZOLNOKI *(csöndesen, kiüresedve)*: Menj el, megkérlek.

RENDEZŐ: Jó, megyek. De ne felejtse el, mi veled vagyunk.

SZOLNOKI: Hagyd abba.

RENDEZŐ: Én meg arra kérlek, hogy... próbálj aludni. Vegyél be altatót.

(A kórházban. Visszhangos szavak, köszöntések, léptek.)

SZOLNOKI: Kérem, nővér, bemennék a fiúhoz.

ILONKA NŐVÉR *(jelentősen és csöndesen)*: Ne tessék.

SZOLNOKI: Tudom, hogy délelőtt az ilyesmi... *(Furcsán, szétesve.)* Mi az, hogy ne tessék?

ILONKA NŐVÉR: Már nincs a helyén.

SZOLNOKI *(hosszú szünet után)*: Nincs?

ILONKA NŐVÉR: Éjfél után. Embólia.

RÁDIÓBEMONDÓ: ...a színház igazgatósága közli, hogy a bemutató elmarad. A jegyek árát visszatérítik.

(Ugyanaz a szöveg ismétlődik, de már Szolnoki hangján.)

(1972)

A TÚSZ ZAVARBAEJTŐ HALÁLA

Tiltakozás kérdőjelekkel

HANGOK

A TÚSZ

A FŐNÖK

1. HANG

2. HANG

FELESÉG

A GERILLÁK HANGJAI

1. HANG: Leveheted róla.

(Hosszú csönd után.)

A TÚSZ: A kendő, ami lekerült a szememről, nedves volt és ecetszagú. Csípte a szememet. Nemrég még valakinek az arcát vagy a homlokát borogathatták vele.

Leütöttek, és bedobtak egy autóba. Mintha egy résen megláttam volna a reggelt, vagy inkább a reggel egy szilánkját. Aztán semmi. Később kíméletesen bántak velem. Nem lökdöstek, és nem gúnyolódtak. Mint akit már leltárba vettek.

Sok lépcsőn megyünk fölfelé, öreg lépcsőkön. Olyan humorúak, mint a bölcső. Az egyik embernek, aki karon fog, keserű dohányszaga van. Öregemberszaga. A vakságom is ecetszagú. Az orrom nem győzi szétválasztani a szagokat. Ilyen finom szaglásom volna? Vagy mi volna ez? Önvédelem?

Ígérd meg, drágám, hogy elmegy az orvoshoz. Én meg sietek haza, ahogy csak tudok. Este elmegyünk moziba. Aztán ha olyat mondasz nekem, vagyis, amit hallani szeretnék - *ünnepelünk*. Van itthon borunk?

A TÚSZ: Maguk összetévesztenek valakivel! Semmi közöm magukhoz! Ne merjen megütni! *(Hosszú csönd.)*

A némaságuk is ecetszagú. A hallgatásuktól félni kell.

2. HANG *(élénk, fiatal)*: Engedj már oda, légy szíves, én is megnézném magamnak. Ellenség a fogóban, ez ritka látvány. Jár föl és le, föl és le. Ez tapogatja a falakat.

A TÚSZ: A falak vályogból vannak. Rücskös vert falak. Jó kövér, testmeleg falak. *Nagyanya*. Az ilyen falakból régi emberek beszélnek.

2. HANG: Milyen átéjtős egy ilyen pribék! Ha nem tudnám, hogy pribék, azt hinném, hogy ember. Közelről egészen olyan, mint egy ember.

1. HANG *(száraz, szigorú)*: Vigyázz. Farkasfoga van. Nehogy, mert fiatal vagy és tapasztalatlan, bedőlj neki. Képzeld mögéje az éjszakát. Ahogy belép a cellába, megszívja a cigarettáját, és a pofátat véresre veri. A tiedét, a bátyádét, az apádét, mindegy.

A TÚSZ: Ez a szoba olyan kopár, amilyen csak lehet. Ahogyan egy közepes filmrendező - persze, ilyen helyzetben - elképzei. Kevés fantázia, kevés pénz. De a falak olyan felfűtöttek, mint a normális emberi test. Mintha vér volna bennük. Vérkeringés.

2. HANG: Itt a vacsorája. Előre megmondom, halles. Mi is ezt kapjuk.

A TÚSZ: Vacsorám?

2. HANG: Mit tudom én! Az ebédje, a reggelije. Aminek akarja. Ahogy nekünk főzik, olyan.

A TÚSZ: Hány óra van? *(Nincs válasz.)* Legyen szíves, mondja meg, hány óra van.

2. HANG: Nincs órák.

1. HANG: Mit beszélgetsz itt vele! És maga - ezt tanulja meg - nem kérdez itt semmit. Eleget kérdezett az életében. Hallgat, vagy válaszol, ez a dolga. Mindig aszerint.

2. HANG: Hadd nézzem egy kicsit. Engedj ide. Eszik?

1. HANG: Zabál. De majd megakad a torkán, olyan erős. Ők szögesdróttal, mi paprikával. *(Nevet.)* Még egy-két kanál, és elkezd fulladozni. Na? Mit látsz?

2. HANG *(csodálkozva)*: Ez csak eszik. Ennek ízlik.

1. HANG: Mert kiéhezett. Mert reggel óta nem zabált. De majd a gyomra. Az majd elintézi. Sósavat adnék az ilyennek, marólúgot!

A TÚSZ: Halleves. Jó savanyú, jó sűrű, ragacsos. Gyerekkori leves. Nagyanya. *(Kis csönd.)* Az ablakra szögezett plédnek már nincs aranyszegélye. Eltűnt mögüle a fény. Este van vagy éjszaka odakint? Odakint. Milyen messze van az az odakint! Az a reggel is, amikor kiléptem a kapun. Mikor is volt az a reggel? Jó szagú ős. Ahogyan csak nálunk tud jó szagú lenni az ős. A must és a hervadt levél keverékszága. Mielőtt elindultam, azt mondtam Annamáriának...

A TÚSZ: De a fal még tartja a meleget. És ilyen lesz egész éjszaka, pedig odakint zuhog az eső. Ismerem én ezt a falat. Közöm van hozzá. Amikor nagyanyámnál aludtam, az ágyamat a fal mellé tették. Hogy vigyázzon rám. Azt már csak én tudtam róla, nemcsak langyos, de beszélgetni is lehet vele. És ha odanyomtam a fületem, a vályog, az agyag és a szalma... Honnan is jöttek ezek a hangok? ezek a szavak?

2

A FŐNÖK: Maradjon. *(Kiszól.)* Hozzatok be még egy gyertyát. *(Csönd.)* Nem marta föl a gyomrát a halles? Bírja?

A TÚSZ: Gyerekkorom leve.

A FŐNÖK: Ne essünk túlzásba, jó? Tudunk mi mindent a gyerekkoráról. Amit magára költöttek a szülei, abból sokgyerekes családok vígan élhettek volna.

A TÚSZ: Összetéveszt valakivel.

A FŐNÖK: Senkivel.

A TÚSZ: Majd kiderül.

A FŐNÖK: Ilyennek gondoltam, ilyen simának, ilyen magabiztosnak, ilyen - *(kis szünet után)* - gátlástalannak. *(Nincs válasz.)* Tudja, hogy kik tartják fogva?

A TÚSZ: Nem. Mint ahogy az is teljesen valószínűtlen, hogy fogságban vagyok.

A FŐNÖK: Nem mondtak semmit a bajtársaim?

A TÚSZ: Azon kívül, hogy fejbe vertek, semmit.

(A főnök hangosan fölnevet.)

A TÚSZ: Ez olyan vicces magának?

A FŐNÖK: Ahhoz képest, hogy ön a *mi* foglyunk, és nem megfordítva, a hangja túlságosan is éles. *(Indulatosan.)* Ezt hagyjuk abba. De azonnal.

2. HANG: A főnök beszélget vele. Mint fej a fejjel.

1. HANG: Ez a diplomácia. Én beleeresztenék egy sorozatot, és küldeném a családjának. Rendezzenek neki dísztemetést.

2. HANG: Értéke van. Kapunk érte. Talán visszaadják az öcsémet is.

1. HANG: Hülyeség. Ezek átvernek minket. Irtani kell őket, mint a poloskát.

A FŐNÖK: Ha nem tudná, én majd megmondom. Ön a felkelők foglya. Mégpedig a radikális csoporté. Pontosabban: az egyértelműké. Nem kell hangsúlyoznom, hogy ön nekünk fontos ember. Az alku mérlegében sokat nyom a személye. Nem véletlenül választottuk. Nincs szükség rá, hogy a saját fontosságáról meggyőzzem. Nem akarom sértegetni, de ezt a fontosságot a legcsekélyebb megbecsüléssel sem hozzuk kapcsolatba. Szerintem, ha emberéletről van szó, és itt nem az ön életére gondolok, minden álhumanizmust, áletikát félre kell tenni. Az erkölcs, mint szólam, arra való, hogy önöket ne kötelezze semmire, de a mi kezünkől kiverje a fegyvert.

A TÚSZ: És ehhez mi közöm?

A FŐNÖK: Csak annyi, amennyi a hóhérnak az áldozathoz. Csak annyi, hogy önök éjszaka kirángatnak minket az ágyból, elhurcolnak táborokba, börtönökbe, akasztófa alá. És vannak megvásárolt íróik, sajtóembereik, tévékommentátoraik, akik az emberség nevében zsarolni akarnak minket. Ez olykor sikerül is.

A TÚSZ: Nézem ezt az embert. A csontos, hosszú arcban csak a szeme él. Tömör mélybarnaság. Micsoda patetikus rendezés! Micsoda dialógusok! „...táborokba, börtönökbe, akasztófa alá.”

3

A FŐNÖK: Még gyertyát, legyetek szívesek. Megbocsát, de a villanyvilágításunk, enyhén szólva, szünetel.

A TÚSZ: Semmi kedvem csevegni. Mondja meg, hogy mit akar, és én majd válaszolok.

1. HANG: Nem túl nagy a hangerő? Figyelmeztessen?

A FŐNÖK: Menjetek ki. Kérlek. *(Csönd.)* Üljön csak vissza. *(Nyugodt, érvelő hangszíval.)* A levelet, amit alá kell írnia, megfogalmaztuk, leképeztük. Még olyan válaszút elé sem állítjuk, hogy hős legyen-e vagy gyáva. Nincs két lehetőség. *(Kis csönd után.)* Odaadom a gyertyát. Olvassa nyugodtan, hogy tudja, mit ír alá. Bár, ha meggondolom, tartalmi probléma nincs.

4

(Valamelyik távoli szobában. Furulyaszólam, de a beszélgetés mögött.)

TELT NŐI HANG: Azt mondtam, de jól kinyitottam a számat...

MÉLY FÉRFIANG: Vagyis pofáztál. Pedig ez most tilos.

TELT NŐI HANG: Seggfej. Azt mondtam, ez nem kenyér, polgárok, ez csiriz! Ezt a pékné nagy feneke alatt kelesztették. *(Jóízű nevetés.)* Egy jó falat kenyér, azt mondtam, az olyan, mint a napsütés.

MÁSIK FÉRFIANG: Hanem az a pribék végre itt van a kezünkben. Az a rohadt. Látnátok csak a pofáját! Mint a hörcsög. Mint a denevér. Mint a vámpír.

ÉLES FÉRFIANG: Te láttad őt?

MÁSIK FÉRFIANG: Látni nem láttam, de elképzelem. Hát milyen lehet egy ilyen pribék! A föltámadott Krisztus?

TELT NŐI HANG: Szóval, mondtam nekik, polgárok, a kenyér. És erre mellém lépett egy hekus. Azt hitted volna, lottóárus vagy ilyesmi; de akkor már én...

A TÚSZ (*kihívó derűvel*): Elolvastam. Elejétől végig.

A FŐNÖK: És aláírja. Tessék, itt a toll. Ezzel ön megtett mindent.

A TÚSZ (*kis hallgatás után*): Alá is írnám szívesen. De ezek az adatok - nem stimmelnek. Én nem vagyok ezzel az itt szereplő úrral azonos. Nem vagyok a belügyminiszter titkára. Soha nem is voltam.

A FŐNÖK (*éles, izgatott hangon*): Erre az ócska kis játékra semmi szükség. Nincs rá időnk. Nagyon pontosan tudjuk, hogy kicsoda. Fölösleges a taktikázás. A mi követelésünk szerény. Aláírja, és ennek ellenében harminc társunkat szabadon engedik. Ön pedig ugyancsak mehet. Visszaadjuk a főnökének, a hivatalának, az asszonyának, a két ikergyerekének.

A TÚSZ: Nincsenek gyerekeim. Se ikrek, se nem ikrek. Fél éve, hogy nősültem.

A FŐNÖK (*érdesen, de gorombán*): Azt mondtam, írja alá, mert el kell juttatnunk a főnökéhez. Minél előbb. Ez a maga érdeke is. És lehet, hogy holnap már elbúcsúzunk.

A TÚSZ: Nézzék meg az irataimat. Ez a név itt nem én vagyok. Csak a saját nevemben írhatok alá valamit.

A FŐNÖK: Nincs értelme húzni az időt. Mi a fenének?

1. HANG: Nézzük meg az iratait! Van ezeknek iratuk, minden alkalomra. Tisztítószerügynök. Szeszgyári bevásárló. Klozettfelügyelő. Amit akarsz. Leteszi az egyik arcát, fölveszi a másikat. Csakhogy mi értünk a hámozáshoz. Egész a csontokig. Ugye, mondtam neked, beléeresztenék egy sorozatot, és a dolog egész tiszta lenne.

A FŐNÖK: Úgyis aláírja. Most, vagy tíz perc múlva. Vagy éjszaka. (*Fölcsattanva.*) Mi az megint, mi baj?

1. HANG: Csak egy pillanat. Sürgős.

A TÚSZ: Ahogy a füléhez hajlik, olyan, mint egy hírhozó, gyerekelőadáson. És mégis. Vagy éppen ezért. Van benne valami szívszorító.

A FŐNÖK: Kérem, vegye magához a táskáját; indulunk.

A TÚSZ: Indulunk? Hová?

A FŐNÖK (*izgatottan, fölfokozottan*): Nincs idő magyarázatra. Kösd be a szemét.
(*Teherautó motorja felbődül.*)

A TÚSZ: Itt ülünk ebben a kenyérszagú kocsiban, egymásnak szorulva, szó nélkül. Nem lehet megszólalni, nincs értelme. A kendőnek már csak ecetszaga van, de nem nedves. Megtanulok keresztülnézni rajta, mint az üvegen.

A TÚSZ: Legyen szíves megmondani, hány óra.

2. HANG: Déli tizenkettő.

A TÚSZ: Most már szabad megmondani?

2. HANG (*zavartan*): Mit kérdezget? Én nem mondtam magának semmit. És nincs is óráam.

A FŐNÖK (*fáradt, nyugodt hangon*): Jó napot. Miért áll? Üljön le. (*Egyszerűen, de rokonszenvezőbb hangon.*) Igazat mondott. Maga nem a mi emberünk. Nem a miniszter titkára. Rágyújt? (*Nincs válasz.*) Mondhatnám azt is, hogy sajnálom. Az egész olyan, mint egy tragikus bohózat. Az a bizonyos úr, aki kicsúszott a kezünkől, a szeretőjéhez jár abba a házba, ahol ön lakik. Egy forradalmi akció defektje. Nem kell mosolyognia, erre nincs oka. Az esti lapok kihozták az ön nevét. Mármint azt, hogy ön kicsoda, és hogy melyik építővállalat tervező osztályát vezeti. Melléfogtunk. Most aztán mondhat valami ironikusat.

A TÚSZ: Semmi kedvem.

A FŐNÖK: Ezt is megértem.

A TÚSZ: Nem szeretném próbára tenni az érzékenységet. És csevegni sincs hangulatom. Rosszul vagyok.

A FŐNÖK: A halles.

A TÚSZ: Nem a halles.

A FŐNÖK: Mivel segíthetek? Bár ez úribb szoba, mint a másik, de csak nyugodtan. Oda a sarokba. Fogjam a fejét?

A TÚSZ: Köszönöm. Elmúlt.

A FŐNÖK: Ennek örülök. Üljön vissza. Ne csodálja, hogy nem hittem magának. Maga jó arcú ember, értelmes és nyugodt. De a gonosztevő nem mindig azonos a sablonjával. Nekünk a dolgok mögé kell látni, mert emberi életéről van szó. Meg kell hagyni, ön a szakmájában, mint építész - most már ezt is tudom -, kitűnő szakember.

A TÚSZ: Az előbb már megmondtam, semmi kedvem a csevegéshez.

A FŐNÖK (*mert ingerli ez a fölény*): Bár a tudását hasznosíthatná jobban is.

A TÚSZ: Nem hiszem, hogy éppen ön hivatott ezt megítélni. És ebben a helyzetben.

A FŐNÖK: Jó, jó. Az ön főműve egy teraszosan kiképzett csodanegyed. Minden homlokzat délnek fordul. És ez a teraszosság lehetővé teszi, hogy egyik ház ne épüljön a másik elé. De hát kié mindez? A vastagoké. *Háttal a nyomornegyedeknek.* Az állami propaganda nagydobra veri. Fényképezik, filmezik, mutogatják. Csak éppen arról szeretnek megfélemedezni, hogy a csodanegyed mögött olyan odúban laknak az emberek, mint a patkányok. Jó, én nem önt vádolom. Bár el tudnék képzelni valakit, olyan tehetségű embert, mint ön, akiben a szakmai megszállottság és a szociális lelkiismeret nem válik ketté. És ez talán nem is utópia.

A TÚSZ: Tudja, mit csodálok? Amit maga mondott nekem. Hogy milyen gátlástalan. (*Indulással.*) Tévedtek, és kész. Ez mind rendben. De akkor ne vitatkozzunk építészetéről! Akkor csak az lehet a válaszuk, hogy elengednek.

A FŐNÖK: Jogos. Aláírja a levelet, és a dolog elrendeződik.

A TÚSZ: De én nem írhatok alá más helyett levelet. Nem is érnek vele semmit.

A FŐNÖK: A *saját* nevében kell aláírnia. S mert most az ön neve került forgalomba - nagyon kérem, ne mosolyogjon -, ön lett a tús.

A TÚSZ: Azt kellene mondaniuk, és ez még imponáló is volna, tévedtünk, kérem tisztelettel, egy másik fejről van szó.

A FŐNÖK: Igaza van, de még sincs abban a helyzetben, hogy humorizáljon. A mi mozgalmunk a többségi erőszakot képviseli a kisebbségi, de *uralkodó erőszakkal* szemben. S nekünk is vigyáznunk kell a presztízssre.

A TÚSZ: A presztízsz mint politikai elv?

A FŐNÖK: Ahogy mondja. (*Idegesen.*) Rövidítsük meg a vitát. Lejebb vittük a követelést. *Harminc helyett tíz.* Tíz embert kérünk önért.

A TÚSZ: Az én árfolyamom alacsonyabb.

A FŐNÖK: Lehet, hogy sértés, de így igaz. Vannak realitások. A dolog nagyon egyszerű. Aláírja ezt a levelet, most már a saját nevében. A többi megoldódik.

A TÚSZ: Mondjuk, hogy aláírom. Nem azért, mert félek. Mert unom a romantikát.

A FŐNÖK: Nincs más megoldás.

A TÚSZ: És ha éppen tudni akarja, magam se bánom, hogy tíz ember kiszabadul. Vagy ez nem is érdekli?

A FŐNÖK: Ebben a pillanatban nem. Írja a neve alá a *lakáscímét* is.

A TÚSZ: Tessék. Mi van magával?

A FŐNÖK: A nyomorult fogam! Beletépett. Az úgynevezett bölcsességfogam. Mindig ilyenkor kezd fájni. Befut, mint egy pontos vonat.

A TÚSZ: Beépített ellenség az állkapocsban. Mért nem dobhatja ki!

A FŐNÖK: Gyűlölöm a fogorvosokat. Engem már megkínoztak mindenféle sitten, de a fogorvosok az igazi ellenségeim. Majd küldök magának egy kempingágyat. Minden jót.

A TÚSZ: Amióta együtt vagyunk, sosem hagytalak magadra éjszaka. Most mit csinálsz abban a kettős ágyban? A kezed az üres részben engem keres. Mintha az ágy másik fele meghalt volna. *Tövig leszárad a karom a szomorúságtól*, ezt mondanád nekem, mert te ilyeneket szoktál kitalálni. A rosszkedved leszakad, mint az eső, az örömed kisüt, mint a nap. Hogyan ébredsz? Hová futottál engem keresni? Milyen a szemed nélkülem? Tudsz gyűlölni. Szeretsz átkozódni. Nagyokat nevetni. Milyen közel vannak hozzád az elődeid! Amikor tegnap - vagy tegnapelőtt? vagy azelőtt - kiléptem a kapun, még az ütés pillanatában is arra gondoltam, amit a rabszolgaasszony székenével mondtál. És az orvos? Mit mond az orvos?

8

1. HANG: Ébresztő! Szedje össze magát, jóember, megyünk. Ne toporogjon, siessen, érti! nincs idő! Nincs idő!

A FŐNÖK: Nagyon sajnálom, hogy ilyen gyakran költözködünk. Nekünk is fárasztó, de nem tehetünk mást. Fázik?

A TÚSZ: Mindegy.

A FŐNÖK: Ma meleg ételt sem tudunk adni. Az ellátása nem valami osztályon felüli, belátom.

A TÚSZ: Gondolom, nem a menüt akarjuk megbeszélni.

A FŐNÖK: Örülök, hogy megmaradt a humora.

A TÚSZ (*visszautasítva*): Ez, kérem, nem humor. Ez más. Mi újság?

A FŐNÖK: Semmi. Egyelőre hallgatnak.

A TÚSZ: Ezt előre megmondhattam volna.

A FŐNÖK (*élesen*): Semmit sem mondhatott volna meg előre. Abban a szűzies burokbán, amiben maga él, nem sokat érthet az egészből. Az újságok hazudnak, hamisítanak. Most találkozott először azzal a világgal, ami körülveszi a maga álmvárosát. Mégpedig bűzösen, drasztikusan, mint egy mocsár.

A TÚSZ: Azt hiszem, megint belesajdult a fogába.

A FŐNÖK: Semmi köze hozzá! Ez az én magánügyem. És nem tűröm, hogy...

A TÚSZ: Rosszul ítél meg. Ennek az az oka, hogy két különböző helyzetből beszélgetünk. Lehet, hogy *azt* a titkár urat jól ismerik. De rólam nem tudnak semmit. (*Nekidühödve.*) Állók elébe minden vitának, meghallgatok minden véleményt, de nem így. Gyűlölöm az olyan elvi magaslatot, ahol a géppisztoly a vitapartner. Mit óhajt tőlem?

A FŐNÖK: Semmit. Legkevésbé, hogy meggyőzzem. A magunk részéről újabb háromnapos határidőt adunk. De csakis az ön érdekében. Mert a határidő kötelez. Mi ezzel nem játszhatunk. Ezt tudják ők is. Időn belül meg kell hogy szólaljanak. Ma vagy holnap, vagy legkésőbb holnapután. Ez már meggondolás dolga.

1. HANG: Szóval, nem ő lenne az, aki szerintem ő. És a főnököt is átszítalta. Amit mi pofázunk, arra nincs figyelem.

2. HANG: Benne volt az újságban minden. Ez egy építész-valaki, nem pribék.

1. HANG: Mert te is a csapdájukba estél. Mert elhiszed neki a kellemes pofáját. A finom sóhajait. Hogy a felesége, meg akit vár, a gyereke. Mert neked közelről olyan, mint egy ember. Én meg szétrágom a sapkát, ha ez igazán ember!

1. HANG: Szedje a cuccot, és gyerünk! Ne kérdezzessen.

A TÚSZ: Én nem vagyok *az*. Nem érti?

1. HANG: *Nekem az*. Ha tudni óhajtja, tegnap tizenkét emberünket agyonlőtték. Avval a trükkel, hogy szökni akartak. Gyerünk, mert magába lövök.

(*Feldörren a teherautó hangja.*)

9

A FŐNÖK: Ha magát ez megvigasztalja, figyeljen. A rendőrséghez katonaságot csaptak. Átfésülik a várost: Egyik kerületet a másik után. Nem magát keresik, *minket*.

A TÚSZ: Hát nem is engem. Nem én vagyok a maguk ellensége...

A FŐNÖK: Ez most elméleti kérdés. Tíz embert követelünk. A rohadt nyomorult!

A TÚSZ: Megint a foga?

A FŐNÖK: Minden fogam tönkrement. Még kisgyerek koromban. Ha uralomra jutunk, ha miénk lesz a hatalom, rendbe hozzuk az emberek fogait. A tejfogaktól kezdve. Kormányrendelettel.

A TÚSZ: Nincs valami fájdalomcsillapítója?

A FŐNÖK: Nem érti ezt maga! Én most a jövőről beszélek. Az új alkotmány egyik bekezdéséről. Hogy nincs-e csillapítóm? Kettőt-hármat dobok be egyszerre, de semmi. Megszokta ez a rohadt szervezetem. De én nem tudom megszokni a fájdalmat. Sokszor már-már tréningformán is próbáltam. Nem megy. Nem vagyok mazochista. Jól mondta, ha viceből is. Az állkapcsomba beépítettek valakit. De nekem most koncentrálnom kellene. *(Megdühödve.)* Mit kérdezget? Olyan mulatságos?

A TÚSZ: Ne engem büntessen a foga miatt.

10

A TÚSZ: Amikor ételt hoznak, megkérdezem, mi újság. Az emberek keresztülnéznek rajtam, mint a cigarettafüstön. Az idő egybemosódik. Nincsenek körvonalai.

(Dörömbölés, lábak zaja, pánik.)

2. HANG: Szedje össze magát. Menni kell. *(Rimánkodva.)* Értse meg, menni kell. Nem akarom én bántani, de menni kell.

A TÚSZ *(fáradtan, meggyötörve)*: Semmi baj. Csak azt mondja meg, legyen szíves, hány óra?

2. HANG *(ugyancsak meggyötörve)*: Nem mindegy az magának? Látja a sötétséget. Ennyi nem elég? *(Lehalkítva.)* Ne mondja, hogy én mondtam. Hajnali három.

11

A FŐNÖK: Mit mondhatok? Ahogy a rendőrség fogalmazná: szűkül a kör. Bedobtak egy különleges zászlóaljat, csupa válogatott fickót. De magát ez nem érdekli. Aláírta a levelet, megtette a magáét. Kész.

A TÚSZ: Megmondtam, nem is egyszer, nem én kellek nekik. Mért nem engednek szabadon? Minek ez a játék itt velem?

A FŐNÖK: Keresnek minket. Razziáznak. Üzleteket, házakat gyújtanak föl, hátha bennégünk. De azt is tudják, hogy minden hiába. Mi a sűrűben élünk. Emberek sűrűjében. Ez eleven sejtrendszer. Összezárul az orruk előtt. A dzsungel a város közepében kezdődik.

A TÚSZ: Nyissa ki az ajtót, és mondja, süt a nap, menjen a dolgára. A feleségem állapotos.

A FŐNÖK: Értem, de most nem tud érdekelni.

A TÚSZ: És ha szájon vágom? Én vagyok az erősebb.

A FŐNÖK: Az ajtó mögül figyelnek minket. Csak arra várnak, hogy magába durrantsanak. Ízlésem ellen való, de a biztonság így követeli. Egyébként önnek csak a szája jár. Adózik az önérzetének. Magának, uram, az önbíráskodás idegen. Egyrészt, mert polgári humanista, tehát bízik *bennünk*, másrészt, mert a *saját rendszerében is bízik*. Tehát abban, hogy kiváltják. Mit mondjak, mi is ebben bízunk! Szokott sakkozni?

A TÚSZ: Unatkozik?

A FŐNÖK: Nem. Nem tagadom, van bennem szorongás.

A TÚSZ: A *dzsungel* ellenére?

A FŐNÖK: Ahogy mondja.

A TÚSZ: És én? Miben segíthetek?

A FŐNÖK: Ha gúnyolódik, ha nem, szeretném, ha megértene.

A TÚSZ: Csak nem a szimpátiámat kéri?

A FŐNÖK: A megértését.

A TÚSZ: Az előbbi nélkül ez is lehetetlen.

A FŐNÖK: Szeretném megmagyarázni magának, hogy értse az egészet. Hogy ne a maffiát lássa bennünk.

A TÚSZ: Nem kényszeríthet rá, hogy meghallgassam.

A FŐNÖK: Szeretném, ha ennek ellenére mégis idefigyelne.

A TÚSZ: Nem értem a logikáját. Két erőszak áll egymással szemben. Az önöké és a kormányé. Én itt egy harmadik vagyok. Nincs beleszólásom.

A FŐNÖK: Van.

A TÚSZ: Milyen alapon?

A FŐNÖK: A meggyőződés alapján.

A TÚSZ: Ez az erőszak nekem öncélú. Embertelen. Nem tudom elfogadni. Ezzel én nem tudok azonosulni. Még a saját skalpom érdekében sem.

A FŐNÖK: Most maga akar engem meggyőzni.

A TÚSZ: Az én véleményem egy privát emberé. Nincs hatalmam. Azt hiszem, két ellentétes, de mégis azonos előjelű erőszak áll itt egymással szemben. És én csak a saját kis vacak életemet képviselem. Arra vagyok ürügy, hogy önök megfogalmazzák saját eszközeik jogosságát.

A FŐNÖK: Ez a szellemi készenlét meggyőző lehetne, de mégsem az. *Undorító a semlegesége.* A kívülállása. Az ilyen látszólag kívülálló, mint ön, a lehető legrosszabb. Az elvont humánus képviselője. Az a terror, amit nem akar észrevenni, a saját csoportját védi.

A TÚSZ: A saját csoportomat?

A FŐNÖK: Vagy a felkészültsége hiányos, vagy az őszintesége. Nem tudja bevallani, hogy ön az elnyomás haszonélvezője. Jól megfizetett értelmiségi, aki az értelmiséginek alig nevezhető uralkodó osztály szolgálatában áll. Nincs önnek olykor émelyedése? Korszerű urbanisztikáról beszél. Jó. De nem akarja meglátni, hogy a maga álmaiból a többséget kirekesztik. Iszik egy kis pálinkát?

A TÚSZ: Igen. *(Iszik.)*

A FŐNÖK: Szereti az italt?

A TÚSZ: Akárcsak ön.

A FŐNÖK: Én a fogam miatt.

A TÚSZ: Persze, persze, az önök erkölce előírja az aszketizmust. Kegyetlenség és absztinencia. Ostor meg önsanyargatás.

A FŐNÖK: Téved, kedves uram. Mi szeretjük az életet. Sőt, az élet szépségeit. Mit mondjak! A teljes emberi kultúrát. Mindazt, amit ön, mint kiváltságos, a reflexeivel is megszokott. És amihez mi nem tudunk hozzájutni. Az elmúlt két évben félezer ember halt meg az önök börtöneiben.

A TÚSZ: Nekem ehhez mi közöm?

A FŐNÖK: Hány szobás lakása van?

A TÚSZ: Négy.

A FŐNÖK: Nyisson be az ötödikbe. Az már börtöncella.

A TÚSZ: Elismerem, nagyon szellemes. De nekem túl abszurd. Nekem a valóság az anyagom. A jelképek csak mint díszítőelemek érdekelnek. *(Elvesztve türelmét, kifakadva.)* Építész vagyok, tervező, mi közöm a börtönökhöz. Sosem terveztem börtönöket. Gyűlölöm az elnyomást.

A FŐNÖK: Lám, lám, ha frázisokban is, de védekezik.

A TÚSZ: Nincs joga fölényeskedni. Leütöttek, és most már tudják, hogy tévedés volt. Elcipeltek, hurcolnak magukkal, eszköz vagyok. De arra nem kényszeríthet, hogy vitapartnernek tekintsem önöket, mikor velem szemben egyetlen érvük az erőszak. A fizikai erőszak.

A FŐNÖK: Azt hiszem, téved. Az erőszak filozófiai alap nélkül közönséges bűncselekmény.

A TÚSZ: Hitlernek is volt filozófiai alapja.

A FŐNÖK: Ezt visszautasítom! Ha szabad ember volna, most megütném. Mi nem vagyunk bűnözők.

(Ajtónyikorgás.)

1. HANG: Valami baj van?

A FŐNÖK: Menj vissza, kérlek.

(A külső csendet néhány géppisztolysorozat lyukasztja szét. Ajtócsapkodás, futó lábak zaja, visszhangos lárma.)

A FŐNÖK: Álljon fel!

A TÚSZ: Megint hurcolkodunk?

A FŐNÖK: Ne beszéljen annyit. Készülődjék.

12

(Visszhangos terem, zajos beszélgetéstöredékek. Valaki eljátszik egy szomorú trombita-motívumot. Mindez öblösen visszhangzik.)

1. HANG: Jobb dolgod nincs? Tedd le azt a rohadt trombitát. A harmadik házban ott vannak ők!

HANG: De mi a föld alatt vagyunk. Minket betakar a föld.

ÁLVIDÁM: Mindjárt hívom a pincért, hozzon pezsgőt, nőt, szendvicseket.

MÁSIK HANG: Főleg szendvicseket. Lazacos, kaviáros. *(Reálisan szomorúan.)* Lehetne egy darab szalonna is.

ÚJABB HANG: Lebbencsleves! Amin úsznak a zsírkarikák!

2. HANG: Képzeljétek, hogy forgóparkett. Meg kell húzni az elektromos kart, és elkezd forogni. Ezen forogtak a csipkés alsósoknyák.

(A zaj kissé elcsendesedik.)

A FŐNÖK: Mit szól ehhez a támaszponthoz? Nemrég még lokál volt a felső tízezernek. Nem járt ide? Boldogabb korában?

A TÚSZ: Nemigen jártam éjszakai szórakozóhelyekre.

A FŐNÖK: Akkor maga puritán. Aszkéta. Amivel minket vádol. Oltsátok el a reflektorokat. Ezek vallatófények. Nincs itt díszelőadás. Eszik sós mandulát? Találtunk egy mázsára valót. Kicsit avas, de az éhséget elveri.

A TÚSZ: Csak azt ne mondja, hogy sok benne a *B-vitamin*.

A FŐNÖK: Gondolja meg. Nincs vacsoránk. Mit szól ehhez a bárhoz mint szakember? Mint építész, úgy értettem.

A TÚSZ: Föld alá süllyesztve, kis piros páholyok, forgóparkett, süllyeszthető színpad. Csinos kispolgári közhely.

A FŐNÖK: Nekünk most megfelel. Főleg az, hogy *föld alá süllyesztve*. Tudja, mit találtak az embereink?

A TÚSZ: Egy táncosnőt bebalzsamozva.

A FŐNÖK: Majdnem. Több tucat illatos melltartót. Amit a sztriptíznők legombolnak magukról. Az emberek egyszerre fölfedezik, hogy hónapok óta nem jutnak nőhöz. Az isten verje meg! Elnézést kérek, már megint a fogam. A nyelvemmel érzem, hogy mozog. *(Szünet után, megkínzottan.)* Mennék fogorvoshoz is, ambulanciára, pokolba, mindenhová. De maga is tudja, körül vagyunk véve. És ez mindennap rosszabb.

A TÚSZ: Ezt is tudom.

A FŐNÖK: Örül?

A TÚSZ: Furcsa az emberi idegrendszer. Lassan átveszem a maguk üldözöttségét. És félek. Nehogy azt higgye - amilyen gyanakvó, most biztosan azt hiszi -, szépeket akarok mondani, megjátszom magam.

A FŐNÖK *(szinte barátian)*: Én azt hiszem, most már maga is velünk menekül. *(Kis szünet.)* Sakkozunk?

A TÚSZ: Ha nincs jobb dolga. Ez a sós mandula igazán kellemes. Még az is jó, hogy avas. De aztán majd vedelni kell rá a vizet.

A FŐNÖK *(oldottan)*: Válasszon. Magáé a fekete. Szóval kezdek én. *(Élénken válaszolva az előbbire.)* Van vizünk. Ez a legfőbb szerencsénk. Működik a vízvezeték. Szóval akkor én... nem megy. *(Dühöngve.)* Ez a nyomorult! Pedig mozog! Nem tudok koncentrálni.

A TÚSZ: Én kidobnám magának. Ezt is a nagyanyámtól tanultam. Meg kell mosni a kezem. *(Zavart nevetéssel.)* A sterilitás.

A FŐNÖK *(átveszi ezt a nevetést)*: Tessék, parancsoljon, fürdőszoba. Csempék a mennyezetre. Megfelel?

A TÚSZ: Gyűjtsanak meg egy reflektort.

A FŐNÖK: Igen. Gyűjtsátok meg. És ne álljatok körül. Ha egy mód van rá.

A TÚSZ: Hajtsa hátra a fejét. Ahogy csak tudja. És nyissa ki a száját. *(Hosszú szünet után.)* Menjen ki öblíteni.

MÉLY HANG: Jó estét, asszonyom. *Ne álljon meg*, kérem.

FELESÉG: Mit akar tőlem?

MÉLY HANG: Üzenet. A férje jól van. *Ne álljon meg*.

FELESÉG: Miért nem engedik szabadon? Nem vétett semmit.

MÉLY HANG: *Ne álljon meg*. Láthatja, újra meghosszabbítottuk a határidőt. Pár nap, és otthon lesz. *Ne álljon meg*. Üzen valamit?

FELESÉG: Ő tud mindent.

MÉLY HANG: Nem haragszik, de ezt külön rám bízta: mit mondott az orvos? *Ne álljon meg*.

FELESÉG: Várom haza. Ezt mondja neki.

2. HANG: Ember. Egyen valamit. *(Nincs válasz.)* Ne csináljon itt éhségstrájkot! Maga egy rendes úriember. Nem áll jól magának. Örüljön, hogy van mit enni. Nehogy itt éhen haljon nekem.

A TÚSZ: Nem vagyok éhes.

2. HANG: Ez csak a dacossága. Az ellenállása. Nekem jó a hallásom. Korog a gyomra.

A TÚSZ: De ha lenne szíves, és adna egy kis vizet.

2. HANG: Literszám vedeli. Nem tesz az jót. *(Hogy földerítse.)* Már a maga arca is kiszőrösödött. Nem hittem volna, hogy szőke ember létező vörös szakállá van. Lassan olyan lesz az arca, mint a miénk. Na, megmondjam, hány óra van? Nem érdekli magát? Azt hiszi, én tudom? Nincs is óráim! Változatlanul.

A TÚSZ: A lényeges az, hogy te jól vagy. Ezt elhiszem nekik. Ismerlek. Amit üzentél, azt is megértettem. A legtöbb, amit mondhattál, a hallgatásod. *(Kicsit élénkebben.)* De a dolgok egészen jól alakulnak. Fordul a kulcs a zárban, jövök lábujjhegyen, mert ahogy vársz és vársz - napok óta, hetek óta? -, hát szépen elaludtál, gyönyörűségem!

(Félálom, álom.)

„Ha megszerezzük a hatalmat, elrendeljük a fogak kötelező gyógykezelését.”

A TÚSZ: Még gyűlölni se tudom. Ettől is megfosztottak.

(Félálom, álom.)

„Közelről egészen olyan, mint egy ember.”

(A menekülés montázsa.)

„Siessen!” „Ne toporogjon!” „Az istenit, szedje össze magát!” „Nem érti, hogy...” „Le akar buktatni minket?”

(Autómotorok összevissza lüktető, hörgő, zakatoló lármája.)

(Hosszú, hosszú, teljes csönd után.)

A FŐNÖK: Nem akartam fölébreszteni. Fáradt? Az idegei?

A TÚSZ: Minden a legjobb.

A FŐNÖK: Tudom, hogy unja a töltelékszavakat. Én is. *Sajnos, nem tudok valami jó hírt hozni önnek. Ezek a dögök nem akarják kiváltani. Végleg elutasították.*

A TÚSZ: Lejárt a határidő?

A FŐNÖK: Hát nem tudta? Már több mint két hete.

A TÚSZ: Persze, persze. *(Megpróbál nevetni.)* Mondtam én, hogy nem érek ezeknek semmit! Tudják ők, hogy *kiért nem kell fizetni*. Ez vagyok én. *(Kis szünet után.)* Köszönöm, hogy megkeresték a feleségemet.

A FŐNÖK: Nincs mit. Büszke asszony. Azt hiszem, gyűlöl minket.

A TÚSZ: És nem jogos? Mikor engednek már engem a fenébe? Minden tiszta. Én nem érek semmit. Se nekik, se maguknak.

A FŐNÖK: Megint elfogták néhány emberünket. Sajnálom önt, személy szerint, nagyon. Azt hiszem, nem hat maga szerint sem színpadiasnak, ha azt mondom...

A TÚSZ: Köszönöm. De ezen már túljutottunk.

A FŐNÖK *(vad dühvel, ezúttal először)*: Nem lehet, hogy a pofánkba röhögjenek. A mozgalom hiteléről van szó. A szavaink hiteléről. Sajnos nincs más lehetőségünk. Mondom, ami az ön személyét illeti... *(Nekidühödve.)* Kell hogy erőt mutassunk! *(Szinte elsírja magát.)* Ez a nyomorult, rohadt sors! Ez a!...

RÁDIÓBEMONDÓ: *Az építész mérnök holttestét egyébként egy trolimegálló pavilonjában találták meg. Négy golyó érte, és azonnal beállt a halál.*

(1972)

KIRAKATRENDEZÉS

Rádióetűd.

HANGOK

VEZÉRIGAZGATÓ
IGAZGATÓ
KIRAKATRENDEZŐ
SEGÉDMUNKÁS
A FELESÉGE
FIÚ
LÁNY

VEZÉRIGAZGATÓ *(mikrofonhang)*: Kérem, igazgató úr, kirakatrendező úr, hallanak engem? Az áramigénylés túlzott. Ennyi lux nincs is a világon. Nem ad az Elektromos Művek.

KIRAKATRENDEZŐ: Akkor csinálják ők! Ilyen petróleumvilágítással vegyünk részt nemzetközi kirakatversenyen? Este nyolcra itt a nemzetközi zsüri - és még sehol semmi. Nekem presztízsem van. Az én kirakataim Bécsben is, Brüsszelben is kirakatok.

IGAZGATÓ: Nagyobb itt a baj, kolléga, sokkal nagyobb.

KIRAKATRENDEZŐ: A mellékutcák körös-körül csak úgy tárolják a sötétséget. A házak, a kapualjak; a rosszul világított ablakok. Az egésznek olyan a szívóhatása, hogy meg kell dögölni tőle! Nem értik ezek a szerencsétlenek, hogy a külváros egészen speciális kategória, amit ellensúlyozni kell, hogy ne mondjak mást, fénnel, sok fénnel. És ha nem bírják az órák, az órákat kell kicserélni, és nem a kirakatrendezőt. Fény, lux!

VEZÉRIGAZGATÓ *(mikrofonhang)*: Nincs több lux. A keretet kimerítettük. Hagyjuk az idegbajt és a szociális általánosítást. Mi eddig is, külváros ide vagy oda, nagyon jól megvoltunk a nekünk biztosított...

KIRAKATRENDEZŐ: ...kiadagolt!

VEZÉRIGAZGATÓ: ...a nekünk biztosított fénnel. És a mi luxadagunk, ha nem vette volna észre a tisztelt kirakatrendező kolléga, évről évre növekvő tendenciát mutat. Nincs több mondanivalóm. A viszontlátásra.

IGAZGATÓ: Mondom, nagyobb itt a baj. Megjöttek a francia kirakatbabák, de a két legfontosabb valahol elakadt. A két szerelmes. Vasúton, vámnál, még nem lehet tudni, hol.

KIRAKATRENDEZŐ *(hisztérikusan)*: Akkor nincs kirakat. És nincs verseny. Én nem vállalom a felelősséget.

IGAZGATÓ: Lassabban, nyugodtabban. Nyolc baba rendben megérkezett, de a szerelmesek elbújtak valamelyik ládában. Majd pótoljuk őket a régiekből, azok is elég bájosak.

KIRAKATRENDEZŐ: Bájosak? Lehet, hogy bájosak, de nem nemzetköziek, érti, uram? És jön a nemzetközi zsüri. Csupa esztéta, csupa művészetcentrikus elme. Itt minden részlet fontos. A babák súlya és termete, a babák arcának sugárzása... Nekünk, mondjuk ki ridegen, provinciális babáink vannak.

IGAZGATÓ: De maga tervezte azokat is! Annak idején lelkesedett értük.

KIRAKATRENDEZŐ: Ma másképp látom őket. Eljárt az idő fölöttük. Én ezeket nem öltöztetem az új kreációkba. Ezek ellentmondásban vannak a képzeletemmel, a becsvágyammal, a...

IGAZGATÓ: De könyörgök, most, az utolsó pillanatban? Már le se lehet mondani. A kirakatok lecsupaszítva. A babák meztelenek. És a kirakatok előtt az emberek, a bámészkodók...

KIRAKATRENDEZŐ: Csak bámészkodjanak. Ezek nem érdekesek.

IGAZGATÓ: Belőlük élünk!

KIRAKATRENDEZŐ: Egész évben. Megengedem. De ma este csak egy számít: a nemzetközi zsüri. A nemzetközi sajtó. És minden. *(Üvöltve.)* Én nem vállalom. A versenyt le kell fűjni.

IGAZGATÓ *(élénken, szinte felüldülve)*: Van egy gondolatom! Egy igazi gondolatom!

1. BÁMÉSZKODÓ: Micsoda gyönyörűek! Csodálom hogy nem takarják el őket, amíg pucérok. Micsoda nők!

2. BÁMÉSZKODÓ: Nők! Próbababák.

1. BÁMÉSZKODÓ: Egészen olyanok, mint az igazi nők.

3. BÁMÉSZKODÓ: Maga szétnyomja az orrával az üveget, hallja! (*Ironikusan.*) Maxim-varieté, sztriptíz, világszám!

(*Dobpergés.*)

1. BÁMÉSZKODÓ: Akárki akármit mond, ezeknek mozog a szemük.

3. BÁMÉSZKODÓ: Éhes állatok! Így kell agyonütni az időt, amíg indul a vonat?

1. BÁMÉSZKODÓ: Állat, én? És te mit keresel itt? Mit támasztod az üveget! (*Mondja a magát.*) Látni a szemérmüket, de pontosan! Ki van világítva.

(*Éles, elektronikus zörej; mint amikor leeresztenek egy redőnyt.*)

2. BÁMÉSZKODÓ: Na tessék! Lehúzták a rolót. Maga miatt. Mert avval a bunkó orrával szétnyomja az üveget.

4. BÁMÉSZKODÓ: Tudtam, hogy ez lesz. Most jobb?

1. BÁMÉSZKODÓ (*csöndes elragadtatással*): Van egy lyuk a vásznon! Én megint látok!

SEGÉDMUNKÁS: Egész nap cigölés. Az embernek leszakad a veséje.

FELESÉGE: A leves besűrűsödött. Már harmadszor melegítem. Milyen szagod van tenedek?

SEGÉDMUNKÁS: Cicababaszagom.

FELESÉGE: Ne hülyéskedj, jó!? Titeket bespricceltek valami kölnivel.

SEGÉDMUNKÁS: Megjöttek a babák. Párizsból. Nyolc valódi francia baba.

FELESÉGE: És beszívtatok pár üveg sört meg hozzá féldeciket. Igaz, szentem?

SEGÉDMUNKÁS: Nem értesz te ehhez, Tera! Mit tudod te, amit azok a franciák tudnak, azt a rafinációt. Hogy a babáknak valódi bőrszaga van, meg hajsza.

FELESÉGE: Beszívtatok, nagyobb a nyomás. Ennyi.

SEGÉDMUNKÁS: Mert nincs elképzelésed! A kirakatrendezőnk szerint akinek nincs elképzelése, az annyi, mintha nem is lenne a világon. (*Egy kis szünet.*) Szóval kicsomagoltuk a francia csajokat... Micsoda üveggyapot! Fölvittük őket a nagykirakatba, tudod, ahonnan a pályaudvar... Mintha belőlünk mennének a vonatok. Szóval a csajok. Valódi embersúlyuk van, nősúlyuk. Ötven-ötvenöt kiló. Így veszik át a nőket, az egész világon.

FELESÉGE: Már megint valamelyik rohadt ringyónál kujtorogtál!

SEGÉDMUNKÁS: Nem érted ezt, Tera.

FELESÉGE (*szigorúan, higgadtan*): Ide figyelj, fiam, én most téged szépen lefektetlek.

SEGÉDMUNKÁS: Beszélj csak a kirakatrendezőnkkel. Az egy rendes, belevaló úriember. Amit ő mond. Hogy a beleképzelés. Figyelsz te rám?

IGAZGATÓ: Na ugye, nem volt ez halva született ötlet!

KIRAKATRENDEZŐ: Halasszuk el még a koszorúzást, direktorom. Egyik dolog - elképzelni, másik dolog - megcsinálni. Beáll a babák közé két élő ember, a két szerelmes. Jó. Nagyon jó. Persze, testalkat, fiziognómia, a mosoly minősége. Ismétlem, az ötlet!... Csakhogy, kérem! Egyetlen manökenünk se vállalja. Inkább ugorjon a szerződés. Könyörgés, rábeszélés, jutalmat ígérek, prémiumot. Hogy ők beálljanak a kirakatba, babák közé babának, a saját eleven mosolyukkal viaszmosolynak, eleven szájukkal műszájnak? Nem, azt nem! Nézzék, drágáim, csak arra a fél órára, amíg a nemzetközi zsüri... és ez nemzetgazdasági érdek, presztízs, a sajtóban minden beharangozva... Nem és nem.

IGAZGATÓ: Most kérdelem magát, hogy miért nem?

KIRAKATRENDEZŐ: Mert nincs fantáziájuk! Nem mondták ki, de olvastam a szemükből: emberi önérzet. Micsoda kategória, amikor arról van szó...

IGAZGATÓ: Szóval akkor ez vízbe esik. Maradnak a régi babák!

KIRAKATRENDEZŐ: Na, nem! Na, egyáltalán nem! Nekem erőszakos álmaim vannak. A kirakat nem illúzió, a kirakat szükségszerűség. Útmutató, világítótorony. *(Egy kis szünet után.)* Hát kérem, szereztem egy szerelmespárt. A lány az illatszerosztályról való, a fiú a sportosztályról. Tökcivil mind a kettő, de így lesz érdekes. Az amatőrség varázsa. Szépek, üdék, fiatalok. És egy kis instrukcióval olyan lesz a tartásuk, a mosolyuk... arcukon a gondolat nélküli derű. Mint a franciababák!

LÁNY: Te mennyit kapsz?

FIÚ: Ötszázat. És te? *(A lány hallgat.)* Titok?

LÁNY: Hatszázat.

FIÚ: Persze, mert nőnemű vagy. Mert szép a lábad. Szép hosszú a combod.

LÁNY: Ezt honnan veszed? Mit látsz te ebből a földig érő estélyiből?

FIÚ: Ki lehet azt számítani! És különben is, ismerlek.

LÁNY: Nem találkoztunk mi soha.

FIÚ: Minden este zárás után a vaskapunál.

LÁNY: Abban a zűrben? És észrevettél?

FIÚ: Kiválasztó szemem van.

LÁNY: Te a sportosztályon melózol.

FIÚ: Körülbelül.

LÁNY: És van egy norvég pulóvered.

FIÚ: Ha még el nem lopták.

1. BÁMÉSZKODÓ: Mondom, ezeknek mozog a szájuk.

LÁNY: Tegnap te nagyon kiöltözködtél. Valami új nő a láthatáron?

FIÚ: Olyasféle.

3. BÁMÉSZKODÓ: Addig tolakodtok a lyuknál, amíg lemaradtok a vonatról.

KIRAKATRENDEZŐ: Még egy negyedóra, művészeim, és itt a zsüri. Kérem, tartózkodjanak addig a krétával megjelölt körben. És a kijelölt pózban. És a rögzített mosolyt kérem! Jaj, kislány, a maga nevetése elmázolódott! Szeméből eltűnt a kékség. Vagyis a távoliség. Fáradt? Pillantson csak arra babára. Azon az arcon sikerült a legtökéletesebb mosoly.

LÁNY: Kérem, nekem ennél szebb jelenleg nincs.

KIRAKATRENDEZŐ: Téved, de mennyire! Lesz magának szebb is. Ez a csontszerkezet, ezek az izmok, ezek a finom erek a bőr alatt! Ez mind garancia.

4. BÁMÉSZKODÓ: A pasas is a babákkal eszmecserél.

KIRAKATRENDEZŐ: És most kipróbáljuk a fényt... Hogy hozzászokjanak. A fénybe kell tekinteni. A sugárzó messzeségbe. *(Hangtölcsérbe.)* Teljes világítás!

VISSZHANGOK: Teljes világítás!

DISZPÉCSER *(mikrofonhangon)*: Adom.

(Magas, elektronikus sípoló hang, amely idegtépően erősödik, majd váratlanul megszakad.)

KIRAKATRENDEZŐ: A fény tökéletes. Fiatalember, nagyon kérem, ne hunyorogjon. Szembogár, szemhéj, szempilla - mozdulatlan. Acélos, magabiztos tekintet. Ki kell hogy bírják. És most már így is maradnak, ebben a fényben. Figyelem. Figyelem. Nyugalom. És önbizalom. Kérem az aláfestő zenét!

VISSZHANGOK: Az aláfestő zenét!

DISZPÉCSER *(mikrofonhang)*: Zene indul. Indul a zene. *(Édesnek szánt, de keményre sikerült konkrét zenei hangok.)*

KIRAKATRENDEZŐ: Képzeljék el, nem, éljék át, hogy maguk a szerelmesek. És ez lesz az első báljuk. És hogy a társadalmi változást is jelezzük, márminthogy a szocializmusban élünk, maga, fiatalember, mondjuk... horizontálesztergályos, a kislány, igen, a kislány komputerkezelő. Betápláló. Na, nézzenek körül. Farsangi környezet. Három zenekar. Éjfélkor szupé. És ettől a pillanattól kezdve mozdulatlanok.

(Áramkattogás, zenefoszlányok.)

FIÚ: Kérem a mosolyát, szabad?

LÁNY: Parancsoljon. Tűzze a gomblyukába.

FIÚ: Ne röhögtes. Mindjárt elhúzzák a ponyvát.

1. BÁMÉSZKODÓ: Az a középső lány, a fiú mellett, olyan, hogy én is elfogadnám.

4. BÁMÉSZKODÓ: Azt a műanyag nőt? Szerencsétlen.

1. BÁMÉSZKODÓ: Én vagyok a lyuknál. Én tudom.

FIÚ: És havonta mennyivel díjazzák a tehetségedet?

LÁNY: Ezernégygel. És a tiédet?

FIÚ: Ezerhat.

LÁNY: Akkor nekünk nem lesz öröklakásunk.

FIÚ: Pedig el tudnám képzelni.

DISZPÉCSER *(mikrofonhang)*: Kérem, ne beszélgessenek és ne mocorogjanak állandóan. A házitévé mindent megfigyel.

FIÚ: Dögölj meg!

DISZPÉCSER (*mikrofonhang*): A mikrofonok mindent továbbítanak.

LÁNY: Akkor is dögölj meg.

FIÚ: Most monda, hogy legyünk szívesek elhallgatni.

LÁNY: Én tudok úgy beszélni, hogy nem mozog a szám.

FIÚ: Ha végeztünk, hová még?

LÁNY: Haza.

FIÚ: Egyedül laksz?

LÁNY: Egyedül. Plusz a mamám, a papám meg a két húgom.

FIÚ: Nálunk van nagymama is. Akkor én hívlak meg valahová.

LÁNY: Csak vendéglőbe ne. Én végigzabálom az étlapot.

DISZPÉCSER: Hagyjuk ezt az üres vigyort, jó?

LÁNY: Vigyorog a felmenő rokonságod.

FIÚ: Hetek óta figyelek. A vaskapu előtt, a tükrös liftben, a röpgyűléseken.

DISZPÉCSER: Figyelmet kérek, megérkezett a zsüri! Teljes mozdulatlanság, teljes némaság.

LÁNY: Nézd, az üveg is fölmege. Mint egy függöny!

HANGOK: Bravo! Magnific! Wunderbar! Admirable!

DISZPÉCSER (*suttogó mikrofonhang*): Húsz perc kitartás, és kezükben a boríték.

LÁNY: Ha engem figyelsz hetek óta, akkor én kérek tőled valamit.

FIÚ: Húsz percet mondott. Bírjuk ki.

LÁNY: Nézd a szakértő pofákat. A szemük világít, mint a macskáké. És nem veszik észre, hogy eleven nő vagyok. Igazi nő. Légy szíves, csókolj meg!

FIÚ: Én? És most?

LÁNY: Azonnal.

FIÚ: A zsüri előtt? Megbolondultál?

DISZPÉCSER (*sziszegő mikrofonhang*): Utoljára figyelmeztetem önöket...

FIÚ: Hallod? Ugrik a boríték.

LÁNY: Ha nem csókolsz meg, kilépek a kirakatból.

DISZPÉCSER (*mikrofonhang, sziszegve*): Hová megy? Maradjon a helyén.

(*Fözlúduló hangok: magyarul, franciául, németül, általános elszörnyülködés. Mindez inkább konkrét zaj, mint fölismerhető beszéd.*)

LÁNY: És most légy szíves, emelj le.

DISZPÉCSER (*mikrofonhang, éles üvöltés*): Álljanak meg! Álljanak meg! (*Egy pillanatnyi csend, intézkedő hangok.*) Az áruházi szirénákat!

KIRAKATRENDEZŐ (*kétségbeesetten*): Leállítani! Leállítani! (*Minden elnémul.*) Bocsánat, uraim.

LÁNY *(a beállott csendben)*: Érzed, hogy rongyszaga van a levegőnek? Őszi rongyszaga. De nekem ez olyan most, mint a virágillat. És most indulnak a vonatok. Egyszerre minden vonat, ebben a pillanatban.

KIRAKATRENDEZŐ: Teljes csendet kérek! *(Egy kis szünet)* Reflektorokat rájuk. Kísérjétek őket reflektorokkal. Így, így jó. Maguk meg... nagyon helyes. Öleljék csak át egymást. Kérem, hölgyeim és uraim... ez a kirakatrendező szerény meglepetése. A próbababák élnek. Kilépnek a kirakatból, és elindulnak az életbe. Mert fiatalok. Mert a vérük... És azért is, tisztelt nemzetközi zsüri, mert mi ilyenek vagyunk. Beleadunk apait-anyait. *(Kiáltva.)* Reflektorokkal követni őket! Hosszan! Hosszan! Hosszan!

(Utolsó szavaiba beletapsolnak az elismerés fölhorkanó, fölbúgó hangjai.)

(1972)

FÖLDSZINT ÉS EMELET

HANGOK

SZOMRÁKI
SZOMRÁKINÉ
PISTA
LACI
ÁGHNÉ
PAVLÁNSZKY
HÁZFELÜGYELŐ
BOGÁTI
HÁZALÓASSZONY
HANGOK

(Az alábbi jelenetből hideg fény sugárzik, a jövő látomása steril és világos. A hangok nincsenek számozva, de folyton váltakoznak. Valójában egyetlen kérdés kérdései és válaszai ők.)

HANG: A vezető főmérnök úr volt szíves vállalkozni rá, hogy néhány magyarázó szót fűz ehhez az ábrához, már csak a könnyebb megértés miatt is.

FŐMÉRNÖK: Kérem. Ennek az eklektikus, megjelenésében bizarrul vegyes utcának házai részint a századforduló körül, részint a harmincas évek közepén épültek. Elképzelendő, hogy az ostrom ezt az épületegyüttest ötvenhétégesz-kéttized százalékos arányban elpusztította.

HANG: Lásd Magyarország történelme és stílustörténelme.

FŐMÉRNÖK: Az újjáépítés, amely 1948 és 1952 között történt, nagyon is érthetően nem törekedett valami sosem volt stílusegység kialakítására. Nem is szólva arról, hogy ez az utca ötvenhatban is sérüléseket szenvedett.

MEGAFON: A lakosság alaposan megkeverődött. Maradt a maradék, és jöttek az újak.

HANG: Ma már elmondható, a két réteg bizonyos közellátási panaszokban teljes közeledést mutat.

FŐMÉRNÖK: Mint a rajzból látható, természetesen az egész utcát szanáljuk.

MEGAFON: Dömperek, daruk, exkavátorok és robbantó brigádok.

HANG: Ezen a helyen lesz az átkötő a sztrádához.

FŐMÉRNÖK: Tízszintes házak, harmonikus vonalvezetés, minden szecessziós nosztalgia kirekesztése.

HANG: Alumínium portálok, alumínium homlokzatok.

HANG: Shell-benzinállomás.

HANG: Körkörös forgalom, autós ABC-áruház, ötszáz négyzetméter parkolóval.

HANG: Elektromos közlekedési rendszer, konzumturiszt.

HANG: Háttérben a domb, de nem alkalmas háttérnek, mert alacsony. A homlokzatfront majd elfedi.

MEGAFON: A természet, úgy is, mint aki nem tervezte be magát a jövőbe.

FÉLÉNK HANG: És a lakók, kérem szépen?

TANÁCSI: A kerület nevében kijelenthetem, a most elkészült lakótelep lakásállományának tíz százalékát a szanáltaknak juttatjuk.

FÉLÉNK HANG: És a többi?

MEGAFON: A többi?

TANÁCSI: A dolgok rendje szerint. Valahol a főváros területén. Mindenki kézhez kapja a határozatot. Időben.

FÉLÉNK HANG: És ezek a vadgesztenyék?

MEGAFON: Elköltözködnek.

FÉLÉNK HANG: És ez a rózsasétány?

MEGAFON: Utánuk gurul.

FÉLÉNK HANG: És ez a nagy kék ég?

MEGAFON: Valószínűleg marad.

FÉLÉNK HANG: És hogy itt születünk? Hogy megszoktuk?

MEGAFON: Kérem a szociológust.

SZOCIOLOGUS: Én mint aki hivatásszerűen foglalkozom az emberrel elsősorban mint társadalmi jelenséggel, meg kell hogy állapítsam, egy város újjászületése, az új városkép kialakítása forradalom, amely érzelmi kötöttségeket sért, kitépi a szokások mély gyökereit, és megsemmisíti a lelkiekre apelláló avult érveket...

ÖREGEMBER: Kérem az én ágyam úgy áll az ablak mellett egy bizonyos szögletben, a bolthajtás alatt, hogy azon holdtöltekor a hold, napkeltekor a nap...

MEGAFON: Tessék folytatni, tisztelt szociológus.

*

ÁGHNÉ: ...már raknám kocsira a holmit, és gyerünk. Menni, menni. Mindegy, hogy hová.

SZOMRÁKINÉ: Ezt komolyan mondja?

ÁGHNÉ: A legkomolyabban. És örül a szívem, hogy végre kimondhatom. Tíz év után. Én itt nagyon nem szeretek. És a férjem se szeret itt.

SZOMRÁKINÉ: Mi meg éppen ellenkezőleg. Mi már úgy beleszoktunk, mint egy jó ruhába, mint egy jó cipőbe. Ez a szép széles utca, a gesztenyefasor, rózsák között a szobor, a gyermekét szoptató anya... az a szép kövér asszony... Mindenkit ismer az ember.

ÁGHNÉ: Én meg éppen azt gyűlölöm. Hogy mindenkit ismerek.

SZOMRÁKINÉ: Nézze, hát mi aztán igazán, ahogy mondani szokták, egyszerű emberek vagyunk, nem kell bemutatkoznom... és mégis, mondhatom magának, velünk olyan rendesek az emberek.

ÁGHNÉ: Vagy maguk az emberekhez. A maga férje ezermester, mindenhez ért, és itt van kéznél, a házban.

SZOMRÁKINÉ *(kezdődő indulattal)*: Nekünk semmi külön hasznunk ebből nincs. Az csak természetes, hogy az uram, ha tud, segít. Nem tud nem segíteni. Ilyen a természete. Ilyen volt az apja meg a nagyapja is. De mondhatnék mást is. Nézze, ebben a házban, amikor újjáépítették, így osztották a lakásokat - ebben a házban a legtöbb ember valaki. Ilyen-olyan vezető beosztású. De soha én gögösséget, vagy hogy én vagyok én, nem tapasztaltam. Inkább ellenkezőleg. Mint egy nagy család. Nekünk nem is lenne olyan könnyű elszakadni tőlük. Úgyhogy én nem várom olyan nagyon azt a kocsit. Hogy vinni a cuccot, és gyerünk!

ÁGHNÉ: Az én férjem idősebb, mint a magáé. Tudja, mit szokott mondani? Neki a hadifogságban mutatta meg magát, ki az ember. Nekem meg az ostrom alatt a pincében.

SZOMRÁKINÉ: Nem értem. Mit akar ezzel? Hál' isten, most nincs ostrom, és nincs hadifogság.

ÁGHNÉ: Persze hogy magukat másképp kezelik. De ezek itt éppolyan urak, mint a régiek. Van egy előre gyártott mosolyuk.

SZOMRÁKINÉ: Nézze, Ághné, hadd mondjam meg, nincs igaza. Belemar rendes emberekbe, dühből, haragból, istencsudájából! Én aztán igazán nem akarom megbántani, de maga is jól tudja...

ÁGHNÉ: Tudom, persze hogy tudom. Hogy a férjem gyakran jön haza italosan. Hát jön. És hogy ezt kiszúrták a lakók. Ez is igaz.

SZOMRÁKINÉ (*zavartan*): Nem akartam ilyesmiről beszélni.

ÁGHNÉ: De amit én mondok magának, az is igaz. És az is, hogy az én férjem nem áll be sehová, senkinek.

SZOMRÁKINÉ: Ha azért jött, hogy ilyesmit vágjon az arcomba, akkor minek? Akkor minek ez a szomszédolás?

SZOMRÁKI: Jó estét, szomszédasszony, szervusz, Joli.

ÁGHNÉ: Jó estét, Szomráki szomszéd. Mi már végeztünk is. Viszlát. Hagyja csak, kitalálok magam is. (*Ki.*)

SZOMRÁKI: Ez a félóra villamosozás is kikészíti az embert.

SZOMRÁKINÉ: Micsoda nagypofájú ez az Ághné! Milyen csomag van nálad?

SZOMRÁKI: Falipolc Bogátinak: Kifaragtam nekik. Ti, gondolom, ma ecetes uborkát raktatok el.

SZOMRÁKINÉ: Vacsora után megmosom a hajam. Tízezer üveg zöldparadicsom. Kaporral, borssal, kakukkfűvel, mustármaggal. És borkő, hogy szép zöld maradjon télen is!

SZOMRÁKI: Vacsora?

SZOMRÁKINÉ: Hát mi lehet hétfőn? Ami vasárnapról maradt. Pörkölt meg céklasaláta.

SZOMRÁKI: Egy hagymás rostélyosnak jobban örülnék.

SZOMRÁKINÉ: Majd a születésnapodon. A konyhában eszünk, vagy itt terítsek?

SZOMRÁKI: Jó lesz odakint is. A fiúk? Lassan már csak fényképről ismerem fel őket.

SZOMRÁKINÉ: Pista tréningen. Hazatelefonált. Bekerült az első csapatba. Száznolcvanöt centi az a gyerek. Lacinak pedig a rajzkör... Az üzemben?

SZOMRÁKI: Semmi. Egész nap karnisokat kellett szerelni az irodákban. Új igazgató, új szőnyeg, új függönyök. És jön az új irodabútor is.

SZOMRÁKINÉ: Reméljük, a csajokat is kicserélik. Nem volt levél a dobozban?

SZOMRÁKI: Neked valami meghívó a nőbizottságtól.

SZOMRÁKINÉ: Szegény édesanyám, amikor átvette apám frontbehívóját, azt kérdezte tőlünk: nem halljátok, milyen erősen ketyeg az óra? Nem értettük.

(*Csöng a telefon.*)

SZOMRÁKINÉ (*fölveszi, beleszól*): Szomráki lakás. Küldöm az uramat. Azonnal. (*A férjének.*) Valami lakóbizottsági ügy. Intézd el röviden, addig én megmelegítem az ételt.

SZOMRÁKI: Itt Szomráki Gyula. Jó estét kívánok. Hogyne, látásból ismerjük egymást. Ha jól tudom, ön a harmadikon lakik. (*Kis szünet után.*) Sajnos, kérem, nekem ebbe nincs beleszólásom. Nem léphetek be a másik ember lakásába. Nem vagyok hatóság. Talán a tanács, vagy a... én nem mondtam, hogy a rendőrség... Miért kell mindjárt a rendőrség? (*Fáradtan, elkínzottan.*) Kérem, most jöttem haza a munkából, elég fáradt vagyok, de ha el tudnám intézni önnek... Tessék ezt elfogadni. (*Kis szünet után, fölháborodva.*) Hogy mer ilyet mondani nekem? Milyen beszéd ez? (*Lecsapja.*)

SZOMRÁKINÉ: Ki volt az?

SZOMRÁKI: Valami Kuncz, vagy kicsoda, a harmadikról. *(Csillapulva.)* Hogy a társbérője kígyókat tart a kisházában. És a kígyók összevissza közlekednek. Na és, akkor én mit csináljak? Tekerjem őket spulnira?

SZOMRÁKINÉ: Kellett neked ez a tömbbizalmiság! Jól a nyakadba varrták.

SZOMRÁKI: Három év óta ezért rágod a fületem. De abszolút nincs igazad. Megtiszteltek velem, nem dobhattam vissza a képükbe. Ez egy. Azonkívül a tömböt úgyis lebontják. Ez kettő.

SZOMRÁKINÉ: Azokról a kígyókról már én is hallottam. Valaki látott egyet a lépcsőházban, jött lefelé, csupa ezüst.

SZOMRÁKI: Micsoda ezüst?

PISTA *(hangosan be)*: Szevasztok.

SZOMRÁKINÉ: Jókor, Pistikém! Asztalon a vacsora.

SZOMRÁKI: Hallom, te száznyolcvanöt centi vagy? Ez rekord a családban. Én még a százhetvenet sem értem el, és nincs is reményem, hogy negyvenéves koromra elindul a fejlődésem.

PISTA *(kiélezetten)*: Na persze, persze, más nemzedék, más orvosi ellátás, más kaja, antibiotikumok, Balaton! És hogy te, édesapám, harmincéves korodig nem láttad a Balatont. Én meg, ugye, már a Keleti-tengernél is voltam.

SZOMRÁKI: Hiába tekered a dumát, fiam, ez így igaz, Ha éppen szóba hoztad. És akkor is igaz lesz, amikor már nem beszélünk róla. Nem akarok én ezért semmi elismerést. Tudomásom szerint nem nyújtottam be számlát.

SZOMRÁKINÉ: Marhaskodtok, ugratjátok egymást, és elhúl az étel.

PISTA: És téged is megkérdezlek, anyám, ha megengeded, miért kell nekünk mindig abban a rohadt konyhában zabálni! Hogy az ember ruhájából meg a hajából nem megy ki a hagymaszag! Miért nem lehet nekünk leülni egy rendes asztalhoz, és beszélgetni emberi módon? És nem úgy lenyelni azt a kaját, mint az emésztőgépek. Azt hiszitek, azzal ki vagytok fizetve, hogy törzsgárdatagság, bronz munkaérdemérem, tömbbizalmi?

SZOMRÁKINÉ: Ennek a gyereknek az agyára ment a száznyolcvanöt centi. Az isten pofozzon meg, Pista.

SZOMRÁKI: Ezt kapom én tőle! Ide figyelj, te szaros, ha én nem lennék az, aki vagyok, törzsgárdatag, bronz munkaérdemérmes, ilyen meg olyan elnök, ahogy te itt az orromra húzod, akkor egy: téged föl se vesznek a gimnáziumba, kettő: már az elsőben elvágnak, nemhogy továbbengednének. Nekem idehaza nincs becsülete, ugye, tisztelt fiam! Az egyik röplabdából akar megélni, a másik, a koraszülött, a holdkóros, azt mondja, belőle művész lesz. Nahát, ez a gazdag ország le tud mondani két ilyen káderről, nem kétséges. Attól az iparosodás még halad tovább. Én meg arról mondom le, hogy te velem vacsorázz. Csak teríts meg neki a szobában, Joli, ahogy ő mondja, emberi módon. Nekem nagyon megfelel a konyha is. *(Csöng a telefon. Fölveszi.)* Itt Szomráki beszél. *(Enyhültebben.)* Jó estét, Bogáti elvtárs! *(Nehezen mondja ki.)* Szervusz, kérlek szépen. Igen, igen, hazahoztam a könyvespolcot. Ahogy ígértem. Elfér rajta az a piros vászonsorozat. És a faragás, kérlek szépen, kétoldalt a két rakétával, ahogy lerajzoltad. Csak bekapom a vacsorámat, és viszem. Viszontlátásra. *(Nehezére esik, de újra kimondja.)* Szervusz, kérlek szépen.

PISTA: Szervusz, kérlek szépen.

SZOMRÁKI: Most aztán leléphetsz Az okosságaidal.

(Az előszoba felől csöngetés.)

SZOMRÁKI: Ugyan, édeseim, az isten rogyassza rátok a jódolgotokat! Ne marhaskodjatok. Te meg fogd be azt a több kilométeres pofádat, édes fiam! *(Újabb csöngetés.)* A türelmetlen állatai! Ez így van, ha az ember földszinten lakik. Becsönget, aki nem is akar. *(Visszajön a házfelügyelővel.)* Jó estét, házfelügyelő úr.

HÁZFELÜGYELŐ: Jó estét. Jó estéket. Szomráki szomszéd? Mintha láttam volna. *(Számonkérően.)* Egész biztos, hogy hazajött.

SZOMRÁKI: Jó estét, Bittó bácsi.

HÁZFELÜGYELŐ: Drága szomszéd, fönnakadt az a mozgó koporsó a harmadik és a negyedik között. Valami érintkezési hiba. És az öreg Altlechnerné benne van.

SZOMRÁKINÉ: A tollas kalapjával. Meg a vastagra kent szív alakú szájával.

HÁZFELÜGYELŐ: Nem segítene lekurblizni? Hogy mégse csücsüljön ott egész éjjel az öregasszony.

SZOMRÁKI: Mondjam azt, hogy nem? Várjon egy kicsit, Bittó bácsi, kezet mosok, és megyek. *(Ki.)*

SZOMRÁKINÉ: Bemosakszik, mint egy műtét előtt. Maga is hívhatna valaki fiatalabbat.

HÁZFELÜGYELŐ: Addig örüljön, szomszédasszony, amíg őt hívom. Mert a maga ura fürge, ügyes. Ez a lift is jókor döglik be. Két-három hónap, és úgy kiemeli innen a daru, mint egy lyukas fogat. Kaptak már értesítést? Már jönnek egymás után az ajánlott levelek.

SZOMRÁKINÉ: Majd megkapjuk mi is.

HÁZFELÜGYELŐ *(sokatmondóan)*: A lakótelep. Távfűtés, meleg víz, szőnyegpadló, közös antenna a tetőn. Legalábbis - a fejeseknek.

SZOMRÁKI: Én a magam részéről mehetek.

HÁZFELÜGYELŐ: Hát akkor, elnézést, szomszédasszony. Első a kötelesség, vizlát.

PISTA: Látod, mama, erről van itt szó.

SZOMRÁKINÉ: Légy szíves, és kímélj meg. Ránk jöttél, mint egy tank. Mi van veled? Mi van veletek? Egyszerre kinyílt a szátok? Belemartok az emberbe ok nélkül?

PISTA: Valami változik, anyám. És te nem veszed észre. Nem akartam bántani az öreget, téged se, hidd el. De meg kell hogy mondjam...

SZOMRÁKINÉ *(közbevág, kiabál)*: Ne mondj semmit! Befogom a fületem. Hallgass!

PISTA: Lehetetlenül éltek.

SZOMRÁKINÉ: Lehetetlenül. Ezt vagy szíves megállapítani. Nézz körül, te nagypofájú! Ez eredetileg egy másfél szobás lakás volt. Igaz? És mégis megvagyunk benne négyen, kényelmesen. Amikor tizenhét évvel ezelőtt beköltöztünk ide, én letérdeltem, és megcsókoltam a padlót. Pedig mi volt ez itt? Egy lyuk, egy odú, egy használaton kívüli raktár, nem embernek való. És most? Minden a helyén, összkomfort, bojler, rekamié, mindenkinek ami csak lehet, fölszerelve a falra, fölfüggesztve, beépítve. Az apád egy galériát is épített magának, egy suszterpadlást a műhelyének. Mindenben az ő munkája, az ő keze.

PISTA: Nem értesz engem, mama.

SZOMRÁKINÉ: Persze, én már ilyen hülyének születtem.

PISTA: Milyen alapon csönget be hozzánk a házmester, csak úgy, vacsora közben, hogy apa segítsen lekurblizni a liftet, amikor jól tudja, hogy ez az ember most jött haza a munkából, és alig várja, hogy letegye magát egy székre és megegye a vacsoráját.

SZOMRÁKINÉ: Mért nem mentél helyette te?

PISTA: Nem vagyok szolga.

SZOMRÁKINÉ: És ő? Ő szolga?

PISTA *(nem erre válaszol)*: Miért éppen a Szomráki szomszéd jut az eszébe? Mért nem szól például Gyarmati elvtársnak, ennek a külkereskedelmi nagymenőnek? Hogy kérem, hehe, egy kis közösségi feladat, Gyarmati elvtárs, kérem, tetszik tudni, ez a Szomráki szomszéd most jött haza a melóból, és talán szeretné elfogyasztani a tegnapi melegített kajáját, hehe, aztán lábat áztatni meleg vízben, meg ilyesmi, tisztelt Gyarmati elvtárs, ha nem tetszik rossz néven venni, hehe, tisztelettel, elnézést a zavarásért.

SZOMRÁKINÉ: Ferdén látod a dolgokat. Mi itt lakunk a földszinten, persze hogy nekünk szól.

PISTA: Ez egy.

SZOMRÁKINÉ: Azonkívül apádról mindenki tudja, neki arany keze van. Hogy ő mindenhez ért.

PISTA: Ez kettő.

SZOMRÁKINÉ: Nagyon megkérlek, édes gyermekem, ne gúnyold az apádat, ne utánozd, mert a pofádba másznak.

PISTA: Ez három.

SZOMRÁKINÉ: Bevarrom én azt a több kilométeres szádat, reménységem! *(Megcsöndesedve.)* Mit akarsz te gonosz? Jövő héten lesz negyvenéves. De neked mi az, hogy negyven év? Egy vén ramaty. Aki mehet temetkezni. Igen? Az apád, vedd tudomásul, elégedett ember, És lehet is. Büszke lehet arra, amit kigürcölt magának. A vállalati üdülőt az ő tervei után rendezik be. Az egész beépített bútort mind ő tervezte. És ki kapott tavaly beutalót, jutalom-üdülést Bulgáriába, a tenger mellé, te vagy ő?

PISTA: Ez aztán a beutaló! Szólóban a férj, a prolinó marad.

SZOMRÁKINÉ: Nagyon okos intézkedés. Kell egy kis kikapcsolódás annak a nyomorultnak. *(Művidámsággal.)* Húsz év után ennyi kijár egy embernek. És itt a házban. Mindenki tiszteli, becsüli. Előre köszönnek neki. Itt van például ez a Bogáti doktor. Nagy múltja van, igazgatási osztályt vezet, és mégis tegeződik vele. És itt van Gyarmati elvtárs, akit te olyan gúnyosan szoktál emlegetni. Épp a múlt héten mondta, majd rajtad tartja a szemét. Mert, ha sikerül átvérned magad az érettségin - ezt én mondom így, nem ő -, szerinte tovább kell menned az egyetemre, vagy bejuttat valami menő vállalathoz, a MALÉV-hez talán. Ezt így mondta, szó szerint. És akkor jössz te azzal a mindent lerohasztó dumáddal. *(Váratlanul érzelmes váltással.)* Pista szívem! édes-gyönyörű gyerekem, fiam, te emberiség átka. Tudom, vannak gyerekek, a papák-mamák kedvencei, akik már a saját Zsigulijukon gurulnak. Jó, tudom, itt a házban is majdnem mindenkinek van kocsija. De, kérlek szépen, ezek máshonnan indultak! Hogy mondtad te egyszer nekem? Na mondd, megkérlek. Azzal a nullaponttal.

PISTA: Hogy a nullapont mindenkinek máshol kezdődik.

SZOMRÁKINÉ: Még a szocializmusban is. Így mondtad, édes gyerekem. Látod, hogy nem felejttem el? A te okos szavaidat. Látod?

PISTA: Látom.

LACI (*lány, szelíd*): Csókolom, mama. Szia.

SZOMRÁKINÉ: Szervusz, Lackó! Ilyen korán? Hogy ment a rajzolás?

LACI: Éppen hogy.

PISTA: Megint egy kétfajú lány?

LACI: Most nőtt neki harmadik feje. Van egy bűbajos feje, egy szomorú feje és van egy feje.

PISTA: A hétköznapi feje.

LACI: Tévedés! A bűbajos feje a hétköznapi, a szomorú feje a vasárnapi, de a harmadik feje... még nem lehet tudni.

SZOMRÁKINÉ: Halandzsáztok itt nekem, édes állataim!

SZOMRÁKI: Lekurbliztuk azt a dögöt. Az öreg Altlechnernével együtt. Szervusz, Lackó.

LACI: Tiszteletem.

SZOMRÁKI: A homlokod gyönyörűen ki van tetoválva. Lila, sárga és kék. Ez melyik ország színe?

SZOMRÁKINÉ: Temperával dolgozott. Ugye, hogy tempera?

LACI: Ibolyakék sugarak.

SZOMRÁKINÉ: Leülhetünk végre? Hozzátok egy terelőpuli kellene.

SZOMRÁKI: A legjobb terelőpuli az idő. Véget ért a nap, lassan összekerülünk.

PISTA: Hacsak nem kell valakinél megjavítani a klozettot. Mert akkor szól a telefon, és apa bedobja magát. (*Dermedt csönd után.*) Ne haragudj rám, apa, azt hiszem, tudod...

SZOMRÁKI: Tudom.

SZOMRÁKINÉ (*művidámsággal*): Sört vagy bort parancsolnak az urak?

A KÉT FIÚ (*egyszerre*): Sört és bort, sört és bort!

SZOMRÁKINÉ: (*átveszi a hangot, mint aki örül, hogy helyreállt a rend*): Sört és bort. (*Csöng a telefon. Indulattal.*) Sört és bort. Ki az istenverése az ilyenkor, negyed tízkor? (*A telefon kitart.*)

PISTA: Ez a mi beépített ellenségünk, mama. Mit gondoltok, elvtársaim, mért szerelték be nekünk a telefont még évekkel ezelőtt? Honnan ez a nagy protekció? (*Élesen.*) Hogy Szomráki szomszéd bármikor elérhető legyen a köz érdekében.

SZOMRÁKI: Fogd be a szád. Ne nyúlkálj utána. Majd én.

PISTA: Ne is haragudj, papa, de igen. (*Fölveszi.*) Parancsoljon! Kérem, ez itt a lipótmezei elmegőgyintézet zárt osztálya. De nem, kedves uram, ez nem Szomráki lakás. Vagy talán egy ilyen nevű beteget tetszik keresni? Sajnos már mind megkapták a gyógyszerüket. Alusznak, álmodnak, és lehet, hogy boldogok is. (*Szünet.*) Nagyon szívesen. Ha netán szüksége lenne egy beutalóra... (*Leteszi.*)

SZOMRÁKI: Most azonnal menj ki a szobából.

PISTA: Kis türelmet kérek. *(Újra csöng a telefon.)* Csak ezt akartam még bevárni.

SZOMRÁKI: Add ide a kagylót, ne hülyéskedj!

PISTA: Türelem. *(Fölveszi, elváltoztatott hangon.)* Nem, kérem szépen, ez itt a tűzoltóság. *(Szomorúan, együttérzően.)* Nem, ez nem Szomráki lakás. Tessék mondani, igénybe vették már a poroltókat? És milyen természetű a tűz? Hány kocsival vonuljunk fel?

SZOMRÁKI: Az isten pofozzon meg, add ide! *(A telefonba.)* Halló, itt Szomráki beszél. Szomráki Gyula beszél. *(Tragikusan.)* Lecsapták. *(Csöndesen.)* Most mit csináltál, mondd!

PISTA: Majd megtanulják ezek, Szomráki Gyulát este negyed tízkor csak azért lehet hívni, hogy megkérdezzék, jól érzi-e magát, hová kirándul vasárnap, és nem kell-e neki két jegy a színházba? *(Újból csöng a telefon.)* Tessék, legyen a tiéd.

SZOMRÁKI: Itt Szomráki. Szomráki Gyula... az előbb, kérem szépen... köszönöm a gratulációt, de nálunk nem született gyerek. *(Zavarában.)* Nem született senki. Ez nem 151-474. Tévedés. *(Leteszi csalódottan.)* Mellétárcsázott a hülye.

(Hosszú csönd után.)

PISTA: Te milyen telefont vársz, apa? Örökkön-örökké, milyen telefont?

SZOMRÁKI: Lyukat fúrsz a levegőbe. Sokra mennék én az ilyen észjárással, mint a tiéd! Ti azt hiszitek, az a forradalom, hogy fölborítani mindent, lerombolni mindent. Se rend, se fegyelem, se a fölöttesek elismerése. Ha majd több mész lesz a csontjaidban, fiam, akkor másképp gondolkodol. *(Fáradtan.)* Eldumáljuk itt a vacsorát.

SZOMRÁKINÉ: Mehetünk. Minden az asztalon.

SZOMRÁKI: Már éhes vagyok.

(Csöng a telefon.)

SZOMRÁKINÉ: Tessék. Itt Szomrákiné beszél. *(Élénken.)* Igen, Bogáti elvtárs, nem felejtette el, de közben le kellett kurblizni a liftet, mert fönnakadt a harmadik és a negyedik között, és gondolom, most már...

SZOMRÁKI: Mondd meg neki, hogy viszem.

SZOMRÁKINÉ: Kérem, Bogáti elvtárs. Köszönöm. *(Leteszi.)* Azt mondja, ráérsz holnap is.

SZOMRÁKI: Nem is kíváncsi, hogy mit faragtam neki?

SZOMRÁKINÉ: Behűtöttem a görögdinnyét.

*

(Indító autóbusz zaja az éjszakai csöndben.)

SZOMRÁKI: Az utolsó busz. Ez azt jelenti, hogy negyed egy.

SZOMRÁKINÉ: Lesz két perc múlva. Korábban indított. *(Művidámsággal.)* Nem gondolod, hogy én már alszom, jóember?

SZOMRÁKI: Nem.

SZOMRÁKINÉ: És ezt honnan veszed?

SZOMRÁKI: Onnan, hogy reszket a gyomrom. És a tiéd is, gondolom. Nekem ne mesélj! Nem vagyunk mi olyan menők, akik tizenhét év után csak úgy lezser lelépnek. Egyik lakásból a másikba, egyik kerületből a másikba. Földről a Holdba.

SZOMRÁKINÉ: De hát mi itt maradunk a közelben. A lakótelepen.

SZOMRÁKI: Megígérték. De akkor is. Kimozdítani mindent a helyéről. Ki a napvilágra az öreg kacatokkal. Szétszedni a galériát, a műhelyemet. És ilyenkor jön az a rohadt kölyök, és még hergeli az embert. Fölényeskedik. Ő, az élet királya. Nem keresett még egy levesrevalót se. Én pedig, tizenkét éves korom óta, evvel a két kezemmel... A saját fiam... Nem mondom, hogy hordja a szívét óraláncon, és ketyegtesse az orrom előtt, de azért egy kis megértést... ennyit elvárna az ember.

SZOMRÁKINÉ: Nézd, Gyula, tudni kell őt is megérteni. Ő izgatott, és nála így mutatkozik.

SZOMRÁKI: Igazán nem vagyok elégedetlen ember, eljutottam valahová. Az embert megbecsülik, elismerik a tudását... de hogy az ember a saját fiánál ne tudja elérni, hogy...

SZOMRÁKINÉ: Nem rossz gyerek, csak nyers. Te pedig most jobban mellre szívod a dolgokat.

SZOMRÁKI (*hangosan*): Hát akkor mellre szívom. Nincs jogom hozzá?

SZOMRÁKINÉ: Ne kiabálj, fölvered a házat.

SZOMRÁKI: Legföljebb fölmondanak. (*Oldódva.*) A híres, duhaj Szomráki, aki minden éjjel botrányt csinál. Jól van, csak védd a fiadat. Tudod, min töröm a fejem? Hogy abban a modern lakásban - csupa kis doboz az egész - hová helyezzem a műhelyemet? A galériát.

SZOMRÁKINÉ: A suszterpadlást, szívem?

SZOMRÁKI: Ahogy mondod, szó szerint. A deszkamennyszárnyat.

*

SZOMRÁKINÉ: Tessék, Pavlászky úr... az uram nincs idehaza.

PAVLÁNSZKY (*mézédes, vén kanmacska-hang*): De gondolom, azt a kis bélyegzőcskét csak nem zárta el a Szomráki szomszéd. Szíveskedjék erre a kis igazolásra egy stemplit.

SZOMRÁKINÉ: Jó, kérem, majd lebélyegzem.

PAVLÁNSZKY: Tessék csak nyugodtan elolvasni, kezit csókolom, a nyakamba varrtak egy gyerektartást. Pedig jövőre elérem a nyugdíjazásomat. Az lesz a népünnepély. Pavlászky, ifjú apa, a nyugdíjasklub tagja.

SZOMRÁKINÉ: Tessék, lebélyegeztem. Ne is haragudjon, Pavlászky úr, de látja, nekem most a konyhában van dolgom.

PAVLÁNSZKY: Érzem az illatot. Dinsztelt marhahús! Most tessék elképzelni, kezit csókolom, fizethetek egy gyerekért, hacsak... mert van egy ötletem.

SZOMRÁKINÉ: Úgy tudom, Pavlászky úr a törvénytörőn dolgozik, hát majd megtalálja a módját.

PAVLÁNSZKY: Kérem, semmi jogi csúrés-csavarás. Az a fiú az enyém. Én ezt nem tagadom. Sőt. Én erre büszke vagyok. Vitézkötés a férfiasságomon. Egy ötvenkilenc éves férfi utolsó dicsősége.

SZOMRÁKINÉ: Már mondtam, kedves Pavlászky úr, sajnos, én most nem érek rá. (*Kényszerből.*) Ma lesz az uram negyvenéves.

PAVLÁNSZKY: Á, á! Sok boldogságot! Még csak negyvenéves. Ahhoz képest, kezit csókolom, eléggé... hogy is mondjam... markáns a megjelenése. Nincs azon az emberen, kérem, egy fölösleges deka hús. Pocak, ilyesmi. És az a komoly, mondhatni gondterhelt, vagy még inkább felelős arckifejezés. Kérem, értek én mindent, már búcsúzom is, kezit csókolom. Azt hiszem, magamhoz veszem azt a nőt, huszonöt esztendő, és felszolgáló egy bisztróban! - na meg a bébit. Részemről - boldog, boldog születésnapot! Most átmegyek a sarki patikába, és elfogyasztok egy matrózfröccsöt a kedves férje egészségére. Csókolom a kezét.

SZOMRÁKINÉ: Minden jót.

PAVLÁNSZKY: Csak még valamit, megbocsásson. Megkapták már a beutalást? Vagy kiutalást? Mert én igen. Budaörs. Nem mondom, a világ másik pólusa, de azért fix pont. Ahol Pavlánszky, mint új honfoglaló, végre családot alapít. Itt állok, asszonyom, a nyugdíjzónában, de addig még nem jutottam a megalkuvásban, hogy családom legyen. Most talán lesz. Ha másért nem, csak azért, hogy valaki gyalogoljon a koporsóm után.

SZOMRÁKINÉ: Mi még nem kaptunk értesítést, Pavlánszky úr. Akkor... minden jót kívánok...

PAVLÁNSZKY: Önöket nem féltsem, kezit csókolom. De meg is érdemlik. Az ön ura senkit nem jelentett föl, nem fenyegetett soha senkit, ha kellett a stempli, rányomta és kész. Kérem, ne tessék tiltakozni, én mint Markó utcai írástudó mondhatom önnek, ez egy nagy eredmény.

(Az előszoba felől csöngetés.)

SZOMRÁKINÉ: Nyitva.

POSTÁS: Jó estét, Szomrákiné asszony.

PAVLÁNSZKY: Na lám. Megjött a postás bácsi. Akkor én most elbúcsúzom. És tessék átadni a jókívánságaimat.

SZOMRÁKINÉ: Jöjjön beljebb, postás úr.

POSTÁS: Ide kérek szépen egy kis aláírást, így ni. Köszönöm.

SZOMRÁKINÉ: Üljön le, fújja ki magát.

POSTÁS: Ez már a második menet. Ma nyugdíj is van, tetszik tudni. És aztán ezek az ajánlott levelek. Azt hiszem, végre mindenki megkapta. Amit hónapok óta várnak, benne van a borítékban. Mit tetszik szólni ehhez a szép, világos estéhez? Azt hiszem, telihold lesz. De tessék csak fölbontani.

SZOMRÁKINÉ: Majd, majd. *(Kis sóhajjal.)* Majd. Iszik egy pohárával?

POSTÁS: Köszönettel. Engem nem szondáznak. *(Feszült csend, s ebben a pohárka csendülése.)* Egészségére. És sok szerencsét az új lakásban. Jó éjszakát kívánok.

(Ajtócsapódás, visszhangos csönd, majd ebben a csöndben elkezdődik egy óraketyegés: először szelíden, szerényen, ritmikusan, később egyre vadabban, a fém kemény, aritmiás ütéseivel, mint valami félelmetes rítus bevezetője. Szomrákiné felnyöszörög. Az alaktalan rémület nyöszörgése ez. Utána beintésszerű csend.)

SZOMRÁKINÉ: Ez a hülye óra megbolondult. *(Kis szünet.)* De hát ez nem is jár.

HÁZALÓASSZONY: Ne tessék megijedni. Nyitva volt az ajtó. A vakok szövetkezetétől vagyok. *(A felsorolás ritmusában, majd nem kántálva.)* Jó erős gyökérkefét ajánlok, ötféle nagyságban, valódi finom tollseprőt, duplaerős üvegmosót, körömkefét, kétféle minőségben, házilag font nádporolót, sárkefét, bekenőkefét, fényesítőkefét, hajkefét... *(Megújult kedvvel.)*

Valódi borz borotvaecseteim vannak. És mind garantáltan vakok áruja, vakok műhelyében készült. Tessék kinézni, odakint az ajtó előtt a világtalan.

(Újra kezdődik az óráketyegés, de most nem erősödik fel, gyorsan abbamarad.)

HÁZALÓASSZONY: Senki, de senki nem vásárol semmit. Rázzák a fejüket. Hogy költöz-ködés lesz. Hogy lebontják az utcát. Na és, kérem szépen? Ez még nem a világ vége! Ezek itt nem a végítélet és a számonkérés napjai! De nem és nem. Mintha kiüznék őket a pusztába. Mindenki csomagol, zsinegel, ládákat szögez. Jobb napok jönnek, emberek! Új élet kezdődik, emberek! Mit sirattok ezen a sok bűdös kapualjon, összeköpködött lépcsőházon? Legyen erőtlők újat kezdeni. De nem és nem. És addig, tessék nekem megmondani, miből éljenek a világtalanok?

*

PISTA: Megjött a levél? Miért nem bontod fel, anya?

SZOMRÁKINÉ: Miért nem, miért nem? Még várok vele.

PISTA: Várni? Mire?

SZOMRÁKINÉ: Te azt nem érted, fiam. Megvárom vele apádat. Igen, apádat. Majd együtt. Vagy, tudod, talán nem is máma kellene... Legyen ez a mai este... szóval teljesen gondtalan. Születésnap, vacsora, minden. Mert ha az van ebben a borítékban, amit hónapok óta várunk... mert az van benne, miért ne volna benne az! - akkor is... Eltesszük holnapra. Csapunk egy külön estét neki.

PISTA: Tudom, hogy mi van benne.

SZOMRÁKINÉ: Na ne bolondozz! Ez nem vicctéma, fiam!

PISTA: Már két hete tudom a címet. Kelemen Öcsitől. Az apja a tanácsnál dolgozik. *(Vadul, keserűen.)* Mit álmodozol?

SZOMRÁKINÉ: Látod, most fölidegesítettél. És a késsel az ujjamba vágtam.

PISTA: Most jövök Erzsébetről. Oda vagyunk kijelölve. Vannak elképzeléseid, anya? Rózsaszínű házak, üvegöld ablakok, ezüst szökőkutak? Ez a por a cipőmon onnan való. Én is hoztam egy kis port a holdról, mint a holdutasok.

SZOMRÁKINÉ: Te megnézted? *(Nincs válasz.)* Te elmentél oda? Lakótelep, mint ez itt a szomszédban?

PISTA: Régi ház. Födémcsérés.

SZOMRÁKINÉ *(kis reménnyel)*: De azért az még szép ház lehet, és szép lakás, miért ne? Nagy ablakok, park, vagy ilyesmi, kiserdő az ablakok előtt. És messziről látni a budai hegyeket. A János-hegyi kilátót!

PISTA: Udvari.

SZOMRÁKINÉ: Udvari?

PISTA: Kezddhet az öreg mindent előlről.

SZOMRÁKINÉ: Azt mondd, régi ház? Akkor a szobák magasak. Fölépítheti a galériát.

PISTA: A galériát fölépítheti. Ha lesz kedve hozzá.

SZOMRÁKINÉ: És a szomszédok? Milyenek a szomszédok?

PISTA: Majd lesznek. Még nincsenek szomszédok.

SZOMRÁKINÉ: De a közelben, ugye, üzletek, szolgáltatóház, ilyesmi, ABC, cipőüzlet, ruhabolt. Az ilyen környéket ellátják mindennel.

PISTA: Nem figyeltem.

SZOMRÁKINÉ: Az nem is baj, hogy más a környezet, hogy egyszerűbb emberek! *(Tűnődve.)* Az nem is baj.

PISTA: Villamosozhat másfél órát. Átszállhat háromszor az üzemig.

SZOMRÁKINÉ: Ne hergelj engem, Pista, édes gyerekem, ne hergelj, mert én, mert én... az isten verje szét a pofádat, fiam!

(Az óraketyegés ismétlődése, a kibírhatatlanig.)

PISTA: Anya! Adok vizet.

SZOMRÁKINÉ *(kis csönd után)*: Kösz. Most már minden rendben. Sose hittem volna magmról, hogy ez vagyok és ennyi. Összecsuklok, mint egy vacak. *(Energikusan.)* Ma van az apád születésnapja. Minden pillanatban várom. Lakás, ajánlott levél! Befogjuk a szánkat, és hallgatunk keményen. És légy szíves, drága gyerekem, ne gúnyolódj vele.

LACI: Csókolom, szia. Jó szagok vannak. Mama... elhoztam a háromfejű lányt.

SZOMRÁKINÉ *(végtépp kifáradva)*: Jó, majd később megmutatod.

LACI: Lesz születésnap? Mert megcsináltam a papa portréját.

SZOMRÁKINÉ: Hogyhogy lesz-e születésnap?

LACI: Tudom, hogy átverték minket.

SZOMRÁKINÉ: Tudod? Te is tudod? Hát akkor megkérlek, hallgass. *(Csöngetnek.)* Ez nem apátok, neki van kulcsa. Nyiss ajtót, légy szíves.

BOGÁTI: Jó estét kívánok. Nem zavarok?

SZOMRÁKINÉ: Tessék csak, Bogáti elvtárs.

BOGÁTI: Évek óta kérem, Joli, ne szólítson így.

SZOMRÁKINÉ: Erre a kis időre már mindegy.

BOGÁTI: Értem. Azért jöttem, mert nem számoltuk még el Gyulával azt a falipolcot.

SZOMRÁKINÉ: Nem tudok róla semmit.

BOGÁTI: És a feleségem küldi ezt a kis italt. Úgy tudom, ma van a születésnapja. Ugyanaz az évjárat, mint az enyém, csak hogy ő augusztusban, én meg... *(Elakad.)* Tudom, most úgy néznek rám, mint olyasvalakire, aki...

SZOMRÁKINÉ: Nem nézünk sehogy.

BOGÁTI: Higgye el, itt néhányunkat a házban nagyon meglepett, sőt...

PISTA: Megdöbbsentette önöket.

BOGÁTI: Pontosan. Mert ha van érdem, és ha van indok... erkölcsi argumentáció...

SZOMRÁKINÉ *(kis indulattal)*: Kérem, majd elszámolnak az urammal. Én meg arra szeretném kérni, várom őt minden pillanatban. És szeretném, hogyha az uram most ebből kima-radna.

BOGÁTI: Értem.

PISTA: Nem tetszik ezt érteni.

BOGÁTI: Nézd, fiatalember, lehet, hogy te most elkezdél gorombáskodni velem, de akkor se lesz igazad. Én az édesapádat nagyra becsülöm. És itt a házban többen is így vannak vele. Azt sem felejttem el, hogy az évek során... sokszor a segítségünkre volt. Apróbb-cseprőbb dolgokban. De ha elkészítjük a mérleget, én is elmondhatom... nem érzem adósnak magamat. Nemcsak pénzzel fizet az ember. Azt hiszem, a barátság, az is valami. Egyébként Gyulának fellebbeznie kell. És mi valamennyien mögötte állunk. Hiába, a szanálás, szanálás, igen, de az még nem jelenti, hogy... Említse meg, hogy itt voltam. A viszontlátásra. Minden jót maguknak.

(Kis csönd után.)

PISTA: Szenzációs! *(Élesen fölnevet.)*

SZOMRÁKINÉ: Van kedved nevetni?

PISTA: Én is szanállok, anyám.

*

SZOMRÁKI: Hogyhogy nekünk nem jött levél, Bittó bácsi azt mondta, most már mindenki megkapta az értesítést.

SZOMRÁKINÉ: Öregszik. Isten éltesen, Gyula! Légy szíves, koccints velünk.

LACI: Nézd a portréd, papa, fölismered magad?

PISTA: Nem ez a háromfejű lány?

SZOMRÁKI: Nagyon jó. Mit szólsz, Joli? Jobb, mint egy fénykép. Te ilyen ügyes vagy, Lackó?

SZOMRÁKINÉ: Hát akkor, Gyula, hogy megérted a negyvenedik születésnapodat...

SZOMRÁKI: Nem nagy teljesítmény.

PISTA: Azért ez teljesítmény, apa.

(Magas, világos pohárcsengés.)

SZOMRÁKI: Ez balatoni bor, Joli? Csak azt nem értem, miért mondta az öreg, hogy mi is kaptunk levelet?

SZOMRÁKINÉ: Megkapjuk holnap, holnapután. Nem bontják le fölöttünk a tetőt. És ha lebontják - nyár van.

(Csöng a telefon.)

PISTA: Majd én.

SZOMRÁKI: De nincs hülyülés, hallod!

PISTA: Igen. *(Kis szünet.)* Itthon van, de sajnos nem küldhetem.

SZOMRÁKI *(fényezetően)*: Pista...

PISTA: Ma van a születésnapja, kérem. És az Intercontinentalban lesz a bankett. Én is átöltözöm, és megyek. Azonkívül, kérem szépen, neki nem szakmája a bojler. És a költözködés sem az ő szakmája. Ő, amint tetszik tudni, asztalos. Adod a szmokingomat, anya?

SZOMRÁKI: Hagyd abba azonnal!

PISTA: Igen. A fia. Az idősebbik. *(Leteszi.)* Ne üss meg, apa, nagyon kérlek. *(Kis csönd után.)* Tessék, itt a levél.

SZOMRÁKINÉ: Most mit csináltál, te állat, mondd!

PISTA: Folyik a szanálás.

SZOMRÁKI: Pesterzsébet... *(Elakad.)*

(A telefon kétszer csenget.) Kezdelek érteni, fiam, de valamiben tévedsz. Én nem azért voltam itt a házban mindent csináló, mert vártam érte valamit. Nekem ezek itt barátaim voltak.

PISTA: Meghívtak egyszer is az asztalukhoz?

SZOMRÁKI: Engem nem lehet egy vacsorával kifizetni. És egyáltalán nem ver le a lábamról, hogy Pesterzsébet. Amit csináltam, azért csináltam...

PISTA: Mert egyenrangúnak hitted magad.

SZOMRÁKI: Mert az is vagyok. *(Kitörve, ordítva.)* Az isten verje darabokra ezt a nyomorult életet! Most mit röhögsz a pofámba? Örölsz? Boldog vagy?

PISTA *(csöndesen)*: Nem vagyok boldog. Egyáltalán nem.

SZOMRÁKI: De ne is sajnálj.

(Nagy csönd. Szól a telefon.)

SZOMRÁKINÉ: Apa?

SZOMRÁKI: Nem veszem föl.

(A csöngő erősödik.)

SZOMRÁKI: Nem veszem föl.

(A csöngő most már olyan, mint egy riadó.)

SZOMRÁKI *(túlordítva)*: Nem veszem föl! *(Elfúlva.)* Értse meg. *(Váratlan nagy csönd.)*

SZOMRÁKI *(elneveti magát, csöndesen)*: Nem vagyok idehaza.

HANGOK: Nem vesszük föl! Nem vagyunk idehaza! Az Intercontinentalban vagyunk!

(Nagy nevetésáradat.)

(1974)

NYULACSKÁIM

HANGOK

KÁROLY

KARI

KIRI

KAROLA

PAULIK

PAULA

PALI

SOMOS

JOLÓKA

TÖMBBIZALMI

1. HANG

2. HANG

KÁROLY: Igen, Kari. Az ember agya általában ezerháromszáz gramm.

KARI (*tizenkét éves iker*): És hogyha nagyon nagy az az ember? Ha százkilós?

KÁROLY: Akkor is. Általában. Nem hagynál olvasni, gyermekem?

KARI: És ha icipici? És ha törpe?

KÁROLY: Nincs magassághoz kötve. Vannak langeszű törpék is. Azt hiszem.

KARI: Nekem pontos válasz kell. Ha leveszed nekem a lexikont, megnézem.

KÁROLY (*sértődötten*): Te nem hiszel az apádnak? Egyébként nézd meg.

KARI: Hiszek, de nem vagy biológus.

KÁROLY (*duzzogva*): Az nem. Az biztos, hogy nem. Biológus az egyáltalán nem.

(*Nyusztal-motívum.*)

KIRI (*tizenkét éves iker*): Papa...

KÁROLY: Mi van, kislányom?

KIRI: Azt mondd meg nekem, de pontosan, hogy mi az ionoszféra?

KÁROLY: Majd leveszem neked a lexikont.

KARI (*szelíd fölénnyel*): Na látod, papa! Amikor én mondtam, mennyire a szívedre vetted!

(*Nyusztal-motívum.*)

KAROLA: Milyen?

KÁROLY: Jó.

KAROLA: Nem hiányzik belőle egy kis erős paprika?

KÁROLY: Erős paprika? Várj csak. Nem. Nem hiszem.

KAROLA: Hogyhogy nem hiszed? Ide figyelsz te egyáltalán?

KÁROLY: Nem. Biztos, hogy nem hiányzik.

KAROLA: A múltkor égett a gyomrod. Gondoltam, jobb lesz, ha egy kicsit diétásan főzök.

KÁROLY: Jobb lesz. Én is azt hiszem. (*Kis szünet.*) Erről a salátáról hiányzik a bors.

KAROLA: Ja, a bors! Igazad van, Károly. Hozd be, gyermekem, a borsmalmot.

KARI: A borsmalom!

KIRI: A borsmalom!

KAROLA: Te agyonszórod ezt, Károly.

KÁROLY: Agyon?

KAROLA: Belépett az új főnök?

KÁROLY: Kicsoda?

KARI (*pimaszul*): Az új főnök.

KÁROLY: Ja, az új főnök! Belépett.

KAROLA: És?

KARI: Mondd, papa, honnan tudják, hogy éppen ezerháromszáz gramm? Mérlegre teszik?

KÁROLY: Végigjárt az üzemen, a szobákon, a laboratóriumokon, bemutatkozott. Lekezelt.

KIRI: Téged?

KARI: Szétfűrészelik a koponyát, kibontják, mint egy kókuszdiót, kiemelik az agyat, és ráteszik a tizedsmérlegre? Így?

KÁROLY: Így. Gondolom.

KAROLA: Rémes fantáziád van, gyerekem. Na és milyen a pofa? Igaz, milyen is lehet az első nap első órájában.

KÁROLY *(szárazon)*: Már egy hete, hogy belépett.

KAROLA: És te nem is szólsz?

KÁROLY: Volt rá idő?

KARI: Az agy nem kocsonyás, ugye, papa? Körülbelül olyan tömör, mint egy karfiol. Így? Vagy csak főzve?

KAROLA: Téged szadistának neveltelek, kisfiam?

KÁROLY *(inkább nyűszítve, mint kiabálva)*: Abbahagynátok?

KAROLA *(elcsodálkozva)*: Ejnye, Károly! Nem elég, hogy már egy hete belépett az új főnök, és te erről egy szót se!

KÁROLY: Kérdeztél?

KAROLA: Ma van elseje, gondoltam, hogy most aktuális. Hozom a kompótot.

KARI *(skandálva)*: Kompótostál. Borsmalom. Borzalom.

KÁROLY: Már megint hol a fenében a borsmalom!

KAROLA: Almakompótra?

KÁROLY: Moziba kellene menni. Egy kétrészes filmhez.

KAROLA: Mi lesz a tévében, gyerekek?

KIRI *(kántálva)*: Külpolitikai fórum.

KAROLA: Na látod.

KÁROLY: Megint ég ez a nyomorult gyomrom. Nincs egy kis szódabikarbóna?

3

KAROLA *(suttogva)*: Károly...

KÁROLY *(suttogva)*: Karola...

KAROLA: Föl ne ébresszük a gyerekeket.

KÁROLY: Föl ne. *(Ásít.)* Még csak negyed öt. Töksötét. Aludjunk.

KAROLA: Amióta eloltottad a villanyt, *nem alszol*.

KÁROLY: Megfigyelsz?

KAROLA (*szerényen*): Igen. Meg.

KÁROLY: *Aligmeg; vagy legmeg?*

KAROLA: Ne marhászkodj, Károly. Nem alszol. És én féltetek. Nyugtalan vagyok miattad.

KÁROLY: Na látod. Akkor ez az egyetlen védekezésem, hogy nem alszom. Mert nagyon jól tudod, hogy álomban beszélni szoktam. Vagyis hogy kiadom magam.

KAROLA: *Nekem te kiadod magad?*

KÁROLY: A házastársi szentségen belül azért minden világ két külön világ. Nem unsz te még engem? Unszt, unszt, én is unlak!

KAROLA: Szeretlek, te vadbarom. És féltetek. Irtod magad körül a környezetet.

KÁROLY: Ejha! Tudomásom szerint a környezet mindig kibírta. Én voltam az, aki nem bírtam ki. A dolog nagyon különös. Eddig azt hittem, legalábbis te hittetted el velem, ha nem is a győzelem, az igazság az enyém. Ha nem tudnád, nem ugrálok, mint egy rugós majom.

KAROLA: Otthagytad az egyetemet. Szia, elektronika! Kinevezés előtt a tudományos pályát. Jó.

KÁROLY: Még szép, hogy jó! A tanszékvezető a külső munkáknál holt lelkekkel dolgozott. Azt akarta, hogy én ebben asszisztáljak neki. Fedezzem a svindlit. Elmentem üzembe. Azt akkor te helyeselted.

KAROLA: Nem akarlak kínozni. De abban az üzemben is fölborítottad az asztalt.

KÁROLY: Ezzel mi bajod?

KAROLA: A Szőke Sörény.

KÁROLY: Ja, vagy úgy! Akit úgy hozott magával a vezérigazgató beosztásból beosztásba, mint egy mozgalmi zászlót. Azt a kancát. *Hát kinyilvánítottam*. A magamét.

KAROLA: És ki szedte a cuccát? Te, vagy a Szőke Sörény?

KÁROLY: De azóta? Sikerült elsajátítanom egy másik anyanyelvet. Három év óta stabilan egy helyen. Meg vagy elégedve?

KAROLA (*csöndesen*): Én azt soha nem akartam, hogy kiárusítsd magad. De most a megérzéseim! Megint kell hogy féltsek. (*Csönd.*) Édes. (*Csönd.*) Én még mindig szeretlek. Majdnem ugyanúgy, mint akkor, tizenöt vagy tizenhat éve, amikor bejöttél a terembe, előtted a kefehajú professzor, és a huzat belökte az ablakot. Tavasz volt.

KÁROLY: Június eleje volt. De ez most mi legyen? A számonkérés hajnala?

KAROLA: A gyerekekkel sem foglalkozol eléggé.

KÁROLY (*fölmondja*): *Az ember agya általában ezerháromszáz gramm. A törpe agya és az óriás agya...*

(*Nyusztal-motívum.*)

PAULIK (*igazgató*): Nos?

KÁROLY (*nem tudja, mit feleljen*): Nos?

PAULIK: Nos. Egy pohárával?

KÁROLY: Örömet.

PAULIK: Egészségére, kolléga. (*A gége örömeivel.*) Így ni. De miért nem foglal helyet, kolléga? Nos?

KÁROLY: Nos.

PAULIK: Arcok, új arcok, ismerkedés az arcokkal. Higgye el, kedves kolléga, én mint friss ember, mint igazgató, sohasem a papírok után nyúlok először. *Olvass az arcokból, István.* Szegény jó édesanyámnak örökké ez volt az útravalója. *Valahol* mindnyájunkban megmaradt az anyánk. Nem? A negyvenharmadikat taposom, de az útravaló! Szóval ért engem.

KÁROLY: A legmesszebbmenően. *Olvass az arcokból, István.*

PAULIK: Nos hát az arc. Abból valóban olvasni lehet. Utána megnézi az ember a papírt, és minden egyezik.

KÁROLY: Minden esetben?

PAULIK: No, nem minden esetben! Van, amikor teljesen világos az ellentmondás arc és papír között. Ritkán.

KÁROLY: És ha megengedi, igazgató elvtárs, melyiknek a javára?

PAULIK (*bölcsen, derűsen*): Váltakozóan.

KÁROLY: Vagyis egyszer így, máskor úgy.

PAULIK: Máskor úgy.

KÁROLY: Akkor gyakran kárba vész az arcok hosszas tanulmányozása?

PAULIK: Ritkán. Nekem elsősorban az arc. *István, mondta szegény jó édesanyám...*

KÁROLY: Valahol.

PAULIK (*élesen*): Szereti ezt a szót?

KÁROLY: Mindig jobban.

PAULIK: Ennek igazán örülök. Szóval a közös munka, kolléga. Szeretnék támaszkodni a munkatársaim tapasztalatára. Megmondom kerek perec, én nem röstellek tanulni. Valahol. Még egy kortyot? Igen, igen. A konyak a sajátom. Nálam nincs vállalati reprezentáció. Visszatérve. Mihez is? Én valamennyi munkatársamat tisztелеm. Elvem, jól gazdálkodni az emberanyaggal. Mindenkivel szemtől szembe. Nem hajszolom a népszerűséget. Nos, ön ugyebár tervező. Laboratóriumi ember. (*Nevetgél.*) ...a paraméterek embere. Bemérő laboratórium, kimenő paraméterek. Kérem, én az ön személyzeti anyagát még nem láttam. Nem ismerem úgyszólván az előéletét. (*Nevetgél.*) Nem akarok most ebbe belemenni, ebben a pillanatban nem is kérek semmi magyarázatot, de maga, kedves kollégám, *túl gyakran változtatta a munkahelyét.* Mi ez? Véletlen? Pech? Rátermettség hiánya? Kérem, egy szót se! Ez csak amolyan hangosan gondolkodás. Szeretek hangosan gondolkozni. (*Fölnevet.*) Még egy pohárral, kollégám? Nos?

KÁROLY (*akarata ellenére, idétlenül*): Valahol.

PAULIK: Rakott kel?

PAULA: Gondoltam, István, ízletes és könnyű. Nem nyomja a gyomrocskádát éjszakára.

PAULIK: Ez igaz. De nem szeretem.

PALI: Rakott kel nem kell.

PAULA: Úgy jössz nekem haza minden este... kifacsarva! Gondoltam...

PAULIK (*gyanakodva*): Mit gondoltál? Hogy nem bírom az új beosztást? Hogy nem vagyok elég tehetséges? Hogy nehezen tettem le a vizsgáimat? Ha tudni akarod, tartottam ma is egy olyan *szpicset* a tervezőknek, puff volt az egész társaság. Mert ugye, most kerül tervező-asztalra a betegellenőrző berendezés. Fekszik a beteg az intenzív szobában, közelebb az istenhez, mint a földi gyarlóságához, mittudomén, infarktus után, és a berendezés egyszerre irkálni kezd; méri a vérnyomást, a pulzust, a hőmérsékletet, az agybioáramot... (*fontoskodva*) az agybioáramot. Satöbbi.

PALI: Édesapa...

PAULIK (*rosszat sejtve*): Tessék, Pali.

PALI: Volt egy kis vita a suliban. Mennyit nyom egy törpe agya?

PAULIK: Mi közöm nekem egy törpe agyához? Micsoda hülyeség! Mit tudom én!

PALI: Az egyik osztálytársam azt állítja, vagyis a faterja állítja...

PAULA: Kihűl a vacsora!

PALI: Szóval a Kari faterja szerint ezerháromszáz gramm. Ez nem is érdekes, de az már igen, hogy egy óriásnak is állítólag ugyanannyi.

PAULIK: Ez a rakott kel teljesen sótlan.

PALI: Legalábbis a faterja szerint. Miért nincs nekünk biológiai lexikonunk?

PAULIK: Én műszaki ember vagyok, és nem biológus. (*Kis szünet után.*) Ki az a pók?

PALI: Milyen pók?

PAULIK: Annak a te osztálytársadnak a faterja. Aki szerint.

PAULA: Tessék a só. De ne sózd agyon.

PALI: A vicc az, hogy valami rabszolga a te üzemedben. Károly. Valami állítólagos nagyszerű tervező. Valami zseniális. Legalábbis a srác szerint. Rettentő felvágós.

PAULA: Mondom, hogy agyonsózod.

PALI: Mindjárt jön nekem a film.

PAULA: Megenni a maradékot, kezet mosni és úgy beülni.

PAULIK (*súlyosan*): Szóval a te osztálytársad faterja, aki nálam, nálunk valami zseniális tervező. (*Váratlan izgatottsággal.*) Te Pali, nem szeretném, ha te beszélnél ennek a fiúnak az itthoni dolgairól. És azt se, hogy személy szerint énrólam beszélj neki! Honnan tudod egyáltalán, hogy az apja a beosztottam?

PALI: Beszéltünk valamit, de csak úgy mellékesen.

PAULIK: Hát én ezt megtiltom neked! Se mellékesen, se nem mellékesen! *(Észbe kap.)* Kisfiam, érts meg engem. Én ott az üzemben új ember vagyok, és ezek ott csak azt lesik, hogy belém akasszák a fogukat, hogy kettéharapják a csigolyámat.

PAULA: Szegény apád nagyon sokat küzdött, amíg fölverekedte magát ehhez a pozícióhoz. Hányszor, de hányszor futott neki szegénykém az egyetemnek! A matematikának.

PAULIK: Véletlenül én az egyetemen... vagyishogy nekem az egyetem...

PAULA: Szóval nem mondom, amúgy kitűnő volt, a legjobbak között volt, de...

PALI: Ezt se mondhatom? Hogy kitűnő voltál?

PAULIK: Semmit.

PALI: Ő meg mindig fölrag az apjával.

PAULIK *(furcsa dühvel)*: Az apja! Az egy senki. Egy tehetségtelen. Alig melegszik meg valahol, már mehet is tovább! Én már úgy ismerem azt az embert. Az egész élettörténetét. A saját anyja nem ismerheti jobban. Mindig mondta volt szegény jó édesanyám...

PAULA: Apád tudja, hogy mit beszél. Az apád szeme olyan, mint a sas. Csak egyszerűen ránéz valakire, és annak vége! *István, mondta neki szegény jó édesanyja*, a te nagymamád.

PAULIK *(megcsöndesedve)*: *István, mondta nekem az édesanyám...* a te anyósod, a te nagymamád...

(Nyusztal-motívum.)

6

SOMOS: Szervusz, Karcsi. Te még mindig az asztalodnál? Megyek át az udvaron, látom, világítasz, mint egy szentjánosbogár!

KÁROLY: Már csak kezet mosok, és megyek.

SOMOS: Siess, pajtás, szeretnék egy kortyot sürgősen lenyelni veled.

KÁROLY: Várnak odahaza.

SOMOS: Lenyeljük, és kész.

(Dzsessz-zongora, néhány motívum, de ez is a nyusztal.)

SOMOS: Mindig szerettelek, pajtás, mert te egy intelligens ember vagy. Neked elég egy-két szó, és kész. Még két konyakot, kisasszony.

(Kívülről erősödő vonatszaj, elektromos síp.)

Nézd ezt a gyönyörűen kivilágított vonatot. Azt hiszem, ez a római vagy a bázeli... nem is tudom! Tudod, pajtás, felülni egyszer, de csak így, szabadon, kezedben egy aktatáskával, és utazni! *(Furcsán elneveti magát.)* Hanem te marhául tetszettél nekem délelőtt, az értekezleten. Szépen elkented ennek a mi új főnökünknek a száját. Nézd. Szimpla üzemmérnök. Az elektronikához komplett analfabéta. Még kettőt, kisasszony.

KÁROLY *(határozottan, majdnem keményen)*: Nekem nem. Én már megyek.

SOMOS: Megbántottalak valamivel?

KÁROLY: Semmivel. Sietek.

SOMOS: Csak még egy pillanatra! Tudom, hogy mit beszélnek a hátam mögött. Nem igaz. Aljas rágalom. Nem vagyok spicli. És most sem akarlak provokálni téged. Se téged, se más. Senkinek a megbízásából!

(Dzsesszzongora-motívum elúszik.)

7

PAULIK: Nézzük csak azt a listát, Jolóka. Kik is lesznek jelen? *(Neveket mormol.)* Igen, igen, igen, Károly? Hogy kerül ide a neve? Kihúzni.

JOLÓKA: A volt főnök hívni szokta. Azt mondta, hogy az agytröszt...

PAULIK: Agytröszt! Húzza ki.

8

PAULA: Valami rosszat álmodtál?

PAULIK: Mi? Hogyan?

PAULA: Ne haragudj, de csikorgattad a fogad.

PAULIK: A fogamat?

PAULA: Látod, az este nem akartad a madártejet, kolbászt követeltél. És most megfeküdt a gyomrod.

PAULIK: Utálok a madártejet, érted! Más asszony...

PAULA: Mit más asszony! Most én vagyok a hibás? Megbíztak, elfogadtad. *Te* fogadtad el.

PAULIK: Azért adsz madártejet, mert nem bízol bennem. Azt hiszed, hogy nincs tehetségem hozzá? Azért, mert duplán megdolgoztam mindenért? Itt élsz velem egy lakásban, és titokban ugyanazt gondolod, mint az ellenségeim.

PAULA *(kétségbeesetten)*: Dehogyan gondolom! Én igenis bízom benned.

PAULIK: Akkor ne adjál madártejet.

PAULA: Nézz a szemembe, Pistukám, de a szemembe nézz! Mi a baj?

PAULIK: Van.

PAULA: És nekem nem mondhatod el?

PAULIK: Ha elmondom, kinevetsz. Vagy küldesz a doktorért. Vagy újra leteszed elém a madártejet.

PAULA: Hát nem bízol bennem? Könnyíts magadon, Pistukám. István, mondta szegény jó édesanyád...

PAULIK *(elszántan)*: Van az üzemben egy pofa... egy rettenetes alak. Ahogy az néz! És az állandó röhögés a szája körül. Attól én teljesen kiborulok.

KÁROLY: Kezit csókolom, Jolóka.

JOLÓKA: Tessék.

KÁROLY: Hát jöttem, hogy kiállítsuk azt az útlevelűrlapot. *(Nevet.)* Az útilapot.

JOLÓKA: Ja, az útlevel! Éppen akartam *leszólni* magának, egyelőre nem aktuális.

KÁROLY: Hogyhogy nem aktuális? Május elején nyílik a műszerkiállításunk Stockholmban. És a saját konstrukciómát nekem kell bemutatnom.

JOLÓKA: Nézze, én nem vagyok felhatalmazva...

KÁROLY: Mire nincs?

JOLÓKA: Hogy a főnök helyett. De hát mint régi barátok *(kiigazítja)*, kollégák... és egymás között...

PAULIK *(álfrissességgel be)*: Jó reggelt, jó reggelt! Kérem, Jolóka, küldje be nekem először Lutauszkyt, aztán Kállait, és ha vele is végeztem...

KÁROLY: Szeretném, ha öt percet szánna nekem.

PAULIK: Nálam a sorrend elvi kérdés. Sürgös? Égető?

KÁROLY: Sürgös, égető.

PAULIK: Erőszakos ember! *(A titkárnőnek.)* De aztán azonnal kérem Lutauszkyt. *(Bent az irodában.)* Nos, mi a dilemma? Nos?

KÁROLY: Engem nem érdekel egy stockholmi kéjutazás és az sem, hogy behívna-e egy értekezletre, vagy sem, de ezek a sorozatos kihagyások mégiscsak...

PAULIK: Á, dehogy!

KÁROLY: De igen.

PAULIK: De nem! Nos. Még valami?

KÁROLY: Semmi.

PAULIK: Na látja. Ez így helyes. Tisztázni a dolgokat, férfiasan. Örülök, hogy szólt. Na látja. *(A telefonba.)* Jolóka? Akkor Lutauszky jöhet. *(Leteszi.)* Ezt az őszinte, szókimondó stílust szeretném az egész vállalatnál meghonosítani. És ha valami van, kérem, csak jöjjön bizalommal.

KÁROLY: Sokáig törtem a fejem...

PAULIK: Ugyan!

KÁROLY: ...hogya mi a múltban hol és milyen alkalommal találkoztunk. Valahol.

PAULIK *(vihogva)*: Kicsi ország. Itt már mindenki találkozott mindenkivel.

KÁROLY *(konokul, humor nélkül)*: Igen, mi már találkoztunk valahol.

PAULIK: És ehhez mért ragaszkodik? Adósa maradtam?

KÁROLY: Kicsi ország. Harminchét éves vagyok, bíróság előtt még nem álltam. Ezek szerint ügyészem, bíráim, magánvádlóm nem lehetett. De az arc, amit éppen maga emleget!

PAULIK (*kínosan vihog*): A lélek tükre! Nos? Én negyvenhárom éves vagyok, bíróság előtt még én sem álltam. De a maga arca! Mond valamit.

KÁROLY (*kurtán*): Maga teleírt papírokból olvas, és nem arcból.

PAULIK: Elárulna valamit? (*Durván.*) Mi ez az állandó röhej a szája körül? Ki vagyok én magának? Azt hiszi? A bohóca? Nos?

10

(*Háttérzaj, vendéglő, cigányzene stb., mindez nagyon halk.*)

PAULIK (*dúdolva*): „...hideg szobor vagy, meg sem értenél!...” (*Váratlanul.*) Nos?

KÁROLY: Nos.

PAULIK: Nos.

KÁROLY: Nos.

PAULIK: Utoljára: nos! Ez most nálam marad. (*Kicsit italos, de nem részeg.*) Eltérítettem magát, Károly. Reggel föladott egy kérdést, és én nem válaszoltam. Én meg vagyok olyan demokratikus vezető, hogy az egyik legtehetségesebb munkatársamnak - mondja, maga tényleg az egyik legtehetségesebb munkatársam? -, szóval, hogy előbb-utóbb válaszoljak. Szóval mi az oka, hogy maga, Károly, mostanában mindenből kimarad? Érzése szerint. De ne feledje, Károly... (*Tölt a poharakba: erős, tömör kotyogás, amely fölerősödik az abszurditásba, majd hirtelen abbamarad.*) Isten, egészség. (*Vihorászik.*) „...hideg szobor vagy, meg se értenél...” Maga szerint, Károly, amióta én úgyszólván betettem a lábamat... most képzelje el, egy láb, amit betesznek. Később ezt a lábat majd bearanyozzák, mint Szent István jobbját. (*Újabb italkotyogás a pohárban.*) Szóval, hogy én elnyomom magát. Nos?

KÁROLY: Nos?

PAULIK: Nos. Szentigaz. Én, képzelje, Károly, igenis elnyomom magát.

(*A partnerek lassan az ital vallató-vallomásos hatása alá kerülnek, de így is kerülendő minden részegégi naturalizmus. Hangsúly a beszélgetés naiv emelkedettségén.*)

PAULIK: A nos nálam maradt. Amit mondok, tanúk nélkül mondom. De előbb talán szervusz. (*A két pohár összecsengése.*) Én téged, Károly, ha tudni akarod, *leszigetellek*. Ismered ezt a kifejezést? (*Jóindulatúan gyerekesen.*) Tudd meg, hogy le vagy blokkolva. Érted?

KÁROLY: Nem értem.

PAULIK (*még derűsebben*): Le vagy szigetelve.

KÁROLY: Pfuj!

PAULIK: Pfuj? Lehet.

KÁROLY: És miért?

PAULIK: Gyerekkoromban egyszer a Kristály strandon lehúzták rólam a gatyát, és a seggemre egy piros szívet rajzoltak. Mert olyan jó dagi gyerek voltam. És az egész banda körülröhögött. Én ezt soha, de soha nem felejtettem el nekik.

KÁROLY: És hogy álltál bosszút?

PAULIK: Sehogy. Még most is elfog a nehézlélegzés, ha ez az eszembe jut.

KÁROLY: Én nem voltam ott a Kristály strandon.

PAULIK: Te *máshol* voltál. És te is röhögtél.

KÁROLY: Előfordulhatott.

PAULIK: Sovány voltál, és fekete, és a szemed a pofámba égett.

KÁROLY: Hol? Mikor?

PAULIK: És ez a te röhögésed három évre *visszalökött*. A szád körül most is ugyanolyan röhej. Ahogy beléptem, körbejártam a teremben, és megláttalak téged a rajzasztal mögött, abban a percben már tudtam: na, most *végre* találkoztunk. (*Károly fölborítja a poharakat, ez a hanghatás drasztikus.*) Kiöntögeted a finom italt? Vadember!

KÁROLY: Elég volt a kérdés-feleletből.

PAULIK: Nos?

KÁROLY: Nyisd ki a szád. Pofázz. Mivel tartozom én neked?

PAULIK: Műszaki egyetem. Nyár eleje. Fújt a szél. Szigorlat, édes Károlyom. Akkor te ott egy adjunktus voltál.

KÁROLY: Igaz.

PAULIK: És amikor a kefehajú *prof* megtáncoltatott, körülforogatott, mint egy hülyét, és egyből visszadobott, te ott álltál a katedra mellett, és a szád röhögött. A ráncaid röhögtek a szád körül.

KÁROLY (*fáradtan*): Rajtad röhögtem volna?

PAULIK: Három évembe került, míg újra nekifutottam.

KÁROLY: Ilyenek az arcizmaim.

PAULIK: Amikor újra jelentkeztem, dadogtam a hülye izgatottságtól. És azóta sem vagyok biztos magamban. (*Kis csönd után.*) Nem emlékszel? (*Kis szünet után.*) Fújt a szél. Te előttem mentél a Duna-parton egy lánnyal. A haja mintha rugóra járt volna, föl és alá, föl és alá. Hát igen. Most már nem fűződ az orromba a karikát! Hiába intrikálsz ellenem. Itt most én mondom be az adut. Üzemi agytröszt? Külföldi utak? Amíg én itt vagyok, csak annyi lesz a levegőd, hogy meg ne fulladj. Értjük egymást?

KÁROLY: Kibírom.

PAULIK: Jó. Neked, Károlyom, mindig kevesebb lesz a dolgod. Márpedig te *szeretsz* dolgozni. Mert benned állandóan bizseregnek az ötletek. A munkahelyed ezentúl: *szinekúra*. A levegőbe nyúlkálsz. A pauszpapírod üres marad. Még jutalmat is adok, de *feladat* nuku. És ezt nem tudja senki, csak mi ketten. Nos?

KÁROLY: Dögölj meg!

11

KÁROLY (*vidoran*): Hohó!

KAROLA (*meglepődve*): Mi az, hogy hohó?

KÁROLY: Június eleje volt, fújt a szél. Fújta a hajadat a szél. A hajad föl és alá, föl és alá. De szép hajad volt! Erős szálú, szélfújta haj.

KAROLA: Ittál?

KÁROLY: Én nem. Megjött a faanyag?

KAROLA: Milyen faanyag?

KARI: Szervusz, papa!

KIRI: Szervusz, édesapa! Mielőtt anyuka hazajött, hozták a léceket és a gerendákat.

KARI: Deszkákat, léceket, gerendákat. És két köteg sodronyt.

KÁROLY: Szóval minden megérkezett. Remek. És hova rakták?

KIRI: A hátsó kis udvarba, édesapa.

KÁROLY: A lehető legjobb helyre. Most majd engedélyt kérek a tömbmegbízottól.

KAROLA: Beavatnál engem is, hogy mi ez a csoda? Eddig, legalábbis, mindig utáltad a barkácsolókat. Szellemi inségmunkának mondtad.

KÁROLY (*vidoran*): Barkácsolásról szó sincs.

KARI: Szerintem papa vett magának egy oroszlánt, és most ketrecet csinál neki.

KÁROLY: Ahogy mondd, gyermekem! Egy oroszlánt.

KARI: Egy hím és egy nőstény oroszlánt.

KÁROLY: Ahogy mondd, gyerekem.

KIRI: Akik itt szépen elszaporodnak nekünk.

KÁROLY: Pontosan.

KAROLA: Jó, gyönyörű. De most térjünk át a marhaságokról a mi kicsiny, de gyönyörű életünkre. Hová viszel bennünket vasárnap kirándulni?

KÁROLY (*vidoran*): Elnézést, tisztelt családom tagjai, de a vasárnapom foglalt.

KAROLA: Hónapok óta ígéred. Ahogy kitavaszkodik, azonnal. Lemostuk szépen a kocsit.

KÁROLY: Közbejött valami.

KAROLA: Neked se árt egy kis kikapcsolódás! Az új főnök, ez már így szokott lenni, biztosan megpakolt, mint egy szamarat. Már nem is *hazajössz* fáradtan, de *így még el* reggel.

KÁROLY (*derűsen*): Az én fáradtságomnak más oka van, Karola! Szinte röstellem kimondani, drága Karola! A súlytalanság, drága szívem!

KARI: Papa túlságosan intellektuális.

KÁROLY: Magyarra fordítva. Mérnök vagyok, és nem mérek semmit. Tervező, és nem tervezek. Úgy látszik, ez a te szamarad, Karola, nyög, ha telerakják súllyal, de az sem teszi boldoggá, ha nincs rajta semmi. Ennélfogva a vasárnapom foglalt.

KIRI: Akkor a férfi- és nőoroszlán stimmel.

KÁROLY: Stimmel. Építetek egy palotát. Lécekből, deszkákból és dupla sodronyból. Nos?

KAROLA: Micsoda hülye szó ez, hogy *nos*?

KÁROLY: Mondtam én, hogy *nos*? Mi lesz vacsorára? Nos?

MINDHÁRMAN: Madártej.

KÁROLY (*döbben*): Madártej?

KAROLA: Nos?

(*Nyusztal-motívum.*)

TÖMBBIZALMI: Ezek szerint Károly lakótárs kisállattenyésztésre óhajt berendezkedni? Elhozta ugyebár a lakótársak szükséges aláírását?

KÁROLY: A lakótársak többsége, kérem szépen, nem érti pontosan. Ez egy lelki szükséglet.

TÖMBBIZALMI (*pedánsan*): Népgazdasági szempontból sem elhanyagolható.

KÁROLY: Mindössze egy csincsilla anyáról és egy csincsilla bakról van szó.

TÖMBBIZALMI: Csincsilla? Nagyszerű. És gondoljon a szaporulatra. Az ön világa hamarosan benépesül. Magam is nyúltenyésztő vagyok. És esetleg alkalomadtán *vérfriessítés szempontjából* cserélhetünk? Csincsilla!

KÁROLY (*mint aki köszön*): Csincsilla! Csao!

KAROLA: Megbocsáss, Károly, de neked nyúlszagod van. Menj a fürdőszobába, és zuhanyozz.

KÁROLY: Ne légy nyúlelles, édes Karola. Ha egyszer egy nyúl rubintos szemébe néznél! Egyébként, ha nem veszed rossz néven, édes Karola, hol töltöd mostanában a délutánjaidat?

KAROLA: Vezetni tanulok. Megszerzem a jogosítványt. És vasárnap *én* megyek a kicsinyekkel kirándulni.

KÁROLY: A kicsinyekkel? A kisnyulakkal?

KAROLA: A gyermekeinkkel, te bolond!

KÁROLY: Mert Ezüst Csilla, kérlek szépen, hamarosan anyai örömöknek néz elébe.

KAROLA: A takarékkönyvből megint hiányzik ezer forint.

KÁROLY: Hát nem érted? *Elletőládákat* kellett csináltatnom!

(*Nyusztal-motívum.*)

KAROLA: Bemegyek a főnöködhez, és fölmondok neki. A nevedben.

KÁROLY (*szelíden*): Ugyan, mit gondolsz! Én nem vagyok egy fluktuáló. Én szilárd, megbízható törzstag lettem. Odabent, ugyebár, semmi feladat. Megtanultam közlekedni a súlytalanságban. Lágú, finom, oldott lebegés. Mosoly van bennem, édes Karola, feketét főzök a munkatársaimnak, megkenem vajjal a kenyerüket, kihúzó tussal a bonyolultabb görbéket. Csupa hálás, bársonyos szem kísér; a közimádat tárgya vagyok, édes Karola!

KAROLA: Most én követelem, hagyjad őket a pokolba! Eltékozolnak egy ilyen embert, mint te. Irigységből.

KÁROLY (*még szelídebben*): Tévedsz. Már régóta nincsenek irigyeim. Elég egy év, és a hajdani dicsőségnek már párja sincs.

KAROLA: Tönkremégy. Belepusztulsz.

KÁROLY: Nyusztikám!

KAROLA (*meghökkenve*): Micsoda?

KÁROLY: Karola; édes! Te egy *előző* világomban élsz. Még soha ilyen kiegyenlített viszonyban nem voltam magammal, mint most. Mert ne hidd, kisnyulam... (*Megakad, korrigál.*) Karolám, hogy rólam lepattogtak, mint egy bálványról, mint egy ámokfutóról azok az okos szavaid. Én igenis, az örökös izgágaságommal lassan, de biztosan szembekerültem a nagyon hasznos megszokással. Igen, igen, ne rázd a fejed! A megszokás - biztonság. És akkor jött valaki, egy ember, aki nem felejt. Jött, és ráeszméltetett valamire. És én azóta, folyamatosan egy termékeny eszmélkedés alanya vagyok, nyulacskám.

KAROLA: Ne szólíts így, légy szíves.

KÁROLY: Márpedig ne haragudj, én ezt nagy-nagy szeretetből mondtam. Beléptél a terembe, és a szél fölemelte a hajadat. Azt a sűrű, mézillatú hajadat. Június eleje volt.

KAROLA: Én most már nem értek belőled semmit.

KÁROLY: De a gyermekeink már értik.

KAROLA: Igen. Értik. Vasárnap nem akartak kirándulni, itt maradtak veled, a nyulaidnál.

KÁROLY (*gyengéden*): A *nyulainknál*, édes Karola. A gyerekek is hozzájuk kezesedtek.

KAROLA: Hozzájuk, a gyerekek?

KÁROLY: Vagyis *ők* a gyerekekhez. (*Lágyan.*) Nyulacskáim!

KARI: Papa...

KÁROLY: Te most hallgass! Téged már ágyba dugott az anyád.

KARI: A Paulik, tudod, az osztálytársam, papa...

KÁROLY (*szomjasan*): Mit mond?

KARI: Az apja állítólag *elesdét* szed.

KÁROLY: Kis marhám! (*Gyengéden.*) Nyulacskáim!

KARI: Látomásai vannak. Állítólag.

KÁROLY: Nyulam-bulam!

KARI: Rémeket lát. Téged. Mindig téged.

KÁROLY: Hát igen. Én eléggé félelmetes vagyok. Szóval kitartóan üldözöm?

KARI: A srác röhög az egészen. Szerinte az apja egy betojt valaki.

KÁROLY: És félelemből ment mindig feljebb és feljebb. Mert nem akart nemet mondani. Fölfelé zuhant a szerencsétlen!

KARI: És állandóan zabál.

KÁROLY: És mit zabál?

KARI: Állítólag rakott kelt.

KÁROLY (*csalódottan*): Nem madártejet? No nem baj. Az majd a következő stáció lesz. (*Nyusztal-motívum.*)

1. HANG: Tiszteletem, igazgató úr.

PAULIK: Jó napot. Hogy s mint? Család? Gyerekek?

2. HANG: A lehető legjobban, igazgató úr. Az egész család.

PAULIK: És önöknél, kérem szépen? Hogy s mint?

1. HANG: Nálunk is, tisztelettel, hogysmint.

PAULIK (*tele gyanakvással*): Nem látom a helyén Károly kollégát.

1. HANG (*félénken*): Az imént hagyta el a helyét.

PAULIK: Az imént. De még nem járt le a munkaidő.

1. HANG: Kérem tisztelettel, ez nem egy tipikus távozás volt az imént, ez egy egyszeri távozás.

PAULIK: Tegnap sem találtam, tegnapelőtt sem, a múlt héten sem! Egyszeri!

2. HANG: Az egyszerit úgy tessék értelmezni, hogy néhányszor ismétlődik ugyan, de azért nem *tipikus*.

PAULIK: Maga most miket beszél itt összevissza nekem? *Maga is* hülyének tart, gyenge-agyúnak, kreatúrának?

MINDKETTEN (*megszeppenten*): Mi, kérem tisztelettel, az igazgató urat nem tartjuk semminek.

KÁROLY: Én, ami engem illet, ragyogóan. Nyár van, süt a nap, fúj a szél. Repülnek a sirályok. A múltkor, például, igazgató elvtárs, letörtem egy szoborról egy kőliliomot, és - tessék képzelni - illatozott!

PAULIK (*kéjes részvétellel*): Illatozott! Nem tud mit kezdeni az idejével! Értem. Sok az üresjárat.

KÁROLY: Üresjárat? Időhiánnyal küszködöm, legyen szíves ezt szó szerint érteni. Az időm összezsugorodott. Elfér itt a tenyeremben, mint egy tegnapi zsemle.

PAULIK: Ül a rajzasztalnál, és semmi. Szól a telefon, és én nem magát hívatom. Hát nem csodálom, hogy későbben érkezik, korábban megy haza. Nincs értelme a munkafegyelemnek.

KÁROLY: Nem mondom, a *munkaelvonó kúra* eleinte okozott zavarokat. A szakmai becsvágy, tetszik tudni, a dicsőségszomj, az a bizonyos munkaerkölcs! De aztán. Az ember végül is életképes. (*Szerényen.*) Átrendeztem az életemet. Jelenleg ötvenketten vagyunk.

PAULIK (*szinte rémülten*): Ötvenketten?

KÁROLY: Mi négyen, és ugyebár a nyulak. Egy másik dimenzió!

PAULIK: Megkínálhatom? Egy pohárával, na!

KÁROLY: Készséggel. Egészségére!

(*Kis pohárcsöngés.*)

PAULIK: Mondja, Károly, gyűlöl maga engem?

KÁROLY: Én? Ugyan! Miért?

PAULIK: Tegye a szívére a kezét! Undorodik tőlem, mint egy kukactól, és gyűlöl, mint egy pattanást a fenekén.

KÁROLY: Nem volt még pattanás a fenekemen.

PAULIK: Nézze. Változtassunk. Én megvontam magától a feladatokat, az elismerést, hogy kitették a kirakatba, hogy utazhatott... Szóval, érti, a *menőiséget*. Még egy pohárkával?...

JOLÓKA *(beszól)*: Igazgató úr, kérem, a Lutauszky... hívatni tetszett.

PAULIK *(hadarva)*: Nem vagyok itt senkinek. Visszavonásig. *(Kis szünet után.)* Maga csak úgy, csak azzal, hogy van, mindig csak azt juttatja az eszembe, hogy én tehetségtelen vagyok.

KÁROLY: Egy makacs trauma.

PAULIK *(gyanakodva)*: Micsoda?

KÁROLY: Semmi. Szakkifejezés. Nos?

PAULIK: Olyan őszinte leszek, mint annak idején szegény édesanyámhoz. István, légy őszinte, ez volt mindig a szava. Nos. Először is nem hiszem, hogy a köliliomnak illata van. Másodszor is nem hiszem, hogy jól érzi magát. Nézze! De hiszen mi már pertut kötöttünk! Szervusz! *(Pohárcsengés.)* Én visszaadok neked mindent. Dolgozz, cselekedj! Itt van egy feladat. Kocsira szerelhető kivizsgáló állomás. Röntgen, ékágé, laboratórium.

KÁROLY: Szóval visszánöveszteni a lenyesett szárnyaimat?

PAULIK: Egy vándorklinika. Isten háta mögé szánva.

KÁROLY: Eddig mindig megpróbáltam szembekerülni az istennel, de soha nem sikerült.

PAULIK: És a stockholmi utazás helyett egy angliai. Nos?

KÁROLY: Sajnos nemet kell mondanom.

PAULIK *(egészen kiszolgáltatva magát, gyermekien)*: Én nem kérek érte semmit. Csak egy kis tiszteletet. *(Majdnem könyörögve.)* Egy egészen szerény kis megbecsülést. *(Praktikusan.)* De úgy, a nyilvánosság felé.

KÁROLY: Nem megy.

PAULIK *(a sírás határán)*: Hogy engem egy kicsit tisztelni lehessen? A nyilvánosság felé?

KÁROLY: Nem erről van szó, felebarátom. Már mondtam az előbb: időhiány. Ismétlem, jelenleg ötvenketten vagyunk.

PAULIK: Prémium, nyilvános kiemelés, feladat, feladat! Bocsáss meg, te keményfejű! Nem vagyok én rossz ember, na! Köliliom, nem köliliom, mindegy. Mondjál igent, és ezentúl nyugodtan alszom.

KÁROLY *(teljes részvétellel)*: Már elköteleztem magam máshová. És sajnos, mondom, az idő. Ide zsugorodott a tenyerembe. Ne is kérjél, fáj, hogy vissza kell utasítsalak. Légy irántam megértéssel.

PAULIK *(utolsó érvként)*: Az asszony már madártejre fogott. Minden este madártej. És rakott kel.

KÁROLY: Nálunk újra hagymás rostélyos, túrós csusza, vörös bor. Boldog család vagyunk. Jövőre talán elérjük a százat.

PAULIK: És én? Én most mihez kezdjek? Mihez?

(Nyusztal-motívum.)

16

PAULA: Pistukám! A vacsora már az asztalon.

PAULIK: Nem bírom a rakott kelt.

PAULA: Maradt tegnapi egy kis *vízben főtt karfiol*. Édes Pistám! - mondta szegény édesanyád...

PAULIK: Egy pohár vörös bort adjatok! Hagymás rostélyost adjatok! Túrós csuszát adjatok!

PAULA: Rosszul érzed magad, Pistám?

PALI: Édesapa... kedves édesapa...

PAULA: Ugyan, hagyd már édesapádat, látod, nem érzi jól magát.

PAULIK *(szokatlanul gorombán)*: Ne szólj közbe, Paula! Te mondani akartál valamit, Pali.

PALI: Megjött a faanyag, édesapa.

PAULIK: A faanyag? A faanyag. Szépen gyalult lécek?

PALI: Szépen gyalult lécek.

PAULIK: Deszkák?

PALI: Deszkák.

PAULIK *(az eufória határán)*: Két köteg sodrony? *(Lágyan.)* Nyulacskáim!

(1976)

HÁRMAN

HANGOK

FLÓRA
KAMILLA
LAURA

Hosszú, ismételt előszobacsengő, majd

FLÓRA (*kicsit idegesen*): Tessék, kérem.

KAMILLA: Elnézést a zavarásért, de én ugyanis (*kis szünet*) a házkezelőségtől vagyok. Gondoltam, ilyenkor már idehaza találom. Ezért ilyen késő délután.

FLÓRA: Nem haragszik, hogy egy kicsit megvárattam?... Most értem haza.

KAMILLA: Lerakni a cuccot, fürdőszoba, lemosakodni!

FLÓRA (*helyreigazítva*): Kezet mostam.

KAMILLA: Zuhany, Niagara, minden! Ebben a trópusi hőségben, asszonyom.

FLÓRA: Tessék.

KAMILLA: A légköbméterek miatt.

FLÓRA: Azokat már fölmérték huszonháromszor. Úgyis többet vettek fel, tudom.

KAMILLA: Éppen ezért. Ellenőrzés. A hibák kijavítása. Egy fillérrel se többet! Szabad? Ez ugye az előszoba.

FLÓRA: Régi, hülye tervezés. Hosszú, keskeny, mint egy hurkatöltő.

KAMILLA: Szabadna beljebb?

FLÓRA: Hát nem méri?

KAMILLA: Majd utólag. Először *szemmel*. A teljes áttekintés miatt. Ez már modern műszaki szemlélet. Először legyen birtokunkban az egész.

FLÓRA: Ez az úgynevezett hall.

KAMILLA: Tudom. Az utcai és az udvari szoba között, természetes megvilágítás nélkül. A kiképzett falmélyedésben könyvespolcok, puhafából, azonkívül négy falikar.

FLÓRA (*idegesen*): Ezt maga így tudja?

KAMILLA: Szakember vagyok. Önök itt laknak az ötödiken. Innen lefelé, minden emeleten a megfelelő kétszoba-hallos lakásokban minden ugyanaz.

FLÓRA: A mi lakásunk nem típuslakás.

KAMILLA: A világért se! De nyugodjék meg, az emberek, egymástól függetlenül, egy bizonyos társadalmi rendszerben, egy bizonyos életforma keretében - anyagi és szociális ellátottság, miegyéb -, bármennyire különbözzenek is, fölfedezik - ugyanazt. Látom, virággal terített asztal. Születésnap. A magáé, asszonyom.

FLÓRA: Ezt honnan tudja?

KAMILLA: És harminchárom éves.

FLÓRA: Jó a kartotékrendszerük.

KAMILLA: Én is nyári lány vagyok. És éppen annyi idős, mint maga. Harminchárom.

FLÓRA: Nagyon érdekes.

KAMILLA: És én is ezen a napon. Nem különös? Valamelyikünk ma egyedül ünnepel. És az a gyanúm, hogy én leszek az.

FLÓRA: Nem értem.

KAMILLA: A legkevésbé sem fontos. Az ember fecseg, jár a szája. Születésnap, túlteng a lélek. Ez itt a hálószoba, ugye?

FLÓRA: Öt emelettől lefelé.

KAMILLA (*irritáltan*): Szabad kérdezni valamit? Hány éves házasok önök?

FLÓRA: Ez beleszámít a köbméterbe? Járt utána valami kedvezmény?

KAMILLA (*lágyan, szinte gyengéden*): Bocsásson meg.

FLÓRA: Megmondom, ha levonásba kerül. Tizenkét éve vagyunk együtt.

KAMILLA (*szomorúan*): És tizenkét év után, ne haragudjék, még mindig közös hálószoba?

FLÓRA (*keményen*): Mi köze hozzá! Mért nem a falakat méri? A plafont. Hogy mikor, mennyit és mennyiért lélegezhetünk. Maga szintén férjezett?

KAMILLA: Szintén.

FLÓRA (*gúnyosan*): És maguk, persze, külön alusznak.

KAMILLA: Külön. Ő az egyik ágyban, én a másikban. Kicsi a lakás. És a cselédszobában a gyerekek vannak.

FLÓRA (*nyugtalanul, sőt irigyen*): A gyerekek?

KAMILLA: Két gyönyörű gyerekünk van. Két ikergyerek. Mehetünk tovább, asszonyom?

FLÓRA: Tessék csak előremenni. A helyrajzi ismerete kiváló. Öt emelet lefelé, ugyanaz.

KAMILLA: Látom, hogy megbántottam. Pedig az önök lakása más, mint a többi. Legalább nekem más.

FLÓRA: Nincs itt semmi fölfedeznivaló.

KAMILLA: Mit szól ehhez a trópusi júniushoz? Ha eddig nem vette volna észre, asszonyom, a cipősarkamat megfogta az aszfalt. Ezért sántítok. Nem születési hiba.

FLÓRA: Nagyon kevés az időm. Azt már megbeszéltük, hogy ma van a születésnapunk. És még el kell készítenem a vacsorát.

KAMILLA (*titkolhatóan kíváncsisággal*): Mi lesz? Frissen sült karaj? Gondolom, a férje kedvenc étele.

FLÓRA: Gondolja?

KAMILLA: A férfiak általában imádják a sült karajt. Ez tipikus. Legalábbis a statisztikai átlag szerint. Na most, ha idegen nővel vannak, elkerülik a fokhagymát. De a feleségük születésnapján az is jöhet, bőven.

FLÓRA: Ez itt a férjem szobája.

KAMILLA: Kell neki a külön szoba! Ahol magában lehet. Ahol álmodik.

FLÓRA: Álmodik? Miről?

KAMILLA: Úgy tudom, zománcművész. A kartotékon ez áll.

FLÓRA: Színteknikus a Zománcművekben. Tíz év óta egyhuzamban. És ezért még művésznek is mondható. Hogy kibírta ilyen sokáig.

KAMILLA: Fanyar, csípős a hangulat. Értem én. Én is ma vagyok harminchárom éves. És az ember úgy ajándékozta meg saját magát, ahogy tudja.

FLÓRA: Huszonhat négyzetméter. A legnagyobb helyiség a lakásban.

KAMILLA (*kis meghatódottsággal*): Ez hát az ő szobája! A fénykép? Róla készült? Szép, szomorú szeme van. Megengedi, hogy beljebb lépjek? Á! Kilátás a Hármashatár-hegyre! Igen. És az a sárga pici ház, amiben az a sokgyermekes család... És ez az adó-vevő antenna, mint egy ezüst pecsenyevilla.

FLÓRA: Honnan tudja ezeket?

KAMILLA: Erőszakos a képzeletem. Mint amikor a gyerek spulniról ereszti a papírsárkányt. Mindig följebb, följebb, és egyszerre már nincs is a spárga a kezében.

FLÓRA: Költői.

KAMILLA: Szerettem volna költő lenni. De ahhoz túlságosan is igényes vagyok. Leülhetek? Köszí szépen. Az ember egész nap caplat ebben a bűdös, forró városban. A férje mikorra jár haza?

FLÓRA: Tessék fölírni az adatokat. Nagyon sok a dolgom.

KAMILLA: Nem is akarom pocskékolni a drága idejét, de olyan jólesik most ülni egy kicsit. (*Vallomásszerűen.*) Itt, ebben a szobában. Ahogy alkonyodik. Ahogy lassan bepirosodik minden. Mert tessék nézni azokat a kék bádogtornyokat és mögöttük azt a nagy vörösséget!

FLÓRA: Talán maga is színtechnikus? Akkor a férjemmel jól megértenék egymást.

KAMILLA (*szomorúan*): Á, dehogy! A részletekben színvak vagyok. Csak az egész. A foltok. Az összefüggő ragyogás. Kaphatnék egy pohár vizet, asszonyom? De jól kicsurgatott hideg vizet, ha nem haragszik. Tudom, a szódája elfogyott, azt a férje csinálja mindig, vacsora előtt.

FLÓRA (*szeretné nem hallani*): Mit mondott, kérem?

KAMILLA: Tetszik tudni, a spulniról tekeredik a spárga.

FLÓRA: Hozom a vizet.

2

(*Kis csönd, majd néhány hang leütése után egy játékos xilofondallam.*)

FLÓRA: Tessék. Kicsurgattam.

KAMILLA: Tündéri ez a kis xilofon. Az uráé, ugye?

FLÓRA (*kis döbbenettel*): Maga tud játszani rajta?

KAMILLA: Csak ezt az egyetlen motívumot. Valaki elméletben megtanított rá. Egy rücskös üveglapon kiverte a dallamot. Golyóstollal. Köszí szépen a vizet. Igazán jól kicsurgatta. És maguknál nincs klórize. De most már igazán nem zavarom.

FLÓRA: Nem játszáná le még egyszer?

KAMILLA: Kétszer egymás után? Nem, nem!

FLÓRA: Valami babona?

KAMILLA: Igen, babona. Nem szabad.

FLÓRA: Furcsa kis dallam. Különös. Kitől való?

KAMILLA (*zavartan*): Én azt igazán nem tudom. Lehet, hogy senkitől. Lehet, hogy csak úgy a levegőből.

FLÓRA: A levegőből. Az a bizonyos ismerőse találta ki, nem? Aki megtanította rá. Üveglap. Golyóstoll. Nagyon finom a hallása.

KAMILLA: Ezek után, ha nem haragszik, megnézhetnénk a kis szobát, ugyanis nem szeretném, a világért se szeretném... El tudom képzelni, milyen hangulatos lehet egy ilyen születés-napi vacsora. Nálunk nem divat.

FLÓRA: A kis szobát? Persze. De öt emelet lefelé - az alaprajz nem változik. Tessék, mehetünk. (*A telefon erőszakos csöngetése: beavatkozás jellegű.*) Egy pillanat. (*Leemeli a kagylót.*) Halló. Halló. Tessék beleszólni. Tessék megmondani, hogy mit akar. Ha nem szól, leteszem a kagylót. (*Kicsit vár, és leteszi.*) Minden este hatkor. Pontosan, mint a menetrend. És hetek óta.

KAMILLA (*feltűnő izgatottsággal*): Egy nő!

FLÓRA (*derűsen*): Gondolom, hogy egy nő.

KAMILLA (*indulattal*): Ismerem ezeket az elszánt dögöket! Kiszúrnak egy férfit, betáplálják maguknak, és nem akarnak leszakadni róla. Tapadnak rá, mint a fagyöngy. Mi is az a fagyöngy? És hetek óta? Micsoda kitartás! Micsoda szégyentelen dög!

FLÓRA (*derűsen*): Ennyire átéli?

KAMILLA (*ugyancsak derűvel*): Szolidáris vagyok.

FLÓRA: Most én mondom, hogy köszi szépen.

KAMILLA: Nincs mit. Meg vagyok győződve róla, de teljes szívemből, a férje ártatlan ebben. Igenis, ez a meggyőződés. Az ilyen férfi, aki jóképű, okos, nem is öreg, nem tehet róla, hogy utánacsapódnak ezek a dögök.

FLÓRA: Engem akar nyugtatni?

KAMILLA (*egyértelműen*): Magát?

FLÓRA: Hogy megszépül ilyenkor... amikor izgatott lesz! A szemében ezek a gyors kis fények, ezek a...

KAMILLA: Igazán úgy látja, hogy szép vagyok?

FLÓRA: Azt mondtam, most. Ebben a pillanatban. Amikor földobja az izgalom... Menjünk akkor a kis szobába.

KAMILLA: A kis szoba, persze. Ha jól tudom, az a gyereké.

FLÓRA (*hűvösen*): A húgom szobája volt, de ő tavaly karácsonykor férjhez ment.

KAMILLA (*makacsul*): És most gyerekszoba.

FLÓRA (*kis csönd után*): Nincs gyerekünk...

KAMILLA (*mint aki ragaszkodik ehhez*): De igenis, önöknek van egy kisfiuk. Egy tízéves kisfiuk. Ambrus.

FLÓRA Téved, kedvesem. Nincs.

KAMILLA (*a sírás határán*): Szürke szemű, vékony, hajlékony. Ügyes tornász. Korláton és bakon osztályelső.

FLÓRA *(feszülten)*: Nincs.

KAMILLA: Azt mondja, nincs? Azt mondja? *(Megszólal a telefon.)* Föl ne vegye! Megint az a dög lesz! Röhögve kussol a kagylóban.

FLÓRA: Téves kapcsolat, az is lehet. Ha óhajtja megnézni azt a kis szobát, akkor tessék, legyen szíves, én ugyanis várom a férjemet, és készülődniöm is kell. Szeretnék átöltözni.

KAMILLA: Világos. Az ember másik ruhát vesz, befűjja a haját, kirúzsozza a száját, meggyújtja a falikarokat... *(Váratlan indulattal.)* Ahhoz képest, hogy a kedves férjének fél ötig van munkaideje, most már negyed hét! Ha beleszámítom, hogy esetleg kimaradt egy busz, még akkor is! Hol késik az az ember?

FLÓRA *(bár érti)*: Nem értem, kiről beszél.

KAMILLA *(indulattal)*: Csodálom, hogy ön, asszonyom, aki már típusánál fogva is emancipált nőnek látszik - sőt akiről tudom, hogy az! - ilyen, hogy is mondjam, törzsi alázattal várja a Nagy Vadász hazaérkezését. Friss vacsora, friss alom, friss izémicsoda!

FLÓRA: Kérem szépen, ahhoz képest, hogy maga légköbmétereket mér, vagyis váratlanul betolat egy lakásba, egy családi otthonba, azzal, hogy kiszámítsa, mennyi forintban két ember oxigénfogyasztásának, mozgási kényszerének, elkülönülési és közeledési igényének az ára - ahhoz képest, már megbocsásson!...

KAMILLA: Ahhoz képest én, belátom, nagypofájú vagyok. És illetlenül beleavatkozó. *(Az előbbi számonkérő hangon.)* Ambruska hol van? Nem ment senki érte a napközibe?

FLÓRA: Már megmondtam magának, nincs Ambruska.

(A telefon újabb, agresszív csöngése.)

KAMILLA *(beavatkozva)*: Majd én. *(Fölveszi a kagylót, és pillanatnyi szünet nélkül mondja.)* Dögölj meg az esküvődön, kisanyám! Amikor kimondod az igent! *(Lecsapja.)*

FLÓRA: Ehhez nem volt joga.

KAMILLA *(vidáman, zaklatottan)*: Valami jogom csak volt. *(Újabb telefon.)* Nehogy föl vegye! Mert az a kis ringyó most majd visszagorombáskodik. Ismerem én a típusát! Figyelje csak, hogy milyen erőszakos. Mint aki föltette az életét erre. Ez a kis dög most fél óráig csöngetni fog. *(A telefon váratlanul elhallgat.)* Ez is csak trükk. Mindjárt újramezdi. *(Most már nyilvánvaló haraggal.)* Ahhoz képest, hogy öt perc múlva negyed nyolc, a kedves férje feltűnően nincsen idehaza. Eljátsszam magának azt a dallamot?

FLÓRA: Már megmondtam, kérem, nem érek rá. És ha lenne szíves...

3

KAMILLA: Bocsásson meg, hogy itt várom az ajtó előtt. *(Szemrehányóan.)* Már több mint egy órája várok.

FLÓRA: Mit óhajt, kérem? Tegnap megnézte a lakást, látott mindent. Különben is, öt emelet lefelé, méret, alaprajz, olyan, mint a többi.

KAMILLA: Valamiben mégiscsak különbözik. Megengedi, hogy bemenjek? *(Nincs válasz.)* Köszönöm, Meggyújthatom a villanyt?

FLÓRA: Nem találja meg a kapcsolót. Majd én.

KAMILLA (*szomorúan, ironikusan*): Öt emelet lefelé - ugyanott. Megengedi, hogy leüljek? Ma még szörnyűbb volt ez a bűdös, nyúlós meleg, mint a tegnapi. Nem gondolja?

FLÓRA: És az ember egész nap caplat.

KAMILLA: Ahogy mondani tetszik. Caplat. Kérhetek egy pohár vizet? De jól kicsurgatva. Maguknál olyan tiszta ízű a víz. Mehetek én is érte, ismerem a járást. Akár behunyt szemmel is. Öt emelet lefelé.

FLÓRA: Hozom.

(*A xilofonmotívum.*)

KAMILLA: Nem tudtam ellenállni. Nem haragszik? Köszönöm. Ez jó hideg, alaposan kicsurgatta. A kedves férje? Túlórázik? Elutazott? Nyugodtan mondhatja megint, mi közöm hozzá. Igaz? Jó, jó, visszavonom a kérdéseimet. És azt sem érti, miért vagyok itt újra! Öt emelet lefelé, minden ugyan az. Tévedés, nem minden. Innen például este mások a színek. Másképpen állnak egymás mellett ezek a furcsa, agyondíszített házak. És a drótok, ahogy fölszeletelik a sok piros fényt. Hülyeségeket beszélek összevissza, ugye?

FLÓRA: Azt hiszem, hogy nem.

KAMILLA (*túláradoán*): Ugye, hogy nem! Azért csak megértjük egymást! Én ezt előre tudtam! Hogy mindig egy lépéssel közelebb! Ez volt a reményem. Nem, nem érti, amit mondok, nem értheti. Bár a megérzés! Én nagyon hiszek a megérzésben. Hogy mondjuk, két ember szembejön egymással, továbbmegy, aztán mindkettő megáll. Mint valami beintésre. Én ezt az arcot valahonnan ismerem. Hol találkoztam én veled, kérdezi az egyik, persze magában. És én veled? - a másik is megáll, visszanéz. Aztán, ha nincs bennük elég erő, határozottság, akkor mennek tovább. De a kérdés megmarad. A dolgok meg vannak fogalmazva, de nincsenek kimondva. Az ember fölébred, még mielőtt világosodik, és újra megkérdezi: ennek az embernek én tartozom valamivel?

FLÓRA (*szinte megkínózva*): Mondja meg végre, hogy mit akar!

(*Éles telefoncsöngés.*)

KAMILLA: Megint az a spiné! Jó. Azt mondom, nézzünk szembe vele. Vegye föl nyugodtan.

FLÓRA: Gondolja? (*Fölveszi a kagylót.*) Igen, én vagyok. A felesége. (*Kis szünet.*) A lábát? Úristen. De nem életveszélyes?! Tessék kérem mondani! És melyik kórházban? Igen, igen, igen! Köszönöm szépen. (*Leteszi, szép ezüstös pengés.*)

KAMILLA: Zoltán?

FLÓRA: Ráömlött a forró massza.

KAMILLA (*dühöngve-jajongva*): Te vigyázatlan állat. Te szegény áldozati bárány. Az égető-kemence! Hétszáz Celsius-fok! Azt mondják, nincs életveszély? Jaj, hál' isten! (*Sírva-nevetve.*) Látod, édes Flóra, ezt csinálja ő nekünk! Beszélj!

FLÓRA: Te vagy Kamilla. Tudom. A szeretője.

KAMILLA: Öt év óta szeretem.

FLÓRA: Az első perctől tudom. Ahogy betetted ide a lábad.

KAMILLA: Fél sarokkal, sántikálva, kifacsarva a melegtől. Látnom kellett az otthonát. Ismerek minden zugot nálatok! (*Megrázza a harag, a visszatartott sírás.*) Látod, ez ilyen, ez a Zoltán! Nincs mellette egy nyugodt pillanatunk!

FLÓRA (*szelíden, szomorúan*): Nincs bizony.

KAMILLA: Az embert állandóan törheti a frász, hogy nők után kajtat, beolvas a főnökének, vagy a Dunába zuhan az összekötő vasúti hídról. (*Dühöngve.*) Kelekótya, vigyázatlan állat! Ámokfutó! (*Szelíden.*) Dühöngjél te is. Sírjál. (*Csönd.*) Ambruska igazán nincs? (*Csönd.*) Hát akkor hazudott. Vagyis... nem hazudott, álmodozott. Azt mondta, van egy kisfiatok. Vékony és egyenes, mint egy fiatal fűszál. Hogy Ambruska mindig visszabeszél. Nagyon imádja a gyereket, de fáj neki, hogy engedetlen. Te viszed reggelenként az iskolába. Napközis, a koszt nem valami híres. És a gyerek amúgy is gyenge étvágyú. Válogatós. Fagylalt és lecsókolbász, ez a kedvence. És hogy azt a dallamot a xilofonon ő találta ki. Üveglapon, golyóstollal. Ebből a kisfiúból művész lesz, mondja, de mit érek vele, mondja, elszippantja tőlem a hírnév, a nagyvilág! Öreg leszek, és magamra hagyott, mint Lear király, kis bohócom, mondja. Oldódj föl, drága Flóra! Fogadj el engem. Csak mi ketten szeretjük őt. A többi mind marhaság, játék, kell a férfihiúságának. Bájos öregfiú, szeretik a nők, de ő, a maga részéről csak minket. Téged és engem. Igaz?

FLÓRA: Nem tudom.

KAMILLA: Téged és engem. És hogy téged mennyire! Betéve tudom az életedet, a lelkivilágodat, a jellemrajzodat. És tudod, mit? Terád nem is vagyok féltékeny. Sőt. Benned van valami, ami belőlem hiányzik. Elhiszed?

FLÓRA: Nem tudom.

KAMILLA: Majd meggyőződsz róla. Isten bizony.

FLÓRA: Ne haragudj, ezt igazán meg kell értened, én most sietek, rohanok!

KAMILLA: Éppen akartam mondani. Csomagold össze a holmit, drága! Pizsama, szappan, fogkrém, mosdókesztyű.

FLÓRA (*inkább keserűen, mint gúnyosan*): Ezt az előrelátást!

KAMILLA: Nem vettél észre valamit, Flóra? Az én bolond lendüлетem és a te szép nyugalmad! Mi ketten kiegészítjük egymást. Hát akkor igyekezzünk. Nálam van pénz. Ötszáz forint.

FLÓRA: Szeretnék egyedül.

KAMILLA: Szegénykém! Te már a portán fönnakadnál. Én keresztülverem magunkat.

FLÓRA (*nyugtalanul, indulattal*): Szeretnék egyedül.

KAMILLA: Én nem tudom, hogy kettőnk közül ki az, aki jobban szereti őt. Ez most elhanyagolható. De az már fontos, hogy mind a ketten itt vagyunk, és segíteni akarunk neki. Sokat szenvedünk mellette, elhiszem, de jót is kapunk tőle. Én nem teszek különbséget a kettőnk érzései között, én nem mondom, az enyém minőségi, önkéntes és szabad, a tiéd anyakönyvi, papír köt hozzá. Nem. Ez az ember szétoasztja magát közöttünk. Így igaz! A kék pizsamáját csomagold, azt nagyon szereti. És azt a puha sárga törülközőt, Jó. Menjél magad. Rendben. Itt az ötszáz.

FLÓRA: Nálam is van pénz.

KAMILLA: De hát Ambruska mandulaműtétje! Az nagyon lepasztott titeket. Vedd csak el.

FLÓRA (*inkább szomorúan, mint támadva*): Már megbeszéltük, nincs Ambruska.

KAMILLA: Persze, nincs.

FLÓRA: Meg sem született. Elvetéltem vele. *(Csönd.)* Hogy azt a kék pizsamát vigyem? Tavaly vettem a névnapjára. Említette?

KAMILLA: Akart egy fiút, és kitalált egyet magának. *(Nem frivolán, inkább nagylelkűen.)* Én szültem volna neki. És nem ellened. *(Csönd.)* Taxin menj. Tudom, nem vagy kicsinyes, ebben hasonlítunk. És a portásnak nyomj a kezébe mindjárt egy húszast. Így gondoltad te is, ugye? Annyira egyet gondolunk!

FLÓRA: Akkor, ne haragudj, megyek.

KAMILLA: Jó. Én meg addig is tartom a frontot. Telefon, mit tudom én, akármilyen! Ne legyen itt ez a nagy üresség.

FLÓRA *(minden meglepődés nélkül)*: Te itt maradsz?

KAMILLA: Ha megengeded. Megvárnálak.

FLÓRA: Mindegy.

KAMILLA: Jó vagy, nagylelkű. Vagy mit tudom én! Én is ilyen lennék, éppen ilyen. Nem nyúlok semmihez. Még a ruháit sem simogatom. Nem akarok kíváncsiskodni, tudok mindet. Ülök majd ebben a fotelben, és várok, míg hazajössz. És ne sajnáld nagyon, még a nevemben se sajnáld. Ő azt nem bírja. De hát mindezt éppen úgy tudod mint én. Nem üzenek semmit. Amit majd mondasz neki, azt én is mondom. Engedd meg, hogy megcsókoljalak. És bármilyen későn érkezel is, csak ébressz föl.

FLÓRA *(nyugtalanul)*: Hát te itt akarsz aludni?

*

KAMILLA: Csuda egy háztartás! Mindent megtaláltam. Itt ágyaztam magamnak, ha nem haragszol, Ambruska szobájában. *(Békítően.)* Jó, a húgod volt szobájában. Elférek én ezen a gyerekágyon. Mert ez megmarad gyerekágynak. Mennyit mesélt nekem Ambruskáról! Hogy a gyerek az ő csontrendszerét és a te nagy szürke szemedet örökölte. Nem figyelted? Az én szemem is szürke. És a metszése is éppen olyan, mint a tiéd. Nem tartod érdekesnek? Azt mondod, egy hét is eltelik, amíg hazajöhet?

FLÓRA: Egy hét, tíz nap. Egy tenyérnyi bőrt pótolnak a combján.

KAMILLA: Én följajlanék a magaméból. Hogy haláláig viselje. *(Észreveszi magát.)* Ne haragudj, számárságokat beszélek. Fél hatra állítottam be a vekkert. Nekem sajnos már nyolckor a könyvtárban kell lennem. Megfelel neked is?

FLÓRA *(minden él nélkül)*: Mért nem mégy haza a gyerekeidhez? Az ikrekhez.

KAMILLA: A dolog nagyon egyszerű, nagyságos asszony. Nincsenek ikreim. Nincsenek gyerekeim. Sőt férjem sincsen. Elváltam. És harminchárom éves sem vagyok. Júliusban leszek harminc. Igen, igen! A semmiből a semmi az igaz. A legteljesebb szabadság. Annyira teljes, hogy nem is tudok mit kezdeni vele. Levegőt ölelek. De miért találta ki Ambrust?

FLÓRA: Azért, kedvesem, mert én kevés vagyok neki.

KAMILLA *(sértődötten)*: De itt vagyok én is!

FLÓRA: Te is kevés vagy neki.

KAMILLA: De itt vagyunk neki ketten. És mi nagyon szeretjük őt. Elfoglaljuk minden idejét. És itt vannak még a színei. Ne haragudj, behoztam a szobájából a színtáblázatot. Annyit beszél róla. Betéve tudom a színeit.

FLÓRA: Mimózasárga.

KAMILLA: Kínai zöld.

FLÓRA: Veronai zöld.

KAMILLA: Kerámiazöld. Gyöngyszürke. Ezüstsürke.

FLÓRA: Királykék.

KAMILLA: Égszínkék. *(Elneveti magát.)* Ez a saját színem. Banális, hétköznapi.

(Az ébresztőóra egyre erősödő kattogással, majd csöngetése.)

KAMILLA: Ne haragudj, még nem is világosodik! Rosszul állítottam be ezt a dögöt.

FLÓRA: Semmi baj. Úgysem aludtam. Az én belső vekkerem már előbb csörömpölt.

KAMILLA: Elhozhatom holnap a pizsamámat, a fogkefém, a szappanomat? *(Nincs válasz.)* Talán ha ketten összeadjuk a szerelmünket, nem gondolod? Akkor igazán szabad emberek leszünk. Önérzetes, okos, becsületes emberek, akik nem festik be korommal az arcukat, nem félnek attól, hogy álmukban elszólják magukat. Sőt olyan öntudatosak ébren, mintha merészen álmodnának. A szabadság már eddig is félig megvalósult. Zoltán sokat beszélt nekem rólad. És nemcsak büntudatból. Attól félek, hogy téged mégiscsak jobban szeret. Téged és Ambruskát. Tudom is, hogy különb vagy nálam. De te csak annyira ismersz, mint egy rossz sejtést, mint egy körülírhatatlan gyanút. Én eddig csak az idegrendszeremben voltam. Árnyékkisasszony. Nekem meg, hogy is mondjam, a példaképem lettél. Ha olvasol egy könyvet, és nagyon tetszik neked, én is azonnal elolvasom. Utánad járok moziba, színházba, hangversenyre. És megtanultam az ízlésedet, a nyugtalanságodat, még azt is - ne haragudj -, hogy gyakran vagy igazságtalan! Hidd el, olyan jólesik nekem a nevedben igazságtalannak lenni. Tulajdonképpen nevet kellene cserélnünk. Légy te máától kezdve Kamilla, és legyek én Flóra. Nevetsz?

FLÓRA: Nem. Most, hogy megismertelek, rád ismerek.

KAMILLA: Magadra is?

FLÓRA: Igen, azt hiszem.

KAMILLA: Tükörbe nézel.

FLÓRA: Igen. És olyannak látom magam, mint amilyen soha nem lehetek.

KAMILLA: De ketten, együtt, képzeld csak el, mennyi minden telik belőlünk! És mindent megtehetünk érte! Mi vagyunk neki az egész. A szerelem. A biztonság. A kaland. A nyugalom. A büntudat. A képmutatás. Az őszinte beszéd. Ez egy ilyen férfi! Két nőnek kell összehozni a boldogságát. Milyen nehéz lehetett szegénykének, hogy sose beszéljen rólam. Hogy elrekeszelje magában a gondolatait. Ez, ne haragudj, a te hibád is.

FLÓRA: Ha téged választ, egy szót se szólok, nem tiltakozom.

KAMILLA: Egy szót se? Én a te helyedben kivájnám a szemét. Készíteném a vitriolt. Sírnék, üvölnék, öngyilkos lennék, mit tudom én! De nem hagy el téged. És nem hagy el engem. Hál' isten, megmarad mellettünk. És én helyetted is boldog vagyok. Érted ezt?

FLÓRA *(megindultan)*: Lehet, hogy te jobb vagy nálam, hogy te jobban szereted.

*

(A xilofondallam, de töredékesen.)

KAMILLA: Ez a csönd. Ezek a hallgató falak. Az ingeidben még a bőröd melege. Ezt a nyakendőt én vettem neked, világoskék alapon sötétkék pöttyök. Azzal fenyegetted, hogy eldobod. Hát mégis elraktad? A sok négyzetméteres anyai zsebkendők közé? Mert mindig szipogsz. Gyerekkoromban örökké csak fújtam az orromat, mondd. Igen, ez örökletes, mondom én tudományosan. Nem tudom megkülönböztetni az ibolyaillatot a hóvirágtól, mondd. A hóvirágnak nincs is illata, csak egyszerű létezőszaga, mondom. Tévedsz, mondd, a hallgató illatok a legerősebbek. És most egyedül vagyok veled. A szobádban, az otthonodban, az ócska bútoraid között, a sok könyved között, a mintakerámia-darabkák között. Most az enyém minden, ami sosem lesz a tiéd, csak az enyém, aki látom, szagolom, tapogatom a te nem létező, vagyis csak szavakban létező, vagyis mindig létező és sosem létező al- és főbérlő-ségedet, vagyis... *(Éles előszobacsengő.)* Ugye, te őt szereted? Ugye, te minket szeretsz? *(A csöngetés apró, szaggyalozott jelzésekkel ismétlődik.)* Ki ez a ránk szabadított állat? *(Énekelve.)* A franc a fekete testedet! *(Ordítva, de jókedvűen.)* Utolsó ítélet, megyek. *(Ajtót nyit.)*

LAURA *(tizenéves)*: Jó estét kívánok.

KAMILLA: Méztat?

LAURA: Zoltán miatt, kezit csókolom.

KAMILLA: Az artistaügynökség egy emelettel lejjebb. *(Kis szünet után.)* Méztat?

LAURA: Méztatok. Engedjen beljebb, néni.

KAMILLA: Nincs jogom. A rendérzékem tiltakozik. Én is csak úgy vagyok itt. De nekem volt egy trükköm. Magának nincs? Csak azt ne mondja, házkezelőség, mert az már kopirájt. Szerény személyem által lefoglalva.

LAURA: Zoltán miatt, kezit csókolom.

KAMILLA: Zoltán miatt? Kolléga? Üzemi látogató? Eszbétag? Szociális nővér? Választások lesznek?

LAURA *(szerényen)*: Én Zolti mindene vagyok.

KAMILLA: Mindene? Zoltinak? Az más, akkor tessék. Parancsoljon beljebb. Méztat?

LAURA: Betéve tudom a környezetet. Ez itt az a bizonyos ronda keskeny előszoba. Mennyit mesélt róla a drágám! Isten napfénye soha nem éri ezt a bűdös alagutat.

KAMILLA: Hiteles. Ez Zoltán szövege. Szó szerint. Nem sokat strapálja magát a változatokon.

LAURA *(szinte éneklő derűvel)*: És most következik a hallnak nevezett odú.

KAMILLA: Odú? Ezt aztán kikérjük magunknak. Zoltán, igenis, nagyon kedveli a hallt. Itt szokta fogyasztani estebédjeit. Alibiből. Miután velem már megvacsorázott, vagyis miután mi ketten állva már elfogyasztottuk a hús deka főtt kolbászt, tormával, mustárral, plusz egy szelet kenyér. *(Kis szünet után.)* Méztat?

LAURA: Nagyon kérem, engedjen a szobájába. Én lélekben ugyanis mindig ott vagyok. Nemcsak a magam szándéka szerint. Ez az ő szövege. Sőt ott vagyok az ágyában is, sőt korán reggel a cukor nélküli feketéjében, sőt ott vagyok, amikor kilép a kapun, az orra előtt elhúzza a villamos, de ő - és ez szándékos késleltetés - majdnemhogy örül, hogy lemaradt róla. Megáll a járda közepén, télen a csöndes hóesésben, tavasszal a finom szénaszagban - mert itt szorgalmasan nyelik a parkot -, ősszel a dohányillatú avarszagban, és nyáron, asszonyom, mindenek-

előtt nyáron! - ezek mind-mind az ő szavai, néni kérem! - az én bronz-Caola-napfény-olajam csodálatos szagában. Mert Csillaghegyre szoktunk járni, titokban. A szerencsétlennek három részre kell osztania magát - ez az ő szobája, az ő szobája! -, egy rész a feleségének, a másik rész kegyednek és a harmadik nekem. Szét kell darabolnia azt a drága okos testét, azt a drága okos agyát, azt a férfiasan barna, kedves személyiségét! Nagyon szép ember! Nem csoda, hogy most a tűzhalálba menekült, mint azok a buddhista szerzetesek!

KAMILLA: Üljön le. Én ugyan, mint ahogy azt jól kikövetkeztette, magam is vendég vagyok - úgy látszik, pontos leírása van rólam -, Flóra jelenleg beteglátogatáson. De azért csak üljön le. Ekkora pofátlanságnak el kell helyezkednie egy körülhatárolt helyen, különben elterjed, mint az influenza. Maga elég csinos, elég okos, de állatian szemtelen. És ebben támogatja fiatalsága. Hogy maga és Zoltán?

LAURA: Tessék elhinni, nem tudom most mással bizonyítani, mint a becsületszavammal, én vagyok az ő egyetlen szerelme. Ő nekem találja ki a színeit.

KAMILLA: Föl ne mondja őket! Flóra meg én már duett vagyunk ebben. Na, fújja ki magát, és aztán menjen szépen, eleget hazudozott.

LAURA: Minden szerdán szoktunk találkozni. Reggel nyolc és tíz között egy bizonyos lakásban. Ő akkor légoltalmi inspekció miatt elmaradhat a munkahelyéről. Én meg tanítónő vagyok Aszódon, és erre a napra továbbképzés miatt függetlenítettek.

KAMILLA: Maga már nem szorul továbbképzésre. *(Kis szünet után, félíg tréfásan, félíg döbbenten.)* Laura, ön sír?

LAURA: Beszélek itt összevissza minden hülyeséget! Hallom, a halálán van.

KAMILLA *(vad iszonyattal)*: Nem igaz!

LAURA *(boldogan, világos hangon)*: Éreztem, tudtam! Az emberek fecsegnek, járatják a szájukat! Hálás vagyok magának. Köszönöm, édes lélek. Szóval él, életben marad! Köszönöm. Őszre terveztük az esküvőt.

KAMILLA: Mikorra? És micsodát?

LAURA: Amikor keresztapám leszűri a mustot. Darazsak, napsütés, muslicák. Igen. Zolti leül magukkal, és mindent tisztába tesz. Először Flórával. Aztán magával. Bátran, férfiasan. Végre szeretek egy nőt, mondja majd, egy kis tüneményt, mondja majd. Még van egypár évem, mondja majd, szeretném azt gyönyörű boldogságban eltölteni. Jön az esküvő, muskotályszagú, kétszobás lakás Aszódon, a padlástérbe műtermet építünk, a pincébe égetőkemencét. Zoltiból művészt csinálok.

(Éles, sürgető csöngetés az előszobából.)

KAMILLA: Művészt. Várjon egy pillanatig, ajtót nyitok. *(Szünet után.)* Mit óhajt kérem?

NŐI HANG *(félénken, gyakorlatlanul)*: Kérem szépen, én a házkezelőségtől. A légköbméterek miatt.

KAMILLA: Talán érthető lesz, amit mondok. Tündérke, menjen szépen a francba!

(Hosszú csend után.)

LAURA: Jaj, édes lélek, a xilofon! Eljátszhatom azt a dallamot?

*

FLÓRA: Kedves vagy, hogy megágyasztál. Új kölnit használsz?

KAMILLA: Zoltán?

FLÓRA (*inkább fáradtan, mint örömmel*): Pénteken hazaengedik.

KAMILLA: Idegen bőr a combján?

FLÓRA: Nincs rá szükség. Az átültetés elmarad.

KAMILLA: Hál' isten! Említettél neki?

FLÓRA (*kényelmetlenül*): Még nem. A helyzet nem volt olyan.

KAMILLA (*ingerülten*): Mikor lesz olyan? Nem baj. Azt mondd, péntek? Itt leszek. Szükség lesz rám.

FLÓRA: Hogy érted ezt?

KAMILLA: Ez a nyomorult megcsal minket. És az új kölni nem az enyém. Egy bizonyos Laura nevű hölgytől származik.

FLÓRA: Laura?

KAMILLA: Amíg te (*megtorpan, de kimondja*) a mi egyetlenünket látogattad, itt járt egy nő. Egy fiatal nő. Egy tinédzser, Laura. Laura szép, az arca olyan friss, mint egy paradicsompakolás után. Friss, mondom neked, de van benne valami hegyes. Valami támadó. Azt mondja, hogy ő és Zoltán, hogy ő és Zolti - hogy ősszel megesküsznek. Amikor a keresztapja leszűri a mustot. Kétszobás lakás Aszódon; a padlásteren műterem, a pincében égetőkemence. Elindul egy nagy karrier. Ez az egész, édes lélek!

FLÓRA: Azt mondd, sokkal fiatalabb nálad?

KAMILLA: Nálunk.

FLÓRA: És miben maradtál vele?

KAMILLA: Én egyből kirúgtam. Elment, de visszajön. Hozza a pizsamáját, az izémicsodáját. Itt akarja bevárni Zoltánt. Ő ilyen nő. Ő tud várni. Étlen-szomjan, viharban! És a xilofondallamot jobban játssza, mint én. Ezt a nőt sajnos el kell fogadnunk hitelesnek.

FLÓRA (*elszántan*): Ha csönget, nem nyitunk ajtót. Sőt. Kikapcsolom a világítást. Már most. Azonnal. Igen, ez jó lesz.

KAMILLA (*kis szünet után*): Szép ez a félsötét. És kívülről ezek a reszkető fények. Elképzeltem magamnak, Zoltán most lép be az ajtón, ebben a micsodás félhomályban, jön lábujj-hegyen...

FLÓRA: Gyakran járt haza éjfél körül, egy egészen kicsi zsongással az agyában. De olyankor mindig vele aludtam.

KAMILLA: A disznó!

FLÓRA (*sóhajt*): Még mindig kíván.

KAMILLA: Kíván? Hát akkor nyisd ki az ajtót, és fogadd be azt a kis dögöt. Pizsama, fogkefe. Éljetek hárman. Én máris csomagolok. Én máris, kérlek szépen... fölszabadítok egy státust. (*Elsírja magát.*)

FLÓRA: Találtam megoldást.

KAMILLA (*friss reménnyel*): Éspedig?

FLÓRA: Megöljük.

KAMILLA: Laurát?

FLÓRA: Zoltánt.

KAMILLA: Valami észrevétlen, lassan ölő mérreg?

FLÓRA: Nem vagyok orvos, nem vagyok vegyész. Nem méreggel, Kamilla. Duplán adagolt szeretettel. Ajnározással. Pátyolgatással. Gyengédséggel.

KAMILLA: Mondd csak! Ebben van fantázia.

FLÓRA: Kettős nagy szerelemmel. Kettős nagy gondoskodással. Figyelni minden léptét, minden mozdulatát. Óvni huzattól, rossz időtől, jó időtől. Óvni minden bánattól, minden örömtől. Etetni. Itatni. Kímélni. Kímélő ételek. Kímélő italok.

KAMILLA *(átveszi az ötletet és a lelkesedést)*: Ketten egyszerre, mindent! Szerelem, féltés, féltékenység! Pénteken hazajön? Én mindenestre teával kínálok. Azt utálja.

FLÓRA: Én tejjel, minden órában! Azt is utálja.

KAMILLA: A széltől!

FLÓRA: A naptól!

EGYÜTT: Védjük! Óvjuk!

KAMILLA: A gyógyulás érdekében megtiltunk neki mindent, ami jó!

FLÓRA: Kirakjuk Ambruska szobájába. Ebben az ágyban te alszol.

KAMILLA *(kis reménnyel)*: Kimehetek néha hozzá?

FLÓRA: Hogy gondolod!

KAMILLA: És te?

FLÓRA: Én sem.

KAMILLA: Gyönyörű!

FLÓRA: Agyonitatjuk!

KAMILLA: Agyonitetjük! *(Kis szünet.)* Megvonjuk tőle a színeket.

FLÓRA *(döbbenet)*: Te még erre is gondolsz?

(A külső ajtón kopogtatás.)

KAMILLA: Ez Laura lesz. A tizenéves. A hiszékeny kis szuka! Szeptemberi kézfogó! Egy frászt. Megszédült nőtény! Aszódi alkotóház!

FLÓRA *(elgyengülve)*: Beengedjem?

KAMILLA *(hetykén)*: Miért ne? *(Keményen.)* Hátha neki is lesz valami ötlete.

(Időnként kopogtatás.)

FLÓRA: Hát igen. Nem mi akartuk. Ő döntötte el. Meg kell hogy öljük.

KAMILLA: Sajnos. *(Kis fénnel a hangjában.)* Özvegyek leszünk, drága!

(1978)

A SÁRGA TELEFON

HANGOK

KÜLLEI
FŐGONDNOK
FŐIGAZGATÓ
AZ ÖZVEGY
REMETE
KISREMETE
KAMILLA
KUND
MUNKATÁRS
ÖREG HÁZICSELÉD
FŐ-TEMETÉSRENDEZŐ
TELEFONHANGOK

(Lesrófolt, suttogó hangok egybeolvadása: ájtatos kígyósziszegés. Ebből a hanghátterből kiugrik egy-egy mondattöredék, például: „Nem küldhetem a telefonhoz az elvtársnőt, mert kérem, a részvétlátogatók, ugye...” Vagy: „Külön gyászjelentést küldtünk...” Vagy: „Az újságokban benne lesz az időpont, kérem...” Ebből bontakozik ki a gyászoló ház halkságában a reális dialógus.)

ÖREG HÁZICSELED *(kedves, muzsikáló hang):* Kérem, nagyságám... *(A jelenlévőkre tekintettel.)* Elvtársnő, kérem... *(Kis szífogás a megszólított részéről.)* Nagyságám, az az úr, az a bizonyos elvtárs... aki tegnap már bejelentkezett telefonon is... *(kimondja)* az a bizonyos... *(nekiszánja magát)* fő-temetésrendező úr...

AZ ÖZVEGY *(orrából kifújja a gyászt):* Természetesen! Kéretem. *(Kis szünet, majd)*

FŐ-TEMETÉSR. *(a halknál is halkabban):* Sok-sok elnézést, tisztelt elvtársnő, hogy ebben a nehéz órában... amikor a seb még olyan friss... de hát nekem ez a feladatom. És mindig a legnehezebb órában, amikor a gyász még olyan sűrű. *(Sóhajtana, de nem tud.)* Ugyebár nálam ez protokolláris kötelesség, illetőleg hogy bizonyos, ilyenkor kikerülhetetlen szervezés gondjait felvállaljam.

AZ ÖZVEGY *(túl fegyelmезetten, méltósággal):* Tudom. Köszönöm. Helyt kell állni. Néhai uram is mindenekelőtt e célra tekintett.

FŐ-TEMETÉSR.: A felsőbbség részéről nekem jutott, talán szabad így fogalmaznom, a szép megbízatás... vagyis szerény személyemnek jutott a megtisztelő bizalom, hogy ennek az útnak végső stációját *lerendezzem. (Baritonjának teljes regiszterét kihasználva.)* Mondhatom, sok ilyen halhatatlan finálé megszervezésében volt már részem, de az ön pótolhatatlan hitvese tekintetében nekem is - mert nálam ez sosem rutinkérdés! - mozgósítanom kellett a tudati mellett érzelmi tartalékaimat is.

AZ ÖZVEGY *(szárazon):* Hanyadosztályú lesz a szertartás?

FŐ-TEMETÉSR.: Az én hatáskörömben természetesen csak osztályon felüli lehet. Külön költségvetésből.

AZ ÖZVEGY: Csak semmi flanc!

FŐ-TEMETÉSR. *(kicsit megrökönyödve):* Engedelmet kérek, de nálunk sem filológiailag, sem etikailag ilyen kategória nem létezik. Mi elvileg tervezzük meg a célegyenest, mindenkinek a magáét, érdeme szerint. Közhelyszerűen: az utolsó út az életút betetőzése. A végső kitüntetés.

AZ ÖZVEGY: Úgy gondolják, hogy a hagyományos fáklyák? A spiritusz eléggé bűdös.

FŐ-TEMETÉSR.: Per pillanat ez a legkorszerűbb. De nálunk a spirituszt is szagtalanítják. S ha már itt tartunk, a részleteknél, talán szót kellene ejteni a *hagyatékról*.

AZ ÖZVEGY *(fölcattan):* Az anyagi részt az ügyvédem intézi! Az örökséget, az összes átírást, mindent! Itt minden tisztázva van.

FŐ-TEMETÉSR.: Elnézést, de én a *szellemi hagyatéokra* gondoltam. Mert ugye, az ön pótolhatatlan hitvese egy nagy vállalat vezetője volt ugyan, de azért, meg tetszik engedni, saját kedvtelésére írhatott mondjuk naplót, verseket, autobiográfiát.

AZ ÖZVEGY: Nem szerette az autót. És semmi versek. Néhai uram csakis, mániákusan, saját magát elégetve, szem előtt tartva a rábízott vállalat javát, csakis a munkájának élt. Egy s más dologban nem ismert tréfát. *(Megreszketett hanggal.)* Ezért kellett ilyen korán távoznia.

FŐ-TEMETÉS. *(mint aki rábólint)*: Bizony, ötvennégy évesen. Bizony, bizony, idő előtt. *(Föhlélénkölve.)* Akkor hát szabad lenne följegyezni, már a fejfa és a koszorúföhliratok egységesítése szempontjából, a néhai pontos nevét? Ágoston Géza L. vagy Ágoston L. Géza?

AZ ÖZVEGY *(sértődötten)*: Ágoston L. Géza!

FŐ-TEMETÉS.: Országos név! Márványba kívánczó. Talán még azt is közölhetem, az elhalálozás évfordulójára készen lesz a síremlék is. Egy földgolyó. Persze jelképesen. *(Közelebbről.)* Összeszedhetnénk netán a kitüntetéseit? Ugyanis a bársonypárnán...

AZ ÖZVEGY: Tessék. Telis-tele a vitrin. Vele. Velük.

*

(Ez a jelenet hangban sokkal dinamikusabb, mint az előző. A Főgondnok és munkatársai. Csupa rendelkezés, utasítás, vidám lendület az egész.)

FŐGONDNOK *(éles, kemény, ironikus hangvétel)*: A nagyfőnök rezidenciája természetesen változatlan marad. Nincs egy fél éve, hogy az egészet újra berendeztük neki. És micsoda költséggel! Valaki ilyen rövid időre ilyen fölfordulást rendezzen! De üsse kő, tekintsük kereskedelmi műemléknek! Ahogy az új pasast nézem, ő eléggé egy szerény valaki. Igaz, Remete?

REMETE *(hajlongó hangsúllyal)*: De mennyire, Főgondnok úr!

FŐGONDNOK: Ez az új góré, ez a Küllei - mi is a keresztnéve? - természetesen megkapja ugyanazt, amit az elődje. Ezen sem változtatunk. Helyes, Kisremete?

KISREMETE: Mélységesen, Főgondnok úr!

FŐGONDNOK: Persze a pasas bemutatkozó beszédéből is kitűnik, hogy ő most meg akarja váltani a világot. Itt, nálunk. De én mondom, Remeték, ha megvakarod a puritánt, ott van alatta az álpuritán. Harminc éve szolgálok ezen a helyen, és jól tudom, a hazugság legveszélyesebb formája a tüntető szerénység!

(Visszaidézve a bemutatkozó beszédéből.)

KÜLLEI HANGJA: „Kérem, kollégák, csak semmi külszín, semmi pazarlás! Mondhatnám, ez a jelszavam, de nincs is jelszavam, mert az is az elveim ellenére való lenne...”

FŐGONDNOK: Amikor a megboldogult ült be a vezérigazgatói székbe, sokkal őszintébb volt. Azonnal kicserélte a titkárnőket. Így volt, Remete?

REMETE: Így, Főgondnok úr.

KISREMETE: Szó szerint, Főgondnok úr.

FŐGONDNOK: Most aztán átrendezni az egészet költségvetésileg? Isten ments! Ezért mondom, ami járt a néhainak, az jár neki is. Akár élvezi, akár nem. Igaz, Remeték?

MINDKETTEN: Szó szerint, Főgondnok úr.

*

FŐ-TEMETÉS. *(finoman, halkan)*: És megint csak a végtisztesség szempontjából... Néhány finom nüansz... Az ilyen elfoglalt férfiak joga, ugye, a szükségszerű kikapcsolódás... Ennek persze lehetnek különböző megnyilvánulási formái. Esetleg házon belül. Esetleg házon kívül. Esetleg a munkahelyen. De én úgy gondolom, ahogyan így elnézem ezt a harmonikus otthont, önök nyilván kedvelték a hangversenyeket... Esetleg házi muzsika? Nem kétséges, ez minden kiemelkedő kliensem esetében így lehetett. Élethalál-küzdelem a hivatásban - harmónia a magánéletben. Szabad kérdezni, ki állt közel a megboldogult szívéhez... Beethoven, Bach

vagy netán Händel?... Mindegyikből gyönyörű sztereólemezeink vannak. Bartókot azt nem is kérdezem, mert ő, kérem, csupa diszharmónia, vad indulat! *(Reménykedve.)* Esetleg Dunajevszkij? De vannak, kérem, népdalaink, indulóink, nótáink...

AZ ÖZVEGY *(belefeledkezve, dúdolva)*: Hideg szobor vagy, meg sem értenéd...

FŐ-TEMETÉS.R.: Szóval valami klasszikus!

*

(Visszaidézve a bemutatkozó beszédből.)

KÜLLEI HANGJA: „Kérem, kollégák, csak semmi külszín, semmi pazarlás. Mondhatnám, ez a jelszavam, de nincs is jelszavam, mert az is az elveim ellenére való lenne...”

FŐGONDNOK: Engem az elődje nem egyszerűen gondnoknak, nem is a gondnokság vezetőjének, de *(vékony nyihogás)* Főgondviselésnek nevezett. Persze vidámabb perceiben. Mivel én, engedelmével, úgy rendeztem be a vezérem - a mindenkori vezér életét, hogy az stílusában az intézmény rangját is kifejezze! Itt van például maga a székház, amit nyolc évvel ezelőtt építettünk. Engedelmével, itt is én voltam a *spiritusz rektor*. Azt mondtam a tervezőknek: fény, fény, fény! És maximális korszerűség! Csupa rozsdamentes acél, csupa alumínium, csupa színezett üveg. Itt borús időben is derűt tetszik tapasztalni. Igaz, hogy eredetileg elfelejtették az ablakokat *nyithatóra* tervezni, de némi költségtöbblettel és időhozzáadással ezt is sikerült nullifikálni. Ez itt, vezérem, egy álmvilág. A jobb, hatékonyabb munka, a fejlettebb kereskedelem érdekében, engedelmével!

KÜLLEI *(kicsit akadozva)*: Igen, ez valóban ilyennek látszik. Ahogy elnézem.

FŐGONDNOK: Szegény néhai egyik lírai mondása volt - mert egy-egy percre belőle is *kijött az érző ember* -, itt vagyunk a kilencedik szinten, a tetők fölött, a város fölött, *az állampolgárok fölött* - szerette ezt a szót, állampolgár! -, szóval hogy ő itt valami szárnyas madárnak érzi magát. Így mondta a néhai!

KÜLLEI: Valóban. Szárnyas madár! Hiteles.

FŐGONDNOK: Természetes, hogy a vezérigazgatóságot a legkorszerűbb technikával láttuk el. Mondhatom, egyben-másban a kapitalista Nyugatot is túlszárnyaltuk. Tessék csak körültekinteni, vezérem! Íme, házi televízió, vagyis *(vékony nyihogás)* belenézünk az emberek májába. Légkondíció, ugye, az természetes, ha nem is az egész házban, de itt igen! És nem volt neki vizaví. Legfeljebb a jóistennel szemezhetett. Azután, ugyebár, ezek itt svéd tölgyfa bútorok. Az íróasztal mahagóni, és itt ez a bőrgarnitúra. A festmények nem a Képcsarnoktól! Aukciókból! És tetszik látni ezt a sok kis finom holmit, ötvösművészeti remeket, műtűrt? Ezeket vagy az üzletkötők, piackutatók, manipulátorok hozták külföldről, vagy pedig ő maga. A néhai. Vezérem bejárta az egész glóbuszt. És kérem, itt a tehetség csodája. Egy ember, aki egyetlen idegen nyelven sem beszélt, és ezt néhai büszkén hangoztatta is, és minden üzletfelünkénél sikert aratott! Közel-Kelet, Távols-Kelet, Óceánia! Igaz, a tolmácsait úgy választotta meg, hogy azok förszt klassz! És ajándékokban sem volt kicsinyes! Azután itt vannak, kérem, ezek a telefonok. A megboldogult vezér így mondta: ez az én agyközpontom! *Ká-vonal*, aztán piros, szürke, zöld - mindegyik a maga fontossági súlya szerint egy-egy külön egyéniség, külön jellem! Majd meg tetszik ismerkedni velük. És most talán erre tessék. Ó, ez nem fal itt, ez egy *rejtett tapétaajtó*. Van benne valami keleties, nemde? A kis benyíló. Vezérem nagyon bölcsen gazdálkodott a véges emberi erővel. Ebéd után kis autózás a Szabadság-hegyen, utána csekély pihenő *(nyihogó nevetés)*, *ejtőzés* ezen a kis kanapén... a további munka érdekében. Ilyenkor senkinek, de senkinek az égvilágon nem létezett... vagyis mindenki

számára házon kívül volt. Az ügyvitel forrongó bugyrában egy kis területenkívüliség! És ezt ezentúl is, az ön esetében is tiszteletben tartjuk.

KÜLLEI: Nem szokásom a délutáni alvás.

FŐGONDNOK: De a néhai sem töltötte mindig pihenéssel azt a kis, csekély szabadidőt... Tessék csak megtekinteni ezt a két, nagy kartondobozt. (*Diadallal.*) Két, teljesen gépesített játék hadsereg, engedelmével! Titkos hobbi. Harckocsik, önjáró lövegek, desszant- és rakétaegységek, szuperszonikus repülő, szárnyas bombák. Bezárkózott, fölsorakoztatta a két szemben álló frontvonalat...

KÜLLEI: De előbb hadat üzent?

FŐGONDNOK: Minden bizonnyal...

KÜLLEI: A diplomáciai viszony megszakítása, a tömegek föllelkesítése lélektani előkészítése a háborúnak!

FŐGONDNOK: Amilyen korrekt volt! De erről még nekem sem beszélt. Ez az egész játék, beleértve az előre kidolgozott stratégiát, a *legmélyebb magánügye* volt...

KÜLLEI: Szóval ez az ember háborút játszott. Hadat üzent. Városokat bombáztatott! És ő fogalmazta a hadijelentéseket is... És mindezt csak vállalati szinten. Elvetélt sors!

FŐGONDNOK (*másról akar beszélni*): Itt pedig, a másik tapétaajtó mögött, engedelmével... (*cincogó ajtónyikorgás*) majd megolajoztatjuk... szóval ez itt a *mini fürdőszoba*. Amint látni tetszik, *minikád, minizuhanyozó, minitoalett*... És az egész lazacpirosban tartva...

KÜLLEI: Úgy látszik, a megboldogult az anyagszere és a tisztálkodás pillanataiban is vonzódott az élénk színekhez.

FŐGONDNOK: Mindene volt a *lazacpiros*! Ha rajtam múlik, engedelmével, én a koporsóban is abba öltöztettem volna. Volt a szemléletében és a vérmérsékletében valami lazacpiros. (*Mennek kifelé.*) Tessék csak előre, tessék! (*Kis szünet.*) Amint tetszik látni, az íróasztalán még minden változatlan... Itt érte a halál. A napirendje, ugye, hogy aznap kiket fogad és hogy milyen sorrendben... vagy éppen ellenkezőleg, hogy kiket nem fogad. Ez itt például az utolsó följegyzése. Döbbenetes. „A munkavacsorán szarvascomb narancsmártásban okvetlenül legyen!” De ez a vacsora sajnos már elmaradt.

*

KAMILLA (*szépen kicsendülő mezzoszoprán*): Jó reggelt kívánok, vezérigazgató elvtárs, Kamilla vagyok, az ön titkárságának egyik dolgozója.

KÜLLEI: Örvendek. De hiszen mi már ismerjük egymást.

KAMILLA: Ha meg tetszik engedni, a *reggelije*. A megboldogult ezen az asztalkán terítettett.

KÜLLEI: Nekem, reggeli?

KAMILLA (*dallamosan, gusztust csinálóan*): Kávé, tea, dzsúz, sonka, svédgomba, lágy tojás, szardínia, vaj, rozskenyér, fehérkenyér, császárszömlé... De gyulai páros is szokott lenni, piros lábasban. Nem nagyon élesen süt be a nap? Ne húzzam el ezt a függönyt? Az eltávozott azt szokta mondani...

KÜLLEI (*inkább tétován, mint elutasítóan*): De hiszen én... nem kértem reggelit, azazhogy... én egyáltalán nem szoktam reggelizni.

KAMILLA (*halkan, határozottan*): Elnézést kérek, de az eltávozott ezt mindennap *így* szokta. Tizenöt éven át. Ezt én is úgy tudom, hallomásból, mert csak két hétig volt szerencsém mellette dolgozni. (*Kedvesen. Rábeszélően.*) Ez vállalati hagyomány.

KÜLLEI: Nem szoktam hozzá az ilyen reggelikhez. Az én gyomromnak is megvannak a maga hagyományai. Otthon magam főzöm a kávé, és kész!

(*Ciripelő ezüst telefoncsöngés.*)

KAMILLA (*kis álmélkodással*): A sárga telefon!

KÜLLEI: Legyen szíves fölvenni.

KAMILLA: Én ezt nem tehetem. Ez a készülék titkos, még a hívószám is titkos. Csak a néhai bizalmas környezete...

KÜLLEI: Én meg arra kérem, hogy vegye föl.

KAMILLA: Úgy tudom, azonnali fölmondás jár érte.

KÜLLEI: Járt. Múlt időben. (*Ezüst ciripelés.*) Azt volt szíves mondani, hogy a hívószám is titkos. És hogy csak a néhai bizalmas környezete. Akkor ezek *őt* hívják és nem engem.

KAMILLA: De akik az eltávozott köréhez tartoztak, bocsánatot kérek, értesültek a haláláról, ott voltak a végtisztességen, kifejezték részvétüket az özvegynek...

KÜLLEI: Vannak transzcendentális dolgok. A tények ellenében gyönyörű hitek és elképzelések. A halál ellenében illúziók. Aki most ezt a számot tárcsázza, föltételezem, abban a rendíthetetlen hitben tette, hogy a néhai... hogy a szelleme legalábbis... (*Ezüst ciripelés.*) Kérem, világosítsa fel az illetőt, hogy a megboldogult valóban megboldogult.

KAMILLA (*kis sóhajjal*): Ha ez utasítás, kénytelen vagyok. (*Ezüst ciripelés; fölveszi a kagylót.*) Itt vezérigazgatóság. (*Belehallgat a kagylóba, majd megismétli.*) Itt, kérem szépen, vezérigazgatóság! (*Nagy sóhaj.*) Letették.

KÜLLEI: Lehet, hogy ő maga volt, a néhai?

KAMILLA: Igen, kérem. Lehet, hogy szűrőpróba. Talán ellenőrizni akarta az ügyvitelt. A reggelije, vezérigazgató elvtárs! (*Sok-sok írógép kattogásán keresztül.*) A reggelije, vezérigazgató elvtárs! (*Nagy, tiszta csönd után, mint maga a bővölés.*) A reggelije, vezérigazgató elvtárs!

KÜLLEI: Kérem, én megmondtam, és megmondom most is... (*A hangja elúszik.*)

KAMILLA: A reggelije, vezérigazgató elvtárs!...

(*Telefonok csöngenek.*)

*

KÜLLEI: Ne haragudjék, hogy ilyen hajnali órában, de azonnal *ebéd utánra* szeretnék összehívni egy főosztályvezetői értekezletet. Azonnal ebéd utánra.

MUNKATÁRS (*döbbenten*): Azonnal ebéd utánra?

KÜLLEI: Igen. A párizsi, stockholmi, frankfurti, brüsszeli vásárookra küldendő képviselőink ügyében.

MUNKATÁRS: De hiszen a listát a megboldogult már összeállította, ellátta kézzel írtával, és informálta a kijelölt személyeket!...

KÜLLEI: Ez igaz, de én elgondolkoztam ezen a névsoron. És magam is tájékozódtem valamennyire. Azt hiszem, szükség lesz itt némi változtatásra. Ez a lista, megérzésem szerint, nem egészen stimmel.

MUNKATÁRS: Bocsásson meg, de *ennyi* tapasztalattal én nem merészkednék ilyen messzire. *(Ezüst ciripelés.)*

KÜLLEI: Éppen ezért fogalmazok ilyen óvatosan. Hogy *valamennyire* és hogy *némi* és hogy *nem egészen...* *(Kitartó ezüst ciripelés.)*

MUNKATÁRS: Jól meg tetszett gondolni? *Azonnal* ebéd utánra?

KÜLLEI: Délután kettőre. Itt nálam.

MUNKATÁRS: Kérem, ahogy rendelkezik. De ha nem veszi zokon... a sárga telefon! Szíveskedjék fölvenni talán... Egyébként... ajánlom magamat! *(Ki.)*

(Kitartó ezüst ciripelés.)

KÜLLEI *(fölveszi, kelletlenül)*: Tessék, kérem.

1. TELEFONHANG: Kifejezetten. Jelenleg kizárólag az ön éjszakája... én ugyanis az ön vállalata bécsi kirendeltségének a vezetője vagyok... Én mindennap! És mindennap interurbán! És ez már tíz év óta *így!* Vagyis bővebben: én föl szoktam hívni a néhait *(vékony nevetéssel kiigazítja magát)*, vagyis még bővebben: tíz éven át *fölhívtam volt* az ön kitűnő elődjét, hogy részint elmondjam neki a legfrissebb bécsi viccet, de naprakészen! No meg, ami fontosabb, a grazi rádió prognózisát, no meg a heti előrejelzést, ugyanis a megboldogult, kellő tisztelettel szólva, és akkor is csak zárójelek között - *meteoropata* volt a végletekig, vagyis időjárásilag nőiesen túlérzékeny, vagyis röviden: függvénye a változó légnyomásnak, hőmérsékletnek, páratartalomnak, uralkodó szeleknek... passzát-antipasszát, óceáni légáramlatok, ciklonok, hurrikánok...

KÜLLEI *(kurtán elvágva)*: A legnagyobb sajnálatomra, én...

1. TELEFONHANG: Engedelmeivel most azonnal folytatnám ezt a tájékoztatást. Kontinuitás. Lehet, hogy hamarosan szüksége lesz rá. Vezető helyen állni, az nem kevesebb, mint mindennap megkísérelni a tú fokán való átbújást! Ez aztán kifeszíti az idegeket. Tehát Graz szerint az időjárás a következő huszonnégy órára, összefoglalva és részeire bontva...

KÜLLEI *(kurtán, gorombán)*: Legnagyobb sajnálatomra, én nem vagyok és reményeim szerint nem is leszek *meteoropata*. *(Lecsapja.)*

(Kis csönd, majd újra az ezüst ciripelés, amely lassan a háttérbe kerül. Ugyanakkor háromszor a számtárcsa kattogása.)

KÜLLEI: A főgondnokot kérem. *(Kis szünet: háttérben a ciripelés.)* Itt Küllei. Legyen szíves, ha ideje engedi, jöjjön be hozzám. Köszönöm. *(Leteszi.)*

(További konok ciripelés, fölemeli a kagylót.)

Tessék. *(Türelmetlenül.)* Szóljon már bele!

2. TELEFONHANG *(mély, sötét, rezonáló)*: Jó reggelt kívánok! Én a környezetről szoktam *neki* referálni. Általában, hogy miként vélekednek róla. Az intézkedései visszhangjáról. Nem lakozok, nem szepíték: bele az arca közepébe a durva napi igazságot. „Az igazat mondd, ne csak a valódit...” Szóval én közvetítem neki a kendőzetlen közvéleményt. Mert a házi televízió, ugyebár, az nagyon egy átlátszó dolog! Annak a dolgozók szerepet játszanak. Adják egymásnak a végszavakat, mint a színpadon, és közben jókat röhögnek magukban. De én

másmilyen eszköz vagyok. A több ezer éves és a legmodernebb. Én vagyok az *emberi fül*. Az egyik szobából a másikba csellengő kolléga. A mindenkivel szóba ereszkedő jópofa. A kontrázó, a rekontrázó, aki mindig rátesz még egy lapáttal. És meg kell hagyni, ő ezt kitartóan tudta méltányolni. Kérem, gondoljon bele: meghallgatni magáról mindennap a legszörnyűbb becsületsértéseket. Amelyek hitelesebbek, mint egy önvallomás. Nem kis teljesítmény! És ezt tudom nyújtani önnek is természetesen, frissen, mindennap. *Egy egészséges dobhártya őszinteségével*. De nem haragszik, ugye, a nevem, ugye, maradjon egyelőre homályban. Egyelőre. Úgy hallom, ma délutánra, *azonnal ebéd utánra* értekezletet hívott össze.

KÜLLEI: Mielőtt letenném a kagylót, legyen szíves tudomásul venni, nem érdekelnek az információi.

2. TELEFONHANG: Pedig majd rájuk szorul! (*Leteszi.*)

FŐGONDNOK: Engedelmével, vezérigazgató elvtárs, én itt lennék!

KÜLLEI: Nagyon helyes. Úgy tudom, a gépkönyvelésnek kevés a két telefon. *Ezt itt* rendelkezésre bocsátom. Semmi szükségem rá. Sőt kifejezetten zavar.

FŐGONDNOK (*kis, döbrent szünet után*): Az ilyesmit komolyan tetszik gondolni? És biztos, hogy erre a telefonra konkretizálva?

KÜLLEI: Konkretizálva és körülhatárolva. Pontosan.

FŐGONDNOK: Ha meg tetszik engedni egy öregembernek: a nejem gyakran szokta mondani, most hallgass egy pillanatig, hogy a másik is *átgondolhassa*.

KÜLLEI: Akár ebben a percben is elvitetheti.

FŐGONDNOK: No, nem megy az olyan gyorsan. A dolognak postatechnikai feltételei vannak. Hál' isten! Van idő, van idő! Minden intézkedésnek, a legsürgősebbnek is megvan a maga térfogata.

KÜLLEI: Szóval postatechnika.

FŐGONDNOK: És még az sem biztos, hogy átírják. Ennek a telefonnak a protokolláris rangja, diplomáciai szóval: a területenkívülisége...

KÜLLEI (*dühösen, gúnyosan*): Én a magam részéről mindenesetre kihúdom a dugót.

FŐGONDNOK: Azt végképp ne tessék! Az előbb volt szerencsém közölni önnel, ez nem egyszerűen telefon. Ez vívmány. Nagy küzdelem volt érte, miatta, hogy legyen. És hogy *ilyen* legyen. Az ilyesmit nem lehetséges *csak úgy*, csak ilyen egyszerűen, egy dugókihúzással - már megbocsásson! (*Most először billen ki szikár nyugalmából.*) Itt magasabb érdekek forognak, hogy úgy mondjam (*teljesen különválasztva mondja*) *kockán*. Ismétlem: *kockán*. Tessék gondolkodni! Mert majd egyszer ezt a vívmányt, ezt még vissza tetszik óhajtani! De szerencsére a bürokrácia késleltető hatása *jóvoltából*... istennek hála! Én természetesen, ha ragaszkodni tetszik hozzá, elindítom az elindítanivalót. De nagyon kérem! Hogy úgy mondjam, a sors gondolkodási időt adott önnek. Tessék meditálni, töprengeni, tűnődni, rágódni! Fölötte, rajta. Azon. Az elhamarkodott döntést elkerülendő. *Elkerülendő*.

KAMILLA (*halkan, alázattal benyit*): Elnézést kérek, de a vezérigazgató elvtársat (*majdnem suttogva*) az eltávozottnak a felesége keresi. Sürgős ügyben.

FŐGONDNOK (*fogai közül*): Tessék nagyon elővigyázatosnak lenni. A nő a vezér rosszabbik énje. És kifejezetten anyagi. Mondhatni, kifejezetten mohó.

KÜLLEI: Küldje be a hölgyet.

KAMILLA: Igen.

FŐGONDNOK: Szóval: meditálni, töprengeni, tűnődni, rágódni! Van még idő. Tiszteletem. *(Az ajtóban.)* Kezét csókolom.

AZ ÖZVEGY *(hidegen)*: Jó napot! Küllei elvtárs? *(Választ sem várva.)* Ágoston L. Gézáné vagyok. *(Nyomatékosan.)* Ágoston L. Gézáné.

KÜLLEI: Részemről Küllei. Tessék helyet foglalni talán.

AZ ÖZVEGY: Megértheti, hogy ebben a pillanatban nehezen talállok megfelelő szavakat. Itt minden *őt* idézi, a szerencsétlent! Mint katonát a fronton, a halál itt érte őt az íróasztalánál. Rábukott a mahagónira, és kész neki! Én mindig intettem őt, figyelmeztettem, ne pazarold el magad. De ő! *Kétfelől égette a gyertyát!* Ezt a főigazgató mondta a végtisztességen. És így volt igaz. Kétfelől égette a gyertyát. Nonszensz. Egyébként a végtisztesség megfelelt a legmagasabb igényeknek. Ami igaz, az igaz.

KÜLLEI: Bármiben segíthetek, állok rendelkezésére.

AZ ÖZVEGY: Vissza tudja őt hozni nekem? *(Könnyedebben.)* Hiszen ha valaki is meglehetné! Valami csoda folytán. Sajnos az uram - a pozíciójánál fogva - belőlem is kinevelte az istenhitet. *(Tárgyilagosan.)* Azért jöttem, hogy a *személyi* dolgait, amelyek ugyebár *tulajdonjogilag* őt illetik... vagyis az örököseit... Vagy úgy gondolja, jelenjek meg az ügyvédemmel?

KÜLLEI: Miért tetszik ilyesmire gondolni? Jogi vitáról nem lehet szó. Van egy vállalati leltár - és ami az övé, az az övé.

AZ ÖZVEGY: Mert tartott itt *egy*et *s* *más*t. Bizonyos értéktárgyakat. Szerette körülvenni magát kedvenc miniatűrökkel, mondjuk úgy: mindenféle műtűrrrel. Ezek a munkáját segítették. Azonkívül a külföldi ügyfelek ajándékai, amelyek személyesen neki szóltak. Aranytárgyak, ilyesmi. Azonkívül...

KÜLLEI: Természetesen. Hívjam a főgondnokot?

AZ ÖZVEGY: Először majd körülnézek talán. *(Élesen.)* Privát szemmel.

(A sárga telefon ciripelése.)

KÜLLEI: Kérem. Ahogy óhajtani tetszik. Itt minden mozdulatlan maradt. Mint egy múzeumban.

(A ciripelés kicsit sürgetőbb.)

AZ ÖZVEGY *(némi iróniával)*: Ágoston L. Géza múzeum. Jó! *(Kis szünet, ciripelés.)* Nem veszi föl? *(Gyanakvással.)* Ez lenne az a bizonyos sárga telefon? A néhai álmában *egy s máskor* emlegette. Ugyanis szokása volt, hogy kibeszélt az álmából. *(Ciripelés.)* Majd én, ha megengedi. *(Fölveszi.)* Ágoston L. Géza irodája. *(Kis fülelés, majd haraggal.)* Lecsapták. *(Leteszi.)* Mit gondol, uram, ki telefonálhatott? Ki volt az az *illető*, aki velem nem akart kapcsolatba kerülni?

KÜLLEI: Ó, gyakran csöng mellé! Én ezt már egészen jól megszoktam!

AZ ÖZVEGY: Különös.

KÜLLEI: Mindenesetre azt máris közölhetem, van itt a néhai pihenőjében két komplett elektronikusan felszerelt hadsereg. A kedves megboldogult bizonyára nagy stratégia volt. És elsőrendű játékos szellem!

AZ ÖZVEGY (*elhárítóan*): Engem elsősorban a fiókjai érdekelnek. Pontos följegyzéseim vannak.

KÜLLEI: Egyes fiókok kulcsai még nincsenek a birtokomban. (*Nyögve, kinlódva.*) Én mégiscsak hívnám a főgondnokot.

AZ ÖZVEGY: Bizonyos kulcsokkal én is rendelkezem.

KÜLLEI: De akkor is!...

*

TITKÁRNŐ: Főigazgató elvtárs, kérem, itt van a Küllei elvtárs.

FŐIGAZGATÓ: Időre jött?

TITKÁRNŐ: Időre, kérem szépen.

FŐIGAZGATÓ: Eressze be.

(*Kis csönd után.*)

KÜLLEI: Jó napot kívánok!

FŐIGAZGATÓ: Üdvözöllek. Ül le, Küllei elvtárs! (*A házi telefonba.*) Annamária, kérem, két kávé. Nekem csak jelképeset. Azért hívattalak tulajdonképpen és ilyen sürgősen, hogy... valamit meg kell akadályozni.

KÜLLEI: Ha megengeded, a legnagyobb munka közepén vagyunk. Elkezdtük az osztályok átszervezését. Nekem ugyanis az a véleményem, megboldogult ide, megboldogult oda, a vállalat konstrukciója teljesen irreális. Ahová lépek, beleütközöm a tehetetlenségbe.

FŐIGAZGATÓ: Elefánt a porcelánboltban.

TITKÁRNŐ: Parancsoljanak, a kávé. (*Leteszi, kimegy.*)

FŐIGAZGATÓ: Cukorral, cukor nélkül?

KÜLLEI: Nem tudom, hogy értsem ezt?

FŐIGAZGATÓ: Vedd szó szerint. Elefánt a porcelánboltban. A népi mondások igazsága a tömörségben rejlik. Konyakot? Üdítőt?

KÜLLEI: Semmit.

FŐIGAZGATÓ (*fölfigyel erre, és elveszti türelmét*): A munkatársaid figyelmeztettek, kevés a tapasztalatod. Hogy vigyázz. Így volt, vagy nem így volt? Elindulsz, meggondolások nélkül, neki a falnak, hebehurgyán. (*Tetszik neki a szó, megismétli.*) Hebehurgyán. Itt van például ez a küldetési lista. A munkatársaid óvnak, figyelmeztetnek, ez jó, ez tökéletes, de te megváltoztatod. Neked valami nem tetszik benne. És mire jutsz vele? Régi, bevált embereket vérig sértesz. A vállalat fele fölmondásra készül! Én természetesen, ne vedd rossz néven, *felülről* éppen a te beilleszkedésed érdekében, visszaállítottam az elődöm által összeállított eredeti névsort. A másik dolog (*Küllei szót sem szól, de ő a ki nem mondottakat is elhárítja*) - az a bizonyos átszervezés, amit voltál szíves magad is említeni. (*Hirtelen üvöltésbe csap.*) Ezt tessék azonnal leállítani! Úgy viselkedsz, mint egy... (*Nem jut eszébe.*)

KÜLLEI: Porcelánboltba szabadult elefánt.

FŐIGAZGATÓ: Az, az, pontosan. (*Lecsillapodva.*) Tekintsd ezt figyelmeztetésnek. Csak semmi előrefutás! Értjük egymást?

KÜLLEI: Pontosán.

*

(Ciripelő ezüst hang: a sárga telefoné.)

KÜLLEI *(fölveszi)*: Tessék!

SZÉP NŐI HANG: Szívecském, hiányoznak a szerda délutánok. Hetek óta várlak *úgy, mint azelőtt*. Nálam semmi, de semmi nem változott. Te pedig!... Hívlak, és nem veszed föl a telefont. Szívecském. *Szerda délután!*

KÜLLEI *(zsémbesen, harapósan)*: Én nem vagyok szívecském, és nekem nincsen szerda délután. Gondolom, az elődömet tetszik keresni. Szíveskedjék kifáradni a farkasréti kolumbáriumhoz.

SZÉP NŐI HANG: Ne nyilatkozz elhamarkodva! Én *téged* kereslek, szívecském...

KÜLLEI *(fulladozva, tehetetlenül; érezve maga is saját komikus voltát)*: A szívecskémre vonatkozólag én megmondtam önnek...

SZÉP NŐI HANG: Nyugi, szívecském. Az elődöd, a megboldogult, mondhatom, örökbe hagyott neked. És én már betegesen rászoktam a szerda délutánokra. És megszoktam, kérlek szépen, ezt a telefont is. Hogy mindennap és pontosan időben - ezt a drága megkövetelte -, percnyi késedelem nélkül. Mert a sárga telefonnak, szívecském, megvan a pontos időbeosztása. Ilyen óra, nulla nulla perc: csak én, csak nekem! Egyébként, majd meglátod, picim, a lakásom nagyon, de nagyon kellemes. Egy puha fészek. Itt pihente ki a drágám, érted ezt, picim, itt pihente ki az izgalmakat, amik a pozíciójából és az otthoni sajnálatos magánéletéből adódtak. Én mindent megtettem érte, de az ellenőrök, picim! Majd módod lesz megismerni engem, és meglátod, én egy megnyugtató valaki vagyok. Szerény, megértő; ha úgy adódik, hogy elpilledtél, alszol, ha *arra* van kedved, hancúrozol! Nálam nincs erőszakoskodás. Én nem vagyok egy némbér!

KÜLLEI: Kérem, kisasszony, most leteszem a kagylót.

SZÉP NŐI HANG: Nevezd Barbarának. Erzsike vagyok, de ő Barbarának hívott.

KÜLLEI: Nem akarok udvariatlan lenni, de én most leteszem a kagylót.

SZÉP NŐI HANG *(mondja a magáét)*: A pizsamáját, a kásmírköpenyét kimosattam, a papucsot kicserélem, hányas a lábad, picim? Aztán itt vannak a drágának a gyógyszerei. A gyomrára, a szívére, a vérnyomására. És nem járt le még egyik sem.

KÜLLEI: Isten megáldja!

SZÉP NŐI HANG: Téged is, picim! Persze elpilledtél, picim. Alukálj azon a hűvös kis bőrkárpén. És aztán játsszál egy kicsit háborút! Azokkal a prima kis katonákkal. Szóval megállapodtunk. Én minden délután hívlak. Pá, pá, csók! *(Ez utóbbi szóban az ó-t megkettőzi - a kagylót leteszi.)*

*

KUND *(fürge, vihorászó, gyors beszédű)*: Nevem Kund. Közgazdász és hírlapíró. Én ezt most átnyújtanám. Tessék. *(Jelentősen.)* A kézirat. Én mindenesetre határidőre leszállítottam.

KÜLLEI: Értem, de hát mi a dolgom ezzel?

KUND *(megbocsátóan)*: Szíveskedjék talán elolvasni a kézirat címét. *(Segítőképpen.)* Ágoston L. Géza kiadatlan beszédei és hozzászólásai.

KÜLLEI: Jó, jó, de megint csak megkérdezem...

KUND: Háromszáz flekk. Testes kötet lehet belőle. Én természetesen, a néhai megbízatása szerint, teljesen átszilizáltam, alanyt, állítmányt helyreraktam, helyesírás, logikai vonal tisztába téve. Tessék nyugodtan ellenőriztetni.

KÜLLEI: Adja át talán az özvegynek. Őt bizonyára érdekli.

KUND *(sértődötten)*: Semmi közöm az özvegyhez! Ez vállalati ügy, kérem, én hivatalos szerződést kaptam erre. Tessék. A munkát elvégeztem, itt a nyomdakész szöveg. Mondhatom, ilyet se vállalog többet ebben a bűdös életben! Szíveskedjék engem kifizetni.

KÜLLEI: Semmi közöm hozzá. Vigye innen a szerződését és ezt a halom papírt!

KUND: Hivatalos szerződés, bélyegző, aláírás, időpont kikötése, összeg megjelölése. Én pénz nélkül innen egy tapodtat se!

KÜLLEI: Akkor kirúgom!

KUND: Jó! Ha botrányt óhajt, hát legyen botrány! Én megkeresem az igazságomat.

(Hosszas, nyomatékos telefonberregés.)

KÜLLEI: Tessék, Küllei.

FŐGAZGATÓ HANGJA *(ideges, gyors)*: Egyszer már megmondtam neked: ne akard megváltani nekem a világot! Fizesd ki azt az embert, és kész!

KÜLLEI: Már megbocsáss, egy ilyen sületlenséget? És milyen címen?

FŐIG. HANGJA: A propagandakeret terhére. Én magam voltam, aki jóváhagytam ezt. A megboldogult jubileumi ajándékának szántuk... Most meg a kegyelet miatt.

KÜLLEI: Igen. Értem. A kegyelet miatt. A propagandakeret terhére. Hozzá kell azonban tennem...

(A készülék kattan, a beszélgetés félbeszakad.)

KUND *(idétlen játékossággal)*: Tiszteletem! Kukucs! Itt vagyok! Itt tessék aláírni. Kösz! Kösz!

FŐGONDNOK: Elnézést kérek, vezérigazgató elvtárs... nem gondoltam, hogy itt találom a kis pihenőben...

KÜLLEI *(zavartan)*: Ledőltem egy kicsit. Valami átmeneti fejfájás, ilyesféle.

FŐGONDNOK: Persze, persze, a frontátvonulás. A megboldogultnál is így kezdődött. Kezdte érezni a frontbetörést, és annak a napnak lőttek! Csupán azért zavarok, engedelmével... A séf a konyhában arról szerzett tudomást, hogy a gyomrával tetszik gyengélkedni... És éppen ezért mára fényezett borjúszeget készített. A megboldogult is csak diétán élt. Nem kell azt lent elfogyasztani, majd fölhozzuk termoszbán, tálcán...

KÜLLEI: Nekem semmit se hozzanak fel, majd lemegyek, és megeszem, amit a többiek esznek.

FŐGONDNOK *(panaszosan)*: Miért kell a séfet is magára haragítania? Tessék mondani!

KÜLLEI *(megtörve)*: Utálok a fényezett borjúszeget!

*

Montázs:

Minden egyes szöveget a sárga telefon *rövid* ciripelése választja el.

1. TELEFONHANG: Akkor mondanám a grazi előrejelzést, különös tekintettel a kétnapos ünnepre...

2. TEL. HANG: A büfében hallottam önről: „Az ilyen alak, aki ennyire megjátssza a puritánt, piszok egy sikkasztó lehet!” Mondjam a neveket?

SZÉP NŐI HANG: Én egy kis otthonkában fogadnálak, de alatta semmi. Csak a bőröm, amely sima és illatos!

*

FŐGONDNOK (*szárazon, keményen*): Annyiszor rám szólt a vezérigazgató elvtárs ebben a *sárgatelefon-ügyben*, annyszor, engedelmet a kifejezésért, *zargatott* miatta, hogy én intézkedtem... (*Vékony, ezüst ciripelés.*)

KÜLLEI: A sárga telefon?

FŐGONDNOK: Most már csak az utasításra várok. Egyébként mára bécsi szeletet készített a séf.

KÜLLEI: A sárga telefon *egyelőre* marad.

FŐGONDNOK: És a bécsi szelet, engedelmével?

(*Nincs válasz, ciripelés.*)

KÜLLEI (*fölveszi a kagylót*): Tessék!

SZÉP NŐI HANG: Picim?

KÜLLEI: Egy pillanatra...

FŐGONDNOK (*mint aki fölkiált: végre!*): Akkor én nem is zavarok tovább, vezérigazgató elvtárs, A viszontlátásra!

SZÉP NŐI HANG: Picim?

KÜLLEI (*kis tűnődés után, megtörten*): Igen.

(1978)

A HIBERNÁLT ÜGY

HANGOK

TÖRÖK

CZÉKUS

FELSZOLGÁLÓNŐ

STOCK

IGAZGATÓ

TITKÁRNŐ

RÓZSA

ILONA

NOVEMBER

TÖRÖK (*férfias, nyugodt hang*): Akkor magának tejjel, ugye, Czékus bácsi?

CZÉKUS: Szokás szerint, doktor úr kérem.

TÖRÖK: Jó. Két kávé, egy kis tej.

FELSZOLGÁLÓNŐ: Igen, hozom.

TÖRÖK (*nyújtózkodó derűvel*): Megint bűnbe viszem magát. Huszonnégy óra a miénk, Czékus bácsi, huszonnégy óra senki földje.

FELSZOLGÁLÓNŐ: Parancsoljanak.

TÖRÖK: Köszönöm. Hát tudja, jók ezek a vidéki utak, előadások, konferenciák, az ember egy kicsit kikapcsolódik. De amikor megállunk itt, a kamara-erdői platón, hogy megigyuk azt a bizonyos kávé, amikor meglátom a várost... ezt a nagy, bűdös, gyönyörű várost. Ahogy itt elnyújtózik alattunk... (*Kis csönd.*) Mióta is dolgozunk mi együtt, Czékus bácsi? (*Belső tűnődő hang.*) Czékus bácsi, Czékus bácsi... öt évvel vagy idősebb, mint én... de az ezüst kefehajad, a hintázó tengerészjárásod... a vastag csecsemőpraclid a volánon... és az állandó igenis-doktorúr... hogynedoktorúr... és képzeld, most hirtelen nem jut az eszembe, mi is a keresztneved! Lajos? József? János?

CZÉKUS: November 7-én lesz kerek hét éve, doktor úr, amikor éppen az ünnepségre vittem, és sötétkék ruhát tetszett viselni, fehér díszszebkendővel. Nekem meg akkor állt először a derekamba a lumbágó, és tetszett egy jó doktort ajánlani.

TÖRÖK: Kerek hét éve! Hogyha visszafelé néz az ember... én tisztán látok a gyerekkoromig. Fordított látszó. Kihül a kávéja, Czékus bácsi. (*Kis derűvel.*) Tudom, én szoktattam magát erre is. Gondolom, a kedves felesége szerint rossz szokásainak egy része tőlem származik. De hát én is átvettem magától egyet és mást. Nemcsak a házastársak kezdenek hasonlítani egymáshoz.

CZÉKUS: Én igazán jól megszoktam a doktor urat.

TÖRÖK: Olvas a számról, a mozdulataimból. (*Kis csönd.*) Maga most szépen hazamegy, Czékus bácsi, igen, igen, ahogy szoktuk, és holnapután reggel odaáll a kocsival az intézet elé. Mindketten frissen, munkára készen!

CZÉKUS (*kis sóhajjal*): Ahogy szoktuk, doktor úr.

TÖRÖK (*inkább öniróniával*): Sima arccal, tiszta lelkiismerettel. Megint lopunk magunknak egy napot! Magunknak? Nekem.

CZÉKUS: A cuccot ne tessék a kocsiban felejtetni.

TÖRÖK: Attól őrizz! Nézze, a kicsike nem vár ajándékot, de vettem neki egy borpiros kardigánt. Jól megy ahhoz a szép barna bőréhez és a szénfekete hajához... (*Kis szünet.*) Persze maga diszkrét. És nehogy szórakozottságból fölhívjon engem otthon...

CZÉKUS (*kicsit sértődötten*): Az csak egyetlenegyszer történt meg, doktor úr, akkor is...

TÖRÖK (*békítve, nevetve*): Akkor még nem tanultuk be a mutatóvanyt!

CZÉKUS: Semmi baj, doktor úr.

TÖRÖK: Fizetünk, kisasszony... a többi marad.

FELSZOLGÁLÓNŐ: Köszönöm szépen.

CZÉKUS: Tessék a cucc, doktor úr. És ezek szerint tizennyolcadikán hét harminckor az intézet előtt.

TÖRÖK: Tiszta lelkiismerettel. Jó pihenést, Czékus bácsi! És kézcsókomat Rózsa asszonynak. Kerti munka lesz?

CZÉKUS: Hát, rendbe teszem a kocsit. Aztán alvás lesz és evés lesz. Mert ilyenkor a feleségem mindig agyonetet.

TÖRÖK: Értem. A rossz lelkiismeret ellen, Hát akkor jó pihenést, Czékus bácsi!

CZÉKUS: Én is kívánok... minden jót, doktor úr! *(Felbődül az autómotor.)*

2

TITKÁRNŐ: Igazgató úr, kérem, a kiküldött...

IGAZGATÓ *(maga megy az ajtóhoz)*: Tessék befáradni, Stock elvtárs.

STOCK *(vannak viccei)*: Üdv, üdv! Ez a vacak, nedves ősz az ember csontjáig eszi magát. Most a Rudasban, nyakig meleg vízben! *(Kis, kéjes sóhaj.)* Sajnos, én már menthetetlenül meteoropata meg mindenféle pata vagyok.

IGAZGATÓ: Tessék, foglaljon helyet. Ancsa, kérem, két kávét... és - esetleg konyakot? *(Kis szünet.)* Hát akkor azt is. *(Szép zenélőóra-harangjáték.)*

STOCK: Antik zenélőóra? Gyönyörű. A nagyapámék házában volt egy ilyen óra. Hobbi?

IGAZGATÓ: Az elődömtől maradt. Leltári tárgy.

STOCK *(vihorászva)*: És azóta folyton muzsikál, folyton muzsikál?

IGAZGATÓ: Minden negyedórában.

STOCK: Ez gyönyörű! Ez poétikus! Az ember elmerül a hétköznapi munkában, rideg adatok, rideg tények, rideg határozatok, rideg megbeszélések - és akkor egyszerre belemuzsikál a múlt. Minden negyedórában. Vagyis eszünkbe juttatja, hogy mi nemcsak nitrogénből és szénhidrátból vagyunk, hanem lélekből is. Ez, kedves barátom, nem antimarxista tétel, ez csak amolyan luxus, álmodozás. *(Keményen.)* Szóval szabaddá tettek egy főelőadói helyet?

IGAZGATÓ: Eddig még nem sikerült. Nem olyan egyszerű szabaddá tenni egy helyet.

STOCK *(mániákusan)*: Nitrogén, szénhidrát... *(Keményen.)* A leiratban jeleztük, a főnököm kihangsúlyozta, a dolog nem tűr halasztást.

IGAZGATÓ: Igaz, igaz, de ha nincs szabad státusom!

STOCK: Kedves, jó barátom! Szabad státus sehol sincs. Nálunk teljes a foglalkoztatottság. Mi betöltünk minden helyet, nálunk nincs munkanélküliség, mi az állampolgárnak, legyen az bár zseni vagy tökfej, megszállott szent vagy kleptomániás, helyről gondoskodunk. *(Vihorászik.)* Mindez föltételezi, hogy *cserealapon*, áthelyezési alapon - és erről mi gondoskodtunk - szabad státus bármelyik pillanatban teremthető. Az egyik fenék fölcseréli a széket egy másik székkal, ahová természetesen egy másik fenék kerül. Egyszerű aritmetika. Nos? Nemde?

TITKÁRNŐ: Tessék, kérem, a kávé és a konyak. *(Ki.)*

IGAZGATÓ: Sajnos nálunk nincs ilyen kapcsolat szék és fenék között. Amióta én itt dolgozom, az ilyesmi egyszerűen nem létezik. Az én embereim jól beletanultak a beosztásukba, mondhatnám büszkén, az én embereim művelt szakemberek. Három évembe került, amíg sikerült ezt a gárdát így kialakítanom.

STOCK: Ember! Emberfia! Ki akarja ezt megbontani? Ki akarja a maga nagyszerű káderpolitikáját összekutyulni? Ki akar ebbe a nagyszerű organizmusba testidegen testet elhelyezni? Akit mi küldünk ide, majd az is jól dolgozik. Kell hogy jól dolgozzon, mert nincs más választása. Mondhatnám úgy is, ez az utolsó előtti dobása a szerencsétlennek. Nálunk ő évekig egy alosztályt vezetett, de ez az alosztály, hogy is fejezzem ki a statikai helyzetet, megfelelt egy főosztálynak. Viszont *még magasabbról* valakit hozzánk, lefelé irányítanak, és annak helyet kell teremtenünk, így tehát a szóban forgó állampolgár helyét *neki* kell átadnunk. Kicsit bonyolult, elismerem, de van benne logika. És akit most ideirányítunk az önök intézetébe, éppen a zuhanás állapotában van. Ha megkapaszkodhat egy székben, egy szerény ülőalkalmatosságban, azt, higgye el nekem, majd sokszorosan megbecsüli. Ennélfogva ön az ő személyében megtalálja egyik legforróbb hívét, rajongóját, munkatársát. És mit érünk el ezzel a kényszerű mozgatással? Na mit? Megerősítjük az intézetét.

IGAZGATÓ (*egyre ingerültebben*): De hogy gondolják ezt, kérem? Kit rúgjak ki én, helyeztessek át ok nélkül, erkölcsi alap nélkül?

STOCK: Erkölcsi alap? Micsoda metafizikus gondolkodás! Nem járt ön, elvtársam, egyházi iskolába? Netán a fölmenők közt egy szent, egy püspök? (*Vihorászik.*) No de ez csak humor, vicc, vicc, vicc! Kell a lazítás! Kell a lélek derűje. Nálam egy-egy drámai tárgyalás után előfordul, hogy félórát röhögök. Miért? Semmiért. Önvédelem. Mi ez valójában? A lélek anyagcseréje. No de nem is akarom az én kedves kollégámat terhelni. Az ön személyzeti osztályán van egy kis szürke ember, aki az utóbbi időkben sajnálatosan passzív. Rendkívül találékony valaki. November kartársra gondolok. Ez valóban egy titkos zseni. A könyökében minden történelmi tapasztalat. Ez az ember léleklátó. És ha ön, bizonyos szentimentális beállítottsága folytán, nem találja meg azt a bizonyos *csereszéket*, neki legalább tucát van tartalékban. Az igazi embergazdálkodás nem hirtelen döntésekre épül, de gondosan előkészített, sokesztendő elemző munkára. És dokumentációs anyagra. Engedelmeivel...

IGAZGATÓ: Én és November, ezt meg kell mondanom...

STOCK: Tudom! Egyben s másban tartósan nem értenek egyet. De kollégám, előbb-utóbb majd megtanulja becsülni őt! Ezt megjövendölöm.

3

RÓZSA (*suttogva, ébresztgetve*): Ferenc... Ferikém!

CZÉKUS (*nyöszörögve*): Mi baj? (*Gyötrődve.*) Elaludtam az időt?

RÓZSA (*vidáman, telítetten*): Semmi baj! Ma nem kell korán kelned. Tudod, a szabadnap! Aludj, aludj! Majd leengedem a rolót.

CZÉKUS: De kirángatsz az alvásból!

RÓZSA: Nyugtalankodtál, küszködtél, csikorgattad a fogadat.

CZÉKUS: Vagyis én ébresztettelek téged. Összeálmodtam egy rakás marhaságot. Hogy ki volt a nevem ragasztva a falakon. (*Kis csönd, nyújtózkodás.*) Negyed négy. Mikorra lesz még reggel! Nekem az alvás már fuccs!

RÓZSA: Holnap ebédre ropogós kacska! A nagycsarnokba mentem a kegyelmes kedvedért. És délutánra mozijegyet is váltottam.

CZÉKUS: Ide figyelj, Rózsa! Csodálsz? Én már úgy jövök haza ezeken a napokon... én úgy lopom be magam a saját lakásomba, a saját feleségemhez, mint aki egy idegen nőhöz jár. Körülnézek, nem vesz-e észre a szomszéd.

RÓZSA: Ezt már igazán megszokhattad volna. Nem a te ügyed, nem a te felelősséged. Nem a te lelkedet nyomja. A főnöködnek teszel szívességet vele. A szeretett főnöködnek, annak a vénülő nőbolondnak.

CZÉKUS: És látod, a doktor úr, az milyen primán bírja idegekkel! Hogy és mint bírja ezt a kettős életet! Van szép családja, elég formás felesége, két kamasz fia és olyan lakása, hogy mások egy életben nem jutnak ilyenhez! De ő már évek óta ezt csinálja! Évek óta. Szűk neki a világ. És nekem minden hónapban egyszer-kétszer ez a kutyakomédia!

RÓZSA: De nekünk is jól jön, az isten megáldjon!

CZÉKUS: Ettől nem tudok én aludni. Ettől csikorgatom én éjszaka a fogamat. Ettől megyek én majd a diliházba.

RÓZSA: Ferenc! Te itt vagy a saját jószagú otthonodban. A szép kertedben, ahol annyi a munkád! És... mondhatok valami jót magamról is?

CZÉKUS *(nem figyel a humorra)*: Én is kettős életet kell hogy éljek, Rózsa! Holnapután reggel odaállok sima pofával az intézet elé, mintha előző este érkeztünk volna. *(Megcsön-desedik.)* Nem is tudom... a doktor úr, nem mondom, nagyon jó főnök, kimondott úriember, de engem kikészítenek ezek a lopott szabadnapok. Ő ott a nőjénél, én meg itt, reszkető gyomorral, a nejem mellett.

RÓZSA *(frissen, nevetve)*: Hát ez a baj? Talán neked is valami új nőcske kellene? Új szín az életedben? Évek óta *csináljátok*. Igazán megszokhattad volna. Már élvezhetnéd egy kicsit. Ez már olyan jogos neked, mint egy veszélyességi pótlék.

CZÉKUS: Csináljátok! Ő csinálja. Ahogy mondod, benne van a korban, és mégis kell neki. Már nemegyszer mondtam: átkérem magam másik beosztásba, a gondnokságra, a laboratóriumhoz, de... nem tudom. Én ezt a doktor urat, hogy is mondjam, kedvelem. *(Tűnődve.)* Lehet, hogy az ilyen nagy embernek, aki mindig csak spekulál, az ilyen kiemelt koponyának, aki mindig csak járattja az agyát... élet értelme, lét meg nemlét *(nehezen mondja ki, de pontosan) strukturalizmus...* lehet, hogy az ilyen embernek szükséges az ilyesmi, hogy frissítse az agyát; lehet, hogy neki joga van az ilyesmihez is. Ugye a jól táplált test, az állandó bőséges étkezés, ami együtt jár a vidéki kiküldetésekkel, a végtelen tudományos összejövetelek. Hogy mit tudnak összehabálni azok a tudományos emberek! *(Talán kis irigységgel is.)* Neki meg mindig jönnek új nők, egyik váltja a másikat, egyik jön a másik után, szabadon, önként, jókedvében. A doktor urat, ez nem kétes, bírják a nők. Forgolódnak körülötte, szédítik, tágra nyitják a szemüket... Látom én, hogy ezek a kis féltudományos munkatársak - vagy ahogy a doktor úr szokta mondani róluk-, ezek a kis női csukák... *(Kis szomorúsággal.)* Van ember, aki úgy él haláláig, hogy nem jutott neki egy igazi gyönyörű nő! A doktor úr pedig... bár ez a legutóbbi, ez az *F. Csik Ilona...* egyszer be kellett hogy dobjak neki egy levelet... mintha ez legalábbis komolyabb volna... Nem szoktam én mások ügye után szaglászni, a számat se járatom, de az *F. Csik Ilona* mintha nagyobb hatást gyakorolna rá... Én ezt a doktor úr arcáról látom. Ha véletlenül szóba hozza. Ahogy rögtön megváltozik a pillantása, ahogy a hangja elérzékenyedik...

ILONA (*világos, dallamos hang*): Már nagyon vártalak, kismindenem. Én már reggel óta várlak, amikor te még... szóval jöttek a betegek, kezükben a sorszám, de én mindig csak arra gondoltam, egyszer majd te lépsz be a rendelőbe.

TÖRÖK: Sorszámmal a kezemben.

ILONA: Sorszámmal, kismindenem! Uramatyám, te sápadt vagy meg lihegsz! Ez a rohadt lift megint bedöglött?

TÖRÖK: Számít az? Hat emelet, lépcsők kettesével. (*Belső tűnődő hang.*) Hat emelet! Csekélység! Egy történelmi szívnek. De jobb így! A házmesterné kérdő pofával bámul. Mit akar ez a veterán ettől a tündéri kis nőtől? Ettől a gyönyörű kis F. Csik Ilonától? Az igaz, hogy minden pihenőn kifújtam magam, de azért mégis. Szív és szenvedély. Micsoda távolságok! (*A nőnek.*) Futottam fölfelé, alig vártam, hogy meglássam az égőszárga pongyoládat a katedrálüvegen keresztül!

ILONA: Hát akkor teljes kényelembe! Le a cipővel, kismindenem, nekem nincs bejárónőm! Idekészítettem a finom papucsodat. Így. Ha sokára jössz, szoktam beszélgetni vele. Hol marad ez a te gonosz gazdád, mondd! Ez a titokzatos idegen. (*Beljebb.*) Ide a rekamiéra. (*Kellemesen felsikolt.*) Uramatyám! Te ilyen erős vagy? Csak úgy a két karodba?

TÖRÖK: Te voltál az utolsó két hetem. Minden órám. Minden pillanatom. Mitől van neked ilyen virágillatod?

ILONA: A kölnitől, amit tőled kaptam.

TÖRÖK: Ez nem kölni. Ez a bőröd. Ez a hajad. Ez a lélegzeted.

ILONA: Túl szépeket mondasz, kismindenem. Ahhoz képest, hogy alig látlak, túl szépek a szövegeid.

TÖRÖK: Most szépen kihámozlak ebből a zizegő-sziszegő sárga pongyoládból!

ILONA: Importált, valódi indiai. Tiszta selyem.

TÖRÖK: Te gyönyörű kis indiai! Hol a csillag a homlokodról?

ILONA: Csak azt ne mondd nekem, hogy gyönyörű kis indiai! Elég nekem, ami amúgy is vagyok. Szeretném szőkére festetni a hajam. Mit szólsz?

TÖRÖK: Ezt a fekete selymet? Megbolondultál?!

ILONA: Értsd meg... szabadulni akarok. Saját magamtól, ha nem tudnád. Én szerettem Fedeles Lalát, de őt is otthagytam. Emiatt.

TÖRÖK: Mi miatt? Ő az F. betű a neved előtt?

ILONA: Két évig voltunk együtt hivatalosan, de azt mondtam neki, nézd, Lala... (*indulatosan*) túlságosan kihangsúlyozta, hogy romák vagyunk. Egy is sok, nemhogy kettő. Nekem ez kalitka, érted? Én ebben nem akarok benn maradni. Nekem ne vágják a képembe, bármilyen bajuk is van a világgal, te, te rohadt roma! Inkább elvállaltam a zsidó származást, egy időre legalábbis. De hát az sem megoldás. Mondjam azt, hogy örmény vagyok, Erdélyből, ezt tanácsolta egy okos valaki.

TÖRÖK: És ki az az okos valaki?

ILONA (*elneveti magát*): Egy másik roma! De hát ha odaadjuk az anyánkat, az apánkat, a gyerekkorunkat, akkor mi marad, mondd? A pucér fenekünk? De hagyjuk ezt! Mesélj, kismindenem, arról a régi tornacsarnokról, ahová anno dacumál mint kisdíák jártál. Ahol olyan nagy volt a visszhang, mintha mindenki énekelne. Ezt a szövegedet nagyon szeretem. Ugye, te voltál a legjobb tornász? Meg arról az első lányról mesélj, akinek virágot tűztél a hajába, azon a szigeten, és hogy a Duna!... Ezeket a szövegeidet bírom. (*Gyanakodva.*) Te csak úgy fölugrottál most ide, vagy ráérsz nekem? Mert én kivettem a szabadnapot.

TÖRÖK (*meghatódva*): Én is. Szigorúan. Huszonnégyszer óra a miénk. Ez, tudod, kis gyönyörű indiai, nekem olyan, mint amikor az ember úgy él, mintha szállni tudna. Vagyis: madár módra. Várj csak! Ebben a sportszatyorban van valami neked való.

ILONA: Uramatyám! Te nagyokat lopsz a kosztpénzből! És ez a kardigán!

TÖRÖK: Ezt pedig megisszuk.

ILONA: Napóleon! Honnan van neked ennyi rengeteg nagy pénz?

TÖRÖK: Olyan rengeteg nagy pénz kell ehhez?

ILONA: Ne facsard az agyam, kismindenem, nem vagy te centrifuga. Járok a Hiltonba is, ismerem az itallapokat is satöbbi. Mondd meg, de kéz a szívre: ki vagy te igaziból? Nem tudok rólad aztán igazán semmit. Jössz és elmegy, utánad a füst. Te valami nagy ember lehetsz, ne is tagadj! Neked legalábbis titkárnőd van, két telefonod, neked beadják a kávé, az irodába viszik tálcán az ebédet. Még az is lehet, hogy diétázol. De ezt csak viccből. Nem, nem vagy te hétköznapi.

TÖRÖK: Pedig az vagyok. Teljesen hétköznapi.

ILONA: Nem, nem és nem! Több vagy. Sok vagy.

TÖRÖK: Ha neked vagyok több, akkor igazad van.

ILONA: Szép családot, autód, Görögbe jársz nyaralni. Vagy Olaszba.

TÖRÖK: Járatod a szád, és nem adod ide. Még meg sem csókoltál.

ILONA: Rólam még senki se mondta, hogy frigid vagyok. (*Kedvesen, belülről.*) Mindig is szerettem volna egy komoly, öszülő férfit. És te úgy öszülsz, mint egy isten.

TÖRÖK: Mint egy vén, trotty isten.

ILONA: Mint egy osztályon felüli isten. Különben mit akarnék én tőled? Hogy hozol egy kardigánt meg egy üveg konyakot? Mit tudok én rólad, mondd! Hogy valami anyagbeszerző vagy, és kéthetenként Pestre jössz - Nyíregyházáról. Te és Nyíregyháza! Még a szemed állása is más. Aztán a romantika. A tornacsarnok sráckorodból. Meg az a bizonyos Feketesári, az első, aki lefeküdt neked. És hogy szereted a zsírbapírítást meg a paprikás krumplit. Több mint fél éve, hogy ismerjük egymást, és ennyi az összes bizalmad? Hogy még az igazi nevedet sem tudom? Én meg szépen beengedlek ide. A lakásomba. Az életembe. (*Majdnem komolyan.*) Te még egy kéjgyilkos is lehetsz, kismindenem!

TÖRÖK: Nem, nem, édesem, én csak egy kreatúra vagyok.

ILONA: Az valami divatdolog?

TÖRÖK: A legteljesebb mértékben, ibolyaillatom!

ILONA: Veled nem lehet komolyan! Olyan vagy, mint egy tintahal.

TÖRÖK: Tintahal?

ILONA: Befesti a vizet, és már nincs sehol.

TÖRÖK: Te ilyeneket tudsz?

ILONA: És még másmilyeneket is. Engem nem kell átverni, jóember, tőlem akkor még el, amikor akarsz, és ha nincs kedved visszajönni, hát nem jössz. Ez az ablak, itt a hatodik emeleten, nem arra való, hogy kiugorjak rajta. Miattad. Se miattad, se másért. Eddig értjük egymást?

TÖRÖK: Te kis vadember! A lobogó szemeddel meg a büszkeségeddel.

ILONA (*rátartian, naivan*): Hát igen, büszke vagyok.

TÖRÖK: Kezdjek el gyónni neked?

ILONA: Unalmas lenne. Nyisd ki a konyakot!

5

November monológja

NOVEMBER (*száraz, kántáló, olykor kísértetiesen monoton*): Nevem November. Hét év óta ennek a nagy fontosságú intézetnek egy eléggé szerényen dotált munkatársa. Kialakult ember vagyok. Húsz év óta ugyanazt a kalapot viselem - sárgásbarna, nagy peremű, teveszőr -, és esőre hajló időben mindig van nálam esernyő. Megbízhatónak mondhatom magam. Különben ötvenharmadik évemet taposom, közgazdasági doktorátussal rendelkezem. Egyik nejemtől törvényesen elváltam, a másik, sajnálatos módon, agyhártyagyulladásban elhalálozott. Voltam már néhány nagyobb fontosságú intézménynél személyzeti főnök, döntő szavú káderes, nyitva állt előttem az út egészen magas pozíciók felé, s csak rajtam múlt, hogy ez vagy az mikor realizálódik. De elkövettem egy végzetes hibát. Idő előtt napvilágra hoztam egy befolyásos ember bűnlajstromát. Ezután az utam lefelé vitt, meredeken. Értsük meg egymást. Gyűjtő alkat vagyok, természettudományos érdeklődésemet mindig is az emberi természet belső, mondhatni titkos szférái vonzották. Vizsgálódásom tárgyai a mindenkori közélet szereplői s még inkább azoknak magánélete és ezen belül is a magánélet neuralgikus pontjai. Immár előzvegyült lakrészem - mert lakásom másik felét elhunyt nejem idősebb nővére birtokolja - mennyezetig érő polcok foglalják el. Zsúfoltan kartotékokkal. Az egyes kartotékok egy rendkívül szellemes, általam kidolgozott mutatórendszer jóvoltából, személyre és esetre lebonthatóan, azonnal rendelkezésre állnak. Szeretném ennek a hangsúlyozottan magángyűjteménynek elméleti alapvetését és gyakorlati célját röviden - ismétlem: röviden - megvilágítani. Értsük meg egymást. Megesik, hogy egy-egy fontos tisztségviselő - gyűjteményemben a legalacsonyabb grádus: főelőadó - munkálkodása során, lévén hogy emberek vagyunk, bizonyos hibákat követ el. Ezek lehetnek anyagi természetűek, erkölcsiek, politikaiak, hatalmiak satöbbi, satöbbi. Nomármost - és ezt nem én találtam ki, ez történelmi kategória - a dolog néha úgy alakul, hogy bizonyos erőviszonyok, magasabb érdekek miatt, a már leleplezett tagot még nem lehet, még nem szükséges, még nem illik per pillanat lebuktatni. Ilyenkor az ügyet el szokták tenni. Ismétlem, a módszert nem én találtam ki, én csupán a tudomány szintjére emeltem. A visszaélést, a gazemberséget külön kipreparálom, fölnagyítom, és hibernálási, azaz mélyhűtési eljárásnak vetem alá, azaz előidézem a bűnbeesés klinikai halálát. Így aztán teljesen épségben tárolható, egészen addig a pontig, amikor is az érintett tisztségviselő már elvesztette potenciális erejét, klikkjének támogatását, és ennél fogva bármelyik pillanatban elővehető. A tetszhalott priusz, amelynek eddig csak minimális oxigénfogyasztásra volt szüksége, megkapja az éltető oxigénadagot, az éltető napfényt is, íme: a delikvens friss bűntudattal, lehorgasztott fejjel távozik. Megmondom őszintén, boldog vagyok, hogy hosszabb szünet után, a felsőbb bizalom jóvoltából ismét dolgom akadt.

CZÉKUS: Mennyi az idő? Fél tíz múlt? Hagyod, hogy átaludjam a napot!

RÓZSA: Nem ébresztettelek, Ferenc, a rossz éjszakád után. De a kacsá már a sütőben, a mozi miatt korán ebédelünk.

CZÉKUS: Nem ébresztettél! *(Keresve anyagot a nyugalanságra.)* De nekem a kocsit le kell mosnom, olajat is kell hogy cseréljek, azonkívül... *(Kívülről erősödő autózaj.)* Megismered? Ez az intézeti Csajka.

RÓZSA: Mert csak egy ilyen kocsit van Magyarországon! Hagyd el ezt az állandó idegeskedést! Uramisten, csak már holnap lenne! Csak már ébreszthesselek ötkor: csak már vedd át a szolgáltatást, hogy ne jusson időd tisztességes ebédre! *(Növekvő autózaj.)* Egy mozira, semmire!

CZÉKUS *(félcsikorgás után)*: Mondom, ez az intézeti Csajka. Az igazgatóé. Megismerem a kihagyásairól. Rossz az ütemezése.

RÓZSA: Na és akkor! Neked mi közöd az egészhez? A fejesek játékaikhoz! Megkapod az utasítást, és kész!

CZÉKUS *(gúnyosan, keserűen)*: Azt hiszed, hogy ez ilyen egyszerű?
(Kopogtatás az ajtón.)

RÓZSA: Tessék, nincs bezárva.

KOLONICS: Csókolom, jó reggelt, Ferenc bátyám!

RÓZSA: Tessék csak beljebb!

KOLONICS: Behordom a sarat. *(Kis szünet után, a konyhában.)* Azonkívül sietni kell, sajnos nem látogatóba jöttem. *(Szemtelenül.)* Sziesztázunk, Ferenc bátyám? Kifárasztotta a vidéki túra?

CZÉKUS *(túlzott érzékenységgel)*: Magának, Kolonics, nem tartozok beszámolni.

KOLONICS: Hát nekem nem is, az igazgató úr küldött magához. Mondom, én marha, a kis titkárnőnek, Ancsának: „A Czékus bácsi? Azt ugyan nem találom otthon. Az még javában járja az országot a főnökével!”

CZÉKUS: Részemről mehetünk.

RÓZSA: Előbb azért megborotválkoznál, vagy nem?

NOVEMBER: Szíves engedelmével, igazgató elvtárs, főnököm bizalmából az ügyet én intézem. Elkészültem a teljes anyaggal, és kipreparáltam a kipreparálnivalót. A megoldás módfelett egyszerű, egyértelmű, sima. A leleplezés reflektora, kérem! Az érdekelt behunyja a szemét, ha nem akar megvakulni.

IGAZGATÓ: Most játszom itt végig ezt a komédiát? Megalázni egy derék, rendes, szolgálatkész embert?

NOVEMBER: Kérem, én azért vagyok itt, hogy minden kényelmetlen procedúra alól mentesítsem az igazgató elvtársat.

IGAZGATÓ: Akkor miért nem a saját maguk osztályán intézik?

NOVEMBER: Az ön jelenléte szükséges, engedelmével. De csak a jelenléte. A továbbiak miatt. Ami Török doktort illeti, az már felsőbb szint. Oda én már kevés vagyok. Egyébként legyen szabad megnyugtatnom, említett idősebb gépkocsivezetőt nem éri semmi sérelem. Egyrészt ugyebár az ő esetében a védett kor, így nincs mód arra, hogy kirúgjuk, másrészt ő csak mint szimpla tanú szerepel, és ebben a minőségében szinte elhanyagolható valaki. Kezünkben minden döntő adat, mert amint bátorkodtam kifejtetni, a korszerű hibernálási technika...

(Halkan bűg a telefon, az igazgató beleszól.)

IGAZGATÓ *(idegesen)*: Küldje be! Itt van az a bizonyos sofőr, de nagyon megkérem, semmi szadizmus...

NOVEMBER: Az instrukciót tökéletesen értem, igazgató elvtárs.

CZÉKUS: Jó napot kívánok!

IGAZGATÓ: Jó napot, Czékus bácsi. November kartársat ismeri. Üljön le. Rágyújt?

CZÉKUS *(konokul)*: Csak a magaméból.

NOVEMBER *(visszafogott mohósággal)*: Akkor talán, egymás idejét kímélendő, térhetnénk a tárgyra. *(A zenélőóra játéka.)* Gyönyörű! Andalító! *(Nekiszabadulva, mint aki vérszagot érez.)* Lám, lám! Mi elküldjük önért egy kartársát a lakására, és ő hiánytalanul megtalálja magát, leltári egészében. Ön, kérem szépen, egy, a népgazdaság szempontjából rendkívül értékes időben, amelyet közönségesen munkaidőnek szokás nevezni, a lakásán tartózkodik. Netán ajtmázolással, nyúltenyésztéssel, barkácsolással ütve agyon üres óráit?

IGAZGATÓ: Talán lehetne rövidebben, igen?

NOVEMBER: Bocsánat. Tudomásom szerint az ön fizetett szabadsága, a Munka Törvénykönyve értelmében, évi huszonkét nap, hosszú szolgálatának köszönhetően. És amint ez az elfekvő iratokból látható, szabadságát már ez év májusában letöltötte, mégpedig különös tekintettel reumatikus bántalmaira, gyógyfürdön, szociális gondoskodásunk folytán, szakszervezeti beutalóval. Tévedtem volna valamiben?

CZÉKUS *(magába zárta)*: Nem. *(Lassan, akadozva.)* Kérem, útközben tönkrement a fékberendezésem.

NOVEMBER: Akkor miért nem tetszett szervizre vinni azt a kocsit?

IGAZGATÓ: Talán ezek a részletek nem is érdekesek.

CZÉKUS *(valamiféle gyűlölettel)*: Mondom, a kuplung meg a fék.

NOVEMBER: Jó. Kíséreljük meg elfogadni ezt az állítást. Bár egy műszaki vizsgálat erre is fényt deríthetne. De az a tény, hogy hazavitte a lakásához a kocsit, bejelentés nélkül, az már nem valami szabályos, távolról sem, nemde? Ebben, gondolom, egyetérthetünk. Önnek magyarázzam? Aki jobban tudja mindezt, mint én?

IGAZGATÓ: De hiszen itt most nem Czékus bácsiról van szó!

CZÉKUS *(most már nyugodtabban, de korlátolt konoksággal)*: A kuplung meg a fék.

IGAZGATÓ: Nézze, kérem! Magának nem kell vádolnia senkit, a főnökét sem, mi ezt nem kívánjuk magától.

NOVEMBER (*gyorsan, erőszakosan*): Illetékes személyek pontosan ismerik a helyzetet. A főnöke önkényes víkendjét, akár hét közepén is! Általában a főnökéről mindent.

IGAZGATÓ: Sajnos, mint kiderült, ez évek óta nem titok.

CZÉKUS (*elszabadult, csodálkozó indulattal*): Évek óta?

NOVEMBER: Az igazgató elvtárs nem így gondolta. Ezt egyáltalán nem így gondolta. A probléma most összegeződött.

CZÉKUS: Évek óta? Akkor miért jártak vele vadászatra? Akkor miért víkendeztek nála Füreden? Ha évek óta. Akkor miért járt neki állandóan jutalom meg nyereségrészesedés?

NOVEMBER: De Czékus bácsi! Maga egyáltalában nincs obligóban. Magának másfél éve van a nyugdíjáig, azt szépen, rendesen kitölti, és mehet paprikát meg paradicsomot palántázni a kertjébe. Csak az egészség, arra kell ügyelni. Az mindenekelőtt.

CZÉKUS (*már csak a magáét tudja mondani*): Akkor miért éppen most veszik elő, ha évek óta? Én ezt nem értem teljesen. (*Egyre indulatosabban.*) Ezért kellett nekem hazugságokat nyelni? Gyűrni magamba a maguk szennyését, hogy egyetlen nyugodt órám se legyen?!

NOVEMBER: Azt hiszem, kedves Czékus, maga nem veszi észre, hogy hol van, és kiknek a jelenlétében mondja mindezeket. Arról nem is beszélve, hogy mi teljes elnézéssel meg jóindulattal vagyunk maga iránt.

CZÉKUS: Köpök én a maga elnézésére meg jóindulatára. Felfordul tőle a gyomrom.

(*A zenélőóra bájos dallama.*)

NOVEMBER: Távozzat, kérem. És vegyen be valami csillapítót.

8

TÖRÖK: Nem értem ezt a sietséget. Legalább hallgassátok meg a viccemet... Carter fölkerül a mennyországba... (*A folytatás benne marad.*) Én ezt egyáltalán nem értem. Micsoda komoly arcok, uraim! Mi volna ez, valami véstörvénytörés?

IGAZGATÓ (*zavartan*): Nézd, Loránd, ilyesmiről szó sincs. De a téma komoly. Beszélgetünk emberi módon.

STOCK: Talán szokatlan, hogy a fölöttes hatóságtól is jelen van valaki, ez esetben én, de sürgősen muszáj intézkednünk. (*Kis indulattal.*) Nevezzük nevén a gyereket. Csak magán múlik, Török kartárs, hogy fegyelmi vagy sem.

TÖRÖK (*próbálja elviccelni*): Ha rajtam áll, akkor én majd gondoskodom, hogy fegyelmi ne legyen. Elterjedt hírek szerint életművész vagyok, nem igaz?

IGAZGATÓ: Kérlek, Loránd, ne ilyen lezserül. Itt fölgyűltek bizonyos adatok, bizonyos kellemetlen tények...

STOCK: Például a nőügyei. Évek óta tudunk ezekről...

IGAZGATÓ: Talán nem is ez a lényeges.

TÖRÖK: Évek óta? És csak én?

STOCK: Ezt a kérdést nem lehet megkerülni, elkenni. Egyik láncszem kapcsolódik a másikba. A munkafegyelem alárendelése bizonyos örömeknek. Nemritkán szertelen ivászatok. És borközi állapotban bizonyos kijelentések.

TÖRÖK: Miféle kijelentések?

STOCK: Sor kerülhet azokra is. Ha ragaszkodik hozzá. Szerencsére mindent rögzítettek.

(A dallamos zenélőóra.)

TÖRÖK: A legkorszerűbb technikával?

(Halkan bűg a telefon, az igazgató fölveszi. A feleségével beszél, míg Török és Stock között folytatódik a vita.)

IGAZGATÓ *(lehalkított hangon)*: Küldünk neki, szívecském, néhány szál virágot.

STOCK: Néhány esetben már figyelmeztették is önt.

TÖRÖK: Engem? Figyelmeztettek? Kicsoda?

STOCK: Közvetve ugyan, de megtörtént.

IGAZGATÓ *(telefonba)*: Semmi, szívecském, minden a megszokott rendben... nem, nem felejtettem el; este színház...

STOCK: Az úgynevezett soproni szimpozion. Valóságos Török-fesztivál.

IGAZGATÓ *(telefonba)*: A fejfájásom teljesen megszűnt.

TÖRÖK: Az intézet vezetésétől köszönőlevelet kaptam.

STOCK: Mert csak két lehetőség volt. Vagy fegyelmet kap, vagy köszönőlevelet.

IGAZGATÓ *(telefonba)*: Szerintem sznobok, divatban vannak.

TÖRÖK: Szép mesedélelőtt. A munkámért többször is jutalmaztak.

STOCK: És a siófoki orgia? Hivatalos pénzen...

TÖRÖK: Fölsorolhatom a jelen volt urakat?

IGAZGATÓ *(telefonba)*: A többi majd este, édes. *(Leteszi.)*

STOCK: A följegyzésben csak az ön neve szerepel. Mint aki a költség számlát összeállította.

TÖRÖK: A rágalmakat nemcsak visszautasítom, de gondom lesz rá, hogy törvényes folytatásuk is legyen. Az a világ már szerencsére elmúlt!

STOCK: Micsoda világ?

IGAZGATÓ *(szorongva)*: Nem lehetne röviden a tárgyra térni?

STOCK: Éppen azt tesszük. Talán lennél szíves behívatni November kartársat. Az iratokkal.

IGAZGATÓ *(telefonba)*: Acsa, kérem... beküldheti.

NOVEMBER: Jó napot kívánok! Tiszteletem.

STOCK: Lenne szíves talán sorra venni az ügyeket.

NOVEMBER: Teljes kronológiában? *(Választ sem vár.)* Igyekeztem a lehető legprecízebben... Az ilyesminek ugyanis akkor van értelme, hatása, kiteljesedése...

IGAZGATÓ *(kurtán)*: Adja ide azt a dossziét!

NOVEMBER: Lennének még kiegészítő mellékletek, de úgy gondoltam, egyelőre talán ennyi is megteszi.

STOCK: Nézzük csak! Minden állításról írásos bizonyíték.

IGAZGATÓ: Maga elmehet, November kartárs.

NOVEMBER: Igenis, tisztelettel. Én mindenesetre a helyemen vagyok. *(Ki.)*

STOCK: Vegyük sorra őket?

TÖRÖK: Nem ragaszkodom hozzá. Magam is részt vettem egy-két ilyen szertartáson. Ha pontos a megérzésem, ez itt befejezett tények liturgiája. Nem szerettem gyerekkoromban sem figyelni az üvegbe zárt bogarat, a türe szűrt lepkét. Magam sem szeretném eljátszani ezt a szerepet. *(Az igazgatónak.)* Mi már régóta ismerjük egymást, talán jó munkatársad is voltam... Légy szíves, mondd meg, mi a tervetek velem.

IGAZGATÓ: Hidd el, nekem sem könnyű.

STOCK: Mielőtt még elsírjuk magunkat... Megfontolt beszédre hasonló a válasz. Kérem, Török doktor, tekintse az egészet üzemi balesetnek. Méltányosak leszünk. Más területre irányítjuk, ez természetes, hiszen ön is beláthatja, itt túlságosan is kompromittálta magát. *(Álkedélyesen.)* Őszülő halánték és ilyen romantikus kaland egy kis asszisztensnővel! Munkaidőben, az intézet rezsijén! Jó, jó. Lapozzunk tovább. Elhelyezzük tisztességesen, és figyelemmel kísérjük a sorsát. A diszkréciókban is bízhat. Értjük egymást?

TÖRÖK: Teljes mértékben.

STOCK: Nézze, nincs értelme a vérontásnak. Civilizált emberek, civilizált körülmények.

TÖRÖK: Köszönöm.

IGAZGATÓ *(félreérti)*: És mi is köszönjük neked.

TÖRÖK: Akkor... minden jót! *(Kimegy.)*

(A zenélőóra dallama.)

TITKÁRNŐ: Igazgató úr, kérem, Legendi doktor úr van itt, a Török doktor úr utóda.

IGAZGATÓ: Küldje be, kérem.

9

NOVEMBER: Ami ezt a Legendi doktort illeti, csak magunk közt mondom, rengeteg hibernált anyagom van róla! Várni, várni, várni! *(Hétköznapián.)* Kivárni. Egyébként...

(1978)

A LEPECSÉTELT LAKÁS

Hangok összhang nélkül

HANGOK

SIPOS

ARANKA, a felesége

SZILVIA

ELEMÉR

MIZSEI

MIZSEINÉ

DR. LANTOS

KONRÁDNÉ

TANÁCSI

MÉRNÖK

ÁLLAPOTOS NŐ

PRÓBABABÁK

SIPOS: Itthon vagy, Aranka?

ARANKA: Nem. Fölraktad őket a vonatra?

SIPOS: Bőrig áztam. Ebben a dög esőben. Légy nyugodt, elmentek. Tudnál adni egy törülközőt?

ARANKA: Telehordod a lakást. Légy szíves ledobni magadról az ázott rongyokat. A tisztelt vendégeid. Két hétig takaríthatok utánuk. Még szerencse, hogy délután hozták a tüzelőt, és az emberekkel szétdobattam az emeletes ágyat. Itt nem lesz többé Hotel Intercontinental.

SIPOS *(kis döbbenettel)*: Szétdobattad?

ARANKA: És levitettem a pincébe. Megér az nekem egy százast. *(Kis csend.)* Gyújtósna is jó lesz.

SIPOS *(megrendülten)*: Gyújtósna? Az volt a nászágyunk.

ARANKA: A Páskomliget, az volt a nászágyunk. Egy berkenyebokor! Nekem nem hívsz több vendéget arra az ágyra!

SIPOS: Hát, kérlek szépen... *(Mást akarna mondani.)* És nálatok? A színházban?

ARANKA: Az új főrendező olyan, mint egy bulldózer. Az utcára marta a fél társulatot. Csak én vagyok fix. Egy hivatalsegéd, aki túlélte tizenöt igazgatót.

SIPOS: Az emeletes ágy... A gyerekeink is abban aludtak.

ARANKA: A gyerekeink lassan nagyszülők. Ez itt egyetlen szoba, és ha olyan is, mint egy lovarda - én otthon akarok lenni! Egyetlen szoba, tele kacattal, amit magával hozott az életünk. Minek az a Noé bárkája?

SIPOS: Minek! *(Tanácstalanul.)* Te engem most egyből agyon fogsz csapni!

ARANKA: Ahhoz én már túl kényelmes vagyok. Na mi van, öreg számár?

SIPOS *(noha megbántva)*: Szeretem ezt a kedves hangodat. *(Lélegzetvétel után.)* Nem nagy ügy. Két fiatalról van szó. De csak átmenetileg. Tulajdonképpen egy fiatal házaspár. Vidékről jöttek, ebben a fekete esőben, és nincs hol megszállniuk. De csak egyetlen éjszaka!

ARANKA: Hol szedted fel őket?

SIPOS: Józsiék még integettek a vonatból...

ARANKA: És akkor futottak be ők.

SIPOS: Szó szerint.

ARANKA: Rájuk néztél, és megdobbant az a nagy szíved. Ezek a Donnál eltűnt bátyád unokái! Így volt?

SIPOS: Hasonlítottak.

ARANKA: Vér a véredből. De aztán kiderült.

SIPOS: Kiderült. De a szemükben a kedvesség.

ARANKA: Kidobom őket.

SIPOS *(kérlelve)*: Nem lehet. Most már a vendégeink... Mondom, átmenetileg.

ARANKA: Teljes ellátás, emeletes ágy. Csak nyugodtan, drága gyerekeim. Mert minket jelöltek ki ebben az emberevő világban, hogy mi legyünk a jók.

SIPOS: A fiúból mérnök lesz, ötödéves. Gyengeáramú.

ARANKA: Te vagy a gyengeáramú, drágám.

SIPOS: Most csinálja a diplomamunkáját. Mikroprocesszor, ilyesmi, mit tudom én! Ezért jött Pestre, mert itt van a konzultánsa az egyetemen! *(Rádöbben.)* Ezek meg ott reszketnek a kapu alatt. Egy pillanat!

ARANKA *(magára marad)*: Úristen, hogy milyen ez az öregember! Már annyira unja magát, hogy idegyűjti az idegeneket. Nem elég neki ez az átkozott gyógynövénygyűjtés. Hogy állandóan tüsszögni kell a fodormentától, az angelikagyökértől, a bazsalikomtól. Asszonyom, az ön allergiája, mondja a doktor úr! Igen, az én allergiám! Hogy elmúltak az évek, az az én allergiám.

SIPOS *(fölsleges hangoskodással)*: Tessék csak beljebb, a feleségem is nagyon örül maguknak. És le ezekkel az ázott göncökkel, nehogy kora tavasszal téli nátha legyen!

ARANKA: Jó estét! Siposné vagyok. Erre a fogásra lerakodhatnak.

SZILVIA: Kezicsókolom. Szeredásné. Szilvia. *(Óriásit tüsszent.)* Bocsánatot kérek. Milyen csodálatos jó szag van ebben a lakásban!

ARANKA: Az uram bedolgozik a Herbáriának.

ELEMÉR: Kezeit csókolom. Részemről Szeredás. *(Tüsszent.)* Szeredás Elemér.

SIPOS: Hát igen, a gyógynövények. Idő kell hozzá, de meg lehet szokni. Csak egyet nem tudtam megszokni soha...

ARANKA: Foglaljanak helyet.

SIPOS: A cserzett bőr szagát. Nálunk Újpesten általában bőrszag volt. Mauthner-bőrgyárszag. És a szép fiatal nők ezt vitték a bőrükön haza, ezt a randevúra, a cukrászdába, a moziba. Még az ágyba is.

ARANKA: Hozom a vacsorát. Gombapaprikás, ha kedvelik.

SIPOS: A gombát nem én szedtem. Életveszélymentes.

SZILVIA: Nem is tudom, hogyan fogjuk ezt majd meghálálni. Ahogy így be tetszettek fogadni.

ARANKA: Az uram a meséből a jó tündér, csak egy kicsit már kiment a fazonjából. Azt a vizes dzsekit is vesse le, fiatalember. Jó étvágyat! *(Tálalás.)* Szóval kis időre Pesten.

SIPOS: Átmenetileg.

ELEMÉR: Ígértek szállást a kollégiumban, de még nem ürült meg a szoba.

SZILVIA: Tessék elképzelni, az utolsó pillanatban jön a lemondó távirat.

ARANKA: És rokonuk? Hozzá tartozójuk? Nincs itt senkijük?

ELEMÉR: Kérem, én mindent megszerveztem, de a dolog mégsem jött össze. Amíg összekalapálom a diplomamunkát, két hónap. De addig is szereztem olyan munkahelyet, hogy nappal bejár hassak az egyetemre.

SZILVIA: Éjszakai elfoglaltság.

ELEMÉR: Szóval anyagmozgatás a Szabadkikötőben. Nem fizetik rosszul.

SZILVIA: Én meg ABC-ben leszek kisegítő.

ARANKA: Ilyen vékony fiú és anyagmozgató?

SZILVIA (*álvidáman*): Külsőre vékony, de rettentően erős. És nagy étvágyú.

ARANKA: Nem akarom megsérteni magukat, de a vendégágyat szétdobattam. Lekerült a pincébe.

SIPOS (*álvidáman*): Majd fölhozzuk, és összeütjük. Úgy gondolom, átmenetileg.

ARANKA: Gyűjtősnakvaló!

SZILVIA: Kérem, mi meghúzzuk magunkat.

ELEMÉR: Nem vagyunk nagy igényűek.

SIPOS: És miről van szó? Egy-két éjszakáról? És ha megtoldják egy kicsit?

SZILVIA: Sipos úr olyan hozzánk, mint egy jó rokon.

ARANKA (*keményen*): Neki kiterjedt rokonsága van.

*

TANÁCSI: Ön, asszonyom, itt a házfelügyelő?

KONRÁDNÉ: Itt és ezenkívül még három házban. Megjegyzem, elvtárs, tegnap már voltak itt ketten a hatóságtól. Babos úr jellemrajza miatt.

TANÁCSI: Az más. Én az igazgatási osztályról vagyok.

KONRÁDNÉ: Tessék mondani, az már bizonyított tény, hogy Babos úr Olaszban lelépett? Nem a lakásigénylők terjesztik?

TANÁCSI: Ő maga közölte. Ajánlott levélben.

KONRÁDNÉ (*mindent tud, de azért csodálkozik*): És szerelem miatt? Elnézést kérek, de Babos úr kimondottan férfiak után érdeklődött. Szóval, hogy ki ne mondjam! A hajlamai.

TANÁCSI (*komoran*): Férfi után ment.

KONRÁDNÉ: Az után a bodros szőke után? A szerencsétlen! Itt hagyott egy ilyen kiemelt életet! Egy ilyen szuperlakást! Egy aranyérmes parókakészítő! És csak élőember-hajjal dolgozott. Halottról legritkábban. Filmgyár, tévé, minden. Ő kapta a legjobban fizetett fejeket.

TANÁCSI: Ki lát bele a szenvedélybe, asszonyom? Tessék mondani? (*Mint aki bánja, hogy már túl sokat beszélt.*) Hány szobás is az érintett objektum?

KONRÁDNÉ: Majdnem három. Még annak idején, 48-ban választották le. Az az igazi lakás öt szoba volt. Egy agglegény likörgyárosé. De az illető, még annak idején, hűtlen lett a nép államához, és ezért sítire került. Később rehabilitálták, de már csak Nyugaton. (*Észreveszi, hogy túl sokat beszél.*) Szóval azt a gyönyörű lakást lecsonkították, és így kerültek ide ezek a Siposék. Kérem, itt azelőtt csakis úriemberek laktak. Nem azért mondom!

TANÁCSI: És kik ezek a Siposék?

KONRÁDNÉ: Kitesznek ketten ötszáz évet. Az öreg azelőtt, úgymond, rendes munkásember volt, most nyugdíj-kiegészítésnek füvet gyűjt a budai hegyekben. És ezekkel a mindenféle gazokkal mindenféle erős szagokat hurcol ebbe a valamikor tiszta házba! (*Kíváncsiságból.*) A Babos úr lakásának, gondolom, valaki majd nagyon örül.

TANÁCSI: Egy arra érdemes. De amíg eldől, idő kell hozzá.

KONRÁDNÉ: Ez csak természetes! Itt évekkel ezelőtt, erőszakos haláleset miatt, megürült egy lakás, és még most is üresen áll.

TANÁCSI: Elosztási problémák. Raktározási problémák. Igazgatási téma. Vagy egyszerűen tartalékolni kell azt a lakást. Valakinek, ahogy ön mondja. Most mindenestre az a dolgunk, átvizsgálni a vizsgálnivalót, jegyzőkönyv, két tanúval láttamozva és lepecsételés. LEPECSÉTELÉS!

KONRÁDNÉ: Értem. Amióta csak a világon vagyok, mindig mindent megértettem. Különösen a hatóságot. Háború előtt és háború után, mindegy. Mert minden hatóság - hatóság. És kit képvisel a hatóság? A rendet. És mi a rend? A lehető legjobb dolog. Mehetünk, elvtárs.

*

(Szögelés, kalapálás, zaj.)

SIPOS: Ezt osztályon felüli módon összebarkácsoljuk. Nem is szabad, ne haragudj, Aranka, hogy ebből valaha is gyújtós legyen. Meg kell hogy maradjon.

ARANKA: Múzeumba kerül. Proletárok ágya. Emeletes ágy a huszadik századból. Ebben szültek, ebben haldokoltak.

SIPOS: Aranka áldott humora! Tudjátok, mennyit bírt ez ki eddig? Ha meggondolom, Magyarország történelmét, az utolsó negyvenöt évben. Pedig puhafából van. Emlékszel, anya? Eleinte még érezni lehetett a gyantaszagát.

ARANKA: Megpróbáltam elfelejteni. Miben éltünk évekig, egy pincelyukban. Így értsék ezt a boldogságot.

SIPOS: Lent a gyerekek, fönt pedig mi ketten. *(Álvidáman.)* Nem mertünk szerelmeskedni!

ARANKA: Hallgass, te idétlen! Nincs benne semmi szégyenérzés.

SIPOS: Visszanézve a szerelem szégyen?

(Erős, többszöri csöngetés kívülről.)

ARANKA: Ez ki az istenverés lehet? *(Kiabálva.)* Nyitok!

SIPOS: Én minden csöngetéstől várok valamit. Eseményt. És a legtöbbször? Kiderül, hogy tévedés. A szomszédot keresik. Egy jó embert, aki már átballagott a semmibe. Még a legjobb, amikor eltévesztik az emeletet.

ARANKA: Tessék, beljebb, Konrádné!

KONRÁDNÉ: Nem zavarunk?

TANÁCSI: Jó estét kívánok!

SIPOS *(még két-három szöget bever):* Csókolom, kedves Konrádné asszony. Föltámasztjuk ezt az istenáldotta emeletes ágyat.

KONRÁDNÉ: Az elvtárs itt a tanácstól.

TANÁCSI: Igazgatási osztály.

SIPOS: Ez a két fiatal itt... bemutatom őket. A Donnál elpusztult szerencsétlen bátyám unokái. Egy kis ideig minálunk.

ELEMÉR: Szeredás vagyok. És ő itt az én feleségem.

SZILVIA: Jó estét kívánok! Kérem szépen... mi csak átmenetileg.

TANÁCSI: A szomszéd miatt jöttünk. A megüresedett lakás miatt. *(Falon kopogtat.)* Itt érintkezik a két objektum?

SIPOS: A válaszfal, kérem tisztelettel.

TANÁCSI: Igen, válaszfal. Ezt tehát tisztáztuk. Szükségem lenne önre, Sipos úr, mint tanúra.

SIPOS: Miről tudnék én tanúskodni? Nem volt hozzá semmi közünk. Semmi, de semmi.

ARANKA: Véleményünk van róla, de az nem kívánczik ide.

TANÁCSI: Mint egyszerű tanú kellene, a jogi formalitás miatt. Aláírni - másodiknak - egy elkészítendő jegyzőkönyvet, ami tulajdonképpen a további eljárás alapja. Ön csak mint egyszerű állampolgár. Kérem a személyit. *(Tüsszent.)* Volt tudomása önöknek Babos Béla disszidálási szándékáról?

ARANKA *(növekvő indulattal)*: Volt a halálnak! Majd éppen ránk bízta volna! Egy ilyen ember, aki olyan.

TANÁCSI: Mindegy! Az eljárást le kell folytatni. Az ajtóra sleifni kerül. És hivatalos körbélyegző. Ezt senki el nem távolíthatja. Konrádné, legyen szíves a kulcsokat! Akkor indulhatunk?

*

SZILVIA: Kezit csókolom, Aranka néni! Jó estét!

ARANKA: Szervusz. Sápadt vagy. Mit cipelsz abban a neccben?

SZILVIA: Vettem egy halat. Egy élő halat. Elemér?

SIPOS: A fürdőszobában. Készül az esti jelenésre. Szmoking, csokornyakkendő, miegymás, ami a trógeroláshoz kell, elegánsan odakészítve. Azt hiszem, ma éjjel sót rakodnak. Sós lesz az éjszakájuk.

ARANKA: Őszintén szólva utálok halat bontani. Amikor már agyonütötték, még akkor is ver a szíve. Nem bírom nézni, ahogy dobálja magát. A halála után!

SIPOS: Inkább agyoncsapja még egyszer.

ARANKA: Az én édes uramból a tömény beszél. Ibolyaszeg. Tele van a kosara ibolyával. És ingyen osztogatja. Meglátják ezt a rogyant kis öregembert, és azt mondják: ITT A TAVASZ! És összevissza kínálják.

ELEMÉR *(berobban, frissen)*: Szilvia! Korábban zártatok?

SZILVIA: Áramszünet. Friss vagy, kipihent vagy! De örülök neked!

ELEMÉR: Egy egész telet átaludtam. És a mi jótevőink lábujjhegyen jártak. És suttoztak. Nálad?

SZILVIA: Semmi különös, vagyis...

ARANKA: Hát agyonütöttem szegényt. De ahogy előre megmondtam, még mindig ver a szíve!

SIPOS: Rám ne számíts! Én hozzá nem nyúlok!

SZILVIA: Elkaptak nálunk egy tolvajt. Nem viszkít lopott, nem Napóleont - vécépapírt. Egy vézna kis öreg. Mindene reszket. De különösen a szája. Mielőtt rájött a remegés, azt mondta, artista volt, légtornász, kupolában. És azt mondta a rendésznek, nem tud megenni siker-élmény nélkül. Ezért jár lopni.

ARANKA: Vécépapír kell neki! Jelenleg hiánycikk. *(Csöngetés, kiált.)* Ez nem lakás, ez főútvonal! Megyek!

DR. LANTOS: Jó estét kívánok! És elnézést. Doktor Lantos. Egykor törvényszéki bíró, tyúkperekben, jelenleg rokkantnyugdíjas. Micsoda tavaszi erdőillat! *(Tüsszent.)* Bocsánat.

SIPOS: Tessék csak nyugodtan! Gyógynövények a Herbáriának!

ARANKA *(idegesen)*: Részemről behozom az ételt.

DR. LANTOS: Csak egyetlen kérdésre szorítkoznék.

ARANKA *(oldottan)*: Babfőzelék oldalassal. Kicsit vastagon berántva. Ha bírja a gyomra.

DR. LANTOS: A magam részéről már úgyszólván vacsora után. De talán egy fél adaggal mégis. Jövelelem tartalmi része *(mohón enni kezd)*, mondhatnám így is: közösségi. Szabad estéimet a mindjárt kifejtendő ügyekkel töltöm. És minden estém szabad. Tudomásom szerint az önökkel szomszédos lakás üresen áll. Hetek óta. Nem a magam érdekében jöttem. Nem vagyok lakásra jogosult. Félszobámat megosztjuk ikertestvéremmel. Hány éve is? És ez az együttélés, az idő tömegéhez viszonyítva, szolidan bevált.

ARANKA: Adhatok még egy keveset?

DR. LANTOS: Viszont én és a fivérem társadalmi munkában, mondhatnám úgy is, társadalmi megbízásból, mondhatnám úgy is, a lakásnélküliek, a lakásra váró fiatalok nevében, létesítettünk egy eszmei lakáshivatalt. *(Mellékesen.)* Talán még egy keveset, asszonyom. *(Eszik.)* Vezetünk egy nyilvántartást, persze minden bürokráciától függetlenül. Kartotérendszerünk - prima ez a bab! -, szóval a nyilvántartásunk egyedülálló. A szomszéd lakosztály, prognózisunk és tapasztalatunk szerint, még sokáig üresen marad. És miért? Egy hibás rotáció, a szociális lelkiismeret kihagyásai miatt. Itt vannak önök, két szép fiatal. Férj és feleség?

ELEMÉR: Igen. Hónapok óta.

DR. LANTOS: Az már valami próbaidő! Az asszonyka igen bájos. *(Gyengéden.)* Gyereket vár? *(A hallgatást igennek véli.)* Mikorra esedékes?

SZILVIA *(fölfokozottan)*: Bármikorra!

DR. LANTOS: Kérvényük? Vállalásuk? Perspektívájuk? *(Miután nincs válasz.)* Értem. Kérem, nem akarok senkit sértegetni, de ez itt maga a pokol. Két ilyen fiatalnak. Még ha szeretetből is. Mikor jutnak egy saját pillanathoz? A saját kis csendjükhöz? És a falon túl? Lakatlan lakosztály. Az Ígéret Földje. Nyugalom, összkomfort, ami csak lehet egy kulcsra zárt ajtó mögött. Meddig óhajtanak ilyen defenzív állapotban élni? Meddig tűrik a tűrhetlent?

ARANKA: Mit akar tőlük, jóember? Miért keseríti őket? Van valami elgondolása?

DR. LANTOS *(letörten)*: Szinte semmi. Magányosak az esték. Becsöngetek, elmondom, amit el kell mondani. Távozom. Ennyi. Elnézést.

ARANKA *(megszelídülve)*: Semmi baj, kedves uram. Elméletben mi igazán egyetértünk. Majd kikísérem. *(Kis csönd után.)* Ez egy bolond, aki megkapta a kimenőjét. Az ilyesmi mindenkinek jogos. Csak az a marhaság, hogy idekint is folytatja. *(Nekikeseredve.)* Nem bánt senkit, és mégis közveszélyes!

*

SIPOS: És mit szoltak?

ARANKA: Kifényesedtek az örömtől. Leszaladtak venni mindenfélét, hogy ünnepeljenek. Azt mondtam Szilviának: nézd, mi csak délután jövünk haza. Öt felé. Addig tiétek a lakás. Hogy is mondta az a buggyant? Az a buborékgyártó... az a szívárványműszerész? Egy kis saját csend. És ha maga az Úristen dörömbölne, édes Szilviám, még neki se nyissatok ajtót!

SIPOS: Egy kis saját csend. Az a kimenős bolond (*csönd után*) talán nem is volt olyan bolond. Mindenesetre odakint zuhog, de az ernyőnk kétszemélyes.

ARANKA: Délelőtt mozi, Ben Hur, legalább négy óra. Utána, te rozsdás gavallér, elviszel ebédelni egy vendéglőbe.

SIPOS: Utána kiderül az ég, sütni kezd a nap. Páskomliget, berkenyebokor.

ARANKA: Te nagyzoló, öreg számár!

(*Kívülről zaj, ajtónyitás, két berobbanó idegen: Mizseiék.*)

MIZSEI (*erőtéljes, harsogó hang*): Jó reggelt, kedves Siposék! Az ajtó nyitva volt.

MIZSEINÉ (*jókedvű mezzoszoprán*): Csókolom, mamika! Mi lennénk a Mizseiék.

MIZSEI: A Mizseiék.

SIPOS: A Mizseiék.

ARANKA: Ők. Átmenetileg.

MIZSEI: Megígértük, eljöttünk. Nálunk az adott szó! (*A döbbent csönd után.*) Beugrott már, apika? Hévíz, tavirózsák, bütyökáztatás! (*Visszhangtalan röhögés.*) A lumbágó, apika! Jöjjenek csak bármikor, szívesen látjuk. És az emeletes ágy!

MIZSEINÉ: Mondtam az uramnak, jó, jó, komoly emberek, szívélyes meghívás, jöhetünk a nap minden órájában, de azért sürgönyözni kellene.

MIZSEI: Kaját hoztunk, egy hónapra valót! Két pecsenyekacsa kibelevve, pulykamell rántva, tepertő, oldalas, házitorta, hámozott dió, alma, minden!

MIZSEINÉ: Az emeletes ágy! Ilyennek képzeltem! Majd fönt te alszol, fiam, lent meg én. (*Lendülettel.*) Mindenkinék Erzsike vagytok!

MIZSEI: Csak pár napig leszünk. Nálunk odahaza átpofozzák a házat. Generál. És garázs-építés. A sógorom intézi. Hogy ne legyünk a rumliban.

ARANKA (*fanyalogva*): Az emeletes ágy, hogy is mondjam, teljesen foglalt.

SIPOS: Szóval két édes fiatal. A Donnál eltűnt szerencsétlen bátyám unokái. És az asszonyka úgyszólván gyereket vár.

MIZSEI (*döbbenten*): Gyereket? Remélem, nem eltartási szerződés? Mert arra halálosan vigyázni kell! Apikám, maguk mit sem sejtve aláírják a papírt, és észre se veszik, hogy kezd a dolognak szaga lenni. Tedd le azt a cuccot, Terikém. Olyan barátságos itt maguknál. Igaz, hogy egész nap majd a várost járjuk. Bevásárlás, minden! De este: díszvacsora.

SIPOS (*erőt gyűjtve*): Hát, kérem szépen... mi ezt a napot, ezt az egész mai napot odaadtuk nekik. Hogy szegénykék magukban lehessenek egyszer. Hogy legyen egy saját pillanatuk.

MIZSEINÉ *(nekidühödve)*: Magukban? És saját pillanatuk? Tetszik tudni, mamika, mi az átkuk a mai fiataloknak? *(Várja a kérdést.)* Az. Hogy örökké csak lefeküdnének. Már nemcsak a moziban, a presszóban, de a nyílt utcán is, mamika. Fényes délből is összetapadnak, mint a pározó bogarak. Elnézést.

MIZSEI: És tényleg megkötötték azt a bizonyos szerződést? Legalább ügyvéddel?

MIZSEINÉ: Tetszettek már megfigyelni, ahogy néznek? Mint az éhes macskák. Ahogy reggel lesik, fölébredt-e a papi, a mami. Vagy netán, adja isten, elaludtak örökre?

SIPOS *(berekedve az indulattól)*: Semmi szerződés!

MIZSEI: Helyes! *(És amiről beszélni akar.)* Ha nincs emeletes ágy, ha már foglalt, se baj. Megvagyunk mi anyuval kis helyen is. Fotel, hencser, szófa, ilyesmi. *(Furcsán, erőltetetten nevet, de visszhang nélkül.)*

SZILVIA *(jókedvűen be)*: Fölvásároltuk az egész közértet!

ELEMÉR *(döbbsen)*: Vendégek?

MIZSEI: Á, a fiatalok! Részünkről Mizseiék. A nejem.

MIZSEINÉ: Nem sokáig rontjuk a levegőt, ne féljenek!

SIPOS *(nála szokatlan keményen)*: Nincs helyünk, nem értették?

MIZSEINÉ: Micsoda? Kiverné az embert az esőbe? Ezzel a dögnehez pakkal? És amikor idecsalogatott? Bármikor? És mindig? És természetesen?

SIPOS: Megmondtam, nincs emeletes ágy. Nincsenek Siposék. Nincs fotel. Ha óhajtják, egy ernyőt adhatok.

*

KONRÁDNÉ: A mérnök úr az építési osztályról.

MÉRNÖK *(valami nevet mormog)*.

KONRÁDNÉ: Kaptak a tanácstól értesítést.

MÉRNÖK: Egy kis vázlatot készítenék a lakásról.

SIPOS: Vázlatot? És minek? Több mint harminc éve, hogy itt lakunk, vázlat nélkül.

MÉRNÖK: Mindössze egy skiccet.

KONRÁDNÉ *(nem érti)*: Skicc.

ARANKA: Mi az, hogy skicc?

KONRÁDNÉ: Skicc.

MÉRNÖK: Kérem, ez, amiről itt szó van, lakásgazdálkodási kérdés. Egy alternatíváról van szó.

KONRÁDNÉ: Sipos úrék jól tudják, hogy a két lakás azelőtt egy lakás volt. Gyönyörű, nagy úri lakás. Sőt azt is tudják *(emlékező lágyasággal)*, hogy az egész bizonyos Hubert úré volt, a likörgyárosé. Akkor én még fiatalasszony voltam, és minden nagyobb ünnepre kaptunk ajándékba egy gyomorkeserűt meg egy császárkörtét.

ARANKA: Aztán a nép nevében jött a leválasztás.

KONRÁDNÉ: Jött.

MÉRNÖK: Fölmerült a gondolat, hasznosabb lenne, ha visszaállítanánk a nagy lakást. Mondjuk így, reprezentációs célra. És önöket...

KONRÁDNÉ: ...mert a két lakás ugye egybekívánkozik.

MÉRNÖK: ...és önöket kárpótolnánk egy modern, mondjuk így, lakótelepi lakással. De kérem, ez még intern. És nincs is rá fölhatalmazásom. De azt hiszem, a megoldásnak önök is örülnének. Akkor most följegyezzük a méreteket.

SIPOS (*konok, feszült csöndességgel*): Tessék eltenni ezt a mérőszalagot.

MÉRNÖK: Szeretném figyelmeztetni...

ARANKA: Megmondta a férjem, tessék eltenni azt a szalagot.

KONRÁDNÉ: Miért szívóskodik, Siposné? Ez hivatalos ügy. És ha úgy döntenek, ahogy döntenek, maguk is jól járnak.

MÉRNÖK: De amíg ebből lesz valami, kedves asszonyom! Amíg itt döntés születik! Amíg itt elkezdik a munkát! Van elképzelésük?

ARANKA: Tudom, akkor már az olyanoknak, mint mi, Keresztúr lesz az aktuális.

MÉRNÖK: Én nem foglalom fel ilyen tragikusan.

ARANKA: Én mindent tragikusan fogok fel. Az egész életem, uram, nevetni fog, egy tragédia. A születésemtől mind a mai napig.

MÉRNÖK: Hogy értsük egymást. Itt nem lesz semmi jogsérelem. Csak az eredeti helyzet visszaállításáról van szó. Kapnak ehelyett egy sokkal megfelelőbbet. És ez az önök érdeke is.

ARANKA: Az én érdekem, hogy tessék engem békén hagyni. Az én érdekem ez az ötvenkét négyzetméter. És ehhez ragaszkodom. Ehhez a lovardához, amit soha nem lehet rendbe tenni. Ahol az ablaknál néha reggel van, de a szoba végén mindig este. Hosszú évek óta itt vagyok boldogtalan és hosszú évek óta itt vagyok boldog. Mit mondhatok még?

KONRÁDNÉ: Nem jött váratlanul. Megkapták az értesítést.

ARANKA: Hogy jönnek a tanácstól és valaki legyen idehaza. Hát idehaza vagyunk. Nem fogadok el semmiféle cserelakást.

MÉRNÖK: Sajnálom. Akkor lesz rá határozat. Vannak jogai a bérbeadónak is. Ez a demokrácia másik oldala. A viszontlátásra.

KONRÁDNÉ (*kifelé menőben*): Csodálkozom magán, Siposné. Pedig maga okos asszony. Legalábbis.

ARANKA: Azt hiszem, megbeszéltünk mindent. Jó napot!

SIPOS (*kis csönd után, bizonytalanul*): Ezt elintéztük.

ARANKA (*kiüresedve, fáradtan*): Nem intéztünk el semmit. Ők az erősebbek. Egy napon jön az írás, a határozat. Föllebbezhetünk, jártathatjuk a szánkat, de minek?

SIPOS: És ha jön? Netán? És ha kapunk egy modern cserelakást? Ránk szakad a plafon? Te itt mihez ragaszkodol? Légy szíves, ülj már le egy pillanatra. Beszéljessünk. Ülve. Legalább egyszer egy szentelt ünnepen. Mi történhet velünk? Fölpakoljuk a fölpackolnivalót, és passzé!

ARANKA: Ezt a sok összekuporgatott kacatot! Ezt a rejteni való nyomorúságot! És kivisszük az egészet napvilágon az utcára. A szégyenünket, a szegénységünket. Hogy ezt hoztuk össze, hogy ennyi és ennyi éven át ez sikerült. Két örökké gürcölő embernek. Akikre számíthat a társadalom. Én nem akarok innen már sehová se menni!

SIPOS (*álvidáman*): Az emeletes ágyat fölpackoljuk a cuccal, és neki az óceánnak! Oldalba vágjuk az öreg hajót egy pezsgősüveggel, vízre eresztjük!

ARANKA: Még van kedved marhászkodni!

SIPOS: Ne olyan idegesen, Aranka! Megmondta a mérnök, amíg ebből lesz valami! Magyar ütemterv szerint.

ARANKA: És a fiatalok? Hitegeted, biztatod őket. Beszéltél velük? Nekik se cél, hogy itt ragadjanak.

SIPOS: Mondtam a fiúnak: nézd, ez nektek se jó. Legfőlőbb egy hónap, Sipos bácsi, és minden rendeződik. Mondja a fiú.

ARANKA: Nem mintha engem zavarnának, de nekik kínlódás ez az egész. Nincs egy szabad mozdulatuk. Akarjuk, nem akarjuk, kilessük őket.

SIPOS: Ez a hét már elmegy. És gondolok valamire. Te szoktad mondani, én mindent másoktól várok, a jóistentől, mit tudom én, kitől! Tőled, Aranka. Hát igen, az utolsó szót te mondod ki mindig, de nem azért, mert nekem nem jut az eszembe semmi, mert én gyáva volnék. A leválasztás után, te is tudod, maradt egy tapétaajtó.

ARANKA: Nekem mondod? A kamrában, a nagy szekrény mögött.

SIPOS (*türelmes szeretettel*): Nem azért, mintha te nem tudnád. Te még ellene is voltál, de Babos annyira erőszakoskodott, ne falaztassuk el az ajtót, félt valamitől. „Szomszéd úr, ha kiabálást hallanak, jöjjenek azonnal!” (*Nagy csönd után.*) Lenne egy pár boldog hetük. Hogyan is mondta az a félcédulás? Hát én kiutalom nekik Babos úr lakását. Záros határidőre.

ARANKA: A záros határidő majd neked stimmel. A végén még sittre kerülsz.

*

ELEMÉR: Micsoda gazdagság! Hogy tudott ennyi mindent összeszerezni az az ember? Várjál csak... négy rádió, zenegép, két tévé...

SZILVIA (*fölkiáltva*): Fényorgona! (*Zenei hangok.*) Sipos úr csakugyan megtáltosodott. Egy öreg a Nyár utcából, akinek hirtelen szárnya nőtt. És ezentúl fönt közlekedik a tetők fölött. (*A sírás határán.*) Túl szép itt minden!

(*Próbababák stilizált, különös mondatai.*)

2. PRÓBABABA: Dolly vagyok a revüből, bal szélről a harmadik.

1. PRÓBABABA: Én vagyok a dán királyfi. Meghal mindenki körülöttem. Meghalok én is.

SZILVIA: Te, ezek a babák! Ezek a rémisztően gyönyörű babák! Félek!

ELEMÉR: Félsz? Mitől? És meddig tart az egész? Tudjál örülni. Ha már az öreg Sipos ennyire megtáltosodott.

SZILVIA: Amióta ránk csukta a tapétaajtót... (*Babahangok.*) Nem vagyok ehhez elég vagány. És te sem! Olyan, mintha egy idegen ágyába feküdnénk! Mintha a bőrömről érezném annak a másik embernek a lélegzetét.

ELEMÉR (*elvicceli*): Majd alszunk a szőnyegen. Pár gyönyörű nap. És (*ironizálva*) a saját beutalónk alapján.

SZILVIA: Sikerélmény. Mint az öreg artistának, aki vécépapírt lop, és fönt érzi magát a kupolában.

ELEMÉR: Nem ismerek rád. Mindig te voltál a bátor, a rámenős, a vagány! Hát loptunk egy kis csöndet magunknak. Falakat a szerelmünk köré. Átmenetileg, ahogy az öreg mondja. Hogy úgy szeressük egymást, ahogy megszülettünk, és leselkedők nélkül. Mi jutott eddig nekünk? Hotel Jázminbokor, a hűvösvölgyi Nagyrét mellett. Negyedóra titkos ölekezés az emeletes ágyban. Félóra anyádéknál a konyhában, tíz perc egy...

SZILVIA (*félbeszakítja*): Illegalitás! Amióta együtt vagyunk, mindig abban élünk. Milyen unalmas lehet azoknak, akik papától-mamától kapnak lakást, kocsit, istencsodáját! Bennünket ilyesmi nem fenyeget. (*Kopogtatás a tapétaajtón.*)

SIPOS: Csak én. Elnézést kérek, hogy zavarok, egy-két dologról elfeledkeztem. (*Öngúnnyal.*) Csupa óvatossági rendszabály. Úristen, maguk úgy kivilágították ezt a lakást, mint Szent Istvánkor a Gellérthegyet! Csillárok, fénymicsodák, falikarok, Babos úr nem spórolt az árammal. Ezeket most szépen sorra leoltogatjuk. Legfeljebb egyetlen lámpa, gyerekek. És összehúzni a függönyt. Egyáltalán, honnan van villanyotok? Amikor a leltárt csinálták, leplombálták az órát.

ELEMÉR: Értek valamennyit az elektromossághoz.

SIPOS: És gyerekek csöndesen, nagyon csöndesen! A körzetnek füle van. Itt a legtöbb ember lehallgatja a másikat. Itt mindenki a másik erkölcsére vigyáz. És ha nem sérti az érdeküket, rettentően törvénytisztelők. Egészen a följelentésig.

SZILVIA: Tessék megmondani, Sipos bácsi, hogyan szabad itt létezni egyáltalán? Szó nélkül? Lélegzet nélkül? mozgás nélkül?

SIPOS (*zavarban*): Ezek a mosolygó viaszpofák, ezek a szuperszép parókák! Nemhiába volt Babos úr nagymenő! (*Kis szünet.*) Drága Szilvia, én nem tiltok semmit. De az általános hadihelyzet. A lakáson a pecsét oké. Ti jöttök-mentek a tapétaajtón. Ha éppen vannak nálunk, kívárátok, amíg az illetők szíveskednek eltávozni. Hát csak ennyi. És a sok szópocsékolás miatt ne legyen harag. Jó alvást, szép álmokat!

SZILVIA: Az öregúr szárnyai mintha egy kicsit megperzselődtek volna.

ELEMÉR: Nem vagy igazságos, Szilvia, ennél nagylelkűbb öreggel még nem találkoztam.

SZILVIA (*nekivadulva*): Nincs módomban igazságosnak lenni! És fűtülök a nagylelkűségére! Kérem a fényeket! Kérem Babos úr összes létező fényeit! És igenis lefoglaljuk a bárszekrényt! Milyen italokat szíveskedett itthagyni nekünk? Nézd ezt a felvonulást! Whisky, konyak, gin, Martini. Légy szíves, hozzá poharakat, édes! Kristálypoharakat!

(*Pohárcsendülések - kis zenemű.*)

*

ARANKA: Kedves asszonyom, három vagy négy nap óta maga a hatodik. Én csak annyit tudok, hogy a főbérő disszidált, és a lakást lepecsételték. Ezt bárki láthatja a lépcsőházban. Hogy kiutalták-e már vagy sem? Az ilyesmibe engem nem avatnak be. Hál' istennek!

ÁLLAPOTOS NŐ: Tetszik látni az állapotomat. Most jön a harmadik. És a kérelmünk bent van évek óta. Sorba állunk a sorban állók között. A múltkor bent voltam a hivatalban. Én mondom a magamét, az előadó a magáét. Szóval a végén elkapott az idegesség, talán goromba

is voltam, pedig nem a természetem. És erre az előadó: ne zsaroljam őt a nagy hasammal! Elsápadt ő is, tudta, hogy túlment a határon. Ez a nagy hasam, elvtárs, mondtam neki... ez a magzat, elvtárs, akivel én zsarolom magát, még akkor is itt lesz, és folytatja a folytatnivalót, amikor mi már nem leszünk. Elnézést, ne haragudjon. Ezt mondtam neki.

*

ELEMÉR: Kezdek beleszokni ebbe a szupermennyszágba. Lelkifurdalás nélkül. A fürdőszoba egy olajsejkeknek is megfelel.

SZILVIA: Babos úr konzumturiszt-italai! JIM BEAM. Baccardi Finnlandia. Johnny Walker, Bols. A függönyök jól összehúзва, és nem létezünk senkinek. Akárhogy is figyel a körzet. Teljes kivilágítás! Magnó, zeneszekrény. Nézd ezt a hajasládát. Csupa finom, könnyű haj! Ez mind emberi haj volt valamikor - és most nyersanyag. Félelmetes, mi? Nemhiába, hogy Babos úr a szakma mestere. Tizenhat éves voltam, amikor eladtam a derékig érő copfomat, és vettem egy valódi Levist. Beléptem a komoly farmerosok közé. *(Nagy, puha csönd.)* Hallgatod? Micsoda csönd! Létezik ilyen is. Tíz nap óta magunk vagyunk, ketten. Nem unod még? Nem szeretnél ide magadnak valaki mást?

ELEMÉR: Sokat iszol, Szilvia.

SZILVIA: Már te is ellenörködöl? Vagy félsz? Te mindig félsz! Mert én már nem félek. De neked a pórusaidból jön a félelem. *(Váratlanul.)* Szeretnék mezítláb táncolni veled. Melyik számot akard?

(Zene.)

Ez megfelel, fiatalúr? Csupa robbanás!

(Zene erősödik.)

Szoríts magadhoz! Szoríts, érted? Ezek a mézesheteink, fiatalúr! Ilyen nem lesz nekünk soha többé az életben. Sipos bácsi kinyitott egy tapétaajtót. Beengedett a mennyországba. És azt hiszi az öreg, hogy sínre tette az életünket. Pedig tudod, mi lesz holnapután, a jövő héten?

(Zene erősödik.)

Szoríts, édesem, öleljél!

(Fölhullámozó zene.)

Ki leszünk rúgva a paradicsomból. És tudod, kik leszünk mi éveken keresztül? Várakozó csórók. Előszoba-töltelék. Akik mindig a legközelebbire várnak. Hogy diplomád legyen, hogy állásod, hogy gyerekünk. De én most mégis félelmetesen boldog vagyok. Úgy is, mint illetéktelen behatoló. A hideg fut a hátamon, olyan boldog vagyok. És ez is beleszámít az össznemzeti közérzésbe.

(A zene még jobban felerősödik.)

Ölelj, te drágám! Erősebben. Szorosabban. Szeretlek!

(Figyelmeztető kopogás a falon.)

SZILVIA *(mint aki lezuhan a magasságból)*: Babos úr átkopogott. Olaszból. Tiszteljétek a magántulajdont! Egy szorgos élet gyümölcseit! *(Kezéből tölcseért formálva.)* Kedves Babos úr, a lakás osztályon felüli, csupa csingilingi és meglepetés! Iszunk az egészségére, kedves Babos úr!

ELEMÉR: Nem kellene mégis lehalkítani? Az öreg kifejezetten megkért minket...

SZILVIA: Az öreg kifejezetten. Most mondok neked valamit, amit regényben vagy színdarabban szerelmes nők szoktak mondani. Gyereket akarok tőled, fiatalúr!

ELEMÉR: Talán mégis jobb lenne kicsit csendesebben...

(A zene halkul.)

SZILVIA *(gúnyosan, csalódottan)*: Ahá! Mégiscsak begyulladt a fiatalúr! Már elege van ebből a krimiszerű tündérmeséből. Ez túlságosan is veszélyes magának, fiatalúr! De az emberiség szeretkezni óhajt, fiatalúr! És szaporodni óhajt, fiatalúr!

*

ARANKA: A fiatalok? Megint haladékot adtál nekik?

SIPOS: Még ezt a víkendet. Ez még legyen az övék.

ARANKA: Az embert minden csöngetésre a frász kerülgeti. Tudod, mivel rohant le Konrádné a liftnél? Hogy fényt láttak Babos úrnál. FÉNYT LÁTTAK, AKIK LÁTNI SZOKTAK.

SIPOS: Reggel, amikor beszéltem velük, megígérték, nem lesz több magnózás. És a nagy kivilágításnak is vége.

ARANKA: Mintha *lennének* abban a lakásban, mondta az a szadista dög. Láttam a szeméből, ezt nekünk mondja. Mint aki azt is mondja, átjártok Baboshoz, fosztogatjátok a hivatalos leltárt. Siposék, ti a bűn útjára léptetek!

SIPOS: Azt a két-három üveget majd pótolják a fiatalok.

ARANKA: Három hét óta játszod a jóságos úristent. SIPOS, AZ ATYA. Még két nap, még egy, csak még ez a víkend! Prolongálok neked az idegbajt.

SIPOS: A tapétaajtóról a kutya se tud. Volt pár boldog napjuk, és vége. És marad egy emlékül. Olyan, hogy még húsz év múlva is elővehetik. Volt egy bizonyos Sipos, egy öreg szivar, aki nagyobb hatalom volt, mint egy lakáshivatal. Negyven év jó viselkedés után csekélyke szabálysértés. Ennyi egy szabályos életbe is belefér. Aztán itt marad a lakás, a Babosé, mint egy múzeum, csupa osztályon felüli cucc, vitrin, ember nélkül, egy láda haj, a viaszpofák, és az egész betáplálja a por, minden tele lesz pókhálóval, reccsen a padló, reccsen a bútor, csak úgy saját magától, és egyszer majd: szétdobálják az egészet. Szétdobnak minket is!

*

(Olyan a csend, amilyent csak az egyenletes áramzúgás monotóniájával lehet érzékelteni; ebben hangzik föl olykor egy-egy összecsendülő fémdarab tiszta hangja, összekoccanó kristálypoharak csengése és olykor-olykor egy-egy ritmusban koppanó, súlyos vízcsepp.)

SZILVIA: Szóltál? *(A babák dialógusai.)*

1. PRÓBABABA: Én vagyok az aranyhajú dán királyfi. Meghal mindenki körülöttem. Meghalok én is.

2. PRÓBABABA: Dolly vagyok a revüből, bal szélről a harmadik.

3. PRÓBABABA: Az én hajamat úgy szedték össze egy nyár végi kertben. Pitypang. Ezüst. Elrepül.

SZILVIA *(rémülten)*: Elrepül?

4. PRÓBABABA: Túl szép vagyok, mint ezüstfehér haj, ehhez a halálpofához. Utál is engem. Ő véges-végig csontkopasz.

1. PRÓBABABA: Mindenki meghal körülöttem. Én is meghalok.

SZILVIA: Micsoda?

2. PRÓBABABA: Balszélről a harmadik vagyok, csak a harmadik, mert nem feküdtem le a menedzsernek.

4. PRÓBABABA: ...és ő véges-végig csontkopasz.

SZILVIA *(nagy, teljes csönd után, nyöszörgő félelemmel)*: Te drágám... ezek a babák itt összevissza beszélnek. Nem hallod?

ELEMÉR *(álmottasan)*: Igen, édes.

SZILVIA *(ingerülten)*: Ébredj, légy szíves!

1. PRÓBABABA: Mindenki meghal körülöttem. Én is meghalok. Ahhoz kell ez az arany-szőke haj.

SZILVIA: Ezt sem hallod? Könyörgök, hagyd az alvást! *(Kiabálva.)* Félek!

ELEMÉR: Mi történt?

SZILVIA: Semmi.

ELEMÉR: De mégis, mi történt?

SZILVIA: Mindenfélét mondanak a... mindegy. Csomagoljunk, és gyérünk!

ELEMÉR *(végre fölébredve)*: Csomagoljunk? Amikor még az este is azt mondtad, ilyen boldog már sosem leszel...

SZILVIA: Mondtam. Most mást mondok.

ELEMÉR: Most? Éjjel? Fölverni a házat? Mi történt veled? Mi ez a hisztéria?

SZILVIA *(visszaszorított üvöltéssel)*: Nem tudok tovább itt maradni!

ELEMÉR: De hát reggel úgys kiraknak innen.

SZILVIA: Most! Azonnal! Nem bírom tovább! Ha hisztéria, akkor hisztéria.

ELEMÉR: Nekem mondtad, hogy gyáva vagyok. Hogy nem tudok fölszabadultan élni, hogy...

2. PRÓBABABA: ...balszélről a harmadik. Mert nem feküdtem le a menedzsernek.

SZILVIA: Igen, mondtam. Nem bírom tovább ezt a boldogságot. *(Pánikban.)* Sötét van! Babos úr összes fényeit! A velencei csillárt! A falikarokat! A fényorgonát! A magnót! Melyik számot parancsolod?

(Váratlan vad zene.)

ELEMÉR: Ne csináld! Nincsenek elsötétítve az ablakok.

SZILVIA: Az a gyönyörű. A lepcsételt lakás világít, muzsikál, dühöng. Nem bírom ezt a skatulyát. Ezt a dobozéletet. *(Kiabálva.)* Nem vagyok bűnöző!

ELEMÉR: Értelek, drágám, de ha már elkezdtek, ha elfogadtuk... És Siposék miatt is. A fejükre zúdítod a bajt? Várd ki a reggelt.

3. PRÓBABABA: Az én hajamat úgy szedték össze egy nyár végi kertben. Pitypang. Ezüst. Elrepül.

SZILVIA: Miért oltod el a villanyokat? Megint ez a rohadt sötétség!

(Zene elhallgat.)

Gyűlölöm ezt a csendet! Megsüketülök tőle.

ELEMÉR *(kitörve)*: Mint egy hülye tyúk, úgy viselkedel! Boldog vagy. Nem vagy boldog. Összevissza. Te akartad. Hogy legalább két hétre, három hétre... HOGY AZ EMBERISÉG! Most hogyan megyünk neki a továbbinak? Ami lesz. Ami nem lesz. Most mit kezdünk egymással?

(Halk kopogtatás a tapétaajtón, majd)

ARANKA: Csak nincs valami baj, gyerekek?

ELEMÉR: Szilvia egy kicsit nyugtalan.

ARANKA: Szegény kicsikém. Én se bírnám sokáig.

SZILVIA: Megfulladok!

SIPOS: Nyissak ablakot?

ARANKA: Érthető. De holnap minden a régi lesz. Az emeletes ágy újra a tiétek.

SZILVIA *(konokul, csöndesen)*: Nem.

SIPOS: Addig maradtok, ameddig kedvetek van.

SZILVIA: Nem. Három hét alatt megtanultam, mennyit érünk. És hogy mi jut nekünk ezután.

ELEMÉR: Ezekkel a rémes babákkal álmodott. Ezekkel a rózsaszín halálpofákkal.

ARANKA: Nem kell várni reggelig. Most azonnal átjöttek hozzánk. És jól kialusszátok magatokat. Majd én csinálom az ébresztőt, nagy vasárnapi reggelivel.

SZILVIA *(konokul)*: Hajnalban megy egy vonat.

ARANKA: Nyugodj meg, kislányom. Mi olyanok vagyunk nektek, mint...

SIPOS: Szegény bátyám, aki eltűnt a Donnál...

SZILVIA: Nem kell jóság. Emberi feltételek. Ilyesmi kellene. Egy tisztességes start feltételei. Hány ilyen lepecsételt lakás van ebben a városban? Kire várnak ezek a lakások? Miért nincs bennük ember?

ELEMÉR: Ne haragudjanak. A dolgot nem lehet elhalasztani. Szembe kell nézni - mivel is? Megyünk a hajnali vonattal.

(A babák dialógusai zűrzavarosan megkeverve.)

(1982)

A SUFNI
Játék tizenkét hangra

HANGOK
NYÁRI
NYÁRINÉ
LACI
ESZTER
FESTŐNŐ-ESZTER
ZIRCZ
SCHUCH
FŐMÉRNÖK
KAUDERER
SÖRÖS
SIPOS
GYÖNGYI
KUTAS
CZIBOR

(Elhúzó szerelvénylárma, olykor szaggatott kutyaugatás.)

NYÁRI: Az ember a hátán hozza ezt a sötétséget. Mért nem gyújtasz lámpát, Angéla?

NYÁRINÉ *(fokozatosan megélnékülő hang a szoba mélyéből)*: Elkeveredtem az alvásban. *(Vidámnak szánja.)* Kerek tizenhárom órája várlak. Nyolc percet késett a HÉV.

NYÁRI: Majd még unod is, annyit leszek a nyakadon.

NYÁRINÉ: Hát igazán elhatározta?

ZIRCZ *(egy kolléga)*: Elment az eszed, Ernő? Elmegy nyugdíjba önként? Megásod a saját sírodat? Ez a borocska házi beszerzés?

NYÁRI: Nézd, Angéla, már annyiszor elmagyaráztam. Én nem nyugdíjba megyek. Az igazi munkám most kezdődik. Költöztetem haza a szerszámaimat. Részletekben. Hogy mennyi minden gyűlik össze az ember ládáiban! Van itt két műhelyre való minden. *(Kiborítja őket az asztalra, fémes csörömpölés.)* Mondtam Kaudernek: nézze, Károly úr, amit elviszek, minden egyes darab személyi tulajdon. *(Zörög a szerszámokkal.)* Gyaluk, vésők, fűrészlapok, esztergakések, fűrófejek. Erre ő: akár ne is mutassa, Nyári szaki, de azért a fél szemét megreszkírozta. Na, most szépen üzembe helyezzük az állami díszkivilágítást. Négy petróleumlámpa fölsrófolva: komplett velencei csillár. Laci?

NYÁRINÉ: Itt volt délután, téged keresett, de elsietett. Jelezte már neked, hogy tavaszra terveid vannak?

NYÁRI: Azzal a nyeszlett kis csajjal? Még kétszer is meggondolja magát. Eddig már hányszor próbálkozott!

NYÁRINÉ *(konokul)*: Terveid vannak. Huszonnyolc éves.

NYÁRI *(másról akar beszélni)*: Szagold ezt a kenyeret! Perzselt gabonaszaga van. Spiritusz. Só. Gyufa. Zsír. Minden. Ez egy újfajta német műanyagragasztó. A plexihez. Az lesz a nagy szám, Angéla, a plexi! Abban leszek én speciális. Mit szólsz a velencei csillárhoz, fiam? Fényáradat. Petróleumszagú, de fényáradat. Az ember adja meg a szemnek, ami az övé, meg a léleknek is. *(Fölnevet.)* Sötétből jöttünk, sötétbe megyünk; oda se neki! Tizenöt oszlop még, és itt a villany.

NYÁRINÉ: Képzeld, azt álmodtam, már bent van a szobában.

NYÁRI: Jön, és mindig közelebb. Kúszik, mint egy szemölcsös hernyó. Áprilisra ideér. Akkor aztán átfofozom a sufnit. Tudod, mi lesz abból a hodályból? Üveg-mennysorszá. Meszelt falak, fehérre mázolt szarufák, forgó transzmissziók, minden gépesítve! Nem műhely, Angéla, műterem. MŰTEREM! Akkor az esztergapadot is átkapcsolom lábajtásról elektromosra. Az öreg vulkánfőző helyett négylapos tűzhely, sütővel. Lámpahelyek, csatlakozók. Villanyvasalód lesz! Ötcsillagos hűtőszekrényed. Ventilátorod. Én meg ott ülök a nagy fényben a borostás pofámmal. Muszáj lesz mindennap borotválkozni. Villanyborotva! *(Harsányan nevet.)* Nem hiszed?

NYÁRINÉ *(nem figyel oda)*: Az ablakon világoskék függönyök voltak. Muszlinból.

NYÁRI: Az a jó álom, amiben színek vannak. A néhai nagybátyám, tudod, aki megvakult a fronton, mindig színekkel álmodott. Vörös, lila, sárga, ezek voltak a fix színei. Megmelegítem a vacsorát.

(Kívülről motorzaj, majd kopognak az ajtón, erősen, kétszer.)

SCHUCH: Jó estét, Nyári úr, kézsókom, asszonyom. Schuch lennék.

NYÁRI: Ja persze. A tyúkok miatt, Schuch úr.

NYÁRINÉ: Közben ehetnél, mert kihűl az étel.

SCHUCH: Tarhonyás hús? Nagyon gusztusos. Jó étvágyakat! Hány darab is lenne összesen?

NYÁRINÉ: Hogyhogy a tyúkok miatt?

SCHUCH: Nyári úr nem informálta? Likvidálja a tyúkokat. Vagyis én átveszem tőle az egészet.

NYÁRI: Már mondtam, fiam, de elfelejtetted. Nekem kell a sufni. A tyúkokat meg a kecskéket ki kell rakni onnan, így aztán... Tudja, Schuch úr, egykettő nyugdíjba megyek, de önként... akkor távozzál, amikor még emelt fővel mehetsz! Viszem magammal a tudásomat, a kedvemet. Az üzemiek macerálnak, nyúznak, maradjak. Persze jó nekik a tudós számár, akinek a szeme precízebb, mint a tolómérce, a keze biztosabb, mint a satu. Így kell kivonulni, ilyen stabil állapotban. Azt mondja a főmérnököm, aki pedig kipróbált egy fej: nézze csak, Nyári, az ilyen melósnak, mint maga, van rangja, becsülete. Márka a piacon. Én erre azt felelem neki: és mennyit adnak erre a főpénztárban, doktor úr? *(A két férfi vastagon nevet.)*

NYÁRI: Még huszonnyolc és fél kerek nap, főmérnök úr.

FŐMÉRNÖK *(szórakozottan)*: Csakugyan?

NYÁRI: Az igaz, hogy a munkahelyeket jól elapróztam az életemben, de legalább nem zabált meg az unalom. Négy évtized, ahogy mondani szokás.

FŐMÉRNÖK: Az bizony nagyon szép.

NYÁRI: Hogy szép? Dögletes. Mit szól majd a tarkóm, ha lekerül az iga róla?

FŐMÉRNÖK: Hát igen, eljön a pihenés. A jó nagy, megérdemelt pihenés.

NYÁRI: Francot pihenés! Tartogathatnának erre az alkalomra lelkesítőbb szavakat. Nem erről szól a mese, főmérnök úr.

FŐMÉRNÖK: Tudom, a tyúkfarm. Havonta a nagy kosár friss tojás.

NYÁRI: Semmi tyúkfarm! Semmi szalmiákos bűz! A gyomrom kavarog. A tyúkszar, főmérnök úr, iksszel. Művészetről van szó. Nem fizetik meg, de csinálom. Van egy gondolatom, főmérnök úr.

NYÁRINÉ: Pedig folytathatnád még egy ideig nyugodtan, beosztással. Téged becsülnek, Ernő.

NYÁRI: Zsebkendőben elhordani a hegyet! Halálomig. Nagyon jó.

SCHUCH: Megnézhetném azokat a tyúkokat? Mert kora reggelre lesz kamionom.

NYÁRI: Egy kis eperpálinkát, Schuch úr? Saját.

SCHUCH: Nem vagyok ellene. De ha már benne van a helycsinálásban: más motyója nincs? Már úgy értem, egy-két rendes darab. Bár manapság nem lehet szarból aranyat csinálni.

NYÁRINÉ: Ezek az én tyúkjaim, ezek a vörösek, mindennap fölszállnak az ablakomra. Benéznek, hosszan, érdeklődéssel. Mintha kérdeznének valamit.

NYÁRI: Mindegy, fiam. *(Nevetve.)* Majd benézek helyettük én. Rendet kell teremteni! Lenne még két kecském. Azok a komoly, szakállas pofájúak! A tenyerem alá tolják a fejüket, hogy simogassam őket. Úgy látszik, nekik is kell valami olyasmi, szeretetféle.

SCHUCH: Kecskére jelenleg nincs igény, Nyári úr. Régi ruhákra sincs. Kardok, díszmagyarok, családi okmányok. Hétágú zsidó gyertyatartó.

NYÁRINÉ: A kecskék, ha nyitva marad az ajtó, megállnak a küszöbön. Bámulnak, de nem lépnek beljebb.

NYÁRI: A kecskékhöz valahogy ragaszkodom. Azokat majd elhelyezem.

SCHUCH: Akkor megnézhetjük az árut, Nyári úr?

NYÁRI: Árut? Ha így mondja. Lehet. De már erősen sötétedik, és villanyom nincs. Az csak tavaszra ér ide. De akkor ideér, a gyönyörűségét neki! Tizenöt oszlop.

(Ahogy kitárul az ajtó, bedől a növekvő tyúkrikácsolás. A pánik örvénylő hangjai hosszan.)

NYÁRINÉ: És ez az ember, a bolondériáival! Évekig gyűjti a fát, a lemezt, aztán mind meggörbül, megvetemedik. Hogy ő nem jár házakhoz szir-szar javításokat csinálni, hogy ő művész. És lassan körülrohögik. Úristen, mi lesz ebből! Futkos a mániái után. Csontig fogyasztja magát a bolondságaival. És Laci, aki úgy csahol már a gyűlölettől, mint egy kutya! A bokorba kell vinnem a nőmet, mert ti örökké itthon vagytok! Én meg ideszorultam, ebbe az odúba, a rossz lélegzésemmel, a nedves falak közé. Amíg ideér a villany! Hol leszek én már!

NYÁRI *(kedvetlenül)*: Megállapodtunk, hajnalban viszi őket. Elrepül a farm. Ezek már értették a szavamat. Mindegy. A tyúkoktól szépen elbúcsúzunk. Ezentúl rántott borjúkarajt eszünk salátával. Ha meg ráununk, lesz borjúpaprikás nokedlival. Borjúfrikandó à la Marengo. Méltóztatik valami *aperitif*? Talán utána valami édességet? Netán? Mért nem mondasz valamit? Ne vess, vagy küldjél el a jófenébe! Minek nekünk az a sok csőr az udvaron! Tavaszra megerősödöl, kiülsz a szilvafák alá. Figyeled, hogy ezek a fák három-négy év óta milyen örült termelésbe fogtak? Annyi a mennyiség, hogy eladhatatlan, felfőzhetetlen, csak az erjedt szagukat érezni: szilvapocsolya. Az egész életünk felett a rohadó szilvaszag. Nem mondasz semmit?

NYÁRINÉ: A fákat is kivágod?

NYÁRI: Mit tudom én! Annyi szent, hogy önálló ember leszek. Mit gondolsz, mit siratnak a fölötteseim? Engem? A friss tojasokat, amiket küldözgettél nekik. Meg a kis faragott tárgyakat, a rejtjelre nyíló székely dobozokat, amiket faragtam titkárnőknek, adminisztrátor csajoknak, fejesszeretőknek. A redőnyjavításokat ingyen, munkaidőn kívül. Azt. Hát ennek finisszimó! Majálisszalaggal díszített diadalkapu. Önálló ember leszek.

ESZTER *(sötét női hang)*: Magát is látni, Nyári úr? Szél fújta ide? Hány éve, három-négy, hogy itt járt?

NYÁRI: Ez a szép ebben: nincs dátumhoz kötve. De azért van benne rendszer. Mindennek megvan a belső szerkezete. És az adott szó adott szó marad. Elhoztam, nagyságos asszony.

ESZTER *(jókedvű várakozással)*: Mit, kedves, Nyári úr?

NYÁRI *(álmorózusan)*: A sípládát. A kisfiúnak. A madárparádét. Majd szépen megszabadítjuk a viaszosvászonról. Így. *(Vastag, suhogó zörgés.)* A csodaszerkezet, nagyságos asszony!

ESZTER: De a kisfiú közben megnőtt! Már nyolcadikos.

NYÁRI: A madárfütyty mindig aktuális. Korosztálytól teljesen függetlenül. Hát, kérem, ehhez idő kellett. Ki kellett gondolni. Amíg ez a szerkezet összeállt. Bonyolult. Tessék csak figyelni! *(Megszólaltatja: fütytyök egymás után.)* Széncinege! Feketerigó! Vörösbegy! Sármány! *(Kis csönd után.)* És mind hiteles.

ESZTER *(meghatódva)*: Hiteles, Nyári úr.

NYÁRI: Tanúsítja a szomszédom. Ornitológus. Hajnalonta lesbe jár mezeipacsirtákat fényképezni. Lehet tőle valamit tanulni. Mondjuk türelmet. *(Madárfütyty.)* Gyalogrigó. *(Fütyty.)* Gyurgyalag. *(Kis tűnődés után.)* Bár erről nem is tudom, fütyül-e. Ez vicc volt, nagyságos asszony, tessék nevetni! Szeretem hallgatni a nevetését.

ESZTER *(nem akar kapcsolódni)*: Mondtam az uramnak, Nyári úr nem feledkezik meg rólunk, csak másképp bánik az idővel. Fölszívódott, de valahol létezik. És egészen biztos, hogy számol velünk.

NYÁRI: Pontosan úgy, ahogy mondani tetszik. Én becélzok valakit magamnak, és hosszan gondolkodom róla. Néha évekig. És az illetőnek fogalma sincs, hogy mennyit szerepel. *(Mint aki túl sokat mondott, elhallgat.)* A lakásba sok minden új került azóta, látom. Ezek az érdekes cuccok, készülékek.

ESZTER: Az uram hobbija. Őszintén szólva, én sokallom is, de ő külkereskedelmi ember, piackutató, járja a világot, és hazahoz mindenfélét. Ezek neki olyan trófeák. Ha valaki örül majd a sípládának, az ő lesz. Kell a kikapcsolódás, mondja, és ez jó kifogás, hogy kisajátítsa a fiú játékeit. A múltkor kerestem a címét, Nyári úr, de nincs sehol.

NYÁRI: Mindenkinek megvannak a saját titkai, nagyságos asszony. Pedig levelet kapni magától, az külön műsorszám lenne. Hogy nekitámasztja a postás a biciklijét a falnak, és azt mondja: levele van, Nyári úr! Nem többet, csak annyit, hogy levele van.

ESZTER: Ígért egy faragott kis polcot a rekamiém fölé.

NYÁRI: Paliszanderből. Nincsen elfelejtve. Rajza a fiókomban. És szereztem anyagot hozzá. Ott van a sufniban elrakva. De most még nem az van soron.

ESZTER: Hanem?

NYÁRI: Találmány. Titok, meglepetés.

ESZTER: És hány év kell még hozzá, kedves Nyári úr?

NYÁRI: Jövök, becsöngetek értesítés nélkül, és hozom.

ESZTER *(játékosan)*: Mikor, Nyári úr? Megöregszünk.

NYÁRI: A nagyságos asszony soha! Vannak emberek, akik olyanok maradnak, mint *(Keresi a szót.)* borostyánban a levél.

ESZTER *(zavarában)*: Megkínálhatom egy kis diólikőrrel?

NYÁRI: Megköszönöm, kezit csókolom. *(Kis krákogással.)* Különlegesen egyedi. Mint minden, amihez csak hozzáér a keze. Itt a százwattos égő dupla fénnel világít *(Jókedvűen.)* A kollégáim azt mondják, ez a Nyári Ernő buggyant. Nekiszaladt a semminek. Fogalmuk sincs,

mi az, amikor az ember fölismeri a saját erejét. És jól bánik az önérzetével. Többre méreteztek, mint amennyi lettem. A családban is egyedül maradok. A feleségem félt, a fiam kinevet. *(Biztatásra vár.)* Valahonnan megértést várna az ember.

ESZTER *(kitérő reflexszel)*: Az uram nemegyszer mondja, magában, Nyári úr, *valahol* lakik egy művész.

NYÁRI: A kedves férjének, nem akarom megsérteni, erről nem sok fogalma lehet. Ez úgy gondolom, messze esik tőle.

ESZTER *(nem akar válaszolni)*: Ha lett volna módja rá, Nyári úr, ha tanulhatott volna!

NYÁRI *(vidoran, álhetykeséggel)*: Az én tudásom együtt van, nagyságos asszony. Össze-kalapálták az évek. És nincs még lefutva semmi. *(Megszólaltatja a sípládát.)* Rigó, amikor ébredszik. Amikor még csak pityeg. Tetszett már ilyenkor hallani? Csak úgy úszik a levegőben az a sok gyöngye kis hang. Még félig az álomban.

ESZTER: Látja, itt házak és házak, rigó alig. Tölthetek még, Nyári úr?

NYÁRI: Bátran, nagyságos asszony. A fejem tiszta. A gondolkodástól. De a témával is mehetünk tovább. Szóval tetszik érteni, ez nem egyszerű agyrém. Úgy érzem magam, mint amikor az ember kilép egy sötét szobából a világosságba. Kezemben a kilincs, nagyságos asszony. Negyven éve fűrt nagyüzemek. Főnökök, fölöttesek váltogatva. De az emberi szó kevés. Megállni munka közben és kérdezni valami *mást*, az ilyesmi ritka. Mindig a sablon. A megadott méretek. A gondolkodásnak semmi. Csak annyi öröm, titkosan, amennyit a szobráim adtak. Kemény anyagból faragtam őket, a legjobb fából. Egyszer véletlenül megmutattam valakinek. Egy asszonynak. Egy művésznőnek. Ott festegetett a kerítésen túl. Az ürességet festi, mondta, a semmit, a szürkiséget. A gyomokat, ahogy lapul fölöttük a füst. A haja olyan volt, mint a nagyságos asszonyé. Sötétvörös, vastag, fényes. Még a mosolya is a szeme körül. Tudtam, vigyázni kell a szavakkal. Bevezettem a sufniba, a figuráimról lehúztam a viaszosvásznat. Nézze csak, kérem, nézze csak, mondtam neki. És vártam. A véleményét. Csak néhány szót. Nem tudom, mondta, nyújtotta a kezét, elment. Pedig tudott valamit. *(Kicsit eszelősen.)* Talán megijedt attól, hogy túl szépet mondana? Amit nem tudnék elviselni? Így lehet?

NYÁRINÉ: Nem vacsorázol?

NYÁRI: Megkínált az a szép, finom asszony. Az Eszter. Tudod.

NYÁRINÉ: Nem tudom.

NYÁRI: Az a kiválóan szép nő.

NYÁRINÉ: Nem tudom.

NYÁRI *(elviccelné)*: Akihez öt-tíz évenként visszajárok.

NYÁRINÉ: Nem tudom.

NYÁRI: Akinek faragtam egy fényképkeretet.

NYÁRINÉ *(nagyon csöndesen)*: És a fényképét nem vitted vissza.

NYÁRI: Voltál a sufniban?

NYÁRINÉ: Igen. Csupa meztelen nő. Hol láttál annyi meztelen asszonyt?

NYÁRI *(üvöltve)*: Nincs jogotok lehúzni a viaszosvásznat! Nem engedtem meg senkinek! *(Lecsillapodva.)* Megálmodtam őket.

NYÁRINÉ: Ne hülyéskedj! Légy szíves.

NYÁRI: Te is voltál valamikor meztelen asszony. *(Nyáriné hangosan fölzokog.)* Ne haragudj, na! *(Megrendülve.)* Bocsáss meg nekem, fiam, bocsáss meg!

(Visszhangos helyiség, kavargó beszélgetés.)

NYÁRI: A nejem elnézést kér a tisztelt társaságtól, hogy nem lehet itt, de hát... *(Tűnődik a fogalmazáson.)* az egészségi állapota... és ez a sufni, ugye, egy kicsit huzatos. Mint az élet.

SÖRÖS: Ha tudom a helyzetet, hívtam volna egy-két csajt.

SIPOS: Kézcsókunkat küldjük. És köszönetünket a finomságokért.

ZIRCZ: Már mondtam volt, kolléga, a borod prima. Ez is házi beszerzés?

NYÁRI: Károly úr, maga még hozzá sem nyúlt a szendvicshez.

KAUDERER: Most már a finisben ne magázódjunk. Szervusz!

NYÁRI: Isten éltesen, Károly úr!

KAUDERER: Ezentúl Karcsi vagyok neked, te marha! Ha nem is találkozunk a jövőben. A főmérnök úr akar valamit mondani?

SÖRÖS: Sörös szaki, találjon ki egy szép rigmust, mindig ezt kérik tőlem.

ZIRCZ: Mit lehet ilyenkor mondani? Hallgatni kell.

NYÁRI: Ez még most csak egy sufni, de mire ideér a villany!

SIPOS: Tizenöt oszlop.

NYÁRI: Majd lesz műteremavató. Akkor kell megnézni. Egészségetekre, kedves vendégeim! *(Pohárcsöngések, szavak összevissza.)* Hatvan tyúknak ez volt a lakosztálya. Meg két kecskének. Ezentúl... majd...

FŐMÉRNÖK *(pohárcsengetéssel csöndet teremt)*: Az üzemvezetőség nevében szeretném ezen a privát összejövetelen is, a hivatalos búcsúztatás után, a mi Nyári Ernőnk vendéglátó asztalánál ismételtelen elmondani...

ZIRCZ: Búcsúztatni. Elparentálni. Göröngy a ládára.

SÖRÖS: Engem ne küldjenek nyugdíjba, engem hamvasszanak! *(Röhögés.)*

NYÁRI: Szívből köszönöm a sok baráti szót!

ZIRCZ: A buké. Mindenekfölött a buké.

NYÁRI: A fiam idekészíthette volna a magnóját. Hosszú, téli estéken lejátszanám.

SÖRÖS: A lányomnak fölvettem az egész esküvőjét.

KAUDERER: Gyönyörű emlék lenne.

SIPOS: Csak azt áruld el, pajtás, mit takargatsz ott a viaszosvászon alatt.

FŐMÉRNÖK: ...annak szeretnék hangot adni ebben a most már baráti társaságban... *(Szavát lehalkítva, hétköznapián.)* Magának elég kevés nyugdíja jött össze, Nyárikám. És ezentúl friss tojás sem lesz a kosarában. Nem könnyelműség ezt föl vállalni? Ezt az úgynevezett függetlenséget?

ZIRCZ: Hallgatni. Nem beszélni.

SÖRÖS: A nejem azt mondja: józanul vagy a legrondább.

NYÁRI: Köszönöm, főmérnök úr, a szavakat. Pardon. Hát igyekszek, igyekszek. *(Koccintások.)* Szóval én sok helyen dolgoztam, sok helyen és mindenütt rövid ideig. Mert a szabad életemet többre becsültem, mint - ahogy mondani szokás - a nyugdíjalapot. Nem a fenekemre bíztam, hogy kiüljem a jövőmet. Nem tetszett valami, ráuntam, fogtam a betyárbútort, és mentem tovább, fújt a tavaszi szél! *(Nevetés.)*

ZIRCZ: A buké, öregem. Érdekelne a beszerzési forrás.

FŐMÉRNÖK: Nem mintha fusiban nem hozná össze a különbséget.

NYÁRI: Nem lesz barkácsolás, főmérnök úr. Más a számításom. Már mondtam nemegyszer, de nem tetszett végighallgatni. Volna egy találmány. Plexi, rejtett világítás. Nem pénzre megy a dolog.

FŐMÉRNÖK: Dicsőségre, Nyári?

NYÁRI: Például!

(A hangok, pohárcsöngések lassan elúsznak.)

NYÁRI: Maga az, festőnő? Hát visszajött? Reménykedtem benne.

FESTŐNŐ-ESZTER: Egy szóra!

NYÁRI: Éppen erre az egyetlen szóra várok. És boldog vagyok, hogy itt van. A százwattos égő dupla fénnel világít. Pedig még nem is ért ide a villany.

FESTŐNŐ-ESZTER: *(majdnem gyengéden):* Tizenöt oszlop.

NYÁRI: És a sufniből műterem lesz, igaz, festőnő? Igaz, Eszter? Igaz, nagyságos asszony? Engem egy pillanatig sem lehetett átverni. Én már azóta tudom, amióta egyszer ide belépett, hogy a maga vastag, sötétvörös haja és Eszter sötétvörös haja és a maga mosolya a szeme körül és az ő mosolya a szeme körül - hogy maga és ő ugyanaz a személy. És ha én most becsöngetnék magához, nagyságos asszony, nem találnám otthon, festőnő, mert itt áll az ajtóban, a küszöbön. Így van?

FESTŐNŐ-ESZTER: Meszelt falak, fehérre mázolt szarufa, transzformátorok. Ül a lámpafényben. Ilyen lesz a maga műterme, igaz? *(Tyúkkárolás.)* Hát a tyúkjai? Nem adta el őket?

NYÁRI: Schuch úr elvitte őket kamionon, de most visszajöttek. A maga tiszteletére.

FESTŐNŐ-ESZTER: És a kecskék?

NYÁRI: Néznek befelé. Figyelnek.

FESTŐNŐ-ESZTER: És a szilvafák? Azok a túltermelők?

NYÁRI: Nemsokára rügyeznek. Mire ideér a villany. Igen, nagyságos asszony.

FESTŐNŐ-ESZTER: Szólítson ezentúl Eszternek.

NYÁRI: Magamban mindig. Évek óta.

NYÁRI: Az első szabad napom, Angéla!

NYÁRINÉ: Ötör keltél, mint máskor. Ébren voltam.

NYÁRI: Ahogy mondod. Ötör. Te meg a lehuny szemed mögül - így szoktad - figyeltél. És nem mondtál semmit. Hogy álljon meg, jóember! Megmosakodtam, lehúztam a szőrt a képemről, kimentem magot szórni a tyúkoknak. *(Álnevetés.)* Akkor veszem észre, hogy nincsenek tyúkok! Becsomagolom az uzsonnámat, a táskámat összeszűjázom - te még mindig nem szólsz rám -, visz a lábam a HÉV-hez. Akkor kapcsolok, már nem kell bemenni sehová. Ott van előttem egy végtelen hosszú nap, húzzák a csíkot az emberek az állomás felé, én meg kimaradok. Van, aki megvárna, van, aki kiabál valamit, senki nem érti, mért nem megyek velük. A dolog nekem is új. *Most kezdődik a - most kezdődik a* - a micsoda, nagyérdemű közönség? Mikor maradtam én hét közben otthon? Még betegségre sem pazaroltam időt. A jövő héten nekimegyek a suffinak. Hoznak téglát, cementet, meszet. Jó, holnap elkezdem a szárazakváriumot. Tudod egyáltalán, hogy mi az? Nem tudod. Látod a finom, ravasz kis fűrészeimet, az anyagvágó ollót, a milliméteres fűrókat? Minden előkészítve! De nem kérdezed, hogy mire. Nem érdekel? Forrasztópáka, cinkrudacska, spirituszláng. Szárazakvárium. Tiszta plexiből, rejtett világítással. Díszhalak, vérpiros és aranybarna pöttyökkel, páfrányok! Az egész olyan, mintha élne. Nézd, Angéla, milyen violás kavicsokat szedtem. Mindegyik más és más. Ez az aljára kerül, megszűri a vizet, a vizet, ami nincs! *(Egyenként hullatja a kavicsokat.)* Olyan, mintha volna. És nincs. Csak a plexi és a kis villanyok. Az egészben ez a leggyönyörűbb.

NYÁRINÉ: Laci beszélni akar veled.

NYÁRI: És ezt most így *üzeni*. Mint egy nagykövet a másiknak? Huszonnyolc év óta, amióta beíratam az anyakönyvbe, már volt egy-két beszélgetésünk. Hol ő dobta be a törülközőt, hol én. Jelenleg, ha jól számolok, a meccs döntetlen. A madártudós szomszéd azt mondaná, ez, Ernő barátom, patthelyzet. És ha szabad kérdezni, mit óhajt a tisztelt fiam?

NYÁRINÉ: Van egy elgondolása.

NYÁRI: Nagyszerű! Neki is. Mindenkinek. Jön a tavasz, és mindenkinek van egy elgondolása. Mért bújócskázik velem? Mondd meg, hogy mit akar!

NYÁRINÉ: Majd elmondja ő.

NYÁRI: Mert pénzem nincs. Ha erről lenne szó! Vettem egy csomó anyagot. Hús tábla plexi. Rózsaszínű, füstsárga, mohazöld, lazacpiros. És az építőanyag. De kinek van köze ehhez? Izgat ez valakit? A nejemet? A fiamat? Hogy egy hatvanéves szivar még nem akarja beadni a kulcsot. Igaz is! Azt mondja a múltkor nekem egy kollégám, egy kimondott halálpofájú: légy szíves, édesapám, te úgyis kiszállsz a vonatból, hívjál meg búcsúzóba egy pofa *főljavított* sörre, én meg cserébe mondok pár jó szót neked. Mert az embernek az is kell. Jó, meghívom arra a pofa *főljavított* sörre - fél deci cseresznyével dúsítva -, de előre figyelmeztetem, szentbeszédre nem tartok igényt. Az ilyen embernek mondhatod, amit akarsz, okádja a szavakat, nincs az a gát, ami visszatartja. Elkezdte valamikor a szöveget, ki tudja, mikor, és nem tudja leállítani. Nézd, mondja ő, én csak egy dologgal vigasztallak, a természet vagy az isten, nevezd, aminek akarod, nagyon cselesen ügyködik. Ha van pofád túlélni mondjuk ötven évet, és még kapaszkodol a maradékba, mert futsz a pénzed után, kezdi az orrod alá tartani a bűdöset. Hogy a lötyögő szív meg a lötyögő tüdő, meg hogy csomókban hullik a hajad, és a műfogad is úgy kezd fájni, mint az igazi, és a vakbeled látni kezd! Aztán a nagy ígért, édesapám, tisztos munkás élet után a RÁK! A végén már verebet lehetne fogatni veled, olyan prima a kifárasztási manőver, ha megúszod egy szimpla kinyiffanással. Kapott még egy-két

pofa sört, ennyit megérdemelt a teljesítményért, és elküldtem a francba. Örülj, Angéla, hogy én *nem ezt* hozom neked haza. Hogy én beszélgetni akarok veled.

NYÁRINÉ: Hallgatlak, Ernő. Nekem az is elég.

NYÁRI (*nekidühödve, csapkodva*): De nekem nem! Kell hogy legyen egyvalaki, egy társam, akihez szólok, és aki válaszol.

NYÁRINÉ: Annyit feleltem én már neked. De nézd, igazán nem is volt mire. Mondtad a magadét, és feleltél is magadnak. És az én véleményem talán nem olyan fontos, ezt belátom.

NYÁRI: Értem. Értelek. Most, hogy betegeskedel, visszaszorult benned az önbizalom. De a doktor biztat, jól tudod. És tavaszra meglesz a kórházi beutaló. Nem komplikált a műtét, na és a melegebb időben könnyebben gyógyulsz. Van még tartalék bennünk, Angéla. Hogy is mondja a főmérnökünk? Nincs még kimerítve minden lehetőség. Vagy ahogy én mondom: van még egypár dobásunk ebben a kifényesedett világban! Na? Hiszed? Nem hiszed?

NYÁRINÉ: Ha te mondd, igen.

NYÁRI (*önmagát is áltatva*): Ezt szeretem, ahogy most beszélsz. A régi hangodat. (*Visszatér erre, mert ez izgatja.*) Mégis... mit akar a fiú?

NYÁRI: Túl nagy ez a csönd, Angéla. Az idő is nehezebben múlik.

NYÁRINÉ: Télen mindig ilyen. És most nincs is mire várni. Azelőtt figyeltem, hogyan jön a HÉV, késik-e, jösz-e már haza.

NYÁRI: Kértelek, mondjál már valamit, szólalj meg néha. Ülsz, és nem szólsz egy szót se.

NYÁRINÉ: Mert nem akarlak zavarni, Ernő.

NYÁRI: Nem veszed észre, hogy avval zavarasz, hogy nem zavarasz? Semmi baj. Csak azért mondom, nem szeretném, ha túlságosan figyelnél rám. Te csak élj úgy magadnak, mintha nem is volnék idehaza.

NYÁRINÉ: Úgy élek pontosan.

NYÁRI: És neked ez elég?

NYÁRINÉ: Igen, azt hiszem.

NYÁRI: Nem azért maradtam ki az üzemből, hogy gyilkolj a hallgatásoddal. Hogy büntessél - valamiért, nem tudom, miért. Én magamról elmondtam mindent. Mit akarok és hogyan. Te csak igent mondasz és nemet. Ne játsszunk hallgatást. Attól a falra mászok!

NYÁRINÉ: Ennyi telik. Nem akarok rosszat neked.

NYÁRI (*elcsöndesedve*): Tudom.

NYÁRINÉ: Hajolsz a munkád fölé, vakoskodsz a lámpa mellett, pusztítod a szemed. De amit csinálsz, eltakarod a hátaddal, dugdosod. Nem az enyém.

NYÁRI: Mert azt akarom, hogy majd úgy lásd, mikor minden tökéletes. Amikor égnek benne a sárga kis reflektorok. De most még nem tudom hová bekapcsolni, nincs villanyunk. El tudod képzelni a kis halakat, ahogyan átsüt rajtuk a fény? A színes kagylókat, ahogy a sziklára tapadnak? A kis ventilátort, ahogy az algákat remegteti? Tudod, milyen az, amikor az egész - hogy is mondják? FOSZFORESZKÁL. Érted ezt?

NYÁRINÉ: Nem értem.

NYÁRI: Na látod! Nem egyszerű. Figyeld! Próbáld elképzelni. Tudod?

NYÁRINÉ: Azt hiszem... azt hiszem, szép lesz.

NYÁRI: Azt hiszed? Nem látod a halakat? Mindegyiknek más és más színe van. Pöttyösek, csíkosak, tarkák. Lehet látni őket. Villany nélkül is.

NYÁRINÉ: Nagyon sok munkád van benne. Ennyi idő alatt egy kétszemélyes rekamiét is megcsináltál volna.

NYÁRI: Egy kétszemélyes rekamiét. Angyalkákkal?

NYÁRINÉ: Te most engem nagyon butának gondolsz, de én mégis megkérdem: ez mire való?

NYÁRI: Hát nem veszed észre, hogy olyan, mint a valódi?

NYÁRINÉ: De ha van valódi, minek öled magad ezzel?

NYÁRI (*derűs fölényel*): Mert ez művészet, Angéla! És a művészet az mégis más!

NYÁRINÉ (*a derűtől megtévesztve*): Több?

NYÁRI: Hogy több? Fogalmad sincs! Sokkal!

LACI: Az öreg?

NYÁRINÉ: Átment a szomszédékhöz, kipróbálni ezt a hogyishívjakot. Ezt a - így mondja apád - szárazakváriumot.

LACI: Még mindig ezzel nyüglődik? Hülyeség!

NYÁRINÉ: Ne mondjál ilyet! Ez művészet.

LACI: Egy frászt! Bohócot csinál magából az öreg. Száraz akvárium! Gyógyterápiások csinálnak ilyet.

NYÁRINÉ: Nem értelek, és nem is akarlak érteni.

LACI: A múltkoriban a viaszosvászon alá lestem. Gyerekjáték. Öreg ember, és ilyesmivel foglalkozik.

NYÁRINÉ: Ne légy goromba!

LACI: Ahelyett hogy valami rendes fusit vállalna, amiért pénzt kap. Egy öregember, aki ölben akar meghalni. Mért nem téríted észhez, anya?

NYÁRINÉ: Gonosz vagy, kegyetlen!

LACI: Jóság az, mikor kussol az ember? A zöldet pirosnak mondja? Azt hiszed?

NYÁRI (*belép, jókedvű*): Á, az én Laci fiam! Szervusztok! Hogy s mint? Hoztam egy üveg bort, Angéla. A próba primára sikerült! Bekapcsoltam a szerkezetet a konnektorba, kigyúltak rendesen a kis sárga reflektorok, a halak elkezdtek úszkálni, mint a bolondok. A víz nélküli vízben. Az algákat fújta a ventillátor, minden lobogott, mozgott; zöld és rózsaszínű fények! Ahogy jöttem haza, néztem az utat, még öt oszlop, és itt a villany! Dolgoznak a fiúk! Nálad mi újság, Laci?

LACI: A sok közül semmi, öregúr. Hogy ízlik a nyögdíj?

NYÁRI: Időbőség a köbön. Olyan sok van egy napból, hogy eltévedek benne. Pedig reggeltől estig, ahogy anyád mondja, gyilkolom a szemem. Még arra is jut idő, hogy ellássam a nem létező tyúkokat, szórjam a nem létező magot.

LACI: És hogy szolgál az egészség, öregúr?

NYÁRI: Érdekel igazán? Mert ha igen, válaszolok. Kitűnően. Adjál poharakat, Angéla. Erre a gyönyörű napra inni kell! Elkezdett élni a szárazakvárium. Úszkálnak a halacsók! És a fiam is megtisztel egy beszélgetéssel. *(Tölt.)* Egészségekre. Az este szép tiszta, telihold, csillagok, miegymás. Már tavaszi szaga van a levegőnek. Jó időt jósol a rádió. Holnap nekimegyek a sufniinak.

LACI: Éppen azért jöttem.

NYÁRI: Beszállsz? Segítesz? Vegyél ki szabadságot, a pénzt majd kipótolom.

LACI: Gizi meg én tegnap összeházasodtunk.

NYÁRI: Utólagos gratulációm. Isten éltesse! *(Koccint.)*

LACI: Gyereket vár. Jól benne van az időben. És albérletben nem szülhet.

NYÁRI: Majd szül a kismamaotthonban. Szociális államban élünk.

LACI *(keményen)*: Kell a sufni!

NYÁRI: Hogy micsoda kell?

LACI: Jól hallottad. Látom, hoztál anyagot is. Lakás lesz belőle. Majd beszállsz segíteni te! Fészkét csinálni az unokádnak. Rád fér egy unoka, vagy nem? Eddig mindig emiatt nyúltál. Az unoka, számíts rá, megérkezik! Kicsit később, mint a villany, de időben.

NYÁRI: Beszéljünk komolyan, Laci. Próbáljuk megérteni egymást.

LACI: Nem jól kezdted. Ez még nekünk sose sikerült.

NYÁRI: Rosszul emlékszel. Csak jóakarattal kell hozzá.

NYÁRINÉ *(reménykedve)*: Így szeretem. Ha szép csöndesen beszélgetek. Van marhapörkölt, Laci.

LACI: Már vacsoráztam, anya. Gondolom, apa, ezt megértheted. Nem tudok másképp lakáshoz jutni. Ha ötszáz évig élek, akkor se.

NYÁRI: Tudod, hogy mit tervezek évek óta. Az egész jövőmet erre alapítom.

LACI: Micsoda jövődet?

NYÁRI: Ott lesz a műhelyem. A műtermem.

LACI: Nagyzolás. Telebeszélték a fejedet.

NYÁRI: A sufnit nem adom!

LACI: Röhej. A jövő. A művészet. Tudod, mi ez? *(Megzörgeti a viaszosvásznat.)* Csinál-mány. Rossz giccs.

NYÁRI: Hozzá ne nyúlj!

NYÁRINÉ: Ernő! Kérlek!

NYÁRI: Ez volna az én fiam?

LACI: Ilyenre sikerültem.

NYÁRINÉ: Fiam, most szépen elmégy. Igen, elmégy. És máskor beszélgetünk.

LACI: Nem megyek. Nekem most kell a sufni! És neked, öregúr, kötelességed.

NYÁRI: Hányszor ássalak ki a szemétből? Kitaníttattalak. Technikus vagy. És mire jutottál? Elfogyasztottál két asszonyt, és most egy harmadikat akarsz fölzabálni. Semmi közöm hozzá. Csináld!

NYÁRINÉ: Ernő! Van pénzünk. Adjunk pénzt.

NYÁRI: Adjunk, persze! Kiszadjuk a szalmazsákból. Mennyi kellene, fiatalúr? Százezer? Kétszázezer?

LACI: Nekem a sufni kell.

NYÁRI: Nem adom.

LACI: Kell hogy odaadd!

NYÁRI: Kell? Milyen jogon?

LACI: Azon a jogon, hogy kétszer olyan öreg vagy, mint én. Azon a jogon, hogy túléllek, és rajtam múlik, mit mondok rólad, amikor már nem leszel.

NYÁRI: Takarodj, mert szétverem a fejed!

NYÁRINÉ: Ernő! Kérlek!

(Csattan az ajtó.)

(Halk magnózene, modern dzsessz, szertelen, italtól megemelt beszélgetés, pohárkoccintások.)

GYÖNGYI *(kacagva)*: Isteni ízlésed van, Eszter! Ahogyan ezt a lakást kifényesítetted!

(Kívülről csöngetés.)

ESZTER: Hívtál még valakit, Lali? Mintha csöngettek volna.

KUTAS: Senkit, drágám. Megnézed?

CZIBOR: Szóval én reggel jövök érted...

GYÖNGYI: ...és úgy vonultok a repülőtérre! Az örökös fogadóbizottság. A ferihegyi ikrek. Lennétek szívesek tölteni? Kösz!

KUTAS: Közép-Kelet. A mi területünk. Persze hogy ikrek. Mit lehet tenni, Gyöngyikém?

ESZTER: Tessék csak beljebb, Nyári úr! *(A háttérzene elhallgat.)* Ő a mi ezermesterünk.

NYÁRI: Jó estéket!

KUTAS: Nemcsak ezer-, ezeregymester. Hozta isten, Nyári úr!

NYÁRI: Látom, rossz időben. Vendégség. És későn is van már.

GYÖNGYI *(félrészegen, kacarászva)*: És miben ezermester, sőt ezeregymester, ha szabad tudnom?

ESZTER: Ide tessék, a kedvenc foteljába. És tegye le azt a csomagot!

CZIBOR: Gyöngyi szívem, gondolom, az ezermester éppen abban ezermester, hogy... miben is? *(Fölnevet.)*

KUTAS: A szó is megmagyarázza, Gyöngyike: ezer dologhoz ért! Sőt ezeregyhez. Tölthetek?

NYÁRI (*viccnek szánja*): Éppen kiszáradt a torkom. (*Koccintanak, isznak.*)

GYÖNGYI: Csak azért kérdezem, mert nálunk a vécéöblítő krónikusan folyik. Tessék elhinni, ezermester úr, idegbaj.

KUTAS: Valamit tartogat nekünk?

NYÁRI (*önmagától meghatódva*): Elhoztam. Úgy, ahogy ígértem: hogy jövök, váratlanul.

ESZTER: Vártuk.

GYÖNGYI (*kacagva*): Mióta, Eszterkém?

ESZTER: A meglepetés?

NYÁRI: Az.

ESZTER: Tudjátok, a titok.

GYÖNGYI (*sikoltozva nevet*): A titok! Szia! (*Pohárcsöngés.*) Közös titkaitok vannak az ezermester úrral? És maga nem is féltékeny, Lali?

KUTAS: Úgy ismer, hogy nem? Állatian! No, bontsuk csak ki azt a csomagot, Nyári úr! Égek a kíváncsiságtól. De előbb még egy kortyot. (*Koccint.*)

(*A viaszosvászon száraz csörgése, várakozó csönd.*)

NYÁRI: Ha jól kapiskálom, van itt valahol egy konnektor a zeneszekrény alján. Hová tehetem?

ESZTER: A lemezjátszó mellé, a főhelyre.

NYÁRI (*ünnepélyesen*): Kérem, ez most így szükséges, le kell oltani a villanyt.

GYÖNGYI: Halacskák! Icipici aranyhalak! Akvárium!

NYÁRI: Szárazakvárium.

CZIBOR: Hát ez marhául frappáns! És ez mind a maga műve? (*Csiklandozza a nevetés.*) Maga hozta össze az egészet?

NYÁRI (*nem veszi észre a gúnyt*): A halak és a növények a természettudományi lexikon műmellékletéről. Pisces. Latin. A szomszédom szerint, aki madarakkal foglalkozik...

GYÖNGYI: Halálian vicces! (*Pityókosan.*) Látod, apu, ez van, és nálunk éjjel-nappal folyik a vécé!

ESZTER: Gyönyörű! Hogy maga miket talál ki, Nyári úr! Hogy merre viszi a képzelete!

NYÁRI (*egészen közelről, vakmerően, elfulladva*): Magának, Eszter. Egyedül magának.

KUTAS: Na jó, most már talán meggyújthatjuk a villanyt. Nagyon ügyesen dobta össze ezt a micsodát, de sajnos nincsenek apró gyerekeink. Mennyivel tartozunk?

NYÁRI: Ennek nincs ára. Eszmei értéke van.

CZIBOR (*röhögve*): És mennyi az forintba átszámítva?

ESZTER: De kérem, Pali, legyen szíves!

CZIBOR: Eszmei érték. Micsoda szókins!

GYÖNGYI: Ha egyszer eljönne hozzánk, édes Nyári úr, helyrelökni azt a vízöblítőt. (*Félrészen, majdnem kiáltozva.*) Az a folytonos zúgás! Idegbaj!

NYÁRI: Szóval megmondtam, nincs ára. Nem is akárkinek készült.

KUTAS: Egyszerűbb lenne, ha kifizetném. Mivel tartozom?

NYÁRI: Maga, Kutas úr, semmivel.

KUTAS: Nem akarom megbántani, de meg kell mondanom, nehogy félrevezessem...

ESZTER: Légy szíves, hallgass!

KUTAS: Ha megfogad egy tanácsot, egy józan tanácsot...

CZIBOR (*durván*): Értse meg, ezermester úr, ez egy gyerekes marhaság!

ESZTER: Nyári úr, kérem, kedves Nyári úr, én gyönyörűnek találom.

GYÖNGYI (*kacagva*): Olajban kisütjük a műanyag halacskákat.

ESZTER: Ne csomagolja vissza, Nyári úr. Ezek csak olyan vicces emberek.

NYÁRI: Igen, vicces emberek. Köszönöm. És minden jót!

(*Dermedt csönd, majd összevissza nevetés, s utána*)

GYÖNGYI: Most min röhögünk, gyerekek? Kihagytatok valamiből?

(1981)

JÓISTEN FARMERBAN

HANGOK

RÓZA

ÁRVAI

FIATAL FÉRFI

ORVOS

NŐVÉR

OSZKÁR

SZOMSZÉDOK, ISMERŐSÖK

(Ciripelő telefoncsöngés, néhányszor egymás után. Falióra ütései. Újabb telefon, most már konokabban. Az ablakon túlról autózaj, közben újabb telefoncsöngetés. Kopogtatás egy külső ajtón, először szerényen, majd dörömböléssé fokozódik. A három zörej, kopogtatás, csöngetés, óraiütés összeolvad. Ezekből a hangmotívumokból dübörgő, atonális hangzavar lesz. Utána egy pillanatra néma csönd, majd a kezdeti telefonciripelés, amely átúszik az első jelenet kezdetére.)

*

ORVOS: Vigyék a nénit a röntgenbe!

HANG: Igen, adjunktus úr.

ORVOS: Ön? Rokona? Hozzá tartozója?

ÁRVAI: Megboldogult anyám húga volt.

ORVOS: *Volt?*

ÁRVAI: A húga.

ORVOS: Mikor találtak rá?

ÁRVAI: Egy órával ezelőtt törtük rá az ajtót a szomszédokkal. Tegnap este még beszéltünk vele telefonon. Én és a feleségem. Minden este föl szoktuk hívni. És hetenként két-háromszor meglátogattuk. Ma, nem is tudom, miért, már délben kerestem, de nem vette föl a kagylót.

ORVOS: Akkor ezek szerint tizennyolc órát feküdt a földön, félig eszméletnél.

ÁRVAI: Ült. Tágra nyílt szemmel. Mint aki csodálkozik.

ORVOS: Egyedül él?

ÁRVAI: A fiával és a férjével. *(Zavartan.)* Úgy értem, az emlékeiben. Mindkettőt a háború pusztította el. Azt hiszem, főorvos úr, ha úgy mondom, valóban együtt élt velük, nincsen ebben semmi túlzás. A fiát munkaszolgálatra vitték, emelés közben a lábára zuhant egy síndarab - azzal gyanúsították, hogy szimulál. Vérmérgezés. A férjét pedig... *(Észbe kap.)* Bocsánat, hogy túlrészletezem...

*

OSZKÁR *(hang a múltból)*: Te csak ne reszkess folyton, Róza! Tőled az ember idegbajt kap, annyira félsz. Hozzám nem nyúlhatnak. Engem eddig még mindig mentesítettek. Nézzenek ide, mondom nekik, és megmutatom a vállamat, és a mellemet, ahol fől szakította a golyó. Első világháború. Przemysl. Én megtettem a kötelességemet. Tessék: Károly-csapatkereszt, frontharcos-igazolvány. Hol voltak maguk, amikor én már a véretem adtam!

*

RÓZA *(a régi, fiatal hangja)*: Tudják, drágáim, ő mindig azzal vádolt engem, hogy félek. Hát igen, én féltem, örökké féltem. Pedig megtettem a magamét. Tiszteltem a szüleimet, jó feleség voltam, és merem mondani, jó anya. És eljártam a templomba. Ő azt mondta, nem fél, hogy a válla és a melle és a Károly-csapatkereszt. De negyvennégy novemberben elvitték a nyilasok. Csomára. Ezt csak később tudtam meg valakitől, hogy Csomára. Azelőtt nem is tudtam, hogy van. „Álljanak ki a mentesítettek!” Oszkár volt az első, aki kilépett. „Na látja, maga jó magyar ember.” Megásattak velük egy jó, hosszú árkot, és belelőtték őket. *(Kis csönd után.)* Pedig én az embereket tiszteltem, az embertársaimat.

*

OSZKÁR: Esni kezdett az eső, de egészen csöndesen. Na, mondom, náthás leszek, de majd a Róza teája... *(Nem szemrehányóan.)* Nem voltál kint az exhumáláson.

HANG: Ügyesen azokkal az ásókkal!

HANG: Csak messziről láttam. Egyikük valamit héberül imádkozott.

*

ÁRVAI: A fiát is megölték, a férjét is megölték, és az élete a saját kis özvegyi személyére csupaszodott. Ő a kettős csapást, mint valami pajzsot, úgy tartotta maga elé: ettől remélt védelmet az emberi farkastörvények ellen. Mert neki nem ért véget a háború, a halottai ott ültek az ovális, sötétbarna asztal mellett, a kilazult lábú kárpitozott székeken; hozzá bármikor bedörömbölhettek idegen férfiak, szétlazult hajú, megvadult némberek, hogy átkutassák reccsenő szekrényeit, szorosan záruló fém- és fadobozait, hogy vélt kincsek után kutassanak. Mindez csak beidegzett rémület, tudta ezt jól, de mégis! Előtte mindig, életükben és halálukon is túl, két szálegyenes testőr haladt, a fia és a férje.

*

HANG: Tessék parancsolni, a főlvétel, adjunktus úr.

RÓZA *(mai hangja; nem öreg, inkább szelíd hegedűhang)*: Hát te is itt vagy, drágám?

ÁRVAI: Nem tetszik emlékezni? Együtt jöttünk a mentőkocsin.

ORVOS: Igen. *(Halkan.)* Combnyaktörés. Reggelre kérem a kettős műtőt előkészíteni. *(Orvosi, nyugtató hangon.)* Egy kis repedés, néni. Egy-kettő, és táncolni tetszik. Hány éves is a néni?

RÓZA *(meggyötörtségében is viccesen)*: Valahogy nyolcvan körül.

ÁRVAI *(az orvosnak)*: Öt-hat évet letagad.

RÓZA: Meg tetszik engem operálni?

ÁRVAI: A jóisten megsegíti. A maga jóistene.

RÓZA *(érdesen)*: Az én jóistenem? *(Átvált.)* Azt hiszem, táncolni én már biztosan nem fogok. A fiam odaállt elé, és azt mondta: anya, kérem szépen ezt a tangót! Fölkért, meghajolt. Szép, magas gyerek, szőke hajú. Nemesfémvénő, műhelyében a legjobb segéd. Vele igen, de azóta nem, főorvos úr, azóta soha. *(Nehezen szánja rá magát.)* Adjunktus úr... volna itt valami... én nem is tudom... nem is tudom, hogy fejezzem ki magam!

HANG: Az ágyat elkészítettük a néninek.

ORVOS: Tessék csak mondani.

RÓZA: A mentőautóban... szóval ott... úgy éreztem, most, azonnal ki kell mennem. Kisdolog-ra. Rettenetesen röstelltem. Te ne hallgass ide, fiam, légy szíves. *(Kis döbbenettel.)* De hiszen ott voltál te is.

ORVOS: Ilyen esetben ez természetes. A vese, a záróizmok hirtelen üzemzavara. Nincs mit szégyellni ezen.

RÓZA *(a sírás határán)*: És azt mondta az a doktor úr az autóban, csak végezze el nyugodtan, mamika, és én, bocsánatot kérek, *bepisiltem*... Hát idejutottam, adjunktus úr.

*

RÓZA *(élénk, megemelt telefonhangon)*: Igen, drágáim, már megvacsoráztam. Hogy mondd? Nem hallom egészen tisztán. Persze, nagyon finom vacsorám volt. Vajas kenyér, juhtúró és *(szívből fölnevet)* újhagyma, képzeld, fiam! Most szépen rendet rakok; este lesz valami film a tévében. Még Sanyikával láttam *annak idején*. A Körúton, a Palace-ban. Greta Garbo! És az a gyönyörű ember, az a másik nagy színész, a csodálatos sötét szemével... Látnod, ilyen az öreg ember agya. Itt van az arca a szememben, de a fejemből kiment a neve. Igen! *Boajé!* Hát majdnem szerelmes voltam belé. Micsoda férfi! És láttad volna mint Napóleont! Hát ott van már ő is a többiek között. A föld alatt. De jó, hogy átvetted a kagylót, Ilonkám! Nekem a hagyma nem árt! Megengedek magamnak egy kis luxust. Igen. Még hosszú az este. Egy kicsit jövők-megyek a lakásban, mintha *őket* kellene ellátnom. És a ti öreg nénitek, jól tudod, imádkozni is szokott. Tudom, ti ezt megértitek.

*

ÁRVAI *(Lezárja a tévét, nem tud elszakadni tőle, nézi, ahogy a fény összezsugorodik és ellobban, aztán elkezdi csoszogni a mamuszában; tárgyak, emlékek, kifakult tükrök. Kezet mos, bezárja a kettős ajtó négy biztonsági zárját, belenéz az állótükörbe, elgömbíti a száját. Te voltál valamikor az aranyhajú Róza? Neked mondták valamikor, te ibolyaszemű? Téged muto-gattak büszkén a szüleid szombat délutánonként, sétálgatva a kőből rakott szökőkút körül? Olyan, mint egy született grófnő, ezt mondták az emberek.)*

*

RÓZA *(fiatal hangja)*: Nem, Oszkár, nem. Maga rendesen kitanulta a szakmáját, maga gyönyörű retikülöket csinál, meg más mindenféle táskát, ez rendben is van. Van kenyerem, van jövője, eltarthat majd egy családot. De maga után megfordulnak a lányok. Maga olyan, mint egy testőr hadnagy a királyi várból. Én mindig azt kérdezem: jó férj lesz magából? *(Mai, öreges, derűs hangján.)* Elég jó férj lett belőle, de - öregasszonynak szégyen ezt kimondani - továbbra is szeretnék a nők. És ő ezt általában viszonzotta. Ezért nem voltam boldog vele.

*

LÁTOGATÓ *(nő)*: Tessék elhinni, annyira tetszik hiányozni nekünk. Az egész háznak. Ahogy végig tetszik menni a gangon, olyan csöndesen. És mindenki tudja - valaki így mondta -, hogy ott megy a jószág.

LÁTOGATÓ *(nő)*: Az egy szent asszony, így mondja mindenki, még aki nem hisz semmiben, az is.

LÁTOGATÓ *(nő)*: Kérem, én hívő katolikus vagyok, de Isten csak egy van, és az ő istene a miénk is. Én legalábbis így látom.

LÁTOGATÓ *(nő)*: A harmadik hónapban vagyok, Róza néni, hiszen tetszik tudni. Tessék valami jót kívánni nekem.

LÁTOGATÓ *(férfi)*: Lángol az arca. Nincs magának láza, kedves néni?

*

ÁRVAI: Hogy ég a fölfekvése? Majd szólok az inspekciósnek. De a legnehezebbjén már túl vagyunk, édes néni. Az adjunktus úr azt mondja, strammul tetszett viselkedni. És hogy a műtét teljesen oké. Ha most fárasztaná a választ, ne tessék semmit se mondani. Majd beszélek én.

RÓZA *(halkan, viccnek szánja)*: Megszögeztek, mint egy rossz asztalt.

ÁRVAI: A humora is a régi! A mamának is ilyen humora volt. Milyen jókat tudtak kacagni, mikor magukra sötétedett a szombat este! Hogy ízlett a cseresznyés rétes, amit - és ezt külön alá akarom húzni - Ilonka saját kezűleg sütött?

RÓZA: Nem ettem belőle.

ÁRVAI: Ejnye, ejnye, nincs étvágy? Szólunk a doktornak, és ad valamit.

RÓZA (*tagoltan; szavait megemeli az indulat*): Nem akarok cseresznyés rétest enni!

ÁRVAI: Almás pitét? Vajaspogácsát?

RÓZA: Semmit. Nyolcvanhét éves vagyok.

ÁRVAI: Nyolcvanegy.

RÓZA (*erélyesen tagolva, mint az előbb*): Nyolcvanhét. Én jobban tudom. Hagyjál aludni!

ÁRVAI (*álviccesen*): Engem nem lehet kitiltani innen. Látogatási időben. Jogom van, hogy itt legyek.

RÓZA: Jogod van, hogy itt legyél, de nekem is jogom van, hogy egyetlen szavadat se higgyem. Mindig kívántam, hogy szépen beszéljenek velem, hogy megértsék a gyászomat, hogy megvédjenek. Most nem! Nem kell az irgalom. Az egész testem csupa seb.

ÁRVAI: Semmi irgalom, édes néni. Az adjunktus úr azt mondta, a műtét jól sikerült. És azok a sebek, a fölfekvések...

RÓZA: A halál pecsétjei.

ÁRVAI: Honnan vesz ilyeneket?

RÓZA (*keserűen, gúnyosan*): Olvastam.

ÁRVAI: Meg vagyok döbbenve, édes néni. Maga és a maga csodálatos hite! Hogy átjött az égő poklokon, egészen idáig. Hogy meg tudta őrizni saját magát. A jóságát, a türelmét, az emberszeretetét. És ezzel még nekem is segített.

RÓZA: Rájöttem valamire, fiam. Én azért *hittem* olyan nagyon, mert gyáva voltam. Mert mindentől és mindenkitől félttem. Mert a gyöngeségemmel védekeztem. Hogy sajnáljanak. Aki örökké fél, az belekapaszkodik a *semmibe*. Csókolom a drága kis feleségedet, és üzenem neki, ne süssön nekem semmit. Ha nem tudnád, cukorbajos vagyok.

ÁRVAI: Ezt most tetszett kitalálni. Jó, nem lesz több cseresznyés rétes. (*Élénken.*) Délelőtt voltam a lakásban. Minden a legnagyobb rendben. Az ajtót megcsináltattuk. A lakásban az egyik ablakot nyitva hagytam. Csak a néni hiányzik belőle. A gobelinképek a falon, a gyönyörű horgolt terítők, Sanyika és Oszkár fényképei és az imakönyvek. Befizettük az utalványokat is. Szóval, édes néni, a lakás, hogy is mondjam...

RÓZA: Sosem szerettem a cseresznyés rétest. De azért nagyon szépen köszönöm.

*

NÖVÉR: Valamit kérdeznék, Rózsika néni... fölébresztettem talán?

RÓZA: Nem, nővérke, ébren vagyok. Tessék.

NÖVÉR (*szelíden*): Csak azt szeretném megkérdezni, hogy melyik felekezethez tetszik tartozni, csak azért, mert bejár ide a betegeinkhez a szomszéd plébániáról a tisztelendő úr minden kedden. Csupa szív és lélek! Csütörtökön egy református tiszteletes, egy nagyon kedves ember, és szerdánként (*némi tapintattal*) egy rabbi, mármint az izraelitákhoz, ő is nagyon figyelmes. Igaz, hogy Rózsika néninek rengeteg a látogatója, de ők *másról* beszélgetnek.

RÓZA (*majdnem derűsen*): Egyiket sem kérem.

NŐVÉR: De ők nagyon szívesen. És adományt se gyűjtenek.

RÓZA (*szelíden, mint aki mosolyog*): Nem kérem őket.

*

RÓZA: Hogy kerültem én ide? A padlóra. Itt ülök, és nem mozdul a testem. A testem, mint az anyag. Húz lefelé. És fáj. Az egész. (*Miközben beszél, a háttérben az óra ütni kezdi a tizenkettőt.*) Leléptem az ágyamról, hogy kicseréljem (*Mint aki elfelejtette, hogy mit, de aztán eszébe jut.*) a... mit is? ...a kispárnámat. Kicserélni a kispárnámat. (*Számolja az óraütéseket.*) Tíz. Tizenegy. Tizenkettő. Még csak éjfél! (*Hosszú csönd, dinamózúgás.*) Fáj! (*Halkabban.*) Fáj. (*Beletörődve.*) Fáj. (*Motorzaj az utcáról.*) Istenem, egy autó! És még egy! Csak jönnének még, egymás után. Nem mozdul a testem. Mintha odakötözték volna. Hová? Mihez? (*Kis csönd után.*) Hál' isten, megint egy autó! Ha el tudnám érni a telefont. Itt van az éjjeliszekrényen. Olyan közel, hogy majdnem megérinthetném. Az a pár centi. Ha a karom egy kicsit hosszabb volna. A kezem. „Milyen szép, finom kezei vannak, Róza” - ezt mondta Oszkár, amikor még udvarolt. (*A lépcsőházból búcsúzkodó vendégek szétszórt zaja.*) Kérem szépen! Kérem szépen! Itt a Róza néni! (*A külső zajok elszivárognak.*) Legalább jönné még egy autó. Százat számolok, és jön egy autó. Egy, kettő, három, négy... tizenegy, huszonöt... Fáradt vagyok. Öreg vagyok. Szeretnék visszajutni az ágyamba! (*Váratlanul, kiáltva.*) Segítség! (*Csodálkozva.*) Senki. Ezek a vastag falak. Ezek a dupla ajtók. Istenem, veled vagyok itt bezárva, és te mindig mellettem voltál. Megfogtad a kezemet. Átvezettél. Hová? Nem is tudom. (*Kintről egy autó.*) Autó! Ez jó jel. Megint elkezdem a számolást. Egy, tizenhárom, negyvenöt. Odakint emberek. És egyszerre csak észreveszik, ez a Róza néni nincs sehol. (*Óraütés.*) Mennyit ütött? Jaj, csak nehogy megálljon! De nem állhat meg, este fölhúztam. Este. Mikor is volt este? *Este, este, este.* Ha sokáig mondom, az egész összefolyik, és már nem is értem. (*Óraütések egymás után, aritmiásan fölerősödve: mint az ütőhangszerek; utána teljes, abszolút csönd, majd az öregasszony szinte kántáló öröme.*) Szép lassan világosodik. Mint amikor az egyik függőnyt fölhúzzák a másik után. (*Csönd.*) Ilyenkor szoktam fölébredni. Anyám is ilyen volt. Korán kelő. Nemsokára kisüt a nap. (*A ház elé érkezik a szemétgyűjtő teherkocsi; döndülő kukák, kiáltások.*) A kukások! A kukások. Azok a jó, kedves hangos emberek. Hozzám mindenki kedves. (*A külső zaj eltávolodik.*) Ha visszamehetnék az ágyamba. Ha vissza tudnék jutni az ágyamba. Légy szíves, kérlek, légy szíves. Én csak a kispárnámat. (*Kopogtatás a külső ajtón.*) Tessék, itthon vagyok! (*Elfulladt hangon.*) Nem tudok ajtót nyitni. Itt ülök a földön, kedvesem. (*A kopogtatás erősödik, majd abbamarad.*) Elment. Mindenki elmegy. Mindenki itt hagy. De te? Te mért nem veszel észre? Te keresztüllátsz a falakon! Neked suhog a szárnyad (*Óraütés.*) Talán ő válaszolt. (*Zeneien, tisztán fölcseng a telefon.*) Istenem, a telefon. (*Majdnem énekelve az örömtől.*) A drága, jó telefon! Hogy szeretem, ha csönget! Itt vagyok, édeseim. Halló! Halló! Csak egy hosszabb kéznyújtás, és elérhetném. Nem tudok. Nem tudok. Fáj. (*A telefon elhallgat.*) Szólalj meg újra, szólalj meg! Sokat harcoltam érted, milyen kínlódás volt, mire megkaptalak. Én egy *teljesen* magányos özvegyasszony vagyok, elvtárs, nekem életkérdés, hogy legyen telefonom. Én egy nagyon, nagyon öreg és sokat szenvedett nő vagyok. Az egész életem egy tragédia. Tetszik tudni, az uramat elvitték. Csomára. A uramat elvitték Ukrajnába, a nővérem, anyám helyett anyám, már negyven éve halott. Negyven év! Ön akkor még a világon se volt. Valaki azt mondta, egy nagyon művelt ember, ez a szenvedés teljességgel aránytalan. Teljességgel. Ennyit kiosztani egyetlen embernek... Ez *aránytalan teherviselés*. Így mondta. Egy nagyon finom, művelt ember. Ugye át tetszik érezni a helyzetemet? (*Újabb telefoncsöngés, amely néhány kísérlet után abbamarad.*) Halló! Kérem szépen, halló! (*A nem távoli templom felől déli harang-*

zúgás.) Elaludtam. Azt álmodtam, hogy ülök a földön, és oda vagyok kötözve. *(Hosszú csönd, utána ismétlődő kopogtatás, dörömbölés, majd dübörgő zaj, beözönlő emberi hangok.)* Maguk mit keresnek itt? Ez az én lakásom. Én egy elhagyatott özvegyasszony vagyok. Nekem csak halottaim vannak. És még hálóingben vagyok. És még nincs kitakarítva. Hogy mertek betörni ide? Segítség!

*

ORVOS: Tegnap újból megröntgeneztük. A szögecs pontosan a helyén. A csont szépen illeszkedett.

ÁRVAI: Nahát, ez jó hír, adjunktus úr.

ORVOS: Hogy úgy mondjam, a helyzet konszolidálódott.

ÁRVAI: Ezek szerint ez már a gyógyulás.

ORVOS: A sebészeti részt befejeztük.

ÁRVAI: Szívből örülök. De ő, szegényke, említett valami fölfekvést. És fájdalmai vannak.

ORVOS: A fölfekvést magával hozta. Úgy látszik, már előzőleg sem tudta visszatartani a szükségletét.

ÁRVAI: A mentőkocsiban történt először.

ORVOS: Az ilyenről nem szívesen beszélnek. De ezt is kezeltük, amennyi rajtunk múltott. Forgattuk, megkapta a szükséges antibiotikumot. Ez itt sebészeti klinika. És a sebész főadata véget ért. Azért is kérttem önt mint hozzátartozóját, hogy a továbbiakat megbeszéljük.

ÁRVAI: Szóval a fölfekvés nem okoz különösebb gondot?

ORVOS: Kisebb-nagyobb lázak, hőemelkedések, ezek együtt járnak vele. A dolog rendbe hozható. De mint mondtam, mi sebészeti klinika vagyunk. El kell a nénit helyezni egy utókezelő intézetben. Van rá módja, hogy elintézzé, vagy intézkedjünk mi hivatalosan? Sajnos hétfőn ki kell üríteni az ágyat. Egyébként, hogy egy jó hírrel szolgáljak: a nénit kiültettük egy karosszékre. El kell vonnunk az ágytól. Nagyon bölcs az idős hölgy. Egyenesen élvezzi a változást. Kérem, látogassa meg.

*

ÁRVAI: Tetszik látni, a szavaim nem voltak üres szavak. A néni ül, látja az embereket, kilát az ablakon.

RÓZA: Ülök, és kilátok.

ÁRVAI: És már a humora is a régi.

RÓZA: Az nagyon régi. A humorom. De most már szeretnék visszafeküdni.

ÁRVAI: Erre még kicsit ráérünk. Jó nézni így a nénit, ebben a karosszékre, ahogy az arcára rásüt a nap.

RÓZA: Hát csak gyönyörködjél.

ÁRVAI: És még valami, édes néni. Az előbb mondta az adjunktus, a csont már gyógyulóban.

RÓZA: Most az jön, ugye, hogy szimuláns vagyok, és egykettő kidobnak innen, hogy ne vegyem el az igazi betegek helyét. Ezt akartad mondani.

ÁRVAI: Majdnem.

RÓZA: Neked is visszatért a humorod.

ÁRVAI: Viccelünk egymással.

RÓZA: *Csak* viccelünk, fiam. Kizárólag.

ÁRVAI: Arra gondoltunk, hogy a kórház után, mert ők már megtették a magukét...

RÓZA: Kérlek, segíts vissza az ágyba. Majd beléd kapaszkodom.

ÁRVAI: Milyen forró a néni.

RÓZA: Talán mert ahogy mondtad is, rám sütött a nap.

ÁRVAI: Arra gondoltunk, jó lenne egy kis erősödés, pihenés. Elfelejteti az egészszet.

RÓZA: Mint egy rossz álmot, ugye?

ÁRVAI: Talán valami szanatórium...

RÓZA: Így. Ez nagyszerűen sikerült. Kérlek, igazítsd meg a párnámat. Mit is mondtál az előbb? *(Tagolva.) Nem megyek sehova!*

*

(A kórteremből távozó emberek beszélgetése, zaja, majd kiüresedett csönd.)

RÓZA: Hál' istennek, vége a látogatásnak! Huszonnégy óráig szünetel az irgalom. De már az is elfogy lassan; az emberek nem tudnak semmi újat kitalálni, csak azt: tessék türelemmel lenni, meg hogy minden a legnagyobb rendben és így tovább. Alig várják, hogy kilépjenek a kapun, nagyot lélegeznek, hogy *ők* nem maradtak itt. Hagyják el ezt a nagy jószívűséget. *De neked mindig kellett a szeretet, Róza, még a buta, üres szavaknak is örültél; zsaroltad az embereket a jóságaddal.* Holnap megmondom Árvainak: fiam, légy szíves, hagyd abba. Ne hazudozz nekem, mert elkezdek veszekedni veled. Pedig mi soha nem veszekedtünk, ugye, fiam?

NŐVÉR: Szólni tetszett?

RÓZA: Mondtam volna valamit?

NŐVÉR: Mára megint szépen voltak látogatói, Rózsika néni. Milyen jó annak, akit ennyien szeretnek!

RÓZA: *Ennyien.* Köszönöm szépen, nővér.

NŐVÉR: Mit tetszik megköszönni?

RÓZA: Megszoktam az életemben, hogy mindent mindig megköszönök. Vegye úgy, hogy *előre* köszöntem meg valamit.

NŐVÉR: Tessék bevenni az altatóját. És itt a víz, néni. Egészen friss, ahogy kérni tetszett, jól kifolyattam.

RÓZA: Na látja, nővér, máris van mit megköszönnöm! *(Mohón iszik.)* Kaphatnék még egy pohárral?

*

(Az egész átcsúszik egy félébrenlétbe; a kongó folyosók felől olykor gyors, koppanó léptek a kőkockákon.)

RÓZA: Ez a második pohár víz csodálatos volt! Tiszta és hideg, átmosza az ember szívét. Nem csoda, hogy az asszonyok a Bibliában akkor a legszebbek, amikor a kútban tükröződik az arcuk, amikor meglátják magukat a legszebb tükörben, a vízben. Igaz?

FIATAL FÉRFI: Én is így gondolom.

RÓZA *(kibontakozva a kábulatból)*: Ön is? Kicsoda ön, fiatalember? Ha jól látom, éjszaka van, már régen elmúlt a látogatási idő. *(Az öregasszony lakásának távoli óraütései.)* Kihez van szerencsém? És hogy jutott be ide, fiatalember?

FIATAL FÉRFI *(hétköznapien)*: Eljöttem meglátogatni.

RÓZA: Éjszaka közepén? Azt tetszik hinni, hogy önre nem vonatkozik a kórházi rend? Csak egy egészen fiatal ember lehet ilyen *(Gondolkozik a szón.)* tapintatlan. Nem, nehogy azt higgye, hogy én nem szeretem a fiatalokat. És maga direkt szimpatikus fiúnak látszik. De nekem nincs kedvem két altató után vendéget fogadni. És azt se higgye, hogy az öltözékét kifogásolom. Sőt ez a piros garbó és a farmernadrág nekem kifejezetten tetszik... Maga annyi idős lehet mint az én fiam volt, amikor *(Gondolkodik a szón.)* meghalt. *(Hosszú csönd.)* Elment volna?

FIATAL FÉRFI: Itt vagyok.

RÓZA: Az előbb egy kicsit idegeskedtem. Nem haragszik, ugye? Én szívem szerint soha nem bántok meg senkit. Erre nagyon vigyázok. De ugye, ez a szokatlan idő. Már bevettem az altatót. És néha rám jön a forróság. Hogyhogy beengedték?

FIATAL FÉRFI: Most tudunk zavartalanul beszélgetni. Én ilyenkor is jöhetek.

RÓZA *(mint aki megérti)*: Akkor biztosan inspekciós, fiatalember.

FIATAL FÉRFI: Mondhatjuk így is.

RÓZA *(furcsán fölnevetve)*: Nonstop? *(Kis csönd után, reménykedve.)* Mégis honnan jött? Kérem, húzzon ide magának egy széket, foglaljon helyet. Valami intézmény? Kinek jutottam megint az eszébe? Mert nem panaszkodhatom, sokan gondolnak rám...

HANG *(beúszik egy távoli szöveg)*: Engedje meg, asszonyom, a Hazafias Népfrent nevében vagy az ikává nevében átnyújtsam a KERÜLET LEGBÉKÉSEBB LAKÓJA érdemérmet. *(Szétszóródó távoli taps.)*

RÓZA *(jelenidőben)*: Most már egy kicsit frissebb vagyok. Tessék, hallgatom. Szóval ki küldte, fiatalember?

FIATAL FÉRFI: Nem küldött senki. *(Keresve a szavakat.)* Magamtól jöttem.

RÓZA: Saját magától? Hát akkor? *(Koppanó, majd elhaló léptek az éjszakai folyosón.)* Talán találkoztunk valahol? Köszönöm, hogy megigazította a párnámat. Érdekes, éppen erre szerettem volna kérni. Valami külföldön élő rokonnak a fia? Élnek rokonaim a világban, vagy legalábbis *éltek*, volt, akivel hosszan leveleztünk. Nagyon szerettem levelet kapni, a függönyön keresztül lestem a postást, de úgy, hogy észre ne vegye. *(Kis szünet.)* Mégis kihez van szerencsém? Most már nem várok senkitől semmit. És látja, milyen az ember? A kíváncsiság! *(Elveszti türelmét.)* Tessék már megszólalni, mert különben csöngetek!

FIATAL FÉRFI: *Ez a csengő nem működik.*

RÓZA: Akkor kiabálok.

FIATAL FÉRFI (*gyengéden*): Nem szokott kiabálni.

RÓZA (*lefegyverezve*): Akkor valahonnan mégis ismer engem. Legyen szíves, ne gyötörjön egy kíváncsi vénasszonyt.

FIATAL FÉRFI (*szerényen és mégis méltósággal*): Én az vagyok, kedvesem, akit az utóbbi napokban, a nehéz óráidban *elfelejtettél* hívni. És látod, ennek ellenére is eljöttem.

RÓZA (*nem veszi észre a tegezést*): Hogyan hívjak valakit, akiről nem tudom, hogy kicsoda? Egy ismeretlent!

FIATAL FÉRFI: Nyolcvanhét éve ismerjük egymást.

RÓZA: Van humorérzéke. Nyolcvanhét éve. Egy farmerruhás fiatalember. Az öreganyjánál is öregebb vagyok. Ez kifejezetten *abszurd*. (*Derűsen magyarázva.*) Egy nagyon művelt ember szokta mondani, ha nem ért valamit. Egy nagyon *olvasott* ember.

FIATAL FÉRFI (*gyöttrődve*): Hogy tudnám ezt megmagyarázni? Ilyen körülmények között. A legfontosabb kellékeim nélkül. (*Elszántan.*) Hogy *tudd*, (*Szelíden.*) *én*, és ezt vedd szó szerint, az Úristen vagyok. (*A lehető legszerényebben.*) Szóval én vagyok ő, vagyis: a te Istened.

RÓZA: Nem a zárt osztályról szökött ki, fiatalember? (*Enyhültebben.*) Értem a tréfát, de ebből ennyi elég. Az Úristen! Tudja, hogyan szokott ő a Szentírásban megjelenni? Hogyan *láttam* én őt a lehuny szemem mögött? Csipkebokorban, piros lángok között; Hóreb hegyén, mennydörgés, villámlás, kinyilatkoztatás. És intelem és figyelmeztetés!

FIATAL FÉRFI: Értem, értem. De éppen erre hivatkoztam az előbb. Nincs módomban most mennydörgést és villámlást produkálni. Fölriasztanám a betegeket. (*Nem tudja fékezni az indulatát.*) Vérengző császárok, tömeggyilkos világmegváltók, buja szentek és széplelkű hóhérok egyetlen szavamra térden csúsztak elé. És egyetlen intésemre szétomlottak, mint a hamu. És most te, te gyenge kis öregasszony, aki nyolcvanhét év óta szolgálsz nekem, aki nyolcvanhét év óta mindig csak rám hivatkozol, és kéred a közbenjárásomat magadért, a halottaidért, az igaz emberekért, te most kétségbe vonod az azonosságomat? Talán vizsgáztatni akarsz, mint egy taknyos kölyköt? Hát ki ültette el Árvaiékban a nyugtalanságot, a szorongást, amikor nem vetted föl a telefont? És ki sugallta, hogy törjék rád az ajtót, emeljenek föl a padlóról, hajoljanak arcukkal az arcod fölé, hogy érezd, itt van a segítség? És mondd, ki intézkedett, hogy *azonnal* jöjjenek a mentők; ki szerzett *oron kívül* ágyat a legjobb sebészeten? És ki biztatta még az idegeneket is, hogy legyenek gyengédek hozzád, mert érdemes vagy rá?

RÓZA: Ne haragudjon, fiatalember, nem szeretek ellentmondani, vitatkozni, ez nem természetem, de nekem a jóisten egy különleges valaki. Az arcán mosoly és szigorúság; gyönyörű öregember, a szeméből különös fény sugárzik. Ezüst szakáll, és igen, a feje körül *dicsfény*. Maguk, kedves fiatalok, már nem is tudják, mi az, hogy dicsfény. (*Egyre inkább megélénkülve.*) Én igazán nem vagyok egy fanatikus öregasszony, de így tudom az édesanyámtól, ő meg az ő anyjától és fölfelé, a legszentebb asszonyokig.

FIATAL FÉRFI: Egyáltalán nem mosolygok azon, amit mondtál. Sőt kifejezetten jólesik. És ami a dicsfényt illeti, az valóban pótolhatatlan. Jó leírást adtál, hitelest: én valóban *így* jelentem meg sok ezer éven át az arra érdemesek előtt, félálmodban, csipkebokorban, Hóreb hegyén satöbbi. De... (*Megint belegabalyodik a magyarázkodásba.*) hogyan is magyarázzam meg neked, hogy világos legyen? Az a gyönyörű kép, amit te megőriztél rólam, a mosoly és a

szigor, a dicsfény és az ezüst szakáll, ez napjainkban, hogy is mondjam, egy kicsit már anakronisztikus. Amikor megteremtettem a világot, nem számítottam rá, hogy mi lesz a tiltott gyümölcsből. Túlprogramoztam az emberi agyat. Mit gondolsz, mit műveltek velem, nem is olyan régen, mint esendő öreggel? Lelöktek a villamosról. Ha nem kap el két angyalom a levegőben, most én is itt feküdnék átszőgezett csonttal. Megtörtént, hogy a szép fejemmel, az ezüst szakállammal elbóbiskoltam egy padon. És mi történt, mit gondolsz? Gátlás nélkül letojta a verebek. *(Önkritikusan.)* Ilyennek sikerült a világ. Úgy látszik, az a bizonyos hat nap nem volt elegendő; bizonyos dolgokat elnagyoltam. Alszol?

RÓZA: Nem. Gondolkodom a szavain.

FIATAL FÉRFI: Bizonyos reformokat, lásd be, nekem is be kellett vezetnem. Fölszabádtottam a gondolkodást, s most nem tudom szabályozni. S bárhogyan fáj is a szívem, némely dogmákról sajnos le kell mondanom. Bizonyára elfáradtál.

RÓZA: Hát bizony eléggé.

FIATAL FÉRFI: Azt hiszed, nekem olyan nagy öröm ebben a meggypiros garbóban mászkálnom? És belebújtatni magamat, a végtelenséget ebbe a szoros Lewis nadrágba? De az isteni ügy így követeli.

RÓZA *(anyaián)*: Szegénykém. Akkor most magának nagyon rossz lehet.

FIATAL FÉRFI *(gőggel és haraggal)*: Te sajnálsz engem? Te kis gyöngye falevél, te szánakozol rajtam? Hát nem veszed észre, Isten dicsősége az is, hogy hasonlítani kezd azokhoz, akiket saját képére teremtett? *(Odakintről közeledő vihar, erősödő mennydörgés, csattogó villámok)*. Hallod, Róza? Mennydörgés. Villámlás. Ha ez kellett neked, tessék! Hallasz engem, Róza?

RÓZA *(nem gúnyolódva)*: Az este bement a rádió, hogy éjszaka vihar lesz. *Ciklon, északnyugati szél, amely viharossá erősödik.*

FIATAL FÉRFI: Szóval te a rádióra hallgatsz és nem rám.

RÓZA: Hallgatok önre is, kérem szépen, meg a csontjaimra is. Azok is jelezték.

FIATAL FÉRFI: A csontjaid is én vagyok, vedd tudomásul! *(A vihar erősödik, a kórtermekből távoli nyöszörgések, a nyugtalanság hangjai.)* Félsz, Róza?

RÓZA *(tisztán, nyugodtan)*: Nem félek.

FIATAL FÉRFI: Űzzem el a vihart? Csendesítsem?

RÓZA: Majd elvonul, ahogy mondani szokás. *Tőle* sosem féltem, mindig csak az emberektől. *(A vihar fokozatosan gyengül, távolodik.)* Na látja, fiatalember, nem akar ő halálra rémisztetni.

FIATAL FÉRFI: Én sürgettem a távozását.

RÓZA: Elhiszem, persze, de nézze kérem, lassan már világosodik... Nem panaszból mondom, lángol az egész testem, a fájdalom a szívemig ér - és ön, kérem szépen, nem hagyott aludni. Mindjárt jönnek az ápolónők az ébresztéssel, a mosdatással, a forgatással, a kiültetéssel. Jön a reggeli, jön a vizit, jönnek a látogatók. Tessék már megmondani végre, mit óhajt tőlem!

FIATAL FÉRFI *(kis tűnődés után; bár óvakodva a pátosztól, de meghatottan)*: Eljöttem hozzád, hogy megköszönjem a hűségedet.

RÓZA: Már az unokaöcsémnek, tetszik tudni, Árvainak is elmagyaráztam, én *nem* hűséges voltam; én türtem, lapultam, hálálkodtam - gyávaságból, önzésből, hogy elbújtassam ezt a szegény kis életemet. Hogy a jóság eltakarjon, mint egy függöny.

FIATAL FÉRFI (*oda se figyel*): Elvettem gyönyörű fiadat, daliás férjedet, gyász és szegénység lett az osztályrészed, és te mégis hozzám fohászkodtál, nekem könyörögtél, az én végtelen bölcsességemet emlegetted. Miért?

RÓZA: Mert sok ezer év óta ezt követelik tőlünk. A beletörődést. Az elfogadást. Az az *olvasott* ember azt szokta mondani, ezt így hoztam magammal, a génjeimben. És ha egy pillanatra is *kétkedni* kezdtem, mindig úgy alakult, hogy *magamban* kételkedtem és nem az isteni igazságban, igen, igen. De ha valóban ön a jóisten, hadd mondjam meg őszintén, nyíltan, félelem nélkül, legalább egyetlenegyszer és négyszemközt, mielőtt elmegyek: uram, ön egyáltalán nem volt irgalmas hozzám.

FIATAL FÉRFI: Nyolcvanhét évig életben tartottalak.

RÓZA: A hiszékenységem, az tartott életben. A gyászom, az tartott életben. Hogy szerettem az életet.

FIATAL FÉRFI: És hogy példakép lehettél, hogy fölnéztek rád.

RÓZA: Igen, az is. A hiúságom. Na? Miért tetszett idefáradni?

FIATAL FÉRFI: Megpróbáltalak, ez igaz! És helytálltál, mint a legjobbak, ez is igaz. Azért vagyok itt, hogy megszépítsem a búcsúzásodat. Érdemes vagy rá.

RÓZA (*derűsen és szomorúan*): Maga, fiatalember, meg akarja szépíteni az utolsó óráimat?

FIATAL FÉRFI: Még mindig nem hiszel nekem? Nem hiszed, hogy képes vagyok *erre is*? Hogyan bizonyítsak?

RÓZA: Nem kell bizonyítani semmit.

FIATAL FÉRFI: Miket beszélsz! Te *merészelsz* tőlem *nem kérni*? Ez az *én* gyakorlatomban csak akkor fordult elő, amikor egy ember szellemében - de azt is én sugalltam - felülkerekedett az ördögi tagadás. És hogy mire volt ez jó? Megmondom neked. Hogy majd a vezeklésében, amikor szétzúztam, letörtem, megsemmisítettem a lázadását, nyilvánosan kérjen bűnbocsánatot. Erre szüksége van az isteni tekintélynek. A pillanatnyi kételkedés kiváltja a maga büntetését, a szigorú megtorlás pedig a rendet biztosítja; a fennmaradáshoz nélkülözhetetlen fegyelmet. De tőled nem várok kételkedést, Róza!

RÓZA: Akkor *ön* akarja, hogy ne fogadjam el annak, akinek látom. Egy jóképű fiatalember piros garbóban és farmernadrágban, akinek kedve telik abban, hogy elszórakoztasson egy fáradt és álmos öregasszonyt. Jó, jó, benne vagyok. Ha óhajtja, elhiszem, hogy ön a jóisten.

FIATAL FÉRFI: Én a *régi* hitedet követelem. Az álmaidat. A reményeidet. Kérlek, kívánj valamit, és én teljesítem. Ezért vagyok itt. Azt akarom bebizonyítani neked: a te urad nemcsak büntetni tud, de jutalmazni is képes. (*Csönd.*) Szóval mégis makacs vagy, szembeszegülő? Nem akarsz, hogy segítsek?

RÓZA (*most először tegezi vissza*): Negyven évet késtél, uram.

FIATAL FÉRFI: Örülök, hogy te is tegezel. A hívőknek ez joga és kiváltsága. Látom, mégis meggyőztelek, lányom.

RÓZA (*elnéző szelídséggel*): Az anyád vagyok, nem a lányod.

FIATAL FÉRFI (*a magáét mondja*): És ha azt akarom, hogy életben maradj? Ha életben akarlak tartani? A beteg csontodat összeforrasztom. Leszállsz az ágyadról, és finom szivacsokkal megmosdatnak. Behozatom a fehér pettyekkel mintázott szürke matlaszé ruhádat, nyaka körül a fehér csipkegallérral. Visszavezetlek az otthonodba, a képeid, a gobelinjeid, a bútoraid, az imakönyveid, a szép árnyékaid közé. „Jé, visszajött a Róza néni!” - bekopogtatnak a szomszédok, percenként szól a telefon, s amikor vásárolni még a kis kosaraddal, megállítanak az utcán, és örülnek! Folytatod, ahol abbahagytad. Ezt akarom.

RÓZA: Hogy az egészet újrakezddem? Hogy tegyek úgy, mintha semmi sem történt volna? Élni meggyőződés nélkül? Nem, fiatalember, ez nagyon kedves magától, de köszönöm, nem kérek belőle. Sőt ha megkérhetném, ha igazán jó akar lenni hozzám, abban segítsen, hogy erős legyek. És most legyen szíves, küldje be a nővért. Az ágytál kellene.

FIATAL FÉRFI: De kedves Róza! (*Miután nincs válasz, csalódottan és szomorúan.*) Igenis, anyám. Küldöm a nővért.

(1983)

-&-